

jsn Journal

Vol. 11 No. 2 December 2021

วารสารวิชาการของสมาคม
ญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

วารสารผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI
และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1

Approved by TCI (2021-2024)

ISSN 2229-1997
ISSN ONLINE 2586-937X

JSAT

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ (Editorial Advisory Board)

ศ.กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.ศิริพร วัชชวัลคุ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศ.กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.วรินทร์ วุจรัตน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บรรณาธิการ (Editor)

รศ.ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
----------------------	-----------------------

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial Assistant)

รศ.ดร.ยุพกา พุกขิม่า	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
----------------------	------------------------

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

รศ.ดร.โฆษิต ทิพย์เทียมพงษ์	Tokyo University of Foreign Studies
รศ.ดร.ชมนาด ศีตีสาร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.เบญจรงค์ ใจใส แดร์ อาร์สลานออง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ปราณี จงสุจิตรธรรม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.บารณี บุญทรง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ปิยวรรณ อัครวราพันธ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ.ดร.ภัทรธอร์ พิพัฒน์กุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.วินัย จามรสุนทรียา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
พันเอกหญิง รศ.นงลักษณ์ ลิ้มศิริ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
ผศ.นิศากร ทองนอก	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อ.ดร.วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ทรายแก้ว ทิพากร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรรมการกลั่นกรองประจำฉบับ (Reviewers)

ศ.กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.ดร. อรรถยา สุวรรณระดา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร. โฆษิต ทิพย์เทียมพงษ์	Tokyo University of Foreign Studies
รศ.ดร. เฉลิมพล แจ่มจันทร์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร. ณัฐริธา ทับทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รศ.ดร. นรินทร์ คำรงค์ชัย	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผศ.ดร. กณภัทร รื่นภิรมย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร. ทานพร ตระการเกลิงศักดิ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร. ธัญญารัตน์ สงวนศรี	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร. นันทชญา มหาพันธ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร. บารณี บุญทรง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร. ปิยะนุช วิริเณศวร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ.ดร. พนิดา อนันตนาคม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร. วิชา โยชิตะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร. ศิริวรรณ มุรินทร์วงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ.ดร. เสกสรร จันทรวงศ์	มทร.บพิตรพิมุข จักรวรรดิ
ผศ.ดร. อัญญาอุท ชูศรี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อ.ดร. ณรงค์ศักดิ์ พิชญพิศุทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อ.ดร. ภรณ์ีย์ พินันโสติติกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อ.ดร. วรวรรณ เพ็ญจรงค์ศักดิ์	มหาวิทยาลัยรังสิต
อ.ดร. วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์	มหาวิทยาลัยบูรพา
อ.ดร. สายัณห์ กอเสถียรวงศ์	มหาวิทยาลัยรังสิต

วารสารกลุ่มที่ 1 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เจ้าของ :

สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย
ห้อง 606 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
URL: jsat.or.th, email: jsn.jsat@gmail.com

กำหนดออก : ปีละ 2 ฉบับ มิถุนายน และ ธันวาคม

วารสารออนไลน์ : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn>

ออกแบบและพิมพ์

บริษัท แก่นสาระ จำกัด
15/4 หมู่ 3 ตำบลบางกระพี้ อำเภอสามพราณ
จังหวัดนครปฐม 73210

ISSN 2229-1997

ISSN ONLINE 2586-937X

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2564

วัตถุประสงค์ในการพิมพ์

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา (jsn journal) เป็นวารสารวิชาการของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย จัดพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาและงานวิจัย ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น
2. เพื่อเป็นเวทีให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาระดับปริญญาโทและเอกได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ใช้วารสารเป็นแหล่งต่อยอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ ในเชิงบูรณาการ
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายเครือข่ายทางการศึกษาในวงกว้างและเสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการ ในแขนงญี่ปุ่นศึกษาให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

jsn Journal ประกอบด้วย บทความรับเชิญ บทความวิจัย บทความวิชาการที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน บทความวิจารณ์หนังสือ บทความปริทัศน์ และรายงานสัมมนา โดยทุกบทความต้องมีบทความย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ วารสารมีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มและเผยแพร่แบบออนไลน์ บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบเบื้องต้นโดยกองบรรณาธิการและการทบทวนโดยผู้รู้เสมอกัน ด้วยระบบปกปิดชื่อ ข้อความและข้อคิดเห็นต่างๆ ในบทความเป็นของผู้เขียนบทความนั้นๆ ไม่ใช่ความเห็นของกองบรรณาธิการหรือของวารสาร jsn Journal

Aim and Scope

The “jsn Journal” is an academic journal of the Japanese Studies Association of Thailand, and is published two issues per year. The journal has following objectives:

1. To be a channel for disseminating research findings related to Japan in the humanities and social sciences related to Japan.

2. To be a platform for scholars, practitioners and graduate students to share knowledge and experiences, as well as utilize the journal as a source to enhance the body of knowledge that benefits our society and nationally-integrated development.

3. To expand the network as well as strengthen academic cooperation in the area of Japanese Studies.

The “jsn Journal” consists of invited papers, original research articles, academic articles, review articles, book reviews and conference reports. Each paper must have an abstract in both Thai and English. The journal is published in simultaneous print and electronic editions. All research articles in this Journal have undergone rigorous peer review, based on initial editor screening and double-blind peer review. Any views expressed in the articles are the views of the authors only.

สารบัญ	หน้า
บรรณาธิการแถลง <i>ทักษิณีย์ เมธาพิสิฐ</i>	iv
บทความวิจัย	
แรงจูงใจของเยาวชนไทยที่มีความต้องการประกอบอาชีพผู้ดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น <i>เอลิสา นิชิคิโตะ</i>	2
การใช้อุปมาในวรรณกรรม <i>โฮโจกิ</i> <i>อรรธยา สุวรรณระดา</i>	19
โครงสร้างหน่วยเชื่อมอนุประโยคในประโยคพหุความภาษาญี่ปุ่นที่ปรากฏในสำนวน ไวยากรณ์ที่ใช้สอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น <i>อัษฎายุทธ ชุศรี</i>	32
ธรรมาภิบาลกับการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาการจัดการบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมงะโตะ ประเทศญี่ปุ่น <i>วรรณวลี อินทร์ปิ่น</i>	51
สภาวะการทำงานกับความ ต้องการพัฒนาตนเองของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่น เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน <i>พัชยา ไสภณสิทธิ์พงศ์</i>	69
ผู้หญิงและลูกในบทธศครในแนวความรักและปาฏิหาริย์ <i>วินัย จามรสุริยา</i>	84
บทความวิชาการ	
สถานการณ์ปัจจุบันของการสอบวัดระดับการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) ในประเทศไทย: จากบทสัมภาษณ์ผู้เข้าสอบ BJT <i>ทาจิมะ คาซึโยชิ</i>	100
ทำไมผู้เรียนไทยฟังภาษาญี่ปุ่นผิด ‘nan-nichi’ เป็น ‘nan-ji’ : การศึกษาเปรียบเทียบ เสียงพูดภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น <i>อีเดโอะ มารุยามะ</i>	117

สวัสดิ์ท่านผู้อ่านทุกท่าน

ใกล้ถึงเทศกาลปีใหม่ หวังว่าท่านผู้อ่านทุกท่านจะได้พักผ่อนกันอย่างเต็มที่ เตรียมรับปีใหม่ด้วยพลานามัยที่แข็งแรงและมีความสุขแบบวิถีใหม่ในยุคที่เราจะต้องเผชิญกับการระมัดระวังเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิดต่อเนื่องเป็นปีที่ 2

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ฉบับนี้มีความพิเศษคือ ได้ตีพิมพ์บทความวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกจากการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการระดับชาติของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 15 ซึ่งจัดร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2564 โดยมีทั้งสิ้น 3 เรื่องดังนี้

เรื่องแรก Thai Young Adults' Motivations for Pursuing a Care Worker Career in Japan ศึกษาเกี่ยวกับ แรงจูงใจของเยาวชนในการประกอบอาชีพด้านดูแลผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับชาวฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียเป็นการจับกระแสทิศทางการทำงานในยุคที่ญี่ปุ่นกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

เรื่องที่ 2 การใช้อุปมาในวรรณกรรม โฮโจกิ ได้วิเคราะห์ลักษณะการใช้อุปมาต่าง ๆ ในวรรณกรรม ทำให้ผู้อ่านมีจินตนาการที่กว้างไกลและเข้าใจสภาพของสังคมญี่ปุ่นยุคคามาคูระได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เรื่องที่ 3 คือ โครงสร้างหน่วยเชื่อมอนุประโยคในประโยคพหุความภาษาญี่ปุ่นที่ปรากฏในสำนวนไวยากรณ์ที่ใช้สอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น เป็นการวิเคราะห์ในเชิงภาษาศาสตร์เพื่อแบ่งประเภทหน่วยเชื่อมอนุประโยค มีการบัญญัติคำว่า ประโยคพหุความขึ้นโดยผู้วิจัยนับเป็นความก้าวหน้าด้านภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นที่น่าติดตาม

สังคมญี่ปุ่นยังเผชิญกับภัยพิบัติธรรมชาติอยู่เนื่อง ๆ การได้เรียนรู้แนวทางการจัดการภัยพิบัติจะเป็นประโยชน์กับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น เรื่อง ธรรมชาติกับการจัดการภัยพิบัติ : กรณีศึกษาการจัดการบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุมาโมะโตะ ประเทศญี่ปุ่น จึงเป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม

สภาวะการทำงานกับความต้องการพัฒนาตนเองของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่น เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติของคนทำงาน และผู้ใช้งานบัณฑิตในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งน่าสนใจว่า คนรุ่นใหม่คิดอย่างไรในการพัฒนาศักยภาพของตนในสังคมซึ่งขณะนี้เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน

ผู้หญิงและลูกในบทธะครโนแนวความรักและปาฏิหาริย์ เป็นการศึกษาเรื่องความคิดความเชื่อของคนญี่ปุ่นในสมัยโบราณผ่านบทธะครโน ซึ่งเป็นวรรณกรรมคลาสสิกที่ทรงคุณค่าจวบจนถึงปัจจุบัน

บทความเรื่อง สถานการณ์ปัจจุบันของการสอบวัดระดับการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) ในประเทศไทย : จากบทสัมภาษณ์ผู้เข้าสอบ BJT เกี่ยวกับการสอบวัดระดับการใช้ภาษาญี่ปุ่นในธุรกิจ และเรื่องทำไมผู้เรียนไทยฟังภาษาญี่ปุ่นผิด ‘nan-nichi’ เป็น ‘nan-ji’ : การศึกษาเปรียบเทียบเสียงพูดภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น เป็นการศึกษาเสียงภาษาญี่ปุ่นที่ผู้เรียนชาวไทยทำผิดบ่อยเนื่องจาก อิทธิพลของภาษาแม่ การศึกษาในชั้นเรียนเป็นความพยายามที่จะช่วยพัฒนานักศึกษาให้มีศักยภาพด้านภาษาญี่ปุ่นในระดับที่สามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้วิจัย ผู้วิพากษ์ และผู้อ่านได้อย่างดียิ่ง ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาสละเวลาอ่านและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานของผู้เขียน ขอเชิญชวนทุกท่านในแวดวงญี่ปุ่นศึกษามาร่วมสร้างองค์ความรู้ด้านญี่ปุ่นศึกษากันต่อไป พบกันใหม่ในปักษ์หน้า ขอให้ทุกท่านโชคดี มีสุขถ้วนหน้า

รองศาสตราจารย์ ทศนีย์ เมธาพิสิฐ

บรรณาธิการวารสาร jsn Journal

แรงจูงใจของเยาวชนไทยที่มีความต้องการประกอบอาชีพผู้ดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจของเยาวชนไทยที่ต้องการประกอบอาชีพผู้ดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้สมัครที่ต้องการไปทำงานผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ติดตามผล ข้อมูลของผู้สมัครถูกแบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้สมัครมองว่าการเดินทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นเป็นโอกาสในการพัฒนาอาชีพและการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น บางคนที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุมาก่อนมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการพยาบาล นอกจากนี้ความสนใจในการเดินทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นนั้น ยังได้รับแรงบันดาลใจมาจากความซาบซึ้งต่อสังคมและวัฒนธรรมป๊อปปูล่าญี่ปุ่นอีกด้วย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันกับแรงจูงใจของกลุ่มผู้เข้าสมัครชาวอินโดนีเซียรุ่นแรกๆ ที่มุ่งทำงานด้านการพยาบาลในประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ความสนใจของผู้สมัครชาวไทยนั้นค่อนข้างแตกต่างจากความสนใจของผู้สมัครชาวฟิลิปปินส์ซึ่งเหตุผลหลักในการไปประเทศญี่ปุ่นคือด้านการเงิน จากการนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาร่วมกับผลวิจัยก่อนหน้านี้ ทำให้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคมบางส่วนผ่านความเคลื่อนไหวของผู้ปฏิบัติงานด้านดูแลสุขภาพระหว่างประเทศได้

คำ

สำคัญ

เยาวชนไทย แรงจูงใจ อาชีพผู้ดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น ชาวอินโดนีเซีย และ ชาวฟิลิปปินส์

Thai Young Adults' Motivations for Pursuing a Care Worker Career in Japan

Abstract

The objective of this study was to clarify the motivations of Thai young adults pursuing a care worker career in Japan. The sample group consisted of ten candidates aspiring to go to Japan to work in long-term care. Data were collected through questionnaires and follow-up interviews. Participants' answers were categorized into themes, and analyzed using content analysis. The results revealed that the participants of this study perceived going to and working in Japan as an opportunity for career development and learning Japanese language. Some who had previous experience caring for elders wished to learn more about nursing care. They were also motivated by their appreciation for Japanese society and pop culture. The results show similarities with the motivations of early groups of Indonesian candidates aiming to work in nursing care in Japan. However, they differ somewhat from the interests of Filipino candidates whose primary reasons for going to Japan were financial. By juxtaposing the results with other studies, some reflections on the social implications of the transnational movement of health care workers are presented.

Key words

Thai young adults, motivations, care worker career in Japan, Indonesians, Filipinos

1. Introduction

Since the early 21st century, labor shortage in Japan, particularly in the long-term care industry, has become a problematic issue for the Japanese government. It is estimated that in the year 2025, the supply-demand gap for care workers will be about 377,000 (Ministry of Health, Labor and Welfare, 2015, p.1). Therefore, the government has developed several policies that welcome foreigners to supply workers in this field. The most recent is the new status of residence called “specified skilled worker I (*Tokutei Ginō 1 Gō*)” (SSW 1). It was implemented in April 2019 to receive workers in 14 industry fields, including long-term care, hereafter, “nursing care” (official term used by policymakers). Candidates must be over 18 years old, healthy, have the necessary occupational skills and Japanese language ability to work in

one of the specified industry fields. They need to pass the skill exam, and the Japanese language test offered in Japan or abroad. The maximum stay in Japan is five years (Ministry of Foreign Affairs of Japan, n.d.).

Some statistical data are provided to understand better the influx of foreign migrant workers in recent years. In October 2019, 1,658,804 foreigners were working in Japan under different visa statuses. China and Vietnam ranked top, accounting for more than 800,000 workers (Nippon Communications Foundation, 2020).

In March 2020, 3,987 foreign workers were holding the SSW 1 status of residence. One year later, this number jumped to 22,567 (table 1), which shows a massive increase of 566% (Sugimura, 2021). Thailand ranks 6th, with 572 Thais working in Japan, among which six are engaged in nursing care (table 2).

Table 1: Foreign workers in Japan with the SSW 1 status of residence

Country	March 2020		March 2021	
Vietnam	2,316	58.1%	14,147	62.7%
China	331	8.3%	2,050	9.1%
Indonesia	456	11.4%	1,921	8.5%
Philippines	235	5.9%	1,731	7.7%
Myanmar	216	5.4%	959	4.2%
Thailand	125	3.1%	572	2.5%
Cambodia	198	5.0%	569	2.5%
Others	110	2.8%	618	2.7%
Total	3,987	100%	22,567	100%

(Summarized by Nishikito & Suksamana based on the data by Sugimura, 2021)

Table 2. Distribution of Thai workers across the 14 industries

Industry Fields	Number of Thais
(1) Nursing care	6
(2) Building cleaning management	2
(3) Machine parts & tooling industries	125
(4) Industrial machinery industry	59
(5) Electric, electronic & information industries	59
(6) Construction industry	43
(7) Shipbuilding and ship machinery industry	19
(8) Automobile repair and maintenance	0
(9) Aviation industry	0
(10) Accommodation industry	0
(11) Agriculture	117
(12) Fishery & aquaculture industries	0
(13) Manufacture of food and beverages	131
(14) Food service industry	11
Total	572

(Summarized by Nishikito & Suksamana based on the data of Sugimura, 2021)

Although the current number of Thais in nursing care is small, it is expected to increase in the future. In alignment with the developments in Japan, Thailand has also witnessed the emergence of recruitment agencies that select, train, and dispatch working-age Thais to Japan. In addition, the Japan Foundation Bangkok implemented the Test for Basic Japanese (JFT-Basic) for the first time in November 2019. Hence, Thailand became part of the few Asian countries that serve as test venues. The JFT-Basic, which

measures the language proficiency of foreigners who wish to live and work in Japan, can be used to obtain the SSW 1 status of residence alongside the traditional JLPT.

In Chiang Mai, this policy also attracted the attention of a few educational and private health institutions interested in sending Thais to Japan to work as care workers. One nursing school that established a partnership with a hospital group in Japan invited the department of Japanese Language, Payap University, to teach

basic Japanese to prospective candidates. Thus, the researchers became involved in organizing and conducting a 150-hour intensive online course for this group from March to June 2021.

Twelve students enrolled in the course. According to the partnership between the nursing school and the accepting hospital group in Japan, candidates do not need to have a background in health care. However, they should hold a bachelor's degree and be no older than 27 years old. Students' background information revealed that about half had full-time jobs, including working for multinational companies. This fact intrigued the researchers. Why would this group be interested in going to Japan, where nursing care is included in the type of jobs referred to as 3 K (*kitsui*=demanding, *kitanai*=dirty, *kiken*=dangerous) (Yu, 2020, p.5)? It is also known for unattractive working conditions such as "low wages, long working hours, lack of time-off, difficulty balancing work and family, and physical and mental stress" (Peng, 2017, p.6). Therefore, the researchers decided to look further into this question.

Previous studies have addressed different aspects surrounding foreign migrant workers in nursing care. Some have provided extensive discussions regarding Japan's policy for receiving and securing human resources in this field (Hirano, 2010; Ohno, 2012; Kamibayashi, 2015; Takenaka, 2017; Yu, 2020; Enomoto, 2019). Others have focused on the acceptance of foreign care workers from the perspective of Japanese nursing staff (Akaba et al., 2015)

and foreign care workers' perception of working in Japan (Arai, 2019). However, most of them have examined Japan's bilateral cooperation with the Philippines, and Indonesia called Economic Partnership Agreement (EPA), through which Japan has received foreign health care workers. Thailand does not have an EPA agreement with Japan. Still, there are two schemes available for Thais: the Technical Intern Training Program (TITP), created in 1993 to receive foreign workers in the manufacturing field, which came to include nursing care in 2017 (Chonlaworn, 2021), and the SSW 1 mentioned above, created in 2019. Both are recent additions to Japan's efforts in filling the workforce in this field, and as such, have not yet been entirely explored. Therefore, this paper proposes to bring some insights into this new movement.

2. Objectives

To clarify the motivations of Thai young adults wishing to work in Japan as care workers.

3. Methodology

3.1. Sample Group

The sample group consisted of 10 students (out of 12) who completed the 150 hours intensive Japanese language course offered by the department of Japanese language and culture, Payap University, and consented to participate in this study. All participants were female college graduates aged between 22 and 27 years old.

3.2. Data Collection

Data were collected from March to June 2021 using a questionnaire with open-ended questions and follow-up interviews. The questionnaire included some personal information of the participants such as age, educational and professional background, previous knowledge of the Japanese language, and questions regarding their motivations to work in Japan, particularly in the field of nursing care. Interviews were subsequently carried out to ask for more details regarding the participants' answers. Data collection was carried out upon

explanation of the research objective and consent by the participants.

3.3. Method of Analysis

The participants' answers were categorized into themes, and content analysis was carried out. Results are presented descriptively.

4. Results

4.1. Background of the participants

An overview of the participants' background is presented in the table below.

Table 3: Participants' educational and professional background

	Age	Educational background (Universities from which the participants graduated)	Current Job	Previous knowledge of the Japanese language	Place of residence
P1	26	Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University	Employee of a private hospital	15 hours of an online course	Chiang Mai
P2	24	Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai University	-	-	Chiang Mai
P3	24	Faculty of Physical Therapy and Sport Medicine, Rangsit University	Physical therapist in a hospital	-	Samut Prakan
P4	27	Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Pranakorn University	Employee of a private company	-	Samut Prakan
P5	23	Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University	-	-	Lamphun

P6	27	Faculty of Business Administration, North-Chiang Mai University	Employee at the city hall	-	Sukhothai
P7	26	Faculty of Arts, Walailak University	Employee of a British company	10 hours of an online course	Sukhothai
P8	22	College of Logistics and Supply Chain, Sripatum University	-	-	Nakhon Sawan
P9	25	Faculty of Electrical Engineering, Suranaree University of Technology	Employee of a Japanese company	-	Pathum Thani
P10	24	School of Health Science, Mae Fah Luang University	-	-	Chiang Rai

(Summarized by Nishikito & Suksamana)

Some observations can be made from table 3:

- (1) Students' educational background is quite diverse. Four participants came from Humanities (P2, P4, P5, P7), two (P3 and P10) majored in health care, and the remaining graduated from other fields.
- (2) Students who enrolled in the course reside in different parts of Thailand, revealing that the interest of young Thai adults in this program is not limited to a specific region.
- (3) Six participants had a full-time job, while four were not working when the data were collected.

(4) Eight out of ten participants had never studied Japanese before registering for the course.

(5) Except for P3, P6, and P8, who graduated from private universities, the remaining participants graduated from public universities.

4.2. Working as Care Workers in Japan

To answer the research question, the researchers focused on two main topics to ask the participants: (a) why the interest in going to Japan; (b) why working as care workers in Japan.

4.2.1. Why the interest in going to Japan?

The participants' reasons for going to Japan are summarized in table 4.

Table 4: Participants' reasons for going to Japan

Reasons for going to Japan	Number of participants who mentioned this reason	Percentage
(1) Interest in gaining new experiences by working in the Japanese “system”	8 out of 10 participants	80%
(2) Interest in Japanese culture	7 out of 10 participants	70%
(3) Learning the Japanese language	5 out of 10 participants	50%
(4) Financial reasons	3 out of 10 participants	30%

(Summarized by Nishikito & Suksamanao)

(1) Interest in gaining new experiences by working in the Japanese “system”

80% of the participants (P1, P2, P3, P4, P6, P7, P8, P10) explained that they wished to go to Japan to gain new experience. They want to challenge themselves and try new things. They also believe that the knowledge and occupational skills acquired in Japan may be helpful in the future.

P3: I want to challenge myself and learn new occupational skills.

P7: I want to gain new experience, get out of my comfort zone.

P10: I want to gain more experience and work skills that can be useful for the future.

Participants also believe that they can learn from the Japanese way of working, such as being dedicated, respecting rules, and taking work seriously.

P1: I want to know the work system in Japan.

P4: Japanese are serious and dedicated to work.

P2: Japan is a country where people follow a code of conduct and have discipline at work.

(2) Interest in Japanese culture

70% of the participants (P2, P4, P5, P6, P8, P9, P10) expressed their admiration and affection for the Japanese pop culture. Japanese mangas and animes, which are very popular among all age groups, inspire people to go to Japan.

P5: I have always been fascinated by books and animes from Japan. I want to read the books in the original language, not the Thai translation. Japan is different from Thai: the life, the weather, the architecture. The opportunity came, so I want to go work there.

Thais are also attracted to several other aspects of Japan, such as nature, the different

seasons, traditions, food, and technology.

P4: I feel attracted to Japan: the different seasons, the food. The country is attractive to live, work and sightseeing. Since I was a child, I've always wanted to visit Japan.

P6: I'm interested in Japanese culture, traditions, food, nature, technology, animes, etc. I've traveled to Japan before, I liked the country very much, and want to know more.

Participant P2 feels attracted to the minimalist concept in Japanese architecture.

P2: I feel attracted to Japanese architecture and the concept of minimalism; the houses look clean and attractive to live in.

(3) Learning the Japanese language

50% of the participants (P1, P6, P8, P9, P10) expressed their wish to go to Japan to learn the Japanese language. They consider learning

Japanese as an additional asset for future career opportunities.

P1: I want to learn and practice Japanese to communicate in a 3rd language.

P8: I like the Japanese language and want to practice it to expand my career possibilities in the future.

P9: I want to learn the Japanese language as an additional skill.

(4) Financial reasons

30% of the participants (P4, P6, P9) mentioned the financial aspect as their motivation to work in Japan.

P4: I want to save money to give to my parents so that they don't need to work hard in the future.

P6: I want to save money by working in Japan.

P9: The income is higher than in Thailand.

4.2.2. Why working as care workers?

The participants' reasons for working as care workers in Japan are presented next.

Table 5: Participants' reasons for working as care workers in Japan

Reasons for working as care workers in Japan	Number of participants who mentioned this reason	Percentage
(1) Future career opportunities	6 out of 10 participants	60%
(2) Having previous experience with elders	4 out of 10 participants	40%
(3) Other personal reasons	2 out of 10 participants	20%

(Summarized by Nishikito & Suksamana)

(1) Future career opportunities

60% of the participants (P1, P3, P4, P5, P7, P10) are aware of Thailand being an aging society. They believe that having skills in nursing care may come in handy for job demands in the future, and it will be easier for them to get into this market.

P1: Thailand is an aging society, and Japan has experience and expertise in caring for the elderly. The knowledge and experience gained in Japan may be helpful in the future, in Thailand.

P4: Caregiving is a profession with high demand all over the world. Having knowledge and experience may be helpful in the future to avoid being jobless.

P5: Thailand is an aging society, and everywhere some elders need support. By gaining knowledge and experience in this field, we can be part of this support. Since the demand will be high, it is likely to provide job stability.

P7: Caregiving is a career that will be in high demand in the future.

Two participants, who majored in health care (P3: physical therapy and P10: public health), believe that working as care workers will add to their knowledge and skills to become better health professionals.

P3: Thailand is an aging society, and I still want to work in the field I majored in, which is health care.

P10: I want to improve in my field, which is health care. Taking care of elders requires

special skills because getting old brings changes to the body, mind, including emotional and psychological changes.

(2) Having previous experience with elders

40% of the participants (P2, P4, P7, P8) mentioned having some experience in caring for elders in the family, which triggered their interest in working in this field. P2 and P7 grew up with elders in the family, while P8 is currently taking care of her grandmother, who is sick. All of them believe that the experience gained in Japan may be helpful to take care of their own families when they get old.

P2: I grew up in a family surrounded by elders and felt the warmth of being together. I want to use the knowledge gained in Japan to take care of my family in the future.

P4: My parents are getting old. The knowledge I will gain in Japan may be helpful to take care of them in the future.

P7: Since childhood, I have lived with elders in the family and have done activities with them: preparing food, taking them for a walk, talking to them, exchanging opinions, and listening to them. I learned to be calmer and gentler. Seeing them smile, made me happy. I have also taken care of an elderly Japanese (doing activities together, preparing food, talking, etc.). Seeing them smiling gives me satisfaction.

P8: Currently, I'm taking care of my grandmother, who is sick. Going to Japan will be a chance

to learn more and be more efficient if I need to take care of my elders one day.

(3) Other personal reasons

Other reasons given by two participants (20%) were inclination for the job (P6) and challenging oneself to do something that the participant feels is rewarding (P8).

P6: It is a job that I think I can do well.

P8: Taking care of elderly people requires lots of soft skills, so it is a new challenge. I think that taking care of others is something rewarding.

5. Discussions

5.1. Working as Care Workers in Japan: Comparisons with Indonesians and Filipinos

The results above reveal that Thai young adults in this study are aware of the aging of the Thai population and are looking for career development in nursing care, which they believe will be in high demand in the future. In this context, going to Japan and consequently acquiring the Japanese language is also seen as an asset for work opportunities in the future. For many, their interest in Japanese culture and society triggered the intention to go to Japan. Financial reasons were not a priority for most of the participants. Overall, they expressed a positive attitude towards the idea of going to Japan and working as a care worker.

The results show similarities with studies

that focused on early candidates from Indonesia and the Philippines (Hirano et al., 2010; Ohno, 2012; Yu, 2020). These two countries were the first to sign a bilateral economic agreement with Japan, the Economic Partnership Agreement (*Keizai Renkei Kyōtei*) (EPA), which allowed them to deploy health professionals to Japan.

It came into effect in 2008, when Japan received Indonesians, followed by Filipinos in 2009.⁵ This program has stricter requirements than the SSW 1 scheme. Candidates must be university or vocational college graduates in nursing or caregiving; should take Japanese language courses both prior and after entering Japan; receive on-the-job training in accepting institutions and take the Japanese national certification exam within four years. If approved, they become certified health professionals and can work and live long-term in Japan, but if they fail, they need to return to their home country (Yu, 2020, p.6).

Hirano et al. (2010) surveyed early groups of candidates from Indonesia and the Philippines to study these groups' socioeconomic characteristics and motivations to work in Japan. The sample group consisted of the second batch of Indonesian nurse candidates (144 respondents) and the first batch of Filipino nurse candidates (100 respondents). There were no care worker candidates included in the two groups. However, Hirano's survey will be used as a reference for comparisons with the results of this study because Indonesia and the Philippines were

---

⁵ In addition to Indonesia and the Philippines, Japan signed the EPA agreement with Vietnam, which began in 2014.

the first Southeast Asian countries allowed to send health care professionals to work in nursing care.

The results of Hirano et al.'s study (2010, p.157) revealed that while almost 66.7% of Indonesians cited "career development" as the primary reason to go to Japan, Filipinos cited "economic conditions" (42.7%) and career development (36.5%).

Ohno's study (2012, p.559) complements Hirano's findings. She explains that Indonesians expressed a positive attitude towards the EPA program. Government officials perceived the program as an opportunity for the candidates to upgrade their nursing skills and consequently upgrade the nursing practice in the country upon their return. In addition, the popularity of Japanese culture in Indonesia, such as anime and manga, and the promise of high salaries influenced Indonesian nurses to go to Japan. To support her reasoning, Ohno cites Hapsari's work (2009), whose survey revealed that 59.5% of 251 nursing students expressed strong interest in working in Japan because of their interest in Japanese culture and the attractive remuneration.

As for the Filipinos candidates, working in Japan coincided with a surplus of nurses in the domestic market. The Philippines has been training nurses for the global market since 1960, and higher salaries abroad had long been a strong incentive for them to work outside the country. The United States, United Kingdom, Canada, and the Middle East had traditionally

welcomed Filipino nurses. However, in the 2000s, American strict immigration laws, increased domestic employment in the UK, the economic recession in Canada, and political instability in the Middle East led to downsizing in the labor market for nurses abroad. During this period, Japan's EPA came into the scenario (Ohno, 2012, p.551-553).

For the Filipino candidates, financial difficulty, such as the need to support the family, was a significant factor influencing their decision to go to Japan. However, the government of the Philippines expressed a somewhat critical view towards the program as they perceived it as a 'cheap labor trap' for nurses (Ohno, 2012, p.549). Having to work as nursing assistants until they passed the Japanese certification test meant that in addition to "lowering their professional skills," their salaries would be lower than Japanese certified nurses.

When looking at the Thai candidates in this study, the results show similarities with Indonesian respondents because both groups revealed high interest in career development. They also shared their appreciation for Japanese pop culture and expressed a positive attitude towards going to Japan. The table below summarizes the motivations of Indonesian, Filipino, and Thai candidates based on the data by Hirano et al. (2010) and Ohno (2012) described above in comparison with the results of this study.

Table 6: Indonesian, Filipino and Thai candidates' motivations to work in nursing care in Japan

	Primary reasons	Attitude towards going to Japan
Indonesian candidates	<ul style="list-style-type: none"> ● Career development (66.7%) ● Appreciation for Japanese pop culture (59.5%) * <p>* Hapsari (2009) as cited in Ohno (2012, p.559)</p>	Positive attitude
Filipino candidates	<ul style="list-style-type: none"> ● Financial situation: support the family (42.7%) ● Career development (36.5%) 	Government showing a critical view towards the program.
Thai candidates	<ul style="list-style-type: none"> ● Career development <ul style="list-style-type: none"> - Learning the Japanese work system (80%) - Future career opportunities (60%) ● Appreciation for Japanese pop culture (70%) 	Positive attitude

(Summarized by Nishikito & Suksamana)

Despite the similarities in the motivations to go to Japan, the socioeconomic context reveals the particularities of each group. For Thais, career development is associated with future work opportunities because Thailand is advancing rapidly towards an aging society. In addition, the financial situation was not a primary reason to go to Japan as it was for Filipino candidates. Furthermore, most Thais in this study are not from the health care field because, in the SSW 1 scheme, specialization in nursing or caregiving is not a requirement. Therefore, they are unlikely to face the situations encountered by Filipino nurses, such as having to “lower” their professional skills and status.

5.2. Future Implications

(1) Possible challenges in Japan

Previous research focusing on foreign migrant workers in nursing care (Ohno, 2012;

Akaba et al., 2015; Peng, 2017; Lan, 2018; Arai, 2019; Yu, 2020) have pointed out several challenges that newcomers face in accepting institutions: the language barrier, cultural understanding, differences in religious beliefs, interpersonal relationship with Japanese co-workers, and difficulties in feeling included.

Hirano (2010, p.18) describes both the cultural and the shocking reality they may face when going to Japan - for example, being disconcerted that nursing care considerably relies on institutionalized care. In southeast Asia, care is primarily family-centered. In addition, foreign care workers have expectations towards high income. However, Japan’s high cost of living and the salary they receive (after the pension and insurance fees have been deducted) make it difficult for them to save money or make remittances to their families back in their home country.

In this context, Thais may equally struggle with the harsh reality that may affect their enthusiasm and views about Japan and the Japanese people.

(2) Creation of a multicultural society for coexistence and inclusion of foreigners

Despite controversies surrounding the acceptance of foreign migrant workers, there have been advancements in the overall system to improve and facilitate the life of foreigners in Japan. Support centers that provide services in different languages, including consultations and guidance, have been created (The Japan Foundation Bangkok, 2020).

In addition to enhancing the employment environment, training, and remuneration adequate for the profession, Yu (2020, p.13) suggests the creation of a multicultural society for the coexistence and inclusion of foreigners. The influx of foreigners should benefit Japan, which needs foreigners to fill the labor shortage and allow foreign migrant workers to become part of the local community. Facilitating cross-cultural understanding and further exchange is encouraged. Suppose foreigners like Thais, who have a positive perception of Japan, can work in an environment where they feel included and appreciate what they do. In that case, Japanese institutions and Japanese patients under their care can benefit from contented workers.

(3) Future career possibilities in Thailand

Nursing care in Thailand is in its infancy. Therefore, it is an excellent opportunity for Thais

who receive training in Japan to bring back their knowledge and experience in this field. It can certainly be adapted and applied to several services that are likely to increase in the future.

Chiang Mai Province is quite popular among foreigners who live long-term after retirement, especially the Japanese. It has recently witnessed the construction of different types of residences for this clientele. There are resort-style residences that target affluent foreign retirees and service apartments for those who can live independently (Nishikito, 2020, p.29). In the Japanese community, there have been attempts to offer home services to those in need of assistance (Nishikito, 2020, p.90). Providing nursing care in the Japanese language may increase the interest and the number of Japanese retirees who wish to live in Chiang Mai until the end of their lives. Consequently, it may contribute to Japan's efforts to provide transnational nursing care and ease the domestic burden.

6. Summary and Further Considerations

The participants in this study comprised a small group of candidates whose ages ranged from 22 to 27 years old. Therefore, the results reflect the motivations and aspirations of this group. Additional data with different age groups may provide new insights into Thais' motivations to work as care workers in Japan. Furthermore, research with Thais currently living and working in Japan can help understand their situation, the challenges they face, and the strengths and weaknesses of the SSW 1 scheme.

เอกสารอ้างอิง (References)

- Akaba, K., Takao, K. & Kawaike, H. (2015). A study on the expectation and acceptance of foreign care workers in nursing homes: Results of an awareness survey conducted with nursing staff. *Seitoku Daigaku Kenkyū Kiyō*, Seitoku Daigaku 26, Seitoku Daigaku Tanki Daigakubu 48, 17-23. (in Japanese) <https://core.ac.uk/download/pdf/235244385.pdf>
- Arai, Y. (2019). What is the perception of foreign care workers on the working period in Japan and its affecting factors. *Kōnen Shakai Kagaku*, 41(3), 314-321. (in Japanese) https://doi.org/10.34393/rousha.41.3_314
- Chonlaworn, P. (2021). Cheap and dispensable: Foreign labor in Japan via the Technical Intern Training Program. *Jsn Journal* 11 (1), 33-49. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn/article/view/251971/171505>
- Enomoto, Y. (2019). Discussion on issues on securing human resources for long-term care for the elderly and its future direction. *Nenpō Kōkyō Seisakugaku* 13, 145-162. (in Japanese) <http://hdl.handle.net/2115/74435>
- Hirano, Y.O. (2010). Introducing foreign nurses to Japan through Economic Partnership Agreements. *The Japanese Society of Health and Medical Sociology: Special Edition* 21(2), 12-29. (in Japanese) https://www.jstage.jst.go.jp/article/jshms/21/2/21_KJ00009469884/_pdf
- Hirano, Y.O., Ogawa, R. & Ohno, S. (2010). A comparative survey on Indonesian and Filipino nurse candidates coming to Japan under the Economic Partnership Agreements: An analysis of the results of questionnaire surveys on socio-economic attribution of the respondents and their motivations to go to Japan. *Kyushu University Institutional Repository*, 5, 153–162. (in Japanese) <https://doi.org/10.15017/17934>
- Japan Foundation, Bangkok. (October 14, 2020). Initiatives for accepting and coexisting with foreigners [*Gaikokujin ukeire oyobi kyōsei ni kansuru torikumi*] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=UUQ2QKe8Als&list=PLDiyH27FfISgOunFCAZMO5KTFLLyH-sR5>
- Kamibayashi, C. (2015). Shortage of long-term care personnel and acceptance of foreign workers: A case study of receiving care worker candidates through EPA [Kaigo jinzai no fusoku to gaikokujin rōdōsha ukeire – EPA ni yoru kaigoshi kōhosha ukeire no jirei kara]. *Nihon Rōdō Kenkyū Zasshi* 662, 88-97. (in Japanese) <https://www.jil.go.jp/institute/zassi/backnumber/2015/09/pdf/088-097.pdf>
- Lan, P. (2018). Recruiting and training migrant care workers in Japan. *Global Dialogue: Magazine of the International Sociological Association*. 8 (2), 35-36.

<https://globaldialogue.isa-sociology.org/volume-8-issue-2/>

- Ministry of Foreign Affairs of Japan. (n.d). What is the SSW?. <https://www.mofa.go.jp/mofaj/ca/fna/ssw/us/overview/#a01http://www.moj.go.jp/isa/content/930005373.pdf>
- Ministry of Health, Labor and Welfare. (2015, June 24). Supply and demand estimation (fixed value) of long-term care professionals for 2025 [2025nen ni muketa kaigo jinzai ni kakaru jukyū suikei (kakutei-chi) ni tsuite]. (in Japanese) <https://www.mhlw.go.jp/file/05-Shingikai-12601000-Seisakutoukatsukan-SanjikanshitsuShakaihoshoutantou/270624houdou.pdf.pdf>
- Nippon Communications Foundation. (2020, March 30). Record 1.66 Million Foreign Workers in Japan in 2019. <https://www.nippon.com/en/japan-data/h00676/record-1-66-million-foreign-workers-in-japan-in-2019.html>
- Nishikito, E. (2020). The Impacts of Aging Japanese Long-Stayers on Health Care Services in Chiang Mai. [Research report, Payap University]. Payap University.
- Ohno, S. (2012). Southeast Asian nurses and caregiving workers transcending the national boundaries: An overview of Indonesian and Filipino workers in Japan and abroad. *Southeast Asian Studies*, 49 (4), 541-569. https://www.jstage.jst.go.jp/article/tak/49/4/49_KJ00007716039/_pdf
- Peng, I. (2017, December 5-7). Elderly care work and migration: East and Southeast Asian contexts. Expert group meeting on “Care and older persons: links to decent work, migration and gender”, 1-12. New York: United Nations Headquarters. https://www.un.org/development/desa/ageing/wp-content/uploads/sites/24/2017/11/Peng_PP_EGM_Care-Migration.pdf
- Sugimura, T. (2021, June 15) Statistics of the Ministry of Justice: Unraveling the current situation of “Specified Skilled Workers” from the number of foreign residents under the “Specified Skilled Worker” status of residence. [Homushō tōkei “Tokutei Ginō Zairyū Gaikokujin-sū kara himotoku “Tokutei Ginō” no Genjō]. *Global HR Magazine: Diversity & Inclusion*. (in Japanese) <https://global-hr.lift-group.co.jp/132>
- Takenaka, T. (2017). Challenges and measures for accepting foreign long-term care personnel: Strategies to accept foreign care workers at corporations. [Gaikokujin kaigo jinzai no ukeire ni tsuite no kadai to taisaku – Jihōjin de no gaikokujin kaigo jinzai no ukeire taisaku no arikata]. (in Japanese) <https://www.u-hyogo.ac.jp/mba/pdf/SBR/7-3/063.pdf>
- Yu, Y. (2020). Issues and the expansion of policies on accepting foreign care workers into Japan. [Waga kuni ni okeru gaikokujin kaigo jinzai no ukeire taisaku no tenkai to kadai]. *Josai Gendai Seisaku Kenkyū* 13 (2), p.1-17. (in Japanese) https://libir.josai.ac.jp/il/user_contents/02/G0000284repository/pdf/JOS-18819001-1307.pdf

---

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์และนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

*Affiliation: Department of Japanese Language and Culture, Faculty of Humanities and
Communication Arts, Payap University*

Corresponding email: elisa.mie.nishikito@gmail.com

Received: 2021/10/31

Revised: 2021/11/16

Accepted: 2021/12/01

การใช้อุปมาในวรรณกรรม *โฮโจกิ*

บทคัดย่อ

โฮโจกิ (方丈記) เป็นวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของญี่ปุ่นเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1212 โดยคะโมะ โนะ โฮเมะอิ (鴨長明) ครั้งแรกของผลงานชิ้นนี้ชี้ให้เห็นความเป็นอนิจจังไม่เที่ยงของชีวิตผ่านการบรรยายเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น เหตุการณ์ไฟไหม้ พายุหมุน ความอดอยาก และแผ่นดินไหว ส่วนครึ่งหลังบรรยายถึงความสงบสุขของชีวิตการบวชและการใช้ชีวิตอย่างสันโดษ ใน *โฮโจกิ* มีตัวอย่างการใช้ความเปรียบอยู่หลายครั้ง โดยเฉพาะความเปรียบแบบอุปมา (比喻) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของการใช้อุปมาในวรรณกรรม *โฮโจกิ* จากการศึกษาพบว่า ใน *โฮโจกิ* มีตัวอย่างการใช้อุปมาในการสื่อลักษณะที่เป็นรูปธรรม และการสื่อถึงลักษณะที่เป็นนามธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอนิจจัง โดยผู้เขียนมักใช้สิ่งที่พบเห็นในธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ คลื่น เมฆ พระจันทร์ เป็นต้น มาใช้ในการเปรียบเทียบ อันเป็นการช่วยเสริมสร้างจินตภาพให้แก่ผู้อ่าน และยังสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนซึ่งอาศัยอยู่ริมแม่น้ำท่ามกลางธรรมชาติด้วย

คำ

สำคัญ

โฮโจกิ โฮเมะอิ อุปมา ความเปรียบ

The Use of Simile in *Hōjōki*

Abstract

Hōjōki is a famous Japanese literary work written in 1212 by Kamo no Chōmei. The first half of this work depicts the impermanence of life through the description of various disasters such as fire whirlwind, famine and earthquake. The second half describes the peacefulness of ordination and living in solitude. In *Hōjōki*, there are many examples of figurative expression, especially simile. This article aims to analyze the characteristics of the use of simile in *Hōjōki*. From the study, it is found that there are examples of using simile to convey images of concrete objects and to symbolize abstract things, especially impermanence. The author often uses natural elements, such as rivers, waves, clouds, and the moon, as parables which help to enhance the reader's imagination. It also reflects the emotions and thoughts of the author who lived by the river surrounded by nature.

Key words

Hōjōki, Chōmei, simile, figurative expression

1. บทนำ

โฮโจกิ (ほうじょうき)¹ เป็นวรรณกรรมประเภทความเรียง (随筆) ที่มีชื่อเสียงของญี่ปุ่น เขียนขึ้นในช่วงต้นสมัยคะมะกุระโดยคะโมะ โนะ โซเมเออิ (鴨長明)² โซเมเออิเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านโคลงกลอนและได้รับเลือกให้เป็นกวีเอกของกลุ่มกวีด้านกลอนญี่ปุ่น ในชั้นปลายชีวิต โซเมเออิได้ออกบวชและหลบไปอาศัยอยู่ในกระท่อมที่สร้างขึ้นในภูเขาฮิโนะซานเมืองเกียวโต กระท่อมที่ว่ามีขนาดเพียงสี่เสื่อครึ่ง (กว้างด้านละประมาณ 3 เมตร) ขนาดความกว้างยาวนี้เรียกกันว่า โฮโจ (方丈) ในปี ค.ศ. 1212 เขาได้เขียนผลงานความเรียงขึ้นในกระท่อมหลังนี้ จึงเรียกชื่อผลงานชิ้นนี้ว่า โฮโจกิ (ก็ 記 หมายถึงบันทึก โฮโจกิจึงหมายถึงบันทึกที่เขียนขึ้นในกระท่อมขนาดสี่เสื่อครึ่ง)

ครั้งแรกของผลงานชิ้นนี้เขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ไฟไหม้ในเมืองหลวง พายุหมุน ความอดอยาก แผ่นดินไหว และการย้ายเมืองหลวง ซึ่งผู้เขียนได้ยินได้ฟังมาและบ้างก็ไปเห็นมาด้วยตนเอง โดยเน้นถึงความไม่เที่ยงแท้ของชีวิตและความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่มีอยู่ตลอด ส่วนครึ่งหลังบรรยายถึงความสงบสุขของชีวิตการบวชที่ถ้อยห่างจากเรื่องวุ่นวายทางโลก และความรู้สึกดีใจที่ได้ออกบวช ถึงแม้จะเป็นความเรียงแต่ก็ได้แทรกความคิดเห็นวิจารณ์สังคมและเรื่องราวต่าง ๆ ผู้เขียนชี้ให้เห็นชีวิตในกระท่อมที่ตัดขาดจากโลกภายนอกว่าสงบสุขเพียงใด แต่ก็สำรวจตนเองโดยมองในอีกทางหนึ่งด้วยว่าตนได้ยึดติดกับชีวิตที่สันโดษเช่นนั้นเกินไปหรือไม่ นับเป็นการแสดงความคิดเห็นและวิจารณ์สิ่งต่าง ๆ โดยที่มิได้มองแต่เพียงด้านเดียว ผลงานชิ้นนี้ได้รับการยกย่องให้เป็น 1 ใน 3 วรรณกรรมประเภท

ความเรียงที่ดีเด่นร่วมกับ **มะกุระโนะโซมิ** (まくらのそうし)³ ในสมัยเออัน⁴ และ **ทซุเระสุเรงุชะ** (徒然草)⁵ ในช่วงปลายสมัยคะมะกุระ⁶ (อรรถยา สุวรรณระดา, 2557, น.1)

ในวรรณกรรมชิ้นนี้มีการใช้ความเปรียบอยู่หลายครั้ง โดยเฉพาะความเปรียบแบบ (比喻) ซึ่งคำนี้ในภาษาญี่ปุ่นมีความหมายรวมคำว่า “อุปมา” และ “อุปลักษณ์” ในภาษาไทยเข้าใจไว้ด้วยกัน อุปมา (直喩法, Simile) เป็นความเปรียบที่อธิบายลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยนำไปเทียบว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเชื่อมที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เหมือน” ตัวอย่างเช่นคำว่า ดูกดั่ง รวากับว่า เปรียบประดุจ คล้าย เป็นต้น ส่วนอุปลักษณ์ (隱喩法, Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่งเช่นเดียวกับอุปมาแต่จะไม่กล่าวโดยตรงเหมือนอุปมา จะใช้วิธีกล่าวเป็นนัยและจะไม่มีคำเชื่อมเหมือนอุปมา สำหรับความเปรียบแบบ (比喻) ที่พบใน โฮโจกิ นั้น จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาพบว่าเกือบทั้งหมดจะเป็นแบบอุปมา

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับ โฮโจกิ นั้น ส่วนใหญ่มักมีหัวข้อเกี่ยวกับข้อมูลเหตุการณ์ภัยพิบัติที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ เช่น “โซเมเออิบรรยายสภาพเหตุการณ์แผ่นดินไหวอย่างละเอียด ทั้งภาพพื้นดินแตกแยก มีน้ำพวยพุ่งขึ้นมา ภาพม้าที่กำลังเดินทางอยู่เซไปมา ...นอกจากนี้ยังแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อสภาพเหตุการณ์นั้น เช่น ภาพพ่อแม่ของเด็กที่ได้แตกออร่าของลูกที่ถูกทับบีบแบนเอาไว้และส่งเสียงร่ำไห้คร่ำครวญนั้นเป็นภาพที่ช่างน่าเวทนายิ่งนัก เป็นต้น หากผู้เขียนเพียงแต่เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา โดยไม่ได้กล่าวถึงสภาพจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้คนแล้วคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ของ โฮโจกิ ก็คงจะลดลง

¹ วรรณกรรมร้อยแก้วที่ไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบตายตัว แต่เป็นการเขียนบรรยายไปเรื่อย ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เขียนนึกคิดในขณะนั้น เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เขียนพบเห็นหรือได้ยินได้ฟังมา หรือเป็นการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ

² กวีเอกต้นสมัยคะมะกุระ มีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณ ค.ศ. 1155-1216

³ เขียนขึ้นราว ค.ศ. 1001 โดย เซอิโณเนงงุ (清少納言) นางกำนัลของพระนางเทออิมิ (中宮定子) มเหสีของจักรพรรดิอิจิโจ (一條天皇)

⁴ สมัยเออัน (平安時代) อยู่ในช่วง ค.ศ. 794-1185

⁵ เขียนขึ้นราว ค.ศ.1331 โดยพระชื่อ เค็งโจ (兼好法師)

⁶ สมัยคะมะกุระอยู่ในช่วง ค.ศ. 1185-1333

ครั้งหนึ่ง” (赤羽学, 1976, น.594) และยังมีงานวิจัยที่นำเอาข้อมูลจาก *โฮโจกิ* ไปใช้อ้างอิงเปรียบเทียบกับข้อมูลจากบันทึกประวัติศาสตร์อื่น เช่น “จำนวนผู้ตาย “หลายสิบคน” ใน *โฮโจกิ* ให้ความรู้ที่สมจริงกว่า ส่วนจำนวนบ้านของขุนนางที่ถูกเพลิงไหม้วอดวายไปนั้นจำนวน “14 หลัง” ที่คุโจ คะเนะสะเนะบันทึกไว้ใน *เกียวกุโย* น่าจะถูกต้องกว่า” (左方郁子, 2012, น.20) นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่วิเคราะห์เกี่ยวกับทัศนคติของผู้เขียนที่สะท้อนให้เห็นในวรรณกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการใช้ภาษาอย่างสันโดษ ไม่ต้องการพึ่งพาใครของโซเมะอิ เช่น “กวีในยุคหนึ่งส่วนใหญ่แม้จะบวชเป็นพระแล้วแต่ก็มักกระบายความเจ็บปวดและความรู้สึกต้องการเพื่อนออกมาในกลอน อย่างเช่น ซะอิเงียว (西行) กวีเอกแห่งยุคซึ่งมักจะบรรยายความรู้สึกเจ็บปวดของเขาออกมาในกลอนเสมอ ต่างไปจากโซเมะอิที่มักปฏิเสธไม่ต้องการเพื่อน จุดนี้เองที่ทำให้โซเมะอิต่างจากกวีคนอื่นในยุคเดียวกันอย่างเห็นได้ชัด” (浅見和彦, 2012, น.132)

ส่วนในด้านการใช้ภาษา มีเพียงการหยิบยกสำนวนภาษาเด่น ๆ ของผู้เขียนมาวิเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนต้นของวรรณกรรมที่ผู้เขียนนำเอาภาพของแม่น้ำที่มีการไหลเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดมาใช้เปรียบเทียบเรีร้นำถึงความเปลี่ยนแปลงไม่เที่ยงของสรรพสิ่งต่าง ๆ นั้น มักถูกหยิบยกนำมากล่าวถึงอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งการนำเอาภาพแม่น้ำมาใช้เปรียบเทียบนี้ก็นับเป็นตัวอย่างหนึ่งของการใช้อุปมา ในวรรณกรรม *โฮโจกิ* ยังมีการใช้อุปมาในที่อื่น ๆ อีก แต่กลับไม่ค่อยถูกหยิบยกมากล่าวถึงและเท่าที่ผู้วิจัยได้สืบค้นดู ยังไม่พบงานวิจัยที่รวบรวมตัวอย่างการใช้ความเปรียบแบบอุปมาใน *โฮโจกิ* มาก่อน การศึกษาลักษณะการใช้อุปมาในวรรณกรรมชิ้นนี้จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ และจะเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการใช้อุปมาและความเปรียบประเภทอื่น ๆ ในวรรณกรรมญี่ปุ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการใช้อุปมาในวรรณกรรม *โฮโจกิ* โดยมุ่งหาลักษณะเฉพาะของการใช้อุปมาในวรรณกรรมชิ้นนี้

3. สมมุติฐานการวิจัย

3.1 ในวรรณกรรม *โฮโจกิ* นอกจากจะมีการใช้อุปมาสื่อลักษณะที่เป็นรูปธรรมร่วมกันของสิ่งที่ถูกเปรียบกับสิ่งที่ยกมาเปรียบแล้ว ยังพบการใช้อุปมาสื่อโยงลักษณะที่เป็นนามธรรมร่วมกันอยู่หลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอนิจจัง

3.2 การใช้อุปมาในวรรณกรรมชิ้นนี้ช่วยเสริมสร้างจินตภาพให้แก่ผู้อ่าน และยังสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของตัวผู้เขียนซึ่งอาศัยอยู่ริมแม่น้ำท่ามกลางธรรมชาติ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

รวบรวมตัวอย่างอุปมาในวรรณกรรม *โฮโจกิ* โดยในที่นี้จะแบ่งออกเป็นการใช้อุปมาสื่อลักษณะที่เป็นรูปธรรม และการใช้อุปมาสื่อโยงถึงลักษณะที่เป็นนามธรรม โดยมุ่งหาลักษณะเฉพาะของการใช้อุปมาในวรรณกรรมชิ้นนี้

สำหรับต้นฉบับวรรณกรรม *โฮโจกิ* ในบทความนี้ใช้ต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นโบราณซึ่งเป็นฉบับเดียวกับที่สำนักพิมพ์โคโตะกะวะงะงุเงะอิ (角川学芸出版) ตีพิมพ์ไว้เมื่อ ค.ศ. 2010 ส่วนคำแปลภาษาไทยนั้นนำมาจากหนังสือ *ทัศนคติการมองโลกในวรรณกรรมโฮโจกิ* ของผู้วิจัยเอง ซึ่งผู้วิจัยเคยแปลวรรณกรรม *โฮโจกิ* เอาไว้ แต่ทั้งนี้ ได้มีการปรับแก้ภาษาเพิ่มเติมในบางจุด ส่วนระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในบทความนี้เป็นระบบถอดอักษรซึ่งเป็นผลงานวิจัยใน พ.ศ. 2530 ของอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ผศ.ดร.กัลยาณี สีสสุวรรณ, ผศ.สุชาติ สัตยพงศ์, ผศ.เสาวลักษณ์

สุริยวงศ์ไพศาล(ปัจจุบันคือ ศ.กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คือ ผศ.ดร.สุตาพร ลักษณะินาวิน และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทยคือ ผศ.ดุษฎีพร ชำนิโรตคานต์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนคำบางคำที่ใช้กันแพร่หลายแล้วยังคงใช้ตามความนิยมเดิม

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการใช้อุปมาใน *โฮโจกิ* พบว่าวรรณกรรมชิ้นนี้มีการใช้อุปมาอยู่ทั้งหมด 18 แห่ง โดยแบ่งเป็นการใช้อุปมาสื่อลักษณะที่เป็นรูปธรรม 8 แห่ง และการใช้อุปมาสื่อโยงลักษณะที่เป็นนามธรรม 10 แห่ง ดังต่อไปนี้

5.1 การใช้อุปมาสื่อลักษณะที่เป็นรูปธรรม

ตัวอย่างการใช้อุปมาใน 5.1 นี้ เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่ามีรูปลักษณะคล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง หรือว่าอยู่ในสภาพหรือกิริยาอาการที่คล้ายคลึงกัน โดยสามารถมองเห็นหรือได้ยินเสียงเป็นรูปธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.1.1 火元は、樋口富の小路とかや。舞人を宿せる飯屋より出で来たりけるとなん。吹き迷ふ風に、とかく移り行くほどに、扇をひろげたるがごとく末広になりぬ。(p.18)

ต้นเพลิงนั้น บ้างก็ว่ามาจากขอยฮิงุชิโตะมิ เกิดเพลิงไหม้ขึ้นจากกระท่อมที่ปักอาศัยชั่วคราวของพวกนักรบ ลมพัดแรงทำให้ไฟกระท่อมลุกไหม้ขยายไปยังที่ต่าง ๆ รวากับพัดที่คลี่กางออก

ตอนที่ยกมานี้ โขเมะเอิได้เล่าถึงเหตุการณ์ไฟไหม้ครั้งใหญ่ขึ้นในเมืองหลวงเกียวโตซึ่งเกิดขึ้นในวันที่ 28 เดือน 4 ค.ศ.1177 เหตุการณ์ไฟไหม้ครั้งใหญ่นี้เรียกกันว่า ทะโรโฌโบ (太郎焼亡) และถูกกล่าวถึงไว้ในบันทึก *เกียวกุโย* (玉葉) ของคุโจ คะเนะสะเนะ (九条兼実) ซึ่งดำรงตำแหน่งเสนาบดีฝ่ายขวา (右大臣) ในสมัยนั้นด้วย ใน *เกียวกุโย* ก็ได้กล่าวถึงต้นเพลิงของเหตุการณ์

ไฟไหม้ครั้งนี้เช่นเดียวกันว่ามาจาก “ขอยฮิงุชิโตะมิ” แต่ไม่ได้มีรายละเอียดเหมือนใน *โฮโจกิ* ว่ามาจาก “กระท่อมที่ปักอาศัยชั่วคราวของพวกนักรบ” โขเมะเอิได้บรรยายภาพไฟที่กระท่อมลุกไหม้ว่าได้ขยายกว้างไปยังที่ต่าง ๆ รวากับพัดที่คลี่กางออก ซึ่งให้ภาพของเพลิงไหม้ที่ได้ขยายจากจุดที่เป็นต้นเพลิงลามออกไปเป็นวงกว้าง เหมือนกับตอนปลายของพัดที่ขยายกว้างออกจากจุดเล็ก ๆ ที่เป็นด้ามจับพัด เป็นการใช้อุปมาเพื่อสื่อภาพลักษณะการขยายวงกว้างของเพลิงไหม้ให้เห็นชัด

5.1.2 家のうちの資材、敷をつくして空にあり、
椴皮・葺板のたぐひ、冬の木の葉の風に乱るが如し。(p.20)

ทรัพย์สินในบ้านล้วนปลิวลอยหายไปไหนท้องฟ้าพวกแผ่นไม้มุงหลังคาล้วนปลิวกระจัดกระจายราวกับใบไม้ในฤดูหนาวที่ถูกลมพัดปลิว

ตัวอย่างข้างต้นเป็นตอนที่โขเมะเอิได้บันทึกเกี่ยวกับพายุหมุนครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 เดือน 4 ค.ศ.1180 เขาได้บรรยายสภาพบ้านที่ถูกลมพายุพัดจนพังทลายเสียหายได้อย่างเห็นชัด ไม่ว่าจะเป็นสภาพของทรัพย์สินในบ้านที่ถูกลมพายุพัดปลิวหายไป หรือสภาพแผ่นไม้มุงหลังคาที่ปลิวกระจัดกระจายราวกับใบไม้ที่ลมพัดปลิวไปในฤดูหนาว อะซะมิ คะสุฮิโกะ ได้วิเคราะห์ไว้ว่า “ลักษณะที่บรรยายนั้นคล้ายกับว่าลมพายุกำลังสนุกที่ได้กลั่นแกล้งพัดถล่มบ้านให้ได้รับความเสียหาย” (浅見和彦, 2012, น.43) สำหรับแผ่นไม้มุงหลังคาในที่นี้นั้น คำว่า *椴皮* หมายถึง แผ่นไม้ยาวที่ทำมาจากเปลือกไม้ของต้นฮิโนะกิ ซึ่งมักเอามาทำเป็นวัสดุมุงหลังคาพระราชวังหรือคฤหาสน์ของขุนนางใหญ่ ส่วน *葺板* หมายถึง แผ่นไม้บาง ๆ ซึ่งมักใช้มุงหลังคาบ้านของพวกนักรบหรือชาวบ้านทั่วไป ในที่นี้โขเมะเอิได้เปรียบเทียบภาพแผ่นไม้มุงหลังคาที่ถูกพายุพัดปลิวว่าเหมือนกับใบไม้ที่ถูกลมพัดปลิว ซึ่งแสดงให้เห็นภาพของพายุที่รุนแรงมากขนาดที่หลังคาบ้านยังถูกพัดปลิวไปราวกับใบไม้ที่ถูกลมพัด

5.1.3 塵を煙の如く吹き立てたれば、すべて目も見えず、おびたたく鳴りとよむほどに、もの言ふ声も聞えず。(p.20)

พายุกัดฝุ่นผงปลิวว่อนราวกับควันไฟจนมองไม่เห็นสิ่งรอบข้าง เสียงลมพัดอ้ออิงจนไม่อาจได้ยินเสียงสนทนา

ตัวอย่าง 5.1.3 เป็นการบรรยายภาพของพายุหมุน ต่อจาก 5.1.2 โขเมะอิได้บรรยายสภาพว่าพายุได้พัดฝุ่นผงปลิวว่อนราวกับควันไฟจนมองไม่เห็นสิ่งรอบข้าง ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าฝุ่นผงเข้าตาจนทำให้มองไม่เห็น แต่เป็นเพราะลมพายุได้พัดฝุ่นผงปลิวว่อนคละคลุ้งขึ้นไปจนเหมือนกับเป็นกลุ่มควันที่คอยบดบังสายตาทำให้มองไม่เห็น

5.1.4 塵灰立ちのぼりて、盛りなる煙のごとし。(p.30)

ฝุ่นละอองฟุ้งกระจายขึ้นไปบนท้องฟ้าดูราวกับกลุ่มควันมึนทึม

ตัวอย่าง 5.1.4 เป็นตอนที่โขเมะอิบรรยายเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ค.ศ.1185 ซึ่งเขาได้ให้ความเห็นเอาไว้ว่าในบรรดาภัยพิบัติต่าง ๆ สิ่งที่น่ากลัวที่สุดก็คือแผ่นดินไหว ซึ่งนับว่าเป็นภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อความเสียหายรุนแรงให้แก่ผู้คนและบ้านเรือนในวงกว้าง ไม่ว่าจะที่ใดต่างก็ได้รับความเสียหาย บ้างก็ถล่ม บ้างก็เอนล้ม จนฝุ่นละอองฟุ้งกระจายในท้องฟ้ากลายเป็นกลุ่มควันมึนทึม ซึ่งตัวอย่างดังกล่าวก็เป็นการบรรยายภาพฝุ่นละอองที่ฟุ้งขึ้นไปจนเหมือนกับกลุ่มควันใหญ่ คล้ายกับตัวอย่างที่ 5.1.3

5.1.5 地の動き、家のやぶる音、雷にことならず。(p.30)

เสียงแผ่นดินสั่นสะเทือนและเสียงบ้านเรือนพังทลาย ไม่ต่างอะไรกับเสียงฟ้าผ่า

ใน โฮโจกิ โขเมะอิได้บรรยายสภาพเหตุการณ์แผ่นดินไหวอย่างละเอียด ซึ่งมีทั้งภาพพื้นดินแตกแยก มีน้ำพวยพุ่งขึ้นมา ภาพฝุ่นละอองปลิวว่อน นอกจากนี้

ยังได้บรรยายเกี่ยวกับเสียงที่ได้ยินด้วย ตัวอย่าง 5.1.5 เป็นการบรรยายเหตุการณ์แผ่นดินไหวต่อจาก 5.1.4 โดยโขเมะอิได้บรรยายเสียงของแผ่นดินไหวและเสียงบ้านเรือนที่ล้มพังทลายลงมาว่าเสียงดังไม่ต่างอะไรกับเสียงฟ้าผ่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเสียงนั้นดังมากระดับเดียวกับเสียงฟ้าผ่าที่ทำให้คนสะดุ้งตกใจกลัว

5.1.6 もし、おのれが身、数ならずして、権門のかたはらにをるものは、深くよろこぶ事あれども、大きに楽しむにあはず。なげき切なる時も、声をあげて、泣く事なし。進退安からず、立ち居につけて、恐れをのくさま、たとへば、雀の鷹の巢に近づけるがごとし。(p.33)

อย่างเช่นคนที่มีสถานะต่ำต้อย แต่อาศัยอยู่ข้างบ้านของคนสูงศักดิ์มีอำนาจ เวลาเมื่อเรื่องยิบต้ออะไรก็ต้องคอยเกรงใจไม่อาจแสดงความคิดเห็นออกนอกหน้าได้ หรือตอนที่เมื่อเรื่องโศกเศร้าก็ไม่อาจร้องไห้เสียงดังได้ ต้องอยู่อย่างระแวงระวังคอยข่มใจยิ่งไว้ สภาพที่ต้องตื่นกลัวตลอดเวลาเปรียบได้กับนกกระजิบที่เข้าใกล้รังเหยี่ยว

โขเมะอิเปรียบเทียบสภาพอาการของคนที่มีสถานะต่ำต้อยที่อาศัยอยู่ข้างบ้านของคนที่สูงศักดิ์ว่าอยู่ในสภาพที่ต้องคอยระแวงระวังตื่นกลัวเหมือนกับนกกระจิบที่เข้าใกล้รังเหยี่ยว โดยเปรียบคนที่ยากจนต่ำต้อยเป็นเหมือนนกกระจิบ ส่วนคนสูงศักดิ์มีอำนาจเป็นเหมือนเหยี่ยว คนที่ต่ำต้อยต้องคอยเกรงใจคนสูงศักดิ์เหมือนนกกระจิบที่เกรงกลัวเหยี่ยว ไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องคอยระแวงระวังอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถแสดงอารมณ์ดีใจหรือเสียใจออกนอกหน้าได้ เพราะเกรงว่าจะทำให้คนสูงศักดิ์มีอำนาจนั้นไม่พอใจ และตนเองก็จะเดือดร้อนเอาได้

5.1.7 未葉の宿りを結べる事あり。いはば、旅人の一夜の宿を造り、老いたる蚕の繭を営むがごとし。(p.36)

⁷ โขเมะอิเล่าย้อนถึงตอนที่ย้ายมาอยู่ที่ภูเขาฮิโนะตอนอายุ 54 ปีและได้สร้างกระท่อมหลังใหม่ขึ้นซึ่งเขาใช้อาศัยอยู่มาจนถึงขณะเขียน โฮโจกิ นี้

ฉันได้สร้างบ้านขึ้นมาเพื่อไว้ใช้อาศัยในช่วง
 ปลายชีวิต⁷ จะไปก็เปรียบเหมือนนักเดินทางที่สร้าง
 ที่พักค้างแรมชั่วคราว หรือตัวใหม่แก่ที่สร้างใหม่

ตัวอย่างข้างต้นกล่าวถึงตัวโซเมะอิในบั้นปลายชีวิต
 ที่ได้สร้างบ้านขึ้นมาเพื่ออาศัยอยู่ในช่วงชีวิตที่เหลือ โดย
 โซเมะอิเปรียบตัวเองเหมือนกับนักเดินทางที่ระหว่างทาง
 ก็ต้องพักค้างแรมตามทีต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวเท่านั้น
 แล้วก็ต้องเดินทางต่อ ซึ่งก็คล้ายกับโซเมะอิที่ก็จะ
 อาศัยอยู่ที่บ้านที่สร้างขึ้นมาใหม่นี้เพียงไม่นาน เพราะ
 อายุมากแล้ว เหลือเวลาในชีวิตอีกไม่มากนัก โซเมะอิยัง
 เปรียบตัวเองเหมือนกับตัวใหม่แก่ที่สร้างใหม่ด้วย ซึ่ง
 ตัวใหม่นั้นก็เหลือเวลาในชีวิตอีกไม่มาก และก็จะสร้าง
 ที่อยู่อาศัยแคบ ๆ เพื่อไว้พักอาศัยในช่วงชีวิตที่เหลือ
 เช่นเดียวกัน

5.1.8 春は、藤波を見る。紫雲のごとくして、西方

に¹⁸ (p.39)

พอถึงฤดูใบไม้ผลิก็ชมดูดอกฟูจิห้อยไหวไปมา สีสัน
 ดงาม ทางทิศตะวันตก ดูราวกับเมฆสีม่วง

โซเมะอิเปรียบดอกฟูจิซึ่งมีสีม่วงที่ห้อยไหวงดงาม
 ทางทิศตะวันตกนั้นว่าดูเหมือนกับเมฆสีม่วง ตาม
 ความเชื่อทางพุทธศาสนาของคณูปุ่นในสมัยนั้น เชื่อกัน
 ว่าผู้ที่สวดภาวนาเน็มบุทซุ (念仏) หรือสวดพระนาม
 พระอมิตาภะเป็นประจำแล้ว เมื่อหมดอายุขัย พระอมิ
 ตาภะและพระโพธิสัตว์จะทรงชี้เมฆสีม่วงมารับไปอยู่
 ยังดินแดนสุขาวดี ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นดินแดนที่อยู่ทาง
 ทิศตะวันตก (築瀬一雄, 2010, น.72) ในที่นี้จึงเป็นการ
 เปรียบดอกฟูจิสีม่วงที่เบ่งบานอยู่ทางทิศตะวันตกว่า
 ดูราวกับเป็นเมฆสีม่วงซึ่งจะนำพาไปยังแดนสุขาวดี

ตารางสรุปตัวอย่างใน 5.1

ตัวอย่าง	สิ่งที่ถูกเปรียบ	สิ่งที่ยกมาเปรียบ
5.1.1	เพลิงไหม้ที่ลุกลามขยายไป	พัดที่คลี่กางออก
5.1.2	แผ่นไม้มุ่งหลังคาที่ถูกพายุพัดปลิว	ใบไม้ที่ถูกลมพัดปลิว
5.1.3	ฝุ่นผงที่ปลิวว่อน	ควันไฟ
5.1.4	ฝุ่นที่ฟุ้งกระจาย	กลุ่มควัน
5.1.5	เสียงแผ่นดินไหวและเสียงบ้านพัง	เสียงฟ้าผ่า
5.1.6	คนสถานะต่ำต้อยเกรงกลัวคนสูงศักดิ์	นกกระจิบเกรงกลัวเหยี่ยว
5.1.7	โซเมะอิสร้างบ้านไว้อาศัยในช่วงบั้นปลายชีวิต	นักเดินทางสร้างที่พักแรมชั่วคราว
		ตัวใหม่แก่สร้างใหม่
5.1.8	ดอกฟูจิสีม่วงห้อยไหว	เมฆสีม่วง

⁸ คำว่า 色 ในภาษาญี่ปุ่นโบราณมี 2 ความหมายคือ “ส่งกลิ่นหอม” และ “สีสังคดงาม” ในที่นี้ใช้ความหมายหลังโดยเป็นการโยงเปรียบเทียบสีม่วงของดอกฟูจิว่าดูงดงาม ดู
 ราวกับเป็นเมฆสีม่วงที่จะนำพาไปยังแดนสุขาวดี

จากตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ผู้เขียนหยิบยกมาใช้เปรียบเทียบกับนั้น นอกจากพดซึ่งเป็นที่ที่คนในราชสำนักมักใช้พดติดตัวแล้ว (โซเมะเอเองก็เป็นอดีตกวีในราชสำนัก) สิ่งอื่น ๆ มักเป็นสิ่งที่พบเจอได้ในป่าเขาหรือธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ควันไฟ นกเหยี่ยว แมง ฯลฯ โซเมะเออาศัยอยู่ในหุบเขาเป็นเวลานาน และน่าจะได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อยู่เป็นประจำ จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่โซเมะเอจะหยิบยกเอาสิ่งที่ตนเองพบเห็นเป็นประจำนี้มาใช้ในการเปรียบเทียบ กล่าวได้ว่าสิ่งที่โซเมะเอหยิบยกมาใช้เปรียบเทียบกับนั้น นอกจากจะช่วยเสริมสร้างจินตภาพให้แก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวโซเมะเอเองซึ่งอาศัยอยู่ท่ามกลางป่าเขาและธรรมชาติด้วย

5.2 การใช้อุปมาสื่อโยงถึงลักษณะที่เป็นนามธรรม

สำหรับการใช้อุปมาใน 5.2 นี้ สิ่งที่น่ามาใช้เปรียบเทียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบนั้นอาจไม่ได้มีรูปลักษณะหรืออยู่ในกิริยาอาการที่คล้ายกันแบบ 5.1 แต่สิ่งที่น่ามาใช้เปรียบนั้นเป็นสัญลักษณ์สื่อโยงถึงลักษณะที่เป็นนามธรรมบางอย่าง ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบนั้นก็มีลักษณะที่เป็นนามธรรมนั้นด้วยเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.2.1 ゆく河の流は絶えずして、しかも、もとの水にあらず。よどみに浮ぶうたかたは、かつ消え、かつ結びて、久しくとどまりたる例なし。世の中にある、人と栖と、またかくのごとし。 (p.15)

แม่น้ำไหลไปไม่หยุดยั้ง น้ำที่ไหลย่อมมิใช่สายน้ำสายเดิม ฟองคลื่นที่ลอยอยู่ในแม่น้ำ บ้างก็แตกซ่านหายไป บ้างก็เกิดขึ้นมาใหม่ ไม่เคยหยุดนิ่งอันใด ผู้คนรวมทั้งบ้านช่องที่อยู่อาศัยบนโลกก็เป็นเฉกเช่นเดียวกันฉันนั้น

ตัวอย่างข้างต้นมาจากตอนต้นของวรรณกรรมโซเมะเอเริ่มเรื่องโดยการบรรยายภาพสายน้ำที่ไหลอยู่

ตลอดเวลาไม่เคยหยุดนิ่ง เพื่อแสดงสภาพไม่เที่ยงแท้ของธรรมชาติ ซึ่งผู้คนและที่อยู่อาศัยต่างก็เป็นอนิจจังไม่เที่ยง เหมือนกับแม่น้ำที่ไหลเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ไม่สามารถดำรงคงสภาพอยู่ตลอดไป และยังเปรียบผู้คนและที่อยู่อาศัยว่าเหมือนกับฟองคลื่นที่ลอยอยู่ในแม่น้ำ ซึ่งเกิดขึ้นและแตกซ่านหายไปอยู่ตลอดเวลาด้วย เป็นการใช้อุปมาเพื่อสื่อโยงให้เห็นถึงความเป็นอนิจจังของสรรพสิ่ง ซึ่งความเป็นอนิจจังนี้เองที่ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นผ่านวรรณกรรมชิ้นนี้ และได้หยิบยกภาพแม่น้ำและฟองคลื่นที่สื่อถึงความเป็นอนิจจังมาบรรยายไว้ในตอนต้นของวรรณกรรมเพื่อเป็นการเกริ่นนำ

5.2.2 いにしへ見し人は、二三十人中に、わづかに一人二人なり。朝に死に、夕に生るるならひ、ただ水の泡にぞ似たりける。 (p.16)

ในบรรดาคคนที่เคยรู้จัก 20-30 คนนั้น ตอนนี้อยู่ยังมีชีวิตอยู่เหลืออยู่เพียงแค่คนสองคนเท่านั้น เข้ามีคนตายไป เย็นก็มีคนเกิดใหม่ เป็นเรื่องธรรมดาโลก เหมือนดังฟองคลื่นในแม่น้ำ

ตัวอย่าง 5.2.2 เป็นการเปรียบเทียบการเกิดดับของชีวิตมนุษย์ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาโลก ว่าเหมือนกับฟองคลื่นในแม่น้ำซึ่งก็มีการเกิดขึ้นและแตกซ่านหายไป ซึ่งก็เป็นเรื่องปรกติธรรมดาเช่นกัน ฟองคลื่นในแม่น้ำเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความเป็นอนิจจัง ซึ่งชีวิตมนุษย์ก็อยู่ในสภาพที่ไม่เที่ยงเช่นกัน นอกจากนี้ ฟองคลื่นเกิดขึ้นไม่นานก็แตกซ่านหายไป การเปรียบชีวิตมนุษย์ว่าเหมือนกับฟองคลื่นจึงอาจตีความในอีกนัยหนึ่งได้ว่าชีวิตมนุษย์นั้นสั้น ไม่สามารถดำรงคงอยู่ยาวนานด้วย

5.2.3 その主と栖と、無常を争ふさま、いはば朝顔の露に異らず。或は露落ちて、花残り。残るといへども、朝日に枯れぬ。或は花しほみて、露なほ消えず。消えずといへども、夕を待つ事なし。 (p.16)

ทั้งบ้านและเจ้าของบ้านต่างก็แข่งขันกันเป็น

อนิจจังไม่เที่ยงแท้ จะว่าไปแล้วก็ไม่ต่างอะไรกับหยาดน้ำค้างบนดอกอะซะวะอะโอะ⁹ บางครั้งน้ำค้างร่วงหล่นหายไปเหลือแต่เพียงดอกไม้ แต่แม้จะบอกว่าเหลืออยู่ก็ตาม พอรุ่งเช้าดอกไม้ก็ย่อมต้องเหี่ยวแห้งไป บางครั้งดอกไม้เหี่ยวแห้งไปก่อนเหลือแต่เพียงน้ำค้างที่ยังไม่เหือดหายไป แต่ถึงจะบอกว่าไม่เหือดหายก็ตาม อย่างไรก็ตามก็ย่อมไม่อาจอยู่รอดจนถึงตอนเย็นได้

โซมะเอิเปรียบเทียบบ้านว่าเหมือนกับดอกอะซะวะอะโอะ ส่วนตัวเจ้าของบ้านที่อยู่ในบ้านนั้นก็เหมือนกับน้ำค้างที่เกาะอยู่บนดอกอะซะวะอะโอะนั้น น้ำค้างเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ไม่นานก็เหือดแห้งหรือร่วงหล่นหายไป และเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นอนิจจัง ส่วนดอกอะซะวะอะโอะจะบานตอนเช้า แต่พอสายก็ร่วงโรย ซึ่งก็แสดงถึงความเป็นอนิจจังเช่นกัน บางครั้งน้ำค้างก็หายไปก่อน แต่บางครั้งดอกไม้ก็ร่วงโรยไปก่อน เปรียบเหมือนกับเจ้าของบ้านกับบ้าน ที่บางครั้งเจ้าของบ้านอาจจะตายไปก่อน แต่บางครั้งบ้านก็อาจจะพังทลายไปก่อน เป็นการเปรียบเทียบสื่อโยงถึงความไม่จีรังยั่งยืนของสรรพสิ่ง

5.2.4 なほ空しき地は多多く、造れる屋は少し。
古京はすでに荒れて、新都はいまだ成らず。ありとしある人は、みな浮雲の思ひをなせり。(p.23)

ที่ว่างเปล่ายังคงมีมากมาย บ้านสร้างใหม่มีเพียงไม่กี่หลัง เมืองหลวงเก่ารกร้าง เมืองหลวงใหม่ก็ยังคงสร้างไม่เสร็จ ไม่ว่าจะใครต่างก็รู้สึกเหมือนกับเป็นเมฆที่ลอยคว้างคว้างอยู่บนท้องฟ้า

ตัวอย่าง 5.2.4 เป็นตอนที่โซมะเอิบรรยายถึงการย้ายเมืองหลวงจากเกียวโตไปยังฟูกุยะระ¹⁰ ใน ค.ศ.1180 บ้านในเมืองหลวงเก่าถูกรื้อถอนเพื่อขนย้ายล่องแม่น้ำไปยังเมืองหลวงใหม่ บ้างก็ถูกทิ้งรกร้าง ส่วนเมืองหลวงใหม่

ฟูกุยะระก็มีเนื้อที่คับแคบ เป็นที่ลาดชันอยู่ระหว่างภูเขาและทะเล สภาพบ้านเรือนก็ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ผู้คนต่างก็รู้สึกถึงความไม่มั่นคง ในที่นี้จึงเปรียบเทียบความรู้สึกของผู้คนที่คว้างคว้างไม่มั่นคงนั้นว่าเหมือนกับเมฆที่ลอยคว้างคว้างอยู่บนท้องฟ้า

5.2.5 世の人もなけいしぬれば、目を経つつ、きはまりゆくさま、少水の魚のたとへにかなへり。(p.26)

ทุกผู้คนตกอยู่ในความอดอยากหิวโหย วันเวลาผ่านไป สภาพความเป็นไปนั้นเปรียบได้กับ “ปลาในน้ำแห้งขอด”¹¹

ตัวอย่าง 5.2.5 เป็นการบรรยายถึงความอดอยากต่อเนื่องที่เกิดขึ้นในช่วงค.ศ.1181-1182 บางปีก็เกิดความแห้งแล้ง บางปีก็น้ำท่วม พืชผลไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ เกิดภาวะขาดแคลนอาหาร ผู้คนอดอยากหิวโหย โซมะเอิได้เปรียบเทียบสภาพของผู้คนที่อดอยากไม่มีอาหารจะกินว่าเปรียบเหมือนกับปลาในน้ำแห้งขอดที่ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะน้ำน้อย อยู่ในสภาพที่ใกล้จะตาย เป็นการเปรียบเทียบเพื่อสื่อโยงถึงสภาพคับขันที่ความตายจวนเจียนใกล้เข้ามา

5.2.6 こゝに、六十の露 消えがたに及びて、さらに、末葉の宿りを結べる事あり。(p.36)

ตอนนี้ฉันอายุ 60 ปี¹² เป็นดั่งน้ำค้างที่กำลังเหือดหายไป ฉันได้สร้างบ้านเพื่อไว้ซ้ออาศัยอยู่ในช่วงบั้นปลายชีวิต

โซมะเอิเปรียบเทียบตัวเองซึ่งอายุ 60 ปี อยู่ในวัยชราใกล้ร่วงโรยว่าเหมือนกับน้ำค้าง (露) ที่กำลังจะเหือดแห้งหายไป ซึ่งคำว่า (末葉) หรือ “ยอดใบไม้” ในประโยคที่ตามมาก็เป็นคำสัมผัสกับคำว่า “น้ำค้าง”

⁹ ไม่น่าตระกูลผักกึ๋ง ออกดอกรูปปากแตรในฤดูร้อน เข้าบาน พอสายก็โรย

¹⁰ ฟูกุยะระ (福原) หรือที่ซุโนะกุมิ (津の国) เป็นส่วนหนึ่งของเมืองโกเบในปัจจุบัน

¹¹ ปลาที่ต้องทนทุกข์ทรมานหายไปไม่ออกเพราะน้ำน้อยแห้งเหือด

¹² โซมะเอิเขียน *โงโจกิ* เสร็จเมื่ออายุ 58 ปี ดังนั้นโซมะเอิเขียนถึงอายุตัวเองในที่นี้ว่า “อายุ 60 ปี” นั้น สันนิษฐานกันว่าน่าจะเป็นเพียงการบอกอายุตัวเองโดยประมาณ

โดยน้ำค้างที่เกาะอยู่บนใบไม้ตรงส่วนที่เป็นปลายยอดจะเป็นน้ำค้างที่ใกล้จะร่วงหล่น ซึ่งก็เปรียบเหมือนกับตัวโซเมะอิที่กำลังอยู่ในวัยชราใกล้ไปสู่ความตาย ส่วนคำว่า 宿^{やど} ที่ตามมานั้นหมายถึง “ที่พักอาศัย” ดังนั้น 未葉^{すゑは} の宿^{やど} ในที่นี้จึงเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายถึง บ้านที่ไว้อาศัยอยู่ในช่วงวัยชราหรือช่วงบั้นปลายชีวิต ในตัวอย่าง 5.2.6 นี้จึงมีทั้งการใช้อุปมาและการใช้สัญลักษณ์ด้วย

5.2.7 冬^{ふゆ}は、雪^{ゆき}をあはれぶ。積^{つも}り消^きゆるさま、罪^{ざい}障^{しょう}にたとへつべし。(p.39)

ฤดูหนาวที่ชื่นชมกับหิมะ หิมะที่สุ่มกองแล้วละลายหายไปนั้นเปรียบได้กับความผิดบาปของมนุษย์

ความผิดบาปในที่นี้หมายถึงความผิดบาปทางกาย วาจาใจ ซึ่งเป็นอุปสรรคขวางกั้นไม่ให้หลุดพ้นจากกิเลสในคัมภีร์โอโจโยมู¹³ ซึ่งโซเมะอิศึกษานั้น ก็มีตอนที่กล่าวเปรียบหิมะกับความผิดบาปไว้ว่า “หากคอยสวดภาวนาถึงพระอมิตาภะเป็นประจำแล้ว ความผิดบาปทั้งหลายก็จะมลายหายไป เหมือนกับหิมะที่ละลายหายไปเมื่อต้องแสงอาทิตย์ในฤดูใบไม้ผลิ” สำหรับในตัวอย่างข้างต้นนี้ โซเมะอิก็ได้หยิบยกเอาภาพหิมะที่สุ่มกองอยู่และละลายหายไป เอามาใช้เปรียบกับความผิดบาป กล่าวคือความผิดบาปอาจเพิ่มพูนขึ้นมาได้เพราะกิเลสตัณหา แต่ก็สามารถลบหายไปได้เช่นกัน ซึ่งก็คล้ายกับหิมะที่สุ่มกองขึ้นมาแล้วละลายหายไป

5.2.8 もし、跡^{あと}の白^{しら}波^{なみ}に、この身^みを寄^よする朝^{あした}には、岡^{おか}の屋^やにゆきかふ船^{ふね}を眺^{なが}めて、満^{まん}沙^{しゃ}弥^やが風^{かぜ}情^{じょう}を盗^{ぬす}み、(p.40)

ในยามเช้าที่คิดเปรียบเทียบกับตัวฉันเป็นเหมือนตั้งคลื่นสีขาวหลังเรือแล่น ฉันก็จะเหม่อมองเรือแล่นสวนไปมาที่โถงกระโจมยามเช้าฝั่งทิศตะวันออกของแม่น้ำอุจิ

พลาญก็เอ๋ยกลอนเลียนแบบมันฉะมิ¹⁴

ในตัวอย่าง 5.2.8 โซเมะอิได้เปรียบเทียบกับตัวเองเป็นเหมือนคลื่นสีขาวหลังเรือแล่น ซึ่งหลังจากเรือแล่นผ่านไปแล้วจะเกิดคลื่นสีขาวขึ้นมาเพียงชั่วคราว แล้วก็กระจายหายไป เปรียบเหมือนกับชีวิตของตัวโซเมะอิเองที่ดำรงคงอยู่ได้ไม่นานก็ต้องแตกดับไป ภาพคลื่นสีขาวหลังเรือแล่นจึงเป็นการสื่อโยงถึงความเป็นอนิจจังหรือความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิตมนุษย์

5.2.9 身^みは浮^{ふう}雲^{うん}になずらへて、頼^{たの}まず、まだしとせず。(p.46)

ตัวฉันก็เปรียบเสมือนเมฆที่ลอยลอยอยู่บนท้องฟ้า ไม่ได้คาดหวังอะไรและไม่ได้รู้สึกว่าคุณทำอะไร

ในตัวอย่าง 5.2.9 โซเมะอิได้เปรียบเทียบกับตัวเองซึ่งปลื้มตัวอยู่อย่างสันโดษในกระท่อมเล็ก ๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาใครว่าเหมือนกับเป็นเมฆที่ลอยลอยอยู่บนท้องฟ้า ไม่มีอะไรที่ต้องยึดติดหรือคาดหวัง และไม่รู้สึกว่าตนเองขาดอะไร เหมือนกับเมฆที่ลอยลอยไปมาอย่างอิสระ ไม่ถูกผูกมัดหรือยึดติดกับอะไร แสดงให้เห็นว่าโซเมะอิรู้สึกพอใจต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเองเช่นนี้

5.2.10 そもそも、一^{いち}期^ごの月^{つき}影^{かげ}傾^{かたむ}きて、余^よ算^{さん}の山^{やま}の端^はに近^{ちか}し。(p.48)

ตัวฉันคล้ายกับพระจันทร์ที่กำลังเคลื่อนคล้อยตกสันเขาทางทิศตะวันตก

โซเมะอิเปรียบเทียบกับตัวเองซึ่งอายุมากแล้วว่าคล้ายกับพระจันทร์ที่กำลังเคลื่อนคล้อยตกสันเขาทางทิศตะวันตก ซึ่งสื่อความหมายว่าความตายใกล้จะมาถึงแล้ว ชีวิตที่เหลือเวลาอยู่อีกไม่นาน เหมือนพระจันทร์ที่กำลังจะคล้อยลับสันเขาไปซึ่งก็ใช้เวลาอีกไม่นานก็จะหายไปเช่นกัน

¹³ โอโจโยมู (往生要集) คัมภีร์ที่ว่าด้วยการไปสู่ดินแดนสุขาวดีโดยเน้นการสวดท่องนามพระอมิตาภะ เขียนขึ้นเมื่อ ค.ศ. 985 โดยพระเก็นนิน (源信)

¹⁴ ชื่อเรียกย่อของมันเสฉิมะมิ (滿誓沙弥) กวีช่วงกลางสมัยนารา ไม่ทราบปีเกิดแน่ชัด มีชื่อปรากฏในหนังสือรวมกลอน ม้วนโยมู (万葉集) ออกบวชในค.ศ.721

ตารางสรุปตัวอย่างใน 5.2

ตัวอย่าง	สิ่งที่ถูกเปรียบ	สิ่งที่ยกมาเปรียบ	ลักษณะที่เป็นนามธรรมร่วมกัน
5.2.1	ผู้คนและบ้าน	แม่น้ำที่ไหลไปไม่หยุด ฟองคลื่นในแม่น้ำ	ความเป็นอนิจจัง
5.2.2	คนเกิดคนตาย	ฟองคลื่นในแม่น้ำ	ความเป็นอนิจจัง
5.2.3	บ้านกับเจ้าของบ้าน	หยาดน้ำค้างกับดอกกะหล่ำ	ความเป็นอนิจจัง
5.2.4	ความรู้สึกไม่มั่นคงในใจ	เมฆลอยบนท้องฟ้า	ความแว้งกว้างไม่มั่นคง
5.2.5	คนที่อดอยาก	ปลาในน้ำแห้งขอด	สภาพคับขันใกล้ตาย
5.2.6	ตัวโซ่เมะอิในวัยชรา	น้ำค้างที่กำลังเหือดแห้ง	ความร่วงโรยใกล้ไปสู่ความตาย
5.2.7	ความผิดบาปของมนุษย์	หิมะที่กองสุมแล้วละลายหายไป	สามารถเพิ่มพูนได้และสลายหายไป
5.2.8	ตัวโซ่เมะอิ	คลื่นสีขาวหลังเรือแล่น	ความเป็นอนิจจัง
5.2.9	ตัวโซ่เมะอิ	เมฆที่ล่องลอย	ความเป็นอิสระไม่ยึดติดกับอะไร
5.2.10	ตัวโซ่เมะอิ	พระจันทร์กำลังลับสันเขา	อยู่ในช่วงที่ความตายใกล้มาเยือน

จากตารางจะเห็นได้ว่า สิ่งโซ่เมะอิหยิบยกมาใช้เปรียบเทียบกับยังคงเป็นสิ่งที่พบได้ในป่าเขาหรือธรรมชาติเช่น แม่น้ำ ฟองคลื่น หยาดน้ำค้าง ปลา เมฆ พระจันทร์ ฯลฯ สิ่งที่ยกมาเปรียบบางอย่างเช่น การใช้ น้ำค้างที่แห้งเหือดเปรียบถึงความเป็นอนิจจัง หรือ การใช้เมฆที่ลอยแว้งกว้างสื่ออารมณ์ความรู้สึกที่ไม่มั่นคง เป็นต้นนั้น เป็นการใช้อุปมาที่มักพบในวรรณกรรมญี่ปุ่นมาแต่เดิม แต่บางอย่างเช่น ฟองคลื่นในแม่น้ำ หรือคลื่นสีขาวหลังเรือแล่น เป็นต้นนั้น น่าจะเป็นการอุปมาโดยยกเอาสิ่งที่เขาเคยพบเห็นมาใช้ในการเปรียบเทียบ ก่อนที่โซ่เมะอิจะมาอาศัยอยู่ที่ภูเขาคิโนะ โซ่เมะอิได้อาศัยอยู่ริมแม่น้ำคะโมะมาเป็นเวลา

นาน จึงเป็นไปได้ว่าภาพของแม่น้ำและฟองคลื่นซึ่งเขาเห็นอยู่ทุกวี่วันจะติดตรึงอยู่ในความทรงจำ และถูกถ่ายทอดออกมาเพื่อใช้สื่อโยงภาพความเป็นอนิจจังในวรรณกรรมชิ้นนี้ด้วย จากตารางจะสังเกตได้ว่า ลักษณะที่เป็นนามธรรมที่ถูกสื่อโยงถึงบ่อยที่สุดได้แก่ ความเป็นอนิจจัง ซึ่งความเป็นอนิจจังนี้เองที่เป็นประเด็นหลักที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นผ่านวรรณกรรมชิ้นนี้ โดยเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้บรรยายเอาไว้ในวรรณกรรมชิ้นนี้ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นการตอกย้ำให้ตระหนักถึงความไม่เที่ยงแท้ของโลกนั่นเอง

6. สรุปผล

จากทั้งหมดนี้สรุปได้ว่า ใน *โฮโจกิ* มีการใช้อุปมาในการสื่อลักษณะที่เป็นรูปธรรมร่วมกันของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบกับสิ่งที่ยกมาเปรียบ และยังมีการใช้อุปมาสื่อโยงถึงลักษณะที่เป็นนามธรรมร่วมกันด้วย โดยลักษณะที่เป็นนามธรรมที่ถูกโยงถึงบ่อยที่สุดก็คือความเป็นอนิจจัง ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการเน้นย้ำให้เห็นผ่านวรรณกรรมชิ้นนี้ และจะสังเกตได้ว่าผู้เขียนมักใช้สิ่งที่พบเห็นในธรรมชาติเช่น แม่น้ำ คลื่น น้ำค้าง เมฆ พระจันทร์ เป็นต้น มาใช้ในการเปรียบเทียบ โดยบางก็เป็นคำอุปมาที่มีใช้กันมาแต่เดิม บางก็เป็นสิ่งที่เขาประสบพบเห็นในชีวิตตนเองและได้ยกมาใช้เปรียบเทียบ ซึ่งเป็นการช่วยเสริมสร้างจินตภาพให้แก่ผู้อ่าน และยังสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวผู้เขียนเองซึ่งอาศัยอยู่ริมแม่น้ำท่ามกลางธรรมชาติด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

บทความนี้รวบรวมตัวอย่างการใช้ความเปรียบแบบอุปมาที่พบบ่อยในวรรณกรรมชิ้นนี้ไว้ แต่ยังมีกลวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจอื่น ๆ เช่น บุคลาธิษฐาน ซึ่งก็จัดเป็นความเปรียบอีกแบบหนึ่งและมีปรากฏในวรรณกรรมนี้บ้างเช่นกัน แต่ผู้วิจัยไม่ได้หยิบยกนำมากล่าวถึง หากมีการศึกษาความเปรียบแบบอื่น ๆ ด้วยก็จะทำให้เห็นลักษณะการใช้ความเปรียบในวรรณกรรมชิ้นนี้ครอบคลุมชัดเจนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ศึกษาต่อยอด หรือนำไปใช้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้ความเปรียบในวรรณกรรมญี่ปุ่นชิ้นอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- อรรถยา สุวรรณระดา. (2557). ทศนุการมองโลกในวรรณกรรมโฮโจกิ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- 赤羽学. (1976). 「芸と歴史—『源氏物語』と『方丈記』と『奥の細道』」 『北住敏夫教授退官記念日本文芸論叢』 590-602.
- 浅見和彦 (2008). 「『方丈記』—火事の文学史」 『中世文学の回廊』 勉誠出版.
- 浅見和彦 (2012). 『方丈記』 笠間書院.
- 魚尾幸久 (2012). 「天変地異の描写から」 『新視点・徹底追跡 方丈記と鴨長明』 勉誠出版.
- 大隅和雄 (2004). 『方丈記に人と栖の無常を読む』 吉川弘文館.
- 小林保治 (2012). 『超訳方丈記を読む』 新人物往来社.
- 左方郁子 (2012). 『新訳方丈記乱世を生き抜くための「無常観」を知る』 PHP研究所.
- 武田友宏 (2007). 『方丈記』 角川学芸出版.
- 竹本朝之 (2012). 『800年の時を経て蘇る鴨長明作『方丈記』時代の事件簿』 徳間書店.
- 土田知雄 (1983). 『新註方丈記全訳』 武蔵野書院.
- 中野孝次 (2007). 『すらすら読める方丈記』 講談社.
- 三木紀人 (2001). 『閑居の人鴨長明』 新典社.
- 濱田浩一郎 (2012). 『超口語訳方丈記』 東京書籍.
- 安良岡康作 (2009). 『方丈記』 講談社.
- 築瀬一雄 (2010). 『方丈記』 角川学芸出版.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: attaya_s@hotmail.com

Received: 2021/10/31

Revised: 2021/11/22

Accepted: 2021/12/02

โครงสร้างหน่วยเชื่อมอนุประโยคในประโยคพหุความ ภาษาญี่ปุ่นที่ปรากฏในสำนวนไวยากรณ์ที่ใช้ สอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์รูปไวยากรณ์ที่สร้างประโยคพหุความที่ขยายภาคแสดงด้วยวิเศษณานุประโยคที่ปรากฏหัวข้อในการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นระดับ N5-N2 จากการศึกษาหนังสือเตรียมสอบ 2 ชุด (7 เล่ม) พบรูปไวยากรณ์ทั้งสิ้น 141 สำนวน เมื่อพิจารณาในฐานะหน่วยเชื่อมอนุประโยคพบว่ามีรูปแบบทั้งสิ้น 12 รูปแบบ โดยรูปแบบที่พบมากที่สุดคือ หน่วยเชื่อมอนุประโยคที่เป็นคำนาม รองลงมาคือหน่วยเชื่อมที่มีวลีกริยาอยู่แล้ว และหน่วยเชื่อมคำช่วยสันธานตามลำดับ เมื่อจัดประเภทพบว่ามีจุดที่ควรมีการอธิบายเพิ่มเติม 5 กรณี คือ กรณีหน่วยเชื่อมเป็นคำนาม กรณีหน่วยเชื่อมเป็นคำช่วยเน้นความ กรณีหน่วยเชื่อมที่มีวลีกริยาในตัว กรณีหน่วยเชื่อมที่เกิดร่วมกับนามานุประโยคได้ และกรณีหน่วยเชื่อมที่ถูกย่อรูป

คำ

สำคัญ

ประโยคพหุความ วิเศษณานุประโยค หน่วยเชื่อมอนุประโยค รูปไวยากรณ์ระดับ N5-N2 ชนิดของคำ

A Study of Structure of Conjunctive Units in Japanese Multi-clause Sentences Focusing on Grammatical Sentence Patterns for JLPT

Abstract

This research analyzes the categories of conjunctive units in multi-clause sentences that produce adverbial clauses in Japanese grammatical sentence patterns at the JLPT N5-N2 level. From the survey of 2 series of books (7 books), there are 141 patterns which can be grouped into 12 categories. The most frequently identified patterns were conjunctive nouns, conjunctive verb phrases and conjunctive particles respectively. There are 5 cases that need additional description about the structure: conjunctive nouns, conjunctive intensifiers, conjunctive verb phrases, conjunctive units that co-occur with noun clauses, and conjunctive units that are partially shortened.

Key words

multi-clause sentence, adverbial clause, conjunctive units, N5-N2 level grammatical sentence patterns, part of speech

1. บทนำ

ประโยคพหุความ (複文ในความหมายกว้าง) เป็นคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เรียกรวมประโยคความรวมและประโยคความซ้อน เกิดขึ้นจากส่วนที่เป็นอนุประโยคหลัก (主節) และอนุประโยครอง (從屬節) ซึ่งในบทความนี้จะศึกษาเฉพาะกรณีทีอนุประโยครองปรากฏอยู่ในส่วนขยายภาคแสดงซึ่งเรียกว่า วิเศษณานุประโยค¹ (連用節 : Adverbial Clause) สำหรับในภาษาญี่ปุ่น วิเศษณานุประโยคอาจมีความหมายครอบคลุมอนุประโยคแรกของประโยคความรวมด้วย (村木2007、前田・大島2014) ดังตัวอย่างประโยคที่(1) เนื่องจากในภาษาญี่ปุ่นไม่มีมีเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแยกประโยคความซ้อน (複文ในความหมายแคบ) และประโยคความรวม(重文)

(1) ご飯を食べて、うちに帰りましょう。

หากย้อนกลับไปศึกษาของค้ความรู้การศึกษาภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาต่างประเทศหลักของไทย จะพบว่าวิธีการสร้างประโยคพหุความสามารถสร้างได้โดยการเชื่อมด้วยคำสันธานที่ทำหน้าที่คล้ายคำช่วยสันธาน (接続助詞) ในภาษาญี่ปุ่น เช่น but, so, and หรือประพันธสรรพนาม เช่น when หรือคำบุพบท เช่น before, after, as แสดงให้เห็นว่าการเชื่อมอนุประโยคไม่ได้เชื่อมด้วยคำสันธานอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ในตำราไวยากรณ์ส่วนใหญ่ในภาษาญี่ปุ่น มักจะเน้นสอนประโยคพหุความที่สร้างขึ้นโดยใช้คำช่วยสันธาน เช่น が、から、ので、たら、ても เป็นต้น บางครั้งมีการสอนคำนามประเภท形式名詞 เช่น 時、ため โดยเน้นให้จำเป็นรูปประโยคไปใช้ หลีกเลียงที่จะระบุชนิดของคำที่นำมาใช้เชื่อมความทำให้เกิดความสับสน เช่น เข้าใจว่า ため คือ から、ので เพราะมีความหมายว่า “เพราะว่า” เหมือนกัน ทำให้ใช้วิธีเปลี่ยน 雨だから、雨なのでเป็น *雨だため、*雨なため หรือไม่เข้าใจว่าประโยค (2) ที่ระบุข้างล่าง เหตุใดจึงใช้ 「に」ที่ 「に」กับกริยาได้เลย ทั้งที่คำช่วย 「に」

ควรจะวางหลังคำนาม

(2) 北へ行くに¹したがって、紅葉は早くなる。

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งใจจะรวบรวมสำนวนไวยากรณ์ที่ใช้สร้างประโยคพหุความทั้งหมด มาพิจารณาโครงสร้างการเชื่อมอนุประโยครองกับอนุประโยคหลักในภาษาญี่ปุ่นมีรูปแบบใดบ้าง โดยจัดกลุ่มสำนวนไวยากรณ์เหล่านี้ในฐานะ “หน่วยเชื่อมอนุประโยค” เช่นเดียวกับคำช่วยสันธาน และเพื่อให้เกิดการนำไปใช้งานได้ในเบื้องต้น ในงานวิจัยนี้จึงจะทำการสำรวจประโยคพหุความที่ปรากฏในรูปประโยคที่ถูกนำไปทดสอบในการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น (Japanese Language Proficiency Test : JLPT) ตั้งแต่ระดับ N5 ไปถึงระดับ N2 เนื่องจากถือเป็นกรอบประโยคขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจะต้องใช้เป็น และเมื่อจัดกลุ่มแล้วจะศึกษาแนวทางในการอธิบายโครงสร้างหน่วยเชื่อมอนุประโยคเพื่อใช้ในการเรียนการสอนต่อไป สำหรับระดับ N1 นั้นเนื่องจากมีจำนวนรูปประโยคพหุความที่ซับซ้อนและมีจำนวนมาก แต่อาจไม่ได้ใช้งานบ่อย จึงยังไม่นำมาวิเคราะห์ร่วมในงานครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อแบ่งประเภทหน่วยเชื่อมอนุประโยคในประโยคพหุความภาษาญี่ปุ่นตามเกณฑ์ชนิดของคำ อันนำไปสู่การแก้ปัญหาในการใช้งาน

3. ปรัชญาวรรณกรรม

ประโยคพหุความตามปกติมักจะใช้คำช่วยสันธาน (接続助詞) เป็นหน่วยเชื่อมอนุประโยค กรณีดังกล่าวมักจะถือว่าอนุประโยคที่อยู่หน้าคำช่วยสันธานเป็นวิเศษณานุประโยค (連用節)

南 (1974) เรียกส่วนที่เป็นวิเศษณานุประโยคนี้ว่า 「從屬句」 และทำการแบ่งประเภทคำช่วยสันธาน

¹ นอกเหนือจากวิเศษณานุประโยคแล้ว ยังมีคุณานุประโยค (連体節) ที่เป็นอนุประโยคขยายคำนาม เช่น また会える日まで待ちます。และนามานุประโยค (引用節) ที่เป็นอนุประโยคแทนคำนาม เช่น いいかどうか分からない。

ตามลำดับความเป็นเอกเทศ (自律性) น้อยไปหามาก เช่น คำช่วยสันธาน「ながら」(ในระหว่างที่...ไปพลาง) จัดว่ามีความเป็นเอกเทศน้อย เพราะประธานของอนุประโยคทั้งสองต้องเป็นตัวเดียวกัน อนุประโยครองใช้หน่วยทางไวยากรณ์ร่วมกับอนุประโยคหลักจำนวนมาก ถือเป็นประเภท A คำช่วยสันธาน「のに」(ทั้งๆที่...)「たら」(ถ้า...) มีความเป็นเอกเทศปานกลาง ประธานของอนุประโยคทั้งสองเป็นคนละตัวได้ โดยปกติไม่นิยมแทรกหน่วยทางไวยากรณ์ที่แสดงความรู้สึกในอนุประโยครอง ถือเป็นประเภท B และคำช่วยสันธาน「から」(เพราะว่า...)「が」(แต่...) มีความเป็นเอกเทศสูง ประธานของอนุประโยคทั้งสองเป็นคนละตัวได้ สามารถตัดจบประโยค โดยละอนุประโยคหลังได้ และสามารถแทรกคำแสดงความรู้สึกในอนุประโยครองได้ ถือเป็นประเภท C อย่างไรก็ตามงานของ 南 พุดถึงคำช่วยสันธานเท่านั้น

北條(1989) อธิบายโครงสร้างประโยคความซ้อน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วิเศษณานุประโยค (連用修飾節) และคุณานุประโยค (連体修飾節) สำหรับวิเศษณานุประโยค จะใช้สำนวน 22 ประเภท ดังนี้

1. สำนวนเงื่อนไขชี้หัวข้อ เช่น といえば、なんか
2. สำนวนเงื่อนไขจุดยืน เช่น にしては
3. สำนวนเงื่อนไขปกติ เช่น とすると
4. สำนวนแสดงเหตุผล เช่น ため、だけに、せい
で、ゆえに
5. สำนวนแสดงเป้าหมาย เช่น ために、ように、
には
6. สำนวนแสดงผลลัพธ์ เช่น あげく、上で
7. สำนวนแสดงการเปลี่ยนแปลง เช่น につれて、
にしたがって、にともなって
8. สำนวนแสดงการตอบรับ เช่น に応じて、と
あいまって
9. สำนวนแสดงการเปรียบเทียบ เช่น に比べて、
に反して、にしては
10. สำนวนแสดงการทดแทน เช่น にかわって、

代わりに

11. สำนวนแสดงขั้นตอน เช่น によって、を通じ
て、をきっかけに
12. สำนวนแสดงมาตรฐาน เช่น に基づいて、を
前提に
13. สำนวนแสดงขอบเขต เช่น に限って、を除
いて
14. สำนวนแสดงสภาพ เช่น まま、通りに
15. สำนวนแสดงการเพิ่มความ เช่น に加えて、の
みならず
16. สำนวนแสดงการยกตัวอย่าง เช่น をはじめ、
はおろか
17. สำนวนแสดงการสาธยายตัวอย่าง เช่น であ
れ—であれ、といひ—といひ
18. สำนวนแสดงระดับ เช่น ほど、んばかりに
19. สำนวนแสดงความสัมพันธ์ทางเวลา เช่น を境
に、にわたって
20. สำนวนอื่นๆ เช่น にそなえて、ならでは、ま
でもなく
21. สำนวนเวลา เช่น 際、折、てはじめて、て以
来、おきに
22. สำนวนแย้งความ เช่น 癖に、とはいへ、どこ
ろか、からといって

สำนวนทั้ง 22 ประเภท มีทั้งสิ้น 190 สำนวน หากนับรวมกับหน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธานที่เกริ่นไว้ก่อนอีก 13 รูป ได้แก่ て、から、し、たり、たら、なら、と、ば、けど・けれども、のに、ては、ても、なんて จะรวมมีรูปสำนวนที่ใช้เชื่อมความ 203 รูปในบทความนี้ แต่ก็มีบางสำนวนที่เป็นที่รู้จักกันอยู่แล้วไม่ได้ถูกนำมาแสดงเป็นตัวอย่าง เช่น が、時、ので

前田 (2009) เรียกหน่วยคำที่ใช้เชื่อมอนุประโยคว่า「接続辞」และแบ่งหน่วยคำ 183 หน่วยที่นำมาศึกษาเหล่านั้นเป็น 11 ประเภทตามความสัมพันธ์ของอนุประโยครองที่มีต่ออนุประโยคหลัก ได้แก่ ประเภทเงื่อนไข เช่น たら、ば、と、ては ประเภทเหตุผล เช่น

ので、から、おかげで、だけに ประเภทเงื่อนไขตรงข้าม เช่นても、たつて、とはいえ ประเภทเหตุกับผลแย้งกัน เช่นのに、くせに、にもかかわらず ประเภทเป้าหมาย เช่นために、ように ประเภทกระทำพร้อมกัน เช่นかたわら、ながら、につれて ประเภทแสดงสภาพ เช่น まま、みたいに、ごとく ประเภทเวลา เช่น 途中、時、まで ประเภทแย้งความ เช่น ところが、ながらも ประเภทตามความ เช่น あげく、うえ、きり ประเภทคู่ขนาน เช่น 一方、反面 และนอกจากนี้ยังมีกลุ่มหน่วยคำที่อยู่นอกกลุ่มที่จัด เป็นการเชื่อมความธรรมดา ได้แก่ て、ずい、ないで เป็นต้น

การจัดกลุ่มตามความหมายในการงานวรรณกรรม ทั้งสองนี้ เป็นประโยชน์ต่อการอธิบายความแตกต่างของ หน่วยคำเชื่อมอนุประโยคในแต่ละประเภท ทำให้เข้าใจ ความแตกต่างละเอียดยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีการ แยกหน่วยคำเหล่านี้ว่ามีชนิดของคำประเภทใด ซึ่งแม้ว่า จะแก้ไขปัญหาการใช้คำที่เหมาะสมได้ในแง่ความหมาย แต่ก็ยังมีปัญหาการผันรูปภาคแสดงให้เหมาะสมกับชนิด ของคำ (品詞) ที่หน่วยคำเชื่อมชนิดนั้นเป็นหลงเหลือ อยู่ ในบรรดาสำนวนสร้างวิเศษณานุประโยคของ北條 (1989) และหน่วยคำเชื่อมอนุประโยคของ前田 (2009) มีบางคำที่มีความน่าสนใจ เช่น 「に」 ซึ่งแตกต่างจาก คำช่วย 「に」 ตามปกติที่ปรากฏในแบบเรียน ซึ่งอาจ อธิบายได้ว่าเหตุใดจึงสามารถใช้คำกริยาต่อกับ 「に」 ใน สำนวน 「にしたがつて」 ได้เลย นอกจากนี้ยังอาจพบเห็น ได้ในการใช้สำนวน 「には」 แสดงเป้าหมาย

(2) 「本を借りる[には]、貸出カードが必要です。」

อัญญาทุท ชูศรี (2021) แบ่งการสร้างประโยคพหุ ความเป็น 5 ประเภทดังนี้

1. รูปโครงสร้างประโยคพหุความที่เกิดจากคำ ช่วยแบ่งได้เป็น 2 โครงสร้างย่อยคือ กรณิใช้

คำช่วยสันธาน (接続助詞) เช่น 「するから」 และคำช่วยเน้นความ² (取立助詞) เช่น 「する ほど」

2. รูปโครงสร้างประโยคพหุความที่เกิดจากกลุ่ม คำประพันธ์สรรพนาม เช่น 「するため」
3. รูปโครงสร้างประโยคพหุความที่เกิดจากวลี กริยา แบ่งได้เป็น 3 โครงสร้างย่อย คือ กรณิ เชื่อมกับคำนามเท่านั้น เช่น 「Nに対して」 กรณิเชื่อมกับอนุประโยคได้ เช่น 「するにつれ て」 และกรณิเชื่อมกับอนุประโยคที่เป็น นามานุประโยค เช่น 「するとしたら」
4. รูปโครงสร้างประโยคพหุความที่เกิดจากการ ย่อส่วนเชื่อมอนุประโยค เช่น 「はともかく」
5. รูปโครงสร้างประโยคพหุความที่เกิดจากการ ซ้ำรูปประโยค เช่น 「AするにしてもBするに しても」

จะเห็นได้ว่าในอัญญาทุท (2021) ยังเป็นการแบ่ง ประเภทอย่างหยาบๆ และยังไม่ได้คำนึงถึงความสะดวก ในการนำไปใช้ เช่น ในหน่วยคำเชื่อมที่เป็นคำช่วยนั้น คำช่วยสันธาน และคำช่วยเน้นความต่างมีรูปแบบการ เกิดร่วมกับชนิดของคำที่ต่างกัน การพิจารณาเป็นกลุ่ม เดียวกันก็ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการนำไปใช้ เช่น

- (3) 3.1 大人だ[から]、泣いてはいけない。
- 3.2 汗をかく[から]、タオルを用意しておいた 方がい。
- * 3.3 お金持ちだ[ほど]お金を使わない。
- 3.4 汗をかく[ほど]最近暑い。

จากตัวอย่าง (3) จะเห็นได้ว่าการจับหน่วยเชื่อม อนุประโยคที่เป็นคำช่วยให้อยู่ในประเภทเดียวกัน อาจ ไม่สอดคล้องตลอด ฟังแยกคำช่วยสันธาน กับคำช่วยเน้น ความเป็นคนละกลุ่ม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์รูปแบบ

² คำช่วยเน้นความ เป็นคำที่อัญญาทุท (2021, น.112) แปลจาก 「取立助詞」 ของ益岡・田窪 (1992) ได้แก่ まで、だけ、ばかり、のみ、しか、など、なんか、なんて、ほど、くらい ในไวยากรณ์ดั้งเดิมคำช่วยกลุ่มนี้จะเรียกว่า 「副助詞」 ซึ่งอัญญาทุทแปลไว้ว่า “คำช่วยเสริมบริบท” จะเห็นได้ว่าคำช่วยเหล่านี้สามารถเกิดตามหลังคำกริยาเพื่อสร้างวิเศษณานุ ประโยคได้ทั้งสิ้น ยกเว้นบางคำที่มีรูปสัน เช่น 「やるしかない」 อาจพิจารณา 「しかない」 เป็นส่วนเดิมท้ายและพิจารณาเป็นประโยคความเดียวแทน

หน่วยเชื่อมอนุประโยคในประโยคพหุความเพื่อลดความเข้าใจผิดที่จะเกิดเวลานำไปใช้

4. วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมสำนวนไวยากรณ์ที่สร้างอนุประโยคตั้งแต่ 2 อนุประโยคขึ้นไป จากตำรารวมหัวข้อไวยากรณ์สำหรับการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น ตั้งแต่ระดับ N5 ถึง N2 จากชุด「日本語能力試験 (JLPT)」対策ของสำนักพิมพ์ ASK ทั้งหมด 4 เล่ม และชุด新完全マスター日本語能力試験ของสำนักพิมพ์ 3ANetwork ทั้งหมด 3 เล่ม โดยไม่นับสำนวนที่ซ้ำ รวมทั้งหมด 141 รูปประโยค รายละเอียดจำนวนสำนวนที่ใช้สร้างประโยค

พหุความระบุดังตารางที่ 1

ทั้งนี้ส่วนเชื่อมประโยคพหุความจะพิจารณาจากการปรากฏคำกริยา หรือคำคุณศัพท์เป็นหลัก เช่น

(4) 味が悪い[ばかりか]、店員の態度もひどい。

ในบางกรณีคำกริยาปรากฏในส่วนเชื่อมแทนและยังเป็นที่ถกเถียงกันว่าส่วนเชื่อมดังกล่าวเป็นคำช่วยหรือไม่ก็จะนับรวมมาพิจารณาด้วย เช่น

(5) うちの人に限って、悪いことをするはずがない。

จะเห็นได้ว่าในตัวอย่างที่ (5) อาจพิจารณา 限る เป็นคำกริยาเชื่อมกับてซึ่งถือเป็นคำช่วยสันธาน หรือพิจารณา เป็นคำช่วยประสมตามหลังคำนาม「うちの人」

ตารางที่ 1 จำนวนรูปประโยคที่ใช้สร้างประโยคพหุความ

	ชื่อหนังสือ	จำนวนที่ปรากฏ	จำนวน (ตัดรูปที่ซ้ำ)
1	「日本語能力試験 (JLPT)」対策日本語総まとめN5 (ASK)	8	8
2	「日本語能力試験 (JLPT)」対策日本語総まとめN4文法 (ASK)	14	14
3	「日本語能力試験 (JLPT)」対策日本語総まとめN3文法 (ASK)	28	28
4	「日本語能力試験 (JLPT)」対策日本語総まとめN2文法 (ASK)	70	70
5	新完全マスター文法日本語能力試験N4 (3ANetwork)	16	0
6	新完全マスター文法日本語能力試験N3 (3ANetwork)	23	4
7	新完全マスター文法日本語能力試験N2 (3ANetwork)	83	17
	รวมทั้งสิ้น	357	141

ก็ได้ ในการพิจารณาหน่วยเชื่อมอนุประโยค เนื่องจากจำนวนตัวอย่างประโยคในตำรามิจำกัด ผู้วิจัยจะหาเพิ่มเติมจากการสืบค้นคลังข้อมูลและเว็บไซต์

ความในฐานหน่วยเชื่อมอนุประโยค ได้รูปแบบรวมทั้งสิ้น 12 รูปแบบดังแสดงในตารางที่ 2 ตามลำดับสำนวนไวยากรณ์จากระดับง่ายไปหายาก (N5-N2)

5. ประเภทของหน่วยเชื่อมอนุประโยค

ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มสำนวนที่ใช้สร้างประโยคพหุ

ตารางที่ 2 จำนวนหน่วยเชื่อมอนุประโยคที่พบในแหล่งข้อมูลแบบแยกตามรูปแบบ

	รูปแบบหน่วยเชื่อมอนุประโยค	จำนวนสำนวน
1	หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธาน (接続助詞)	21 (14.89%)
2	หน่วยเชื่อมที่เป็นคำนาม (形式名詞)	37 (26.24%)
3	หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยเน้นความ (取立助詞)	6 (4.26%)
4	หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธานบวกกริยาวิเศษณ์	3 (2.13%)
5	หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาเชื่อมคำนาม	32 (22.69%)
6	หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาเชื่อมนามานูประโยค	18 (12.77%)
7	หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาที่ย่อเหลือคำนามได้	7 (4.96%)
8	หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีภาคแสดงที่เหลือจากการย่อคำช่วยสันธาน	5 (3.55%)
9	หน่วยเชื่อมที่เป็นนามานูประโยคที่เหลือจากการย่อภาคแสดงและคำช่วยสันธาน	2 (1.42%)
10	หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีภาคแสดงที่ย่อเหลือกริยานุเคราะห์	1 (0.71%)
11	หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยหรือวลีกริยาที่วางเรียงได้	8 (5.67%)
12	หน่วยเชื่อมที่เป็นคำปัจจัย (接尾辞)	1 (0.71%)
	รวม	141 (100.00%)

ต่อไปจะขอนำเสนอหน่วยเชื่อมอนุประโยคทั้ง 12 รูปแบบ โดยนำเสนอแผนภาพแสดงการเชื่อมประโยค (พย.) A และ B และความสัมพันธ์กับหน่วยเชื่อม และ สำนวนไวยากรณ์ที่พบในแต่ละระดับ

5.1 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธาน (接続助詞)
การเชื่อมอนุประโยคด้วยคำช่วยสันธานเป็นลักษณะพื้นฐานที่ผู้เรียนคุ้นชินตั้งแต่ต้น โดยสามารถวางวิเศษณานูประโยคไว้หน้าคำช่วยสันธานได้เลย หน่วยเชื่อมที่พบมีทั้งสิ้น 21 สำนวน

ตารางที่ 3 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธาน

วิเศษณานูประโยค (พย.A)	คำช่วยสันธาน	อนุประโยคหลัก (พย.B)	
N5	N4	N3	N2
て、から、けれどもが	し、ので、のに、ても、たら、ば、なら、と、ながら	ずに	からこそ、てこそ、てこそ、つつ、からには、ながらも、てまで、ても

ตัวอย่างโครงสร้างบางส่วน

(6) A. กรณีภาคแสดงเป็นคำนาม

冬なのに、あたたかいですね。

B. กรณีภาคแสดงเป็นคำกริยา

あのレストランはいつ行ってももこんでいます。

C. กรณีภาคแสดงเป็นคำคุณศัพท์

必要なので、高くもも買います。

กรณีภาคแสดงของอนุประโยครองเป็นคำนามมีการเชื่อมที่หลากหลาย เช่น 雨 で、雨だから、雨だが、雨なので、雨だったら、雨だと เช่นเดียวกับคำกริยามีทั้งต้องผันเป็น て ก่อน เช่น てももผันเป็นたก่อน เช่น たら ら ผันเป็นรูปปฏิเสธเก่าก่อน เช่น せずに ผันเป็น連用形ก่อนเช่น つって เป็นต้น

(7) 先生と相談しつつ、進路を決めたいと思う。

กรณีภาคแสดงเป็นคำคุณศัพท์ก็มีการผันรูปที่หลากหลายเช่นเดียวกัน โดยภาพรวมการเชื่อมด้วยคำเชื่อมสันธานจึงต้องจดจำรูปแบบการผันเอง คำช่วยสันธานส่วนใหญ่จะต้องเรียนรู้ตั้งแต่ระดับต้นๆ ส่วนในระดับ N2 คำช่วยสันธานส่วนใหญ่มักเป็นคำช่วยที่พ่วงเข้ากับคำช่วยเน้นความ เพื่อเน้นความหมาย ได้แก่ からこそ、てこそ、からには、てまで、てでも、ながらも ซึ่งโดยโครงสร้างการเชื่อมความยังคงอ้างอิงคำช่วย

สันธานหลักเดิม คือ から、て และ ながら ดังตัวอย่าง (8)

(8) 子どもがかわいいからこそ、しかるんです。

5.2 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำนาม (形式名詞)

การเชื่อมอนุประโยคด้วยคำนามประเภท 形式名詞 หรือคำนามแต่เพียงรูป แต่เป็นคำเชื่อมหรือทำหน้าที่ทางไวยากรณ์มากกว่าแสดงความหมาย มีพบการใช้เป็นจำนวนมาก อนุประโยคที่อยู่ข้างหน้าคำนามในไวยากรณ์ญี่ปุ่นอาจถือว่าเป็นคุณานุประโยค (連体節) เนื่องจากมองว่าขยาย 形式名詞 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาว่าคำนามประเภทนี้เป็นหน่วยเชื่อมอนุประโยค ก็จะถือว่าภาคแสดงที่อยู่ข้างหน้าเป็นวิเศษณานุประโยคได้ เนื่องจากหน่วยเชื่อมประเภทนี้เป็นคำนาม จึงมีลักษณะการเชื่อมอนุประโยคต่างจากประเภทที่กล่าวมา เช่น ถ้าภาคแสดงของอนุประโยครองเป็นคำคุณศัพท์ な 「嫌だ」 ต้องแปลงเป็น 「嫌なくせに」 หรือ 「嫌であるくせに」 เพราะถือว่าวางอยู่หน้า <せ> ซึ่งเป็นคำนามเป็นต้น ถ้าเป็นคำนามต้องใส่ 「の」 หรือ 「である」 เพื่อวางเชื่อมกับหน่วยเชื่อมนี้ได้ ในบางครั้งมีคำช่วยกรก เช่น 「ことから」 และคำช่วยสันธาน เช่น 「ものなら」、「ことなく」 พ่วงท้ายด้วย ในการสำรวจนี้พบหน่วยเชื่อม 37 ส่วนวน

ตารางที่ 4 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำนาม

คุณานุประโยค (พย. A)	คำนาม	อนุประโยคหลัก (พย. B)
----------------------	-------	-----------------------

N5	N4	N3	N2
とき 前 後	ため ように 間に まま	いでに、たびに、 最中、とおり、くせに、 わりに、おかげで、 せいで、かわりに、 ところ、うちに、とたん、 反面、一方、ことから	からこそ、てこそ、つつ、 からには、ながらも、てま で、てでも

จากการจัดลำดับแบ่งตามระดับความยากง่าย พบว่าการเชื่อมด้วยคำช่วยเน้นความส่วนใหญ่จะปรากฏในการเรียนระดับกลาง-สูง คือ N3-N2 เป็นจำนวนมากโดยมีความหมายคล้ายกัน แต่ใช้ในระดับภาษาที่ต่างกัน เช่น หน่วยเชื่อมระยะเวลา 「時」 เมื่อขึ้นระดับ N2 จะต้องรู้จัก 「折」 「際」 ซึ่งมีวิธีการใช้งานที่คล้ายคลึงกัน ตัวอย่างคำนามเชื่อมประโยค เช่น

(9) この野菜は、生のままで食べてもおいしいですよ。

(10) コンビニへ行ったついでに、ガリガリ君を買って食べてきた。

(11) 昔ながらの商店街が元気な一方、最近はおしゃれな専門店も増加中です。

แม้ว่าจะจะเป็นหน่วยทางไวยากรณ์แต่ด้วยเดิมเป็นคำนาม หน่วยเชื่อมบางคำจึงนิยมเขียนด้วยอักษรคันจิด้วย เช่น 時、前、後、間、際、通り เป็นต้น แต่บางคำก็ไม่นิยม เช่น とこซึ่งหากเขียนอักษรคันจิ所จะตีความหมายเป็นคำนามปกติแปลว่าสถานที่ นอกจากคำที่พบ

ในหนังสือ คำที่อาจพบในตำราขั้นต้นถึงกลางอย่าง 場合 ก็ถือเป็นหน่วยเชื่อมประเภท形式名詞ด้วย

5.3 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยเน้นความ (取立助詞)

การเชื่อมอนุประโยคด้วยคำช่วยเน้นความเป็นลักษณะการเชื่อมความที่ผู้เรียนอาจไม่คุ้นชิน เนื่องจากคำช่วยเน้นความ เช่น まで、ほど、くらい、だけโดยปกติจะตามหลังคำนาม ดังที่เราจะสังเกตได้ว่าคำช่วยกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ น่าจะเคยเป็นคำนามมาก่อน จึงสามารถเขียนด้วยอักษรคันจิได้ เช่น 迄、程、位 ในบางครั้งคำช่วยเน้นความเหล่านี้จึงมีกฎการเชื่อมคล้ายคำนาม 形式名詞 เช่น เมื่อลงท้ายด้วยคำคุณศัพท์น่าจะต้องเติมなข้างหน้าเป็น 「親切なほど」 「親切なだけに」 「親切なばかりに」 ส่วน 「まで」 ไม่ใช้ร่วมกับคำคุณศัพท์ ในกลุ่มนี้ได้ นับรวมหน่วยเชื่อมที่พ่วงด้วยคำช่วยการกร (だけに、ばかりに) พบหน่วยเชื่อมรวม 6 สำนวน

ตารางที่ 5 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยเน้นความ

วิเศษณานุประโยค (ปย.A)		คำช่วยเน้นความ	อนุประโยคหลัก (ปย B)
N5	N4	N3	N2
—	まで	ほど、くらい だけ	だけに、ばかりに

จากการจัดลำดับแบ่งตามระดับความยากง่าย พบว่าการเชื่อมด้วยคำช่วยเน้นความส่วนใหญ่จะปรากฏในการเรียนระดับกลาง-สูง คือ N3-N2 ดังตัวอย่างที่ปรากฏต่อไปนี้

(12) 製品ができるまで待っています。

(13) あきるほど食べた。

(14) このバッグは安いだけにすぐに壊れてしまった。

(15) 英語の先生が嫌いなばかりに、英語も嫌いになってしまった。

5.4 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธานบวกกริยาวิเศษณ์ (接続助詞と副詞の語句)

เดิมการเชื่อมอนุประโยคในลักษณะนี้ น่าจะเป็นคำช่วยสันธานดั้งเดิมคือ 「と」 「て」 แต่มีการพ่วงคำกริยาวิเศษณ์ซึ่งขยายอนุประโยคข้างหลังจนกลายเป็นสำนวน ในระดับ N3-N2 พบหน่วยเชื่อม 3 สำนวน

ตารางที่ 6 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธานบวกกริยาวิเศษณ์

วิเศษณานุประโยค (ปย.A)	คำช่วยสันธาน+กริยาวิเศษณ์	อนุประโยคหลัก (ปย B)
------------------------	---------------------------	----------------------

N5	N4	N3	N2
—	—	てはじめて	とともに て以来

(16) 歌舞伎を見てはじめて、日本文化に興味を持った。

(18) 家族とともに来日した。(※ไม่ใช่ประโยคพหุความ)

(17) 自動車が普及するとともに、事故も増加した。

5.5 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาเชื่อมคำนาม
(名詞に後続する動詞句)

เนื่องจากหน่วยเชื่อมดังกล่าวมีความหมายอธิบายการกระทำ จึงปรากฏร่วมกับคำกริยาเท่านั้น อย่างไรก็ตามพบว่าในตำราได้สอนกรณีใช้คำนามร่วมกับ「と」と「もに」ในกรณีดังกล่าวถือว่า「と」เป็นคำช่วยการก ไม่ใช่คำช่วยสันธาน จึงถือว่าเป็นเพียงวลีนามตามด้วยคำกริยาวิเศษณ์ ไม่ใช่วิเศษณานุประโยค ดังตัวอย่างที่ (18)

การเชื่อมอนุประโยคในลักษณะนี้เป็นการเชื่อมโดยใช้วลีกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำช่วยการก「と」「に」「を」「から」และเพิ่มคำช่วยสันธานเพื่อเปลี่ยนให้ทั้งหมดเป็นวิเศษณานุประโยค เนื่องจากคำช่วยดังกล่าวเป็นคำช่วยการก หน่วยที่อยู่ข้างหน้าจึงเป็นได้เพียงคำนามเท่านั้น ไม่สามารถใช้ออนุประโยคได้

ตารางที่ 7 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาเชื่อมคำนาม

นามวลี	กริยา (ปย.A) + คำช่วยสันธาน	อนุประโยคหลัก (ปย B)
--------	-----------------------------	----------------------

N5	N4	N3	N2
—	—	に関して、 によれば、 によって、 として、 に比べて、 に対して、 にかけて	にしたら、にともなって、に反して、 に限って、に依って、により、につき、 にあたって、にそって、にさきだち、 にわたって、に際して、に限らず、 にかかわって、に基づいて、に応じて、 において、からいうと、からすると、 から見ると、をめぐって、をこめて、 を問わず、を通じて、もかまわず

หน่วยเชื่อมประเภทนี้พบในระดับ N3-N2 รวม 32 สำนวน ลักษณะพิเศษของหน่วยเชื่อมนี้คือ หน่วยเชื่อมดังกล่าวทำหน้าที่เป็นภาคแสดงในวิเศษณานุประโยคไปด้วยในตัว อย่างไรก็ตาม เมื่อถูกใช้งานบ่อย หน่วยเชื่อมบาง

ตัวอาจถูกพิจารณาเป็นคำช่วยประสม (複合助詞) เช่น 「によれば」「によって」「として」「にかけて」หากพิจารณาเช่นนี้ วิเศษณานุประโยคนี้จะกลายเป็นวลีนามขยายประโยคเท่านั้น

(19) まじめな長男に対して、次男は遊んでばかりで学校もよく休む。

(20) 天気予報によれば、明日は晴れるらしい。

อย่างไรก็ตาม ในหน่วยเชื่อมบางสำนวนก็ยังมีลักษณะเป็นวิเศษณานูประโยคสูง อาจพิจารณาว่าเป็นการเชื่อมแบบคำช่วยสันธาน โดยกำหนดกริยาที่ใช้เพื่อสร้างความหมายได้เช่นกัน เช่น 「から見ると」、「をこめて」 ในกรณีนี้คำกริยาส่วนใหญ่มีแนวโน้มสามารถใช้อักษรคันจิได้ เนื่องจากมีความเป็นคำทางไวยากรณ์ต่ำ ดังตัวอย่างที่ (21) (22)

(21) 昔の人から見ると、現代人の生活のリズム

は早すぎるかもしれない。

(22) 愛を込めてカードを贈る。

5.6 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาเชื่อมนามานูประโยค (引用節に後続する動詞句)

ในการสำรวจพบจำนวนหน่วยเชื่อม 18 สำนวน แยกย่อยรูปแบบเป็น 3 แบบ ในแบบแรกเป็นการเชื่อมอนุประโยคโดยใช้วลีกริยาที่เกิดร่วมกับคำช่วยการกแสดงเนื้อความ 「と」 ได้แก่ 「という」「とする」「と思う」 และเพิ่มคำช่วยสันธาน หรือคำช่วยการก เพื่อเปลี่ยนให้ทั้งหมดเป็นอนุประโยค มี 10 สำนวน

ตารางที่ 8 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาเชื่อมนามานูประโยค

นามานูประโยค (ปย.A)	に／と／คำช่วยเน้นความ + กริยา + คำช่วยสันธาน	อนุประโยคหลัก (ปย.B)
---------------------	---	----------------------

N5	N4	N3	N2
—	—	というより、 といっても、 としたら	かと思ったら、 としても、 となると、 といったら、 といえば、 からといって
—	—	—	につれて、 にしたがって、 にかかわらず、 につけて、 にかかわりなく、 にもにかかわらず
—	—	—	だけあって、 のみならず

(23) 暖かいというより暑いぐらいだった。

(24) ドイツに住んでいるからといって、ドイツ語ができるようにはならない。

เนื่องจากในหน่วยเชื่อม มีคำกริยาปรากฏด้วย จึงสามารถพิจารณาอนุประโยคได้ 2 แนวคิด

แนวคิดแรกคือ พิจารณาว่า อนุประโยคหน้า 「と」 (กรณี 「かと思ったら」「からといって」 นับ 「か」「から」 เป็นส่วนหนึ่งของอนุประโยคหน้า 「と」 ด้วย) เป็นส่วนหนึ่งของอนุประโยคหน้า 「と」 ด้วย) เป็นนามานูประโยคย่อยในอนุประโยครอง 「と思った

ら」「といて」「としたら」 โดยหน่วยเชื่อมคือคำช่วยสันธาน 「て」「たら」 เท่านั้น

แนวคิดที่สองคือ การพิจารณาให้รูปประโยคเป็นหน่วยเชื่อม ก็จะถือว่านามานูประโยคเหล่านั้นเป็นอนุประโยครองที่เป็นวิเศษณานูประโยคขยายอนุประโยคหลักที่ตามมาแทน

การพิจารณาอนุประโยคว่าเป็นแบบใดกันแน่นี้ค่อนข้างมีปัญหาในแง่ของความถี่ กล่าวคือ หากมีการใช้สำนวนนั้นบ่อย เช่น 「からといって」 การถูกทำให้เป็น

คำทางไวยากรณ์ (Grammaticalization) นั่นคือเป็นหน่วยเชื่อมอนุประโยคจะเกิดขึ้นได้ง่ายกว่า ส่วนนที่เกิดไม่บ่อยเช่น 「かと思つたら」 ซึ่งหากเป็นเช่น นั้น อาจพิจารณา 「かと思つたら」 เป็นหน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธานแทนดังตัวอย่าง (25)

(25) A. 花が咲いたかと思つたら、もう散ってしまった。

B. 花が咲いたかと思つたら、もう散ってしまった。

ในแบบที่สอง เป็นการเชื่อมอนุประโยคแทนคำนาม (นามานูประโยค) ที่เกิดร่วมกับคำช่วยการก 「に」 ด้วย จำนวน 6 ส่วนน ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้เรียนอาจไม่เคยทราบมาก่อนว่าคำช่วย 「に」 สามารถเกิดร่วมกับอนุประโยคที่เป็นนามานูประโยคได้ ไม่จำเป็นต้องเติม 「こと」 หรือ 「の」 เพื่อให้เป็นวลินาม

(26) 年を取るにこつれて、体のいろいろな機能が低下する。

(27) 理由が何であるかにかかわらず、一度納入した入学金はお返しできません。

(28) この歌を聞くにこつけて、心に希望がわいてくる。

ในการสำรวจครั้งนี้ไม่ปรากฏการอธิบายการใช้คำช่วย 「に」 ร่วมกับนามานูประโยค แต่ใน 北條 (1989) มีระบุส่วนนใกล้เคียงคือ 「には」 แสดงเป้าหมายซึ่งเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นการใช้นามานูประโยคกับคำช่วย 「に」 เช่นเดียวกันดังตัวอย่าง (29) การใช้กรณีเป็นหัวข้อเรื่องเช่นนี้เท่านั้นไม่จำเป็นต้องใส่คำนาม 「の」 เพื่อแปลงเป็นวลินาม เนื่องจากอนุประโยคที่อยู่ข้างหน้าถือเป็นนามานูประโยคจึงเป็นคนละประเภทกับประโยคพหุความที่มีอนุประโยคเป็นวิเศษณานูประโยคที่กำลังกล่าวถึงในงานชิ้นนี้

(29) 通学するにほは地下鉄が便利だ。

นอกจากนี้ยังมีส่วนน 「にしても」 ด้วย ดังตัวอย่าง (30) แต่เนื่องจากหน่วยเชื่อมนี้สามารถทำเป็นอนุประโยควางเรียงขนานกันได้ จึงขอจัดเป็นประเภท

ที่ 9 แทน

(30) 最近は残業するにしても上司の許可が必要だ。

ในแบบที่สาม เป็นการเชื่อมอนุประโยคแทนคำนาม (นามานูประโยค) ที่เกิดร่วมกับคำช่วยเน้นความ 「だけ」「のみ」 จำนวน 2 ส่วนน เนื่องจากคำช่วยเน้นความสามารถเกิดร่วมกับคำกริยาได้อยู่แล้วจึงดูไม่ปัญหา อย่างไรก็ตามเนื่องจากหลังคำช่วยยังตามด้วยวลีกริยา ทำให้สามารถพิจารณาโครงสร้างได้สองแนวคิดคือ การพิจารณาทั้งส่วนนเป็นหน่วยเชื่อมอนุประโยคกรณีนี้ อนุประโยคข้างหน้าจะเป็นวิเศษณานูประโยค เช่น ตัวอย่าง A ใน (31) (32) และอีกแนวทางคือ พิจารณาวลีกริยาเป็นภาคแสดงของอนุประโยครองกรณีนี้หน่วยเชื่อมอนุประโยคจะอยู่ที่คำช่วยสันธาน และส่วนที่อยู่ข้างหน้า 「だけ」「のみ」 จะถือเป็นนามานูประโยคแทน เช่น ตัวอย่าง B ใน (31) (32)

(31) A. 彼は自分でも認めているだけあって、確かにあきっぱい。

B. 彼は自分でも認めているだけあって、確かにあきっぱい。

(32) A. この料理は味が良いのみならず、見た目も美しい。

B. この料理は味が良いのみならず、見た目も美しい。

5.7 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีภาคแสดงที่เหลืจาก การย่อคำช่วยสันธาน (接続助詞の部分省略された述語句)

ในประเภทนี้ หน่วยเชื่อมจะประกอบด้วยภาคแสดงอยู่แล้ว ส่วนที่จะเติมจึงเป็นเพียงคำนามที่เป็นหัวข้อเปรียบเทียบเท่านั้น ในส่วนท้ายอนุประโยครองตามปกติควรมีคำช่วยสันธานแต่ถูกย่อไป ในการสำรวจพบทั้งสิ้น 5 ส่วนนในระดับ N3-N2 เช่น 「一はもちろん」、「一はともかく」、「一はさておき」 ส่วนที่ถูกย่อไปคือ 「だが」「して」「にして」 ตามลำดับ ซึ่งเป็นส่วนที่เชื่อมกับอนุประโยคหลัก

ตารางที่ 9 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีภาคแสดงที่เหลือจากการย่อคำช่วยสันธาน

นามวลี	ภาคแสดงที่ย่อคำช่วยสันธาน (ปย.A)	อนุประโยคหลัก (ปย B)
--------	----------------------------------	----------------------

N5	N4	N3	N2
—	—	はもちろん	はもとより、はともかく、 はまだしも、はさておき

(33) 彼は、勉強はもちろんスポーツもよくできる。

(34) うちには、車はもとより自転車もないんです。

5.8 หน่วยเชื่อมที่เป็นนามานุประโยคที่เหลือจากการย่อภาคแสดงและคำช่วยสันธาน (述語及び接続助詞が略されて残された引用節)

ตารางที่ 10 หน่วยเชื่อมที่เป็นนามานุประโยคที่เหลือจากการย่อภาคแสดงและคำช่วยสันธาน

นามานุประโยค (ปย.A)	ส่วนย่อภาคแสดงและคำช่วยสันธาน (ไม่ปรากฏรูป)	อนุประโยคหลัก (ปย B)
---------------------	---	----------------------

N5	N4	N3	N2
—	—	ばかりか	どころか

ในประเภทนี้ อนุประโยครองจะตามด้วยคำแสดงความสงสัย ได้แก่ 「ばかりか」 และ 「どころか」 โดยลักษณะการแสดงความสงสัยเช่นนี้จะให้ความหมายว่า “ในขณะที่สงสัยว่าเป็นเช่นนั้นหรือไม่ แท้จริงแล้ว...” ตัวอย่างเช่น

(35) 味が悪いばかりか、店員の態度もひどい。

(36) 健康になるどころか 体壊しちゃうよ。

ตามปกติควรพูดประโยคที่ (35)(36) เป็น 「味が悪いばかりかと思ったら、実は店員の態度もひどい。」 「健康になるところかと迷っていたら、実は体壊しちゃうよ」 ในสำนวนนี้ ส่วนที่น่าจะเป็นกริยาหลักของอนุประโยค

รองรวมทั้งคำช่วยสันธานว่า 「と思ったら」「と迷っていたら」 ถูกละไว้

5.9 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาที่ย่อเหลือคำนามได้ (名詞句に省略できる動詞句)

การเชื่อมในลักษณะนี้เป็นการใช้วลีกริยาในหน่วยเชื่อมเป็นภาคแสดงจึงเชื่อมเข้ากับคำนามเท่านั้นเหมือนประเภทที่ 7 อย่างไรก็ตาม เราสามารถละกริยา 「して」 ได้ เช่น 「をはじめとして」 เป็น 「をはじめ」「を中心にして」 เป็น 「を中心に」 เป็นต้น ในการสำรวจนี้พบหน่วยเชื่อม 7 สำนวนในระดับ N2

ตารางที่ 11 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาที่ย่อเหลือคำนามได้

นามวลี	นาม+ に／として (สามารถย่อได้)	อนุประโยคหลัก (ปย B)
--------	------------------------------	----------------------

N5	N4	N3	N2
—	—	—	は抜きにして、をはじめ、 を中心に、を頼りに、 をもとに、をきっかけに、 を契機として

เมื่อละกริยาแล้วจะเหลือเพียงคำนามเท่านั้น ทำให้
ดูเหมือนวลีที่ไม่มีส่วนเชื่อมกับอนุประโยคหลัก

กรณี 「を契機として」 สามารถย่อเป็น 「を契機
に」 ได้

- (37) 東京を中心に関東地方は台風の影響で風が
強くなっています。
(38) 昨年の事故を契機として、安全対策が強化
された。

5.10 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีภาคแสดงที่ย่อเหลือ
กริยานุเคราะห์ (助動詞に残された述語句)

ตารางที่ 12 หน่วยเชื่อมที่เป็นวลีภาคแสดงที่ย่อเหลือกริยานุเคราะห์

วิเศษณานุประโยค (ปย.A)	ภาคแสดง (ปรากฏเพียงกริยานุ เคราะห์) + คำช่วยสันธาน	อนุประโยคหลัก (ปย B)
---------------------------	---	----------------------

N5	N4	N3	N2
—	—	—	てからでない

หน่วยเชื่อมความประเภสุดท้ายนี้มีลักษณะคล้าย
ประเภทที่ 7 ที่ปรากฏภาคแสดงในหน่วยเชื่อมและมี
คำช่วยสันธานสำหรับเชื่อมกับอนุประโยคหลัก แต่ต่าง
กันที่ภาคแสดงไม่ใช่วลีกริยาแต่เป็นคำกริยานุเคราะห์
ซึ่งย่อส่วนคำนาม 「てから (すること) でない」と
อย่างไรก็ตามส่วนที่เติมข้างหน้าก็เป็นอนุประโยครอง
ของอนุประโยครองอีกทีโดยมีคำช่วยสันธาน 「てから」
เชื่อมแบบตัวอย่าง (39) A. แต่หากพิจารณาว่าหน่วยเชื่อม
นี้เป็นเหมือนคำช่วยสันธาน 1 ตัวแบบตัวอย่าง (39) B. ก็
จะมีประโยคความซ้อนเพียงชั้นเดียว ทำให้สะดวกขึ้น
เนื่องจาก 「てから」 ใช้แสดงลำดับเวลาของการกระทำ
ส่วนหน้าของอนุประโยคจะเป็นคำกริยาเท่านั้น

- (39) A. 手続きし^{てから} (すること) でない^と、
図書館の本は借りられない。
B. 手続きし^{てからでない}と、図書館の本
は借りられない。

5.11 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยหรือวลีกริยา
ที่วางเรียงได้ (並列できる助詞・動詞句)

ในประเภทนี้ อนุประโยครองโดยปกติจะมีมากกว่า
1 ประโยค มีปรากฏทั้งสิ้น 8 ส่วนวนในการสำรวจ โดย
สามารถแยกเป็นกรณีคำช่วยได้แก่ 「たり」 「やら」 「だ
の」 และกรณีวลีกริยาอาจเป็นรูปปิดประโยคเช่น 「につ
け」 「にしろ」 「にせよ」 「といろか」 หรือรูปพ่วง
คำช่วยสันธาน เช่น 「にしても」

ตารางที่ 13 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยหรือวลีกริยาที่วางเรียงได้

วิเศษณานุประโยค (ปย.A)	คำช่วย/ วลีกริยา	วิเศษณานุประโยค (ปย B)	คำช่วย/ วลีกริยา	อนุประโยคหลัก (ปย C)
N5	N4	N3	N2	
たり	—	—	やら、だの、といひか、 につけ、にしろ、 にせよ、にしても	

ในระดับ N5 จะเรียนเพียงรูปたりเท่านั้น โดยถือว่า「する」ใน「～たり～たりする」คืออนุประโยคหลัก ส่วนหน่วยเชื่อมในระดับ N2 มี 7 ส่วนวน ทุกส่วนวนสามารถละเหลืออนุประโยครองส่วนเดียวได้ใช้ในการยกตัวอย่าง ดังตัวอย่าง (41) (42) ในกรณีคำช่วยนั้น จะมีกฎเกณฑ์ต่างกันไป กรณี「やら」、「につけ」ใช้ร่วมกับภาคแสดงได้โดยตรง ส่วน「たり」ต้องผันรูป และสามารถใช้ร่วมกับคำนาม คำคุณศัพท์ได้ ส่วนกรณีวลีกริยาจะเป็นประเภทที่ 6 คือวลีกริยาต่อจากนามานุประโยค จึงสามารถใช้ร่วมกับประโยคทุกแบบ

(40) 夏休みは旅行し(たり) (テニスをし(たり)) していました。

(41) 写真を見る(につけ)、(歌を聞く(につけ))

国を思い出す。

(42) この季節は、目がかゆい(やら)、鼻水が出る(やら)、大変です。

กรณีคำช่วยสันธาน「し」เนื่องจากสามารถเกิดเดี่ยว และเกิดคู่กับคำช่วยสันธานอื่น เช่น「～し～から、～」ในที่นี้จึงขอจัดไว้อยู่ในประเภทที่ 1

5.12 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำปัจจัย (接尾辞)

การเชื่อมอนุประโยคด้วยคำปัจจัยเท่าที่พบจะเปลี่ยนกริยาให้กลายเป็นนาม ในการสำรวจครั้งนี้พบเพียง 1 ส่วนวน คือ「次第」ในระดับ N2 โดยกริยาที่อยู่ข้างหน้าจะต้องถอด「ます」ออก อนุประโยคทั้งหมดจึงมีลักษณะโครงสร้างเหมือนคำกริยาวิเศษณ์³

ตารางที่ 14 หน่วยเชื่อมที่เป็นคำปัจจัย

คุณานุประโยค (ปย.A)	คำปัจจัย	อนุประโยคหลัก (ปย B)	
N5	N4	N3	N2
—	—	—	次第

³ ลักษณะการใช้「次第」คล้าย「つづ」ที่ต้องแปลงคำกริยาเป็น 連用形 ก่อน หากแต่ในไวยากรณ์ญี่ปุ่นระบุชัดเจนว่า「つづ」เป็นคำช่วยสันธาน ส่วน「次第」เป็นคำนาม

(43) 日程が決まり**次第**、ご連絡いたします。

(44) 花火大会は**天気次第**で中止になる場合もあります。

จากตัวอย่าง (43) ต้องถือว่า「結果が決まり**次第**」เป็นวิเศษณานุประโยค แต่ในตัวอย่าง (44) สามารถถือว่า「**天気次第**で」เป็นวลีกริยาวิเศษณ์ โดย**次第**เป็นคำปัจจัยที่ไม่ใช่หน่วยเชื่อมอนุประโยค จึงไม่ถือว่า「**天気**」ในตัวอย่าง (44) เป็นอนุประโยค

6. แนวทางการอธิบายโครงสร้างประโยคพหุความ

จากการศึกษารูปประโยคที่ทำให้เกิดประโยคพหุความในฐานหน่วยเชื่อมอนุประโยค จะสามารถแยกประเด็นกลุ่มโครงสร้างได้ดังนี้

1.กลุ่มหน่วยเชื่อมที่เป็นคำนาม 形式名詞 (ประเภทที่ 2) จำนวน 37 สำนวน (26.24%) ถือเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดซึ่งมักจะเริ่มต้นเรียน「時」「前」「後」ซึ่งสร้างวิเศษณานุประโยคบอกเวลา ดังนั้นเมื่อไปถึงคำในกลุ่มความหมายอื่นในระดับ N3-N2 เช่น「**まま**」「**通り**」ควรสอนลักษณะ**形式名詞** เพื่อให้ผู้เรียนนำวิธีการเชื่อมกับคำนามทั่วไปมาใช้เมื่อต้องการเชื่อมอนุประโยครองกับคำนาม**形式名詞** ทำให้สามารถสร้างประโยคได้ถูกต้อง เช่น**私が子供 (の／である) 時、**「**メッセージの通り、**」

2.กลุ่มหน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาเชื่อมคำนาม (ประเภทที่ 4) จำนวน 32 สำนวน (22.69%) ถือเป็นกลุ่มใหญ่รองลงมาซึ่งจะปรากฏในระดับN3-N2 มักเป็นรูปประโยคที่มีคำช่วยสันธานพื้นฐานประกอบทำให้สามารถพิจารณาว่าเป็นวิเศษณานุประโยคได้ง่าย อย่างไรก็ตามในกลุ่มสำนวนที่ใช้บ่อยบางตัวอาจถือว่าเป็นคำช่วยประสมไปแล้ว ทำให้ไม่ถือเป็นอนุประโยครองอีกต่อไป ทำให้ประโยคทั้งประโยคอาจพิจารณาเป็นประโยคความเดียวเกี่ยวกับเรื่องนี้ นักภาษาเองก็ยังไม่ตรงกัน อาจพิจารณาการใช้อักษรคันจิเขียนส่วนที่เป็นคำกริยาดั้งเดิมประกอบ เพราะหากเป็นคำทางไวยากรณ์(คำช่วยประสม) ก็จะไม่นิยมเขียนคันจิ เช่น「**によって**」「**によれば**」「

において」 ส่วน「**に對して**」「**に關して**」อาจพิจารณาเป็นภาคแสดงของอนุประโยค

3.กลุ่มหน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วย ได้แก่คำช่วยสันธาน (ประเภทที่ 1) คำช่วยเน้นความ (ประเภทที่ 3) คำช่วยเน้นความที่ปรากฏร่วมกับวลีกริยา (ประเภทที่ 5) ได้แก่「**だけあって**」「**のみならず**」และคำช่วยที่สามารถวางเรียงได้ (ประเภทที่ 11) ได้แก่「**たり**」「**やら**」「**だの**」รวมจำนวน 32 สำนวน (22.69%) มีวิธีเชื่อมอนุประโยครองต่างกัน โดยเฉพาะคำช่วยเน้นความนั้นมีลักษณะคล้ายคำนาม ควรอธิบายให้เห็นความแตกต่างของคำช่วยเน้นความกับคำนาม เช่น เมื่ออนุประโยครองจบด้วยคำนาม กรณีสื่อเชื่อมจะไม่ใช่ส่วนเชื่อมใด ในขณะที่กรณี**形式名詞**จะเชื่อมด้วย「**の**」เช่น「**スタバのスコーンが病気ほど食べたい**」「**病気の間、誰にでも会いたくない**」และกรณีที่อนุประโยครองจบด้วยคำคุณศัพท์**な**โดยปกติจะใช้ลักษณะเหมือนคำนาม เช่น「**きれいなほど**」「**きれいなだけ**」อย่างไรก็ตาม ในการใช้งานปัจจุบันมีพบทั้งการใช้「**きれいな**」และ「**きれいな**」ในการใช้สำนวน「**だけあって**」「**だけでなく**」「**のみならず**」ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษา

4.กลุ่มหน่วยเชื่อมที่เป็นวลีกริยาที่เชื่อมกับนามานุประโยค (ประเภทที่ 5) จำนวน 18 สำนวน และวลีกริยาอีก 5 ตัวที่สามารถวางเรียงได้ (ประเภทที่ 11) รวมทั้งสิ้น 23 สำนวน (16.31%) เมื่อพิจารณาหน่วยเชื่อมเป็นคำทางไวยากรณ์ นามานุประโยคที่อยู่ข้างหน้าจะเปลี่ยนเป็นวิเศษณานุประโยคแทน ในกลุ่มนี้ จะไม่มีปัญหาในกรณีใช้คำช่วย「**と**」ที่ผู้เรียนคุ้นเคยการสร้างนามานุประโยคด้วยสำนวน「**と**言う」「**と**思う」อยู่แล้ว จึงต้องอธิบายกรณีใช้「**に**」โดยอาจเริ่มต้นจากรูปประโยค「**に**は**ま**」ที่ใช้เชื่อมนามานุประโยคก่อน แล้วจึงโยงไปยังสำนวน เช่น「**こ**つけて」「**こ**つれて」「**に**しても」 ส่วนกรณีใช้「**だけ**」「**のみ**」นั้นให้อ้างอิงแนวทางอธิบายในข้อ 3

5.กลุ่มหน่วยเชื่อมที่มีการย่อ ได้แก่ประเภทที่ 7, 8, 9, 10 รวม 15 สำนวน (10.64%) ควรอธิบายโดยการคืน

รูปเพื่อให้เห็นรอยต่อจุดเชื่อมที่ถูกลบไปที่น่าจะเป็นภาคแสดงของอนุประโยครองและคำช่วยสันธาน

สำหรับประเภทที่ 4, 12 ที่เหลือรวม 4 ส่วนวน (2.84%) นั้นสามารถจดจำเพิ่มเติมเป็นส่วนวนๆ ไป ไม่จำเป็นต้องจัดความรู้เกี่ยวกับเรื่องชนิดของคำเท่ากับ

แนวทางที่กล่าวมา

สำหรับลำดับแนวทางการอธิบายเพิ่มเติมเมื่อพิจารณากับลำดับสำนวนไวยากรณ์ในระดับ N5-N2 แล้วจะได้ลำดับการอธิบายดังแผนภาพที่ 1

	1接続助詞	2形式名詞	3取立助詞	4	5	6	7	8	9	10	11	12接尾辞	
N2	てこそ ながらも	つつ からこそ	上すえ ものなら	あげく あげく	だけに ばかりに	て以来 とともに	を込めて からいうと	といったら につれて	はまだしも はもとより	をもとに どころか	てからで を中心に	につけ ないと	次第 にせよ
N3	ずに	代わり うち ついでに	わりせい 通りくせ	ほどだけ くらい	てはじめて に比べて	によれば としたり	というより はもろろん	ばかりか					
N4	しながら ば	のでのに なら	まま ため間	ように	まで								
N5	から て	けれど ども が	時 後										たり

แผนภาพที่ 1 ลำดับการอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างประโยคพหุความ

จะเห็นได้ว่าตามลำดับการปรากฏหน่วยเชื่อมอนุประโยคที่นอกเหนือจากคำช่วยสันธาน ควรอธิบายเกี่ยวกับคำนาม 形式名詞 เป็นอันดับแรก โดยอธิบายให้ชัดเจนว่าในภาษาญี่ปุ่นมีหน่วยเชื่อมประโยคที่เป็นคำประเภทอื่น และให้เข้าใจชนิดของคำเหล่านั้น เช่น เมื่อรู้ว่าหน่วยเชื่อมใดเป็นคำนาม ก็จะเข้าใจว่าเมื่อเชื่อมกับคำนามที่เป็นภาคแสดงของอนุประโยคจะต้องมี「の」เพิ่ม เป็นต้น ตามด้วยเรื่องคำช่วยเน้นความจากการใช้ まで, ほど, だけ และตามด้วยการอธิบายเกี่ยวกับวลีกริยาที่อาจพิจารณาเป็นคำช่วยประสมหลังจากนั้นคือเรื่องการใช้ と, 2, だけ ที่ใช้กับนามานุประโยค และอธิบายเรื่องสำนวนไวยากรณ์ที่มีการย่อรูป

7. สรุป

จากการศึกษาโครงสร้างสำนวนไวยากรณ์ที่ใช้ในการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นระดับ N5-N2 ที่สร้างประโยคพหุความ 141 ส่วนวน เมื่อพิจารณาในฐานะหน่วยเชื่อมอนุประโยคพบว่า มีรูปแบบทั้งสิ้น 12 รูปแบบ โดยรูปแบบที่พบมากที่สุดคือ หน่วยเชื่อมอนุ

ประโยคที่เป็นคำนาม 形式名詞 ที่จะเรียนรู้หลังการใช้หน่วยเชื่อมที่เป็นคำช่วยสันธานปกติ รองลงมาคือหน่วยเชื่อมที่มีวลีกริยาอยู่แล้ว และหน่วยเชื่อมคำช่วยสันธานตามลำดับ เมื่อจัดกลุ่มแล้วพบว่า มีจุดที่อาจเป็นปัญหา 5 จุดหลักที่ควรอธิบายเพิ่มเติมเมื่อต้องการเรียนรู้สำนวนเหล่านี้ โดยเรียงลำดับตามลำดับการเรียนรู้สำนวนประเภทนั้น คือ

1. การใช้คำนาม 形式名詞 ในฐานะหน่วยเชื่อม การผันรูปภาคแสดงของอนุประโยคองให้เหมาะกับตำแหน่งหน้าคำนาม
2. การใช้คำช่วยเน้นความในฐานะหน่วยเชื่อม การผันรูปภาคแสดงของอนุประโยคองให้เหมาะกับคำช่วยเน้นความซึ่งมีลักษณะคล้ายกับคำนาม มากกว่าคำช่วยสันธาน
3. การใช้สำนวนที่มีวลีกริยาอยู่ ที่อาจปะปนกับคำช่วยประสม ทำให้ในบางครั้งอาจถูกตัดสินเป็นเพียงวลีขยายความ ไม่ใช่อนุประโยคอง
4. การใช้สำนวนที่มีวลีกริยาที่ใช้ร่วมกับนามานุประโยคเช่นเดียวกับ「と 思う」 ซึ่งนอกเหนือจากการใช้

คำช่วย 「と」 แล้ว นามานุประโยคยังอาจเกิดขึ้นกับ 「に」 และคำช่วยเน้นความ

5. สำนวนไวยากรณ์บางรูปเป็นรูปที่ย่อ ทำให้ไม่เห็นภาคแสดงของอนุประโยคจริง จึงควรใช้วิธีคืนรูปที่มีภาคแสดงอธิบายเพิ่มเติม

เมื่อทำได้ดังนี้ ผู้เรียนจะสามารถผันรูปอนุประโยคจริงให้เหมาะกับหน่วยเชื่อมในการสร้างประโยคพหุความแบบขยายด้วยวิเศษนามุประโยคได้ และเข้าใจจุดตัดของอนุประโยคซึ่งอาจช่วยให้การเรียง ความหมายในการแปลต่างๆ ดียิ่งขึ้น

เนื่องด้วยขอบเขตงานวิจัยนี้ยังไม่ครอบคลุม สำนวนไวยากรณ์ระดับ N1 และสำนวนบางสำนวนที่ 北條 (1989) และ前田 (2009) ระบุ ผู้วิจัยจึงจะขยาย

ผลศึกษาโครงสร้างหน่วยเชื่อมอนุประโยคเพิ่มเติมต่อไป นอกจากนี้ จากการศึกษาเกณฑ์ความเป็นเอกเทศของอนุประโยคจริงของ 楠 (1974) ยังมีประเด็นที่น่าสนใจว่าหน่วยเชื่อมอนุประโยคอื่นๆ ที่ไม่ใช่คำช่วยสันธาน มีระดับความเป็นเอกเทศแบบ A, B, C หรือ D ซึ่งโดยภาพรวมจะเห็นว่าสำนวนไวยากรณ์ส่วนใหญ่จะสร้างอยู่ในระดับ A หรือ B ยกเว้นสำนวนเชื่อมนามานุประโยค เช่น 「といふと」 ถือเป็นแบบ D (庵2012, น.204) การแบ่งศึกษาโดยแบ่งตามเกณฑ์นี้อาจเป็นประโยชน์ในการสร้างความตระหนักการพิจารณาอนุประโยคจริงที่สร้างว่าต้องเป็นประธานคนเดียวกับอนุประโยคหลักหรือไม่ สามารถใส่หน่วยทางไวยากรณ์อะไรได้บ้าง เช่น กาลการณ์ลักษณะ ผู้วิจัยจะขอนำไปศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- อัษฎายุทธ ชูศรี. (2021). *แปดประเด็นภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้น*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- 庵功雄 (2012). 『新しい日本語学入門 第2版』 スリーエーネットワーク.
- 北條淳子 (1989). 「1 複文文型」 国立国語研究所 『日本語教育指導参考書15 談話の研究と教育II』 大蔵省印刷局.
- 前田直子 (2009). 『日本語の複文—条件文と原因・理由文の記述的研究』 くろしお出版.
- 前田直子・大島資生 (2014). 「連用修飾節・連体修飾節構造に関する研究の動向と課題」 益岡隆志 他編 『日本語複文構文の研究』 ひつじ書房.
- 益岡隆志 (1997). 『新日本語文法選書2 複文』 くろしお出版.
- 益岡隆志・田窪行則 (1992). 『基礎日本語文法—改訂版—』 くろしお出版.
- 南不二男 (1974). 『現代日本語の構造』 大修館書店.
- 村木新次郎 (2007). 「日本語の節の類型」 『同志社女子大学学術研究年報』 58, 9-17.

หน่วยงานผู้แต่ง: สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นและหน่วยวิจัยภาษาศาสตร์ประยุกต์เพื่อการเรียนการสอนภาษา
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Affiliation: Japanese Section and The Applied Linguistics for Language Education Research Unit,
Faculty of Arts, Chulalongkorn University*

Corresponding email: Asadayuth.C@chula.ac.th

Received: 2021/11/04

Revised: 2021/11/29

Accepted: 2021/12/01

ธรรมาภิบาลกับการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาการจัดการบ้านพักชั่วคราว ในจังหวัดคุเมะโมะโตะ ประเทศญี่ปุ่น¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเรื่องการจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหวตามหลักธรรมาภิบาล ในมิติด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโมะโตะ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย คือ การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ 1. เจ้าหน้าที่รัฐบาลและเจ้าหน้าที่เอกชนของท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัยในบ้านพักชั่วคราว และ 2. ผู้ประสบภัยที่พักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราว จากการศึกษาพบว่า รัฐบาลท้องถิ่นสามารถจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหวตามหลักธรรมาภิบาล ในมิติด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งด้านการจัดการที่พักชั่วคราว และการดูแลสุขภาพของผู้ประสบภัยได้เป็นอย่างดี ผ่านการบริหารจัดการและความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้ผู้ประสบภัยสามารถพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวได้อย่างมีความสุข การศึกษาในครั้งนี้ใช้แนวคิดเรื่องหลักธรรมาภิบาลด้านการจัดการภัยพิบัติ ในมิติด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นกรอบทฤษฎี เพื่อใช้ประเมินการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวในบ้านพักชั่วคราวได้อย่างเหมาะสม

คำ

สำคัญ

การจัดการภัยพิบัติ การตอบสนองความต้องการของประชาชน บ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัย

¹ เนื้อหาในบทความวิจัยนี้มาจากงานวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของมาตรการชดเชยเพื่อการฟื้นฟู: บทเรียน - เรียนรู้จากประเทศญี่ปุ่น กรณีศึกษารัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโมะโตะ และจังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และได้มีการปรับปรุงจากผลงานซึ่งได้นำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 14 สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย วันที่ 26-27 พฤศจิกายน 2563

Good Governance and Disaster Management: A Case Study of Temporary Housing Management in Kumamoto Prefecture, Japan

Abstract

This paper aims to study earthquake disaster management according to good governance in terms of the responsiveness of the local government of Kumamoto Prefecture. The research instruments were focus group and in-depth interviews. The samples were divided into two main groups: 1. local government and private organization officials who were responsible for aiding the affected people for example, with temporary housing and 2. affected people living in temporary housing. The study found that the local government was able to manage the earthquake disaster according to good governance with good responsiveness both in terms of temporary housing management and the healthcare of the affected people through management and cooperation with various departments, allowing the affected people to live happily in the temporary housing. In this study, a concept of disaster governance in terms of the responsiveness is used as a theoretical framework in order to assess appropriate earthquake relief efforts in temporary housing.

Key words

disaster management, responsiveness, temporary housing

1. บทนำ

ธรรมาภิบาลด้านการจัดการภัยพิบัติ นั้น เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาจากงานวิจัยด้านภัยพิบัติ ซึ่งเห็นว่าการจัดการภัยพิบัติเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นการสร้างระบบหรือกลไกที่ดีในการกำกับดูแล เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือหรือป้องกันภัยพิบัติจึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ Pal & Shaw (2018) ได้อธิบายความหมายของธรรมาภิบาลด้านการจัดการภัยพิบัติว่า เป็นเรื่องของการกำกับดูแลและการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติของผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนและการตัดสินใจ ผ่านกระบวนการดำเนินงานของรัฐ ในการดูแลและการให้บริการแก่ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการดำเนินงานของรัฐนั้น ต้องมีคุณภาพ เสร็จสิ้นทันตามเวลาที่กำหนด (สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์, 2562) อีกทั้งต้องมีหน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการ สื่อมวลชน ภาคเอกชน พลเรือน และสังคม ทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติทำหน้าที่ประสานงานกันเพื่อจัดการและลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ (The United Nations Development Programme, 2013) เพื่อให้การทำงานนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นตลอดจนความไว้วางใจให้แก่ประชาชนได้ (สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์, 2562)

เมื่อการดำเนินงานของรัฐบาลในการจัดการด้านภัยพิบัติถูกคาดหวังโดยประชาชน ว่ารัฐบาลจะต้องปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือประชาชนซึ่งเป็นผู้ประสบภัยอย่างเต็มความสามารถ ต้องประสบผลสำเร็จสูงสุดและต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน จึงไม่อาจมองเพียงแค่ว่ารัฐเป็นตัวแสดงหลักในการจัดการภัยพิบัติแต่เพียงผู้เดียวได้ เพราะรัฐที่มีระบบบริหารจัดการที่ดีและมีความมั่นคงทางการเมือง ก็ยังมีโอกาสประสบความล้มเหลวในการจัดการด้านภัยพิบัติได้ ในทางกลับกัน หากรัฐมีกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางสังคมที่ดี มีกลไกและมาตรการต่าง ๆ ในการกำกับดูแลที่ชัดเจน ตลอดจนมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน

หรือองค์กรต่าง ๆ การจัดการภัยพิบัติของรัฐนั้น ๆ ก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Tierney, 2012) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากระบบการทำงานที่มีความกระชับ รัดกุม ตลอดจนการประสานงานและการมีส่วนร่วมที่ดีจากทุกภาคส่วนนั้น เป็นหนึ่งในคุณลักษณะหลักของธรรมาภิบาลด้านการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้ (Ahrens & Rudolph, 2006) ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานของรัฐสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมและการเคลื่อนไหวของประชาชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในเชิงบวกและเชิงลบจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นเสียงสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานของรัฐบาลที่ต้องนำมาพิจารณาถึงประเด็นต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้ดียิ่งขึ้น (Speer, 2012) นั้นหมายความว่าหนึ่งในตัวแปรสำคัญของธรรมาภิบาลด้านการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ คือการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาล หน่วยงานเอกชน เครือข่ายอาสาสมัคร และประชาชนในชุมชน เนื่องจากรัฐบาลท้องถิ่นนั้น เป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะช่วยให้รัฐบาลท้องถิ่นมีโอกาสที่จะได้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชนได้มากกว่ารัฐบาลในระดับอื่น ๆ อีกทั้งยังช่วยให้รัฐบาลท้องถิ่นสามารถตรวจสอบ ตัดสินใจ หรือตั้งข้อจำกัดภายใต้กรอบนโยบายต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน (Benjamin, 2008) ภายใต้รูปแบบการกระจายอำนาจ ซึ่งเน้นเรื่องการลดการควบคุมในระบบราชการ และถือเป็นเรื่องพื้นฐานในการพัฒนาที่สำคัญในระดับโลกได้ (Carothers & Brechenmacher, 2014) ส่งผลให้ความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อประชาชนนี้จึงไม่ใช่มีเพียงแต่ผู้มีอำนาจควบคุม (Arora, 2000) แต่เป็นการกำกับดูแลร่วมกัน (Ackerman, 2004)

กล่าวคือ รัฐบาลต้องสามารถสร้างระบบในการดำเนินงานที่เหมาะสม โดยสามารถสร้างกลไกที่จะช่วยกระตุ้นความเข้มแข็งด้านการตอบสนองของประชาชนให้แก่รัฐบาลได้ (Bratton, 2012) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพสังคมในแต่ละแห่งมีพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ ตลอดจนกลไกและมาตรฐานต่าง ๆ ของรัฐบาลจึงมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปด้วย (Goetz & Jenkins, 2005) เป็นผลให้เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาลในแต่ละระดับแล้ว รัฐบาลท้องถิ่นมักถูกมองว่าเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จำกัด ไม่มีความเข้มแข็ง และมักจะประสบความล้มเหลวในการให้บริการแก่ประชาชนอยู่เสมอ (Lieberman, Posner & Tsai, 2014)

เมื่อธรรมาภิบาลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของรัฐบาลเพื่อให้บริการแก่ประชาชน ดังนั้นในกรณีของภัยพิบัติที่สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องเข้ามาให้การดูแลผู้ประสบภัยในด้านต่าง ๆ อาทิ การรับมือต่อสถานการณ์ฉุกเฉินในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย การจัดการเรื่องศูนย์อพยพผู้ประสบภัย และอีกหน้าที่สำคัญที่จำเป็นอย่างยิ่งคือการจัดการเรื่องบ้านพักชั่วคราว ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ รวมถึงการดูแลสุขภาพของผู้ประสบภัยที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านพักชั่วคราวทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อประโยชน์ของประชาชนผู้ประสบภัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้เปราะบางต่อภัยพิบัติ (Sandoval & Voss, 2016) และเพื่อลดความสูญเสียจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหวภายใต้หลักธรรมาภิบาล ในมิติด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชนของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ ประเทศญี่ปุ่น ในการดูแลผู้ประสบภัยที่พักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราว

ด้านการอำนวยความสะดวกในชุมชนบ้านพักชั่วคราว ผู้ประสบภัย และด้านการดูแลสุขภาพผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ ที่มีหน้าที่ในการดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่พักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมะโตะ ประกอบด้วย 1. เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตการปกครองจังหวัดคุเมะโตะระดับนโยบาย จำนวน 3 คน 2. เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตการปกครองจังหวัดคุเมะโตะระดับปฏิบัติด้านการบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 10 คน 3. เจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นเมืองนิชิฮาระ (Nishihara) เมืองมาชิกิ (Mashiki) และเมืองยัตสึชิโระ (Yatsushiro) จำนวน 10 คน 4. เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน ในเขตการปกครองจังหวัดคุเมะโตะ จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้ประสบภัยที่พักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวในพื้นที่เมืองนิชิฮาระ (Nishihara) และเมืองมาชิกิ (Mashiki) จำนวน 20 คน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างนั้น เป็นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เนื่องจากผู้วิจัยมีข้อจำกัดด้านเวลาในการเก็บข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการศึกษาภาคสนาม โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ
2. การศึกษาภาคสนาม ซึ่งจะเป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล 2 ครั้ง ครั้งละ 10 วัน ครั้งแรกเป็นการเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก

และสัมภาษณ์แบบกลุ่ม จากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต การปกครองจังหวัดคุมาโมโตะในระดับนโยบาย ระดับ ผู้ปฏิบัติด้านการบรรเทาสาธารณภัย และรัฐบาลท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 23 คน ส่วนการเก็บข้อมูลในครั้งที่ 2 นั้น เป็นการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์ แบบกลุ่มจากเจ้าหน้าที่ภาคเอกชนในเขตการปกครอง จังหวัดคุมาโมโตะ และผู้ประสพภัยจำนวนทั้งสิ้น 30 คน เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นลักษณะ บรรยายบอกเล่าถึงกระบวนการปฏิบัติงาน ปัญหา และ อุปสรรคที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุมาโมโตะได้พบเจอ แบบตรงไปตรงมา ดังนั้นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็น การสร้างข้อสรุปจากการศึกษารูปแบบและแบบแผน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเก็บรวบรวมจัดเป็นหมวดหมู่ โดยการตอบคำถามจะเป็นลักษณะของการตีความ เพื่อหาความหมายและแปลความหมายโดยมีทฤษฎี ที่ใช้ศึกษาเป็นกรอบ

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัด คุมาโมโตะได้ดำเนินการจัดการเรื่องที่พักอาศัย ชั่วคราวของผู้ประสพภัยแผ่นดินไหวทั้งในและนอกตัว จังหวัดคุมาโมโตะ จำนวนทั้งสิ้น 20,209 หลัง เพื่อรองรับ ผู้ประสพภัยจำนวนทั้งสิ้น 183,882 คน โดยที่พักอาศัย ชั่วคราวของผู้ประสพภัยแผ่นดินไหวดังกล่าวสามารถ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้ (Japan Platform, 2016)

1. บ้านพักชั่วคราวที่สร้างขึ้นใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 4,157 หลัง/ห้อง
2. ที่พักชั่วคราวที่เช่าโดยรัฐบาล จำนวนทั้งสิ้น 14,895 หลัง/ห้อง
3. ที่พักสาธารณะ จำนวนทั้งสิ้น 1,157 หลัง/ห้อง จากที่พักชั่วคราวทั้ง 3 แบบข้างต้น ที่พักชั่วคราว แบบที่เช่าโดยรัฐบาลและที่พักสาธารณะนั้น รัฐบาล ท้องถิ่นจังหวัดคุมาโมโตะไม่ต้องเข้าไปให้การดูแล ผู้ประสพภัยมากนัก เนื่องจากตัวที่พักมีความพร้อม และสามารถรองรับการย้ายเข้า ของผู้ประสพภัยอยู่แล้ว

ในทางกลับกัน บ้านพักชั่วคราวที่ต้องสร้างขึ้นใหม่ เป็นเรื่องที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุมาโมโตะต้องให้ ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากจะต้องทำการสร้าง บ้านพักอาศัยที่มีความพร้อม มีความสะดวกสบาย อีกทั้ง ยังต้องอยู่ใกล้แหล่งชุมชน และต้องอยู่ในพื้นที่ที่ ผู้ประสพภัยสามารถเดินทางไปมาระหว่างที่พักกับที่ ทำงานหรือสถานที่อื่น ๆ ได้สะดวก โดยรัฐบาลท้องถิ่น จังหวัดคุมาโมโตะได้เตรียมการในการจัดการเรื่อง บ้านพักอาศัยชั่วคราวที่สร้างขึ้นใหม่ โดยสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

4.1 ด้านการอำนวยความสะดวกในชุมชนบ้านพักชั่วคราวผู้ประสพภัย

พบว่ารัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุมาโมโตะได้ พิจารณาจัดสรรพื้นที่ใช้สอยต่าง ๆ อย่างเป็นสัดส่วน ดังนี้

4.1.1 โซนบ้านพัก

ในการจัดสรรบ้านพักผู้ประสพภัยแผ่นดินไหว นั้น ตามข้อกำหนดด้านขนาดของที่พักอาศัยของบ้านพัก ชั่วคราว จะมีขนาดแตกต่างกัน เพื่อให้มีความสอดคล้อง กับขนาดของครอบครัวผู้ประสพภัยนั้น ๆ โดยภายใน บ้านพักชั่วคราวจะประกอบไปด้วยห้องต่าง ๆ เพื่อเอาไว้ ใช้ประโยชน์พื้นฐาน ได้แก่ ห้องนอน ห้องน้ำ และ ห้องครัว รวมทั้งพื้นที่ใช้สอยอื่น ๆ เช่น ห้องนั่งเล่น หรือ พื้นที่ซักล้าง (Standard Examiner, 2016) บ้านพัก ชั่วคราวผู้ประสพภัยที่สร้างขึ้นในจังหวัดคุมาโมโตะ ครั้งนี้ มีขนาดเดียวกันกับบ้านพักชั่วคราวผู้ประสพภัย แผ่นดินไหวที่สร้างในพื้นที่ประสพภัยแผ่นดินไหวชูเอ็ตสึ (Chuetsu) ในจังหวัดนีงาตะ (Niigata) และในภูมิภาค โทโฮกุ (Tohoku) ดังนี้ (Bris & Bendito, 2019)

1. บ้านพักชั่วคราวแบบ 1 ห้องนอน มีขนาด 20 ตารางเมตร
2. บ้านพักชั่วคราวแบบ 2 ห้องนอน มีขนาด 30 ตารางเมตร
3. บ้านพักชั่วคราวแบบ 3 ห้องนอน มีขนาด 40 ตารางเมตร

ด้านการออกแบบนั้น รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัด
คุเมโมะโตะได้ถอดบทเรียนจากการสร้างบ้านพักชั่วคราว
ของผู้ประสบภัยในอดีตจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว
ฮันชิน พ.ศ. 2538 (ค.ศ. 1995) หรือเหตุการณ์แผ่นดินไหว
นอกชายฝั่งแปซิฟิกโทโฮกุ พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) มา
ปรับใช้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และเหมาะสมกับสภาพ
ภูมิอากาศของจังหวัดคุเมโมะโตะ กล่าวคือ เลือกใช้บ้าน
พักชั่วคราวแบบสำเร็จรูปที่ทำจากโครงสร้างไม้ แทนการ
ใช้โครงเหล็กที่อาจเกิดสนิม ตู้คอนเทนเนอร์ที่อาจร้อน
อบอ้าว หรือใช้หลอดกระดาษแข็งซึ่งอาจเกิดความ
เสียหายจากสภาพอากาศและความชื้นในช่วงฤดูฝน
 อีกทั้งไม้ยังช่วยลดอุณหภูมิภายในตัวบ้านไม่ให้ร้อนจน
เกินไป เนื่องจากมีคุณสมบัติที่ไม่ดูดซับความร้อนมาก
เท่ากับวัสดุก่อสร้างอื่น ๆ และยังเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
อีกด้วย โดยผู้ประสบภัยได้ให้ข้อมูลว่า แม้ว่าสภาพอากาศ
ในช่วงกลางวันจะมีอุณหภูมิที่สูง จนทำให้ภายในตัวบ้าน
ร้อนอบอ้าวไปบ้าง แต่ตนเองก็ไม่ได้รู้สึกอึดอัดจนถึง
ขนาดไม่สามารถพักอยู่ในตัวบ้านได้² นอกจากนี้ เพื่อ
ให้การใช้งบประมาณในการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราว
มีความคุ้มค่า รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะจึงมี
นโยบายในการนำไม้ภายในจังหวัดคุเมโมะโตะเองมาใช้
ในการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราว เพื่อลดค่าใช้จ่าย จากการ
นำเข้าวัสดุก่อสร้างและการขนส่งจากพื้นที่อื่น ซึ่งมีราคา
สูงกว่า อีกทั้งมีการนำเอาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในท้องถิ่นมา
ตกแต่งภายในห้องพัก เช่น การใช้เสื่อทาทามิที่ทำจาก
หญ้าซึ่งผลิตจากเมืองยาชิโระ (Yashiro) ในจังหวัด
คุเมโมะโตะมาใช้ปูพื้น (Standard Examiner, 2016)
เพื่อให้ผู้ประสบภัยเกิดความรู้สึกเสมือนได้พักอาศัย
อยู่ในบ้านจริง ๆ มิใช่ห้องที่ใช้เป็นที่พักชั่วคราว เป็น
การลดความเครียดของผู้ประสบภัยที่อยู่ในภาวะเสี่ยง
ต่ออาการซึมเศร้าหรือฆ่าตัวตาย การนำเอาวัสดุท้องถิ่น
มาใช้ในการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวนี้ ยังเป็นการสร้าง

รายได้และช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับเมืองต่าง ๆ ใน
จังหวัดคุเมโมะโตะให้มีเงินไหลเวียนในช่วงที่เกิดภัยพิบัติ
 ทั้งนี้ในการสร้างบ้านให้กับผู้ประสบภัยนั้น รัฐบาลท้องถิ่น
จังหวัดคุเมโมะโตะได้คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ซึ่งต้อง
สามารถใช้งานได้จริง และต้องมีอายุในการใช้งานที่ยาวนาน
เช่น วัสดุที่ใช้ต้องไม่ขึ้นราได้ง่ายเมื่อเกิดความชื้น³ เป็นต้น
 ในการเข้าพักอาศัยในบ้านพักชั่วคราวของผู้
ประสบภัยนั้น แม้ว่ารัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะ
 จะไม่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้ประสบภัยได้เลือกบ้านพัก
 ได้ด้วยตนเอง เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่รัฐบาล
 ท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะต้องเร่งอพยพผู้ประสบภัย
 ให้สามารถย้ายจากศูนย์อพยพผู้ประสบภัยไปยังบ้านพัก
 ชั่วคราวโดยเร็วที่สุด แต่รัฐบาลท้องถิ่นของจังหวัด
 คุเมโมะโตะก็ได้ดำเนินการจัดรายชื่อผู้เข้าพักให้ได้
 อยู่ใกล้กับญาติของตนเอง หรือเพื่อนบ้านที่อยู่ในละแวก
 ที่อยู่อาศัยเดิม เพื่อให้ผู้ประสบภัยมีความรู้สึกใกล้เคียง
 กับช่วงเวลาก่อนการเกิดภัยพิบัติ การดำเนินงานดังกล่าว
 ของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะนั้น ช่วยให้
 ผู้ประสบภัยสามารถลดความเครียดลง เนื่องจากตน
 ยังคงสามารถไปมาหาสู่กับบุคคลที่ตนคุ้นเคยได้⁴ อีกทั้ง
 ผู้ประสบภัยยังมีความรู้สึกสบายใจที่ได้รับการจัดสรร
 ที่พักให้ได้อยู่ใกล้กับญาติและเพื่อนบ้านของตน เช่น
 ผู้ประสบภัยครอบครัวหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านพัก
 ชั่วคราวในเขตเมืองมาชิกิ (Mashiki) ได้รับการจัดสรร
 บ้านพักให้ได้อยู่ใกล้กับครอบครัวของบุตรสาวผู้ซึ่งกำลัง
 ตั้งครรภ์และใกล้คลอด โดยก่อนเกิดเหตุแผ่นดินไหว
 ที่พักอาศัยของผู้ประสบภัยทั้งสองครอบครัวอยู่ใน
 ละแวกเดียวกัน ทำให้ผู้ที่เป็นบิดา มารดา ตลอดจน
 บุตรเขยรู้สึกเบาใจและได้รับความสะดวกสบายที่ได้
 อยู่ใกล้กันเพื่อที่จะได้ให้ความช่วยเหลือบุตรสาวในช่วง
 เวลาที่ไม่ปกติเช่นนี้⁵

² บทสัมภาษณ์สถาปนิกในจังหวัดคุเมโมะโตะ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2560

³ บทสัมภาษณ์สถาปนิกในจังหวัดคุเมโมะโตะ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2560

⁴ บทสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

⁵ บทสัมภาษณ์ผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราวในเมืองมาชิกิ (Mashiki) เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2561

4.1.2 โชนพักผ่อนและกิจกรรม

พบว่าในแต่ละชุมชนบ้านพักชั่วคราวนั้น มีการสร้างอาคารส่วนกลาง เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนและทำกิจกรรมของผู้ประสบภัย โดยภายในตัวอาคารจะมีลักษณะเป็นที่โล่งกว้าง มีห้องน้ำ 1-2 ห้อง พื้นที่ส่วนใหญ่ มักถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. พื้นที่ประกอบอาหารอย่างง่าย พร้อมอุปกรณ์ไฟฟ้าที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น ตู้เย็น กาต้มน้ำ นอกจากนี้ยังมีโต๊ะ เก้าอี้ และเครื่องครัวอื่น ๆ ซึ่งผู้ประสบภัยสามารถมานั่งสนทนา รับประทานอาหาร หรือดื่มเครื่องดื่มได้ ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 1 และ 2 ด้านล่างนี้

2. ส่วนที่ใช้ทำกิจกรรม พื้นที่ส่วนนี้จะถูกจัดแยกออกไปอีกด้านหนึ่งของอาคารส่วนกลาง มีการจัดเตรียมเครื่องเฟอร์นิเจอร์ คอมพิวเตอร์ หนังสือนิตยสาร และเกมไว้ให้ผู้ประสบภัยสามารถมาพบปะ พูดคุย หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะได้รับความอนุเคราะห์ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร⁶ ในส่วนของพื้นที่ด้านนอกนั้น ถูกจัดเป็นพื้นที่นันทนาการ โดยมีโต๊ะและเก้าอี้ไว้ให้บริการ ในบางชุมชนบ้านพักชั่วคราวได้มีการจัดพื้นที่พร้อมเครื่องเล่น เพื่อใช้เป็นสนามเด็กเล่น ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 3 และ 4 ด้านล่างนี้

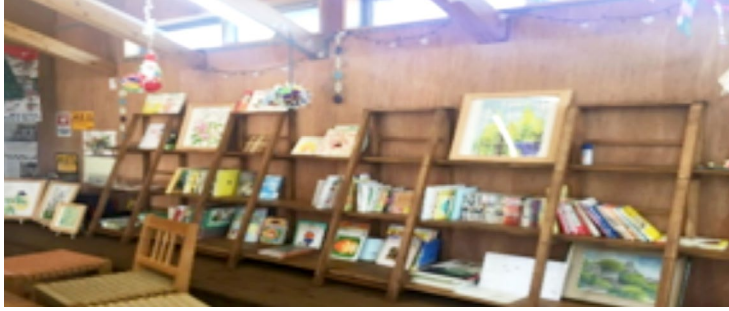
ภาพที่ 1 อาคารส่วนกลางภายในชุมชนบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมะโตะ
ภาพถ่ายโดยนักวิจัย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 2 พื้นที่ส่วนประกอบอาหารอย่างง่าย ภายในอาคารส่วนกลางของชุมชนบ้านพักชั่วคราว
ในจังหวัดคุเมะโตะ ภาพถ่ายโดยนักวิจัย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

⁶ บทสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 3 พื้นที่ทำกิจกรรม ภายในอาคารส่วนกลางของชุมชนบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมะโมะโตะ
 ภาพถ่ายโดยนักวิจัย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 4 พื้นที่ทำกิจกรรมภายนอกอาคารส่วนกลาง ของชุมชนบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมะโมะโตะ
 ภาพถ่ายโดยนักวิจัย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

4.1.3 โชนพื้นที่ให้บริการ

สำหรับโชนพื้นที่ให้บริการนี้ ประกอบไปด้วยร้านค้าต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประสบภัย อาทิ 1) ร้านขายของชำที่มีสินค้าหลากหลาย ทั้งที่เป็นวัตถุดิบ และเครื่องปรุงในการประกอบอาหาร ตลอดจนของใช้

ในชีวิตประจำวัน ที่จำเป็นต่าง ๆ 2) ร้านค้า เช่น ร้านราเม็ง ร้านขนม ร้านตัดผม 3) พื้นที่อำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น ลานจอดรถ ป้ายรถประจำทาง และพื้นที่ทิ้งขยะมูลฝอย ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 5, 6 และ 7 เป็นต้น

ภาพที่ 5 ร้านขายของชำในโชนพื้นที่ให้บริการภายในชุมชนบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมะโมะโตะ
 ภาพถ่ายโดยนักวิจัย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 6 ร้านค้าต่าง ๆ ที่เปิดให้บริการในโซนพื้นที่ให้บริการ ภายในชุมชนบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมโมะโตะ
ภาพถ่ายโดยนักวิจัย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 7 พื้นที่ทิ้งขยะมูลฝอย ภายในชุมชนบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมโมะโตะ
ภาพถ่ายโดยนักวิจัย เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2561

จากข้อมูลพบว่า ผู้ประสบภัยมีความพึงพอใจต่อบ้านพักอาศัยชั่วคราว โดยอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ กล่าวคือ แม้ว่าบ้านพักชั่วคราวจะไม่ได้ให้ความสะดวกสบายเฉกเช่นบ้านพักของตนเอง แต่ก็สามารถพักอาศัยอยู่ได้ ซึ่งประเด็นนี้ ผู้ประสบภัยเองก็ทราบถึงเงื่อนไขว่าเป็นความจำเป็นที่รัฐบาลสามารถให้ความช่วยเหลือภายใต้สถานการณ์เฉพาะ การจะสร้างบ้านพักชั่วคราวที่มีความสะดวกสบายเหมือนกับบ้านพักของตนเองนั้นเป็นไปได้ ดังนั้นผู้ประสบภัยจึงรับสภาพโดยปริยาย เพราะเข้าใจว่าเป็นเงื่อนไขและข้อจำกัดของรัฐบาล สำหรับการอำนวยความสะดวกโดยการจัดให้มีโซนร้านค้าและพื้นที่ส่วนกลางอื่น ๆ นั้น พบว่า

ผู้ประสบภัยได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น อีกทั้งพื้นที่ส่วนกลางก็มีส่วนช่วยในการสร้างสัมพันธภาพอันดี และช่วยลดความเครียดของผู้ประสบภัย เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ เช่น เย็บผ้า ร้องเพลง และกิจกรรมออกกำลังกายในร่ม⁷

4.2 ด้านการดูแลสุขภาพผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราว

ในการให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพแก่ผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราวนั้น รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะได้จำแนกผู้ประสบภัยออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้
กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มผู้ประสบภัยที่สามารถฟื้นตัวได้ดี มีสุขภาพจิตและกายที่ดี สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ

⁷ บทสัมภาษณ์ผู้ประสบภัยที่พักอาศัยอยู่ในที่พักชั่วคราวในหมู่บ้านมินามิอาโสะ (Minamiaso) เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2561

⁸ บทสัมภาษณ์ผู้ประสบภัยที่พักอาศัยอยู่ในที่พักชั่วคราวเมืองนิชิฮาระ (Nishihara) เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2561

⁹ บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560

ไม่ต้องการความช่วยเหลือ และมีความพร้อมที่จะสร้างบ้านใหม่ หรือย้ายจากบ้านพักชั่วคราวไปยังบ้านพักถาวร โดยทางรัฐบาลจะเข้าตรวจเยี่ยมเดือนละ 1 ครั้ง

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้ประสบภัยที่มีแผนในการสร้างบ้านใหม่ หรือย้ายไปยังห้องเช่า แต่ยังมีประสบปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกายหรือจิตใจ

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้ประสบภัยที่ไม่มีแผนฟื้นฟูตัวเอง กล่าวคือยังไม่มีความตั้งใจที่จะสร้างบ้านใหม่หรือย้ายไปอยู่ที่ใหม่ แต่ไม่มีปัญหาด้านสุขภาพ

กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มผู้ประสบภัยที่ไม่มีแผนในการฟื้นฟูตัวเอง ยังไม่สามารถหาที่อยู่ใหม่ หรือยังไม่คิดที่จะสร้างบ้าน และมีปัญหาด้านสุขภาพด้วย⁹

ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือดูแลด้านสุขภาพ รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะได้จัดบุคลากรเข้าไปสำรวจความต้องการของประชาชนและเข้าตรวจเยี่ยมผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้มีปัญหาด้านสุขภาพ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะยังได้จัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือในหลายพื้นที่ โดยมอบอำนาจให้ตำบล เทศบาล และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรต่าง ๆ เช่น Japan Platform เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ให้มีการประสานงานกับรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะอย่างสม่ำเสมอสำหรับศูนย์ให้ความช่วยเหลือนี้มีเจ้าหน้าที่ดูแลบริหารจัดการอยู่ 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 ผู้จัดการดูแลศูนย์ ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์

ระดับที่ 2 ผู้ให้คำปรึกษา ทำหน้าที่ในการเข้าตรวจเยี่ยมผู้ประสบภัยเพื่อรับฟังปัญหาต่าง ๆ แล้วให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

ระดับที่ 3 กลุ่มผู้ประสบภัยที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือกลุ่มผู้ประสบภัยกันเอง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ประสบภัย ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านพักชั่วคราวเดียวกัน¹⁰

จากการดูแลสุขภาพผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราวของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะนั้น พบว่า แม้จะมีการให้บริการตรวจสุขภาพผู้ประสบภัยเป็นประจำทุกเดือน แต่กลุ่มผู้สูงอายุยังคงต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสภาพจิตใจของผู้ประสบภัยกลุ่มนี้ฟื้นตัวได้ยากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่งผลให้การเข้าเยี่ยมเพื่อตรวจสุขภาพผู้ประสบภัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ ดังนั้นในช่วงแรกหลังการเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหว รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะพร้อมด้วยกลุ่มอาสาสมัครซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ และองค์กรไม่แสวงหากำไร เช่น Japan Platform จึงได้เข้ามาทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกเหนือจากการตรวจเยี่ยมตามปกติ เช่น จัดกิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมร้องเพลง หรือทำงานอดิเรก เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รู้สึกผ่อนคลายและมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น ซึ่งการทำเช่นนี้ก็เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการตายอย่างโดดเดี่ยวในบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยสำหรับสถิติการตรวจเยี่ยมผู้ประสบภัยในบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยนั้น มีการเดินทางเข้าเยี่ยมผู้ประสบภัยจำนวนทั้งสิ้น 274,487 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ จำนวนทั้งสิ้น 37,416 ครั้ง และมีผู้ประสบภัยเข้ามาขอรับคำปรึกษาที่สำนักงานรัฐบาลท้องถิ่นจำนวน 15,587 ครั้ง¹¹ อย่างไรก็ตามหลังจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวผ่านไป 1 ปี กิจกรรมเหล่านี้ก็ได้ลดจำนวนลง¹²

4.3 ด้านความท้าทายของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะในการจัดการบ้านพักชั่วคราวเพื่อตอบ

⁹ บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2560

¹⁰ บทสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและรองหัวหน้าชุมชนบ้านพักชั่วคราวในเมืองมาชิกิ (Mashiki) เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2561

¹¹ รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ (2560). การจัดการด้านภัยพิบัติของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ. ในเอกสารประกอบการบรรยายสรุป เรื่องการจัดการด้านภัยพิบัติของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ วันที่ 14 ธันวาคม 2560. รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ, คุเมะโตะ.

¹² บทสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและรองหัวหน้าชุมชนบ้านพักชั่วคราวในเมืองมาชิกิ (Mashiki) เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2561

บทสัมภาษณ์ผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราวในเมืองมาชิกิ (Mashiki) เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2561

สนองความต้องการของประชาชน

ในกรณีของจังหวัดคุเมโมะโตะนั้น รัฐบาลท้องถิ่นได้ประสบปัญหาและความท้าทายในการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวอยู่หลายประการ ดังนี้

4.3.1 ความล่าช้าในการก่อสร้างและจัดทาบ้านพักชั่วคราว

ในการจัดทาบ้านพักชั่วคราวให้แก่ผู้ประสบภัยหลังเกิดเหตุภัยพิบัตินั้น พระราชบัญญัติการบรรเทาภัยพิบัติ ฉบับปี พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) โดยกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดว่าหลังจากเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ การก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาไม่เกิน 20 วัน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะไม่สามารถดำเนินการสร้างบ้านพักชั่วคราวให้แก่ผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวในบางพื้นที่ได้ภายในระยะเวลาที่รัฐบาลกลางกำหนดได้ เนื่องจากยังมีการเกิดแผ่นดินไหวตามขึ้นอย่างต่อเนื่อง (AsiaOne, 2016) ทำให้รัฐบาลต้องชะลอการก่อสร้างและดำเนินการสร้างบ้านพักชั่วคราวในบางพื้นที่ที่สามารถดำเนินการได้ก่อนเพื่อให้แน่ใจว่าการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวมีความปลอดภัยแก่ผู้ก่อสร้างและผู้พักอาศัยในอนาคต เป็นผลให้มีผู้ประสบภัยบางส่วนยังคงอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพชั่วคราวเพื่อรอการอพยพไปยังบ้านพักชั่วคราว (Hitomi, 2016)

4.3.2 การจัดหาที่ดินเพื่อใช้ในการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัย

ในกรณีของจังหวัดคุเมโมะโตะนั้น พบว่าการหาที่ดินเพื่อใช้ในการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยเป็นเรื่องค่อนข้างยาก เนื่องจากจังหวัดคุเมโมะโตะมีความเป็นเมืองและไม่มีพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ การจะหาพื้นที่ในเขตเมืองที่เหมาะสมต่อการก่อสร้างชุมชนบ้านพักชั่วคราวจึงเป็นเรื่องยาก ดังนั้นที่ดินที่ใช้ใน

การก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยบางส่วนของจังหวัดคุเมโมะโตะในครั้งนี้ จึงตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชน เนื่องจากพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชุมชน มีขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการสร้างชุมชนบ้านพักชั่วคราวขนาดใหญ่¹³ อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อผู้ประสบภัยมากนัก เนื่องจากรัฐบาลท้องถิ่นได้วางแผนและดำเนินการแก้ไขเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ประสบภัยดังที่กล่าวมาข้างต้น

4.3.3 การพิจารณาขยายเวลาการพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราว

เนื่องจากตามพระราชบัญญัติในการบรรเทาภัยพิบัติ ฉบับปี พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) ได้ระบุไว้ว่าผู้ประสบภัยสามารถพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวได้ในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ยังมีผู้ประสบภัยที่ไม่สามารถย้ายออกจากที่พักชั่วคราวเพื่อไปพักยังที่พักถาวรได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (The Mainichi, 2017) ทำให้รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะ ต้องพิจารณาขยายระยะเวลาในการพักอาศัยของผู้ประสบภัยในบ้านพักชั่วคราวต่อไปครั้งละไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น ความพร้อมทางการเงินของผู้ประสบภัยในการก่อสร้าง หรือซื้อบ้านพักถาวร หรือความพึงพอใจของผู้ประสบภัยที่มีต่อสถานที่อยู่ใหม่¹⁴ ซึ่งจะใช้เป็นที่พักถาวรของตนต่อไปในอนาคต

4.3.4 การดูแลสุขภาพผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราว

แม้ว่าจะจะมีการประสานงานกันระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะกับกลุ่มอาสาสมัครซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่และองค์กรไม่แสวงหากำไร แต่จำนวนผู้ประสบภัยที่มีมากทำให้การเข้าเยี่ยมและการทำกิจกรรมสันตนาการต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะและกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อ

¹³ บทสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2560

¹⁴ บทสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมะโตะ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560

ลดความเครียดของผู้ประสบภัยไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ประสบภัยที่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด

5. สรุปผลและอภิปรายผล

ธรรมาภิบาลด้านการจัดการภัยพิบัติเป็นสิ่งที่จำเป็น แนวคิดซึ่งมองเห็นว่าการจัดการภัยพิบัติเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นการสร้างระบบหรือกลไกที่ดีในการกำกับดูแล เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือหรือป้องกันต่อภัยพิบัติ นั้น จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการจัดการและให้การดูแลประชาชน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามรัฐบาลอาจประสบปัญหาและความยากลำบากในการจัดการภัยพิบัติและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย หากไม่มีความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ ดังนั้นหากรัฐต้องการให้ระบบการจัดการภัยพิบัติมีประสิทธิภาพ รัฐต้องสร้างมาตรการที่ดีในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติเพื่อจะได้ลดความสูญเสียจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นจากการศึกษาแม้ว่าการจัดการด้านที่พักอาศัยชั่วคราวของจังหวัดคุเมะโตะจะมีความท้าทาย ด้วยเหตุผลบางประการ อาทิ 1. การจัดหาที่ดินเพื่อใช้ในการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยซึ่งค่อนข้างยาก เนื่องจากจังหวัดคุเมะโตะมีความเป็นเมือง ไม่มีพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ที่เหมาะสมต่อการก่อสร้างชุมชนบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยขนาดใหญ่ ส่งผลให้ชุมชนบ้านพักชั่วคราวบางแห่งของจังหวัดคุเมะโตะต้องตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกล 2. การพิจารณาขยายเวลาการพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวของผู้ประสบภัยที่ยังไม่มีความพร้อมในการย้ายออกจากที่พักชั่วคราวเพื่อไปพักยังที่พักถาวรหลังจากเข้าพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวครบ 2 ปีแล้ว และ 3. การสร้างที่พักชั่วคราวที่ไม่สามารถสร้างบ้านพักชั่วคราวให้มีขนาดใหญ่และกว้างขวางกว่าขนาดที่รัฐบาลกำหนด หรือการอนุญาตให้ผู้ประสบภัยเป็นผู้เลือก

บ้านพักได้เองตามความสมัครใจ เนื่องจากความจำเป็นที่เกิดจากเงื่อนไขที่รัฐบาลกำหนด และช่วงเวลาที่ต้องเร่งย้ายผู้ประสบภัยจากศูนย์พักพิงไปยังบ้านพักชั่วคราว เพราะหากมีการจัดการให้ผู้ประสบภัยได้สามารถเลือกที่พักเองก็จะใช้เวลา นาน เนื่องจากจำนวนผู้ประสบภัยที่ต้องย้ายเข้าสู่บ้านพักชั่วคราวมีมากถึง 183,882 คน

อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยในการเข้าพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวในจังหวัดคุเมะโตะด้วยรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะยังคงสามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้การให้ความช่วยเหลือเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ในมิติด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐในการดูแลและให้บริการแก่ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้แก่ประชาชน (สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์, 2562) กล่าวคือ

ด้านการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราว รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะได้นำเอาบทเรียนจากการสร้างบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวในอดีตมาปรับใช้ในการสร้างบ้านพักชั่วคราวภายในจังหวัดคุเมะโตะ อีกทั้งใช้ไม้และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบในการสร้างและตกแต่ง เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชนบ้านพักชั่วคราว และเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดคุเมะโตะ ถือเป็นการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในการให้บริการด้านที่พักอาศัยที่มีความเหมาะสมต่อการดำรงชีพของประชาชน เนื่องจากบ้านพักชั่วคราวที่ได้ทำการก่อสร้างมีพื้นที่ใช้สอยอย่างเหมาะสม มีความแข็งแรง ทนทาน สามารถปกป้องร่างกายจากสภาพอากาศทั้งร้อนและหนาวที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ประสบภัยได้ นอกจากนี้การรอกนโยบายในการนำไม้ในท้องถิ่นมาเป็นวัสดุก่อสร้างบ้านพักชั่วคราวแทนการนำเข้าและขนส่งวัสดุก่อสร้างจากพื้นที่อื่นนอกเขตจังหวัดคุเมะโตะนั้น นอกจากจะช่วยกระตุ้น

เศรษฐกิจในท้องถิ่นแล้ว ยังสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และร่นระยะเวลาในการขนส่ง ทำให้การดำเนินการก่อสร้างสามารถทำได้เร็วขึ้นด้วย (สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์, 2562)

ด้านการจัดการเข้าพักในบ้านพักชั่วคราว รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะได้พยายามดำเนินการจัดรายชื่อผู้เข้าพักให้ได้อยู่ใกล้กับญาติของตนเอง หรือเพื่อนบ้านที่อยู่ในละแวกที่อยู่อาศัยเดิม เพื่อให้สภาพแวดล้อมในบริเวณที่พักอาศัย มีความใกล้เคียงกับช่วงเวลาก่อนการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งก็ช่วยให้ผู้ประสบภัยสามารถลดความเครียดลง ในขณะที่บางครอบครัวผู้ประสบภัยที่ต้องพักอาศัยอยู่กับเพื่อนบ้านใหม่ก็สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างกันจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน จนกลายเป็นความคุ้นเคยกันที่สุดในที่สุด นอกจากนี้รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะ ยังได้บริหารจัดการพื้นที่ส่วนกลาง ที่สามารถรองรับผู้ประสบภัยที่มาใช้ประโยชน์ หรือแม้กระทั่งการจัดโซนให้บริการร้านค้าภายในชุมชนที่พักชั่วคราวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประสบภัย ซึ่งก็พบว่าผู้มีผู้ประสบภัยมักจะมาทำกิจกรรม พบปะพูดคุยกัน หรือมาซื้อสินค้าต่าง ๆ ที่ตนต้องการอยู่เป็นนิจ ทำให้สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ประสบภัยที่อยู่ในชุมชนบ้านพักชั่วคราวเดียวกัน

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยในการเข้าพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหวตามหลักธรรมาภิบาล ในมิติด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะว่าทำได้จริง และประชาชนเองก็เกิดความไว้วางใจในตัวรัฐบาลด้วย การที่รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะสามารถบริหารจัดการตลอดจนให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับความเดือดร้อนให้เข้าพักอาศัยในบ้านพักชั่วคราวนั้น เป็นการใช้อำนาจภายใต้ความเป็นอิสระของการปกครองและ

การบริหารจัดการตามรูปแบบการกระจายอำนาจ ซึ่งให้ความสำคัญในการลดการควบคุมในระบบราชการและให้รัฐบาลท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตัวเอง (Carothers & Brechenmacher, 2014) โดยกรณีของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะนั้น นอกจากจะมีการบริหารจัดการ ตลอดจนจัดสรรบ้านพักชั่วคราวให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์แล้ว การมีนโยบายในการใช้ไม้และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นเองในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบในการตกแต่งบ้านพักชั่วคราว ไม่เพียงช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ชุมชนบ้านพักชั่วคราว แต่ยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในจังหวัดอีกด้วย ถึงแม้ว่ารัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะจะไม่สามารถสร้างบ้านพักชั่วคราวให้มีขนาดใหญ่กว่าที่เป็นอยู่ อีกทั้งไม่สามารถอนุญาตให้ผู้ประสบภัยสามารถเลือกบ้านพักชั่วคราวได้เองตามความสมัครใจ ด้วยเพราะเงื่อนไขด้านมาตรฐานตามกรอบข้อกำหนดและด้านเวลา ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด แต่ก็เป็นการตัดสินใจและตั้งเงื่อนไขภายใต้กรอบนโยบายต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานจัดรายชื่อผู้เข้าพักให้ใกล้เคียงกับละแวกที่อยู่อาศัยเดิมของผู้ประสบภัย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ดังที่ Benjamin (2008) ได้กล่าวเอาไว้ ดังนั้นแนวทางในการปฏิบัติที่ดีในการจัดการด้านภัยพิบัติตามหลักธรรมาภิบาล จึงหมายถึงการที่รัฐต้องสามารถบริหารจัดการและให้บริการที่ดี เพื่อให้เกิดประโยชน์และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้มากที่สุดเท่าที่รัฐจะสามารถดำเนินการได้ภายใต้ข้อจำกัดหรือบริบทที่รัฐมีอยู่

ด้านการดูแลสุขภาพของผู้ประสบภัยนั้น รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมะโตะได้ให้การดูแลสุขภาพผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราว โดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มอาสาสมัครและองค์กรไม่แสวงหากำไร เช่น Japan Platform แม้ว่าจะมีข้อจำกัดเรื่อง

จำนวนผู้รับบริการ จนทำให้การให้บริการตรวจเยี่ยม ผู้ประสบภัยไม่สามารถทำได้ในระยะยาว และบ่อยครั้ง แต่การดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยก็สามารถ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความไว้วางใจของประชาชน โดยสังเกตได้จากกรณีที่ผู้ประสบภัย สมัครใจที่จะโทรศัพท์ หรือเดินทางเข้ามาเพื่อขอรับ ค่าปรึกษาด้านสุขภาพกับทางสำนักงานด้วยตัวเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหวตามหลักธรรมาภิบาล ในมิติด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมโตะ สอดคล้องกับ The United Nations Development Programme (2013) ที่มองว่าการประสานงานระหว่าง หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน พลเรือน และสังคมสามารถ จัดการและลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติได้ เนื่องจากการที่ผู้ประสบภัยมีความสมัครใจที่จะติดต่อ เพื่อพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ถึงปัญหาด้านสุขภาพของตน หรือแม้แต่การขอรับค่าปรึกษาด้านสุขภาพด้วยตนเอง นั้น เป็นสิ่งสะท้อนจากประชาชนที่มีต่อรัฐบาลท้องถิ่น จังหวัดคุเมโมโตะถึงความไว้วางใจ ว่ารัฐบาลสามารถ ให้การช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ ประสบภัยเหล่านั้นได้ เนื่องจากการเข้ามาขอรับค่า ปรึกษากับเจ้าหน้าที่รัฐบาลหรือผู้เชี่ยวชาญนั้น ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบใดก็ตาม ถือเป็นสิ่งสะท้อน ซึ่งมองได้ 2 กรณี คือ 1. เป็นปัญหาที่รัฐบาลท้องถิ่น จังหวัดคุเมโมโตะประสบอยู่และต้องเร่งดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือ หรือ 2. เป็นปัญหาที่ยังไม่เคยปรากฏ และรัฐบาลควรรับทราบเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ต่อไป ซึ่งในกรณีของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมโตะ นั้นเกิดขึ้นทั้ง 2 กรณี ดังนั้นรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัด คุเมโมโตะจึงต้องนำประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับจากประชาชน มาพิจารณา เพื่อแก้ไขปัญหาที่ผู้ประสบภัยต้องประสบ และส่งเสริมให้การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีประสิทธิภาพและครอบคลุมได้มากยิ่งขึ้น ดังที่ Speer (2012) ได้กล่าวไว้ว่า รัฐบาลมีหน้าที่รับฟังและพิจารณา

ถึงประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นเสียงสะท้อนของประชาชน ในการนำมาส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อีกทั้ง ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง ประชาชนกับรัฐบาล เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ระหว่างกัน อันจะเป็นการสร้างระบบกลไกและมาตรการ ในการกำกับดูแลที่ดี ส่งผลให้การจัดการภัยพิบัติของ รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมโตะมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ Tierney (2012) ที่ได้อธิบายว่าการจะมี ระบบการบริหารจัดการที่ดี และมีความมั่นคงทางการ เมืองนั้น จำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์อันดีกับ ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างระบบกลไก และมาตรการในการกำกับดูแลที่ดี ดังนั้นแนวทาง ในการปฏิบัติที่ดีในการจัดการด้านภัยพิบัติตามหลัก ธรรมาภิบาลที่รัฐพึงกระทำ คือการสร้างความสัมพันธ์ อันดีกับประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อเป็นการลด ช่องว่าง และสร้างความไว้วางใจ อีกทั้งยังเป็นเสียงสะท้อน ที่ได้จากประชาชน อันจะเป็นสัญญาณตอบรับต่อผล การปฏิบัติงานของรัฐ ว่ามีสิ่งใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง หรือ ควรส่งเสริมให้ดียิ่งกว่าเดิม อีกทั้งยังเป็นตัววัดว่าการ ให้บริการของรัฐนั้น สามารถตอบสนองความต้องการ ของประชาชนหรือไม่ ซึ่งนั่นหมายถึงระบบการจัดการ ภัยพิบัติของรัฐที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมองว่าการจัดการบ้านพักชั่วคราวเพื่ออำนวยความสะดวกในชุมชนบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัย และการดูแลสุขภาพผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านพักชั่วคราวนั้น เป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดูแลสุขภาพผู้ประสบภัยที่เป็นเด็กและผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผู้เปราะบางทางสังคม จริยอยู่รัฐบาล ท้องถิ่นจังหวัดคุเมโมโตะได้ดำเนินการสร้างบ้านพัก ชั่วคราว พร้อมทั้งจัดการด้านการบริการเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ อีกทั้งทำการเข้าตรวจเยี่ยม และ จัดกิจกรรมให้กับผู้ประสบภัยร่วมกับเจ้าหน้าที่และ

อาสาสมัคร เพื่อเป็นการลดความเครียดของผู้ประสบภัยอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็เป็นพิเศษในช่วงปีแรกเท่านั้น การที่กิจกรรมบางอย่างถูกลดความถี่ลง หลังจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวผ่านไป 1 ปี อาจช่วยให้สภาพจิตใจของผู้ประสบภัยส่วนใหญ่เริ่มดีขึ้น หรือในผู้ประสบภัยบางกลุ่มก็อาจมีสุขภาพและชีวิตที่กลับคืนสู่สภาวะปกติแล้ว แต่ในความเป็นจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากผู้ประสบภัยบางรายยังต้องการการเยียวยาอย่างต่อเนื่อง เพราะความสูญเสียที่ผู้ประสบภัยได้รับยังคงก่อให้เกิดอาการหดหู่ ซึมเศร้า วิตกกังวล เครียดและนอนไม่หลับ สภาพจิตใจของผู้สูญเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุนั้น อาจส่งผลต่อสุขภาพในระยะยาว เพราะฉะนั้นการสำรวจด้านสุขภาพของผู้ประสบภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสุขภาพจิต เพื่อเป็นข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือด้านการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ประสบภัยของรัฐบาลท้องถิ่น จังหวัดคัมมะโมะโตะจึงยังคงมีความจำเป็นอยู่ ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการจัดการภัยพิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในการเพิ่มศักยภาพของรัฐบาลท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ มีดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะของรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน

6.1.1 การสร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนหรืออาสาสมัครต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันในการดูแลสุขภาพของผู้ประสบภัย ต้องไม่ดำเนินการเฉพาะแค่ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ หลังจากเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติเท่านั้น แต่ควรดำเนินการตรวจอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งผู้ประสบภัยเหล่านั้นสามารถย้ายออกจากที่พักชั่วคราวไปยังที่พักถาวรได้ นอกจากนี้ต้องมีระบบการติดตามผู้ประสบภัยเพื่อสำรวจข้อมูลด้านสุขภาพทั้งกายและใจภายหลังจากเหตุการณ์ภัยพิบัติผ่านพ้นไปแล้ว 1 ปี และอาจต้องดำเนินการต่อเนื่องไปอย่างน้อย 3 ปี โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประสาบซึ่งได้แก่เด็กและผู้สูงอายุ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ประสบภัยกลุ่มดังกล่าวไม่อยู่ในภาวะหดหู่เรื้อรังจนอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและ

สุขภาพกาย เนื่องจากการเยียวยาด้านจิตใจนั้นเป็นสิ่งสำคัญ หากรัฐบาลไม่สามารถดำเนินงานให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูด้านสภาพจิตใจของผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีผู้ประสบภัยที่ยังต้องการการเยียวยาด้านสภาพจิตใจเป็นจำนวนมาก ก็จะส่งผลกระทบต่อการใช้งบประมาณ และการให้บริการประชาชนที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

6.1.2 แม้ว่าจะมีการพัฒนาและผลิตวัคซีนเพื่อใช้ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) แต่การควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคยังต้องใช้เวลาต่อไปอีกระยะหนึ่ง ดังนั้น การศึกษากลไกในการบริหารจัดการและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคจึงมีความจำเป็น และเป็นความท้าทายของรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งไม่เพียงต้องรับมือกับผู้ประสบภัยที่ประสบปัญหาด้านสภาพจิตใจที่เกิดจากความสูญเสียเท่านั้น หากแต่ยังต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือภายใต้มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) อีกด้วย

6.1.3 เนื่องจากความรุนแรงจากการเกิดภัยพิบัติแผ่นดินไหวในแต่ละครั้งมีโอกาสสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินมากน้อยแตกต่างกัน ดังนั้นการสร้างเครือข่ายงานเสริมหรือรายได้เสริมของผู้ประสบภัยที่ยังต้องพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราว จะสามารถนำไปสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจในท้องถิ่น อาจช่วยลดความเครียดจากสถานะด้านการเงินของผู้ประสบภัยในกรณีที่ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากต้องพักรักษาตัวจากอาการบาดเจ็บหรือพิการ ให้สามารถกลับคืนสู่สภาวะปกติหรือใกล้เคียงกับสภาวะปกติได้เร็วยิ่งขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป อาจพิจารณาศึกษาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

6.2.1 ด้านความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการด้านบ้านพักชั่วคราว เนื่องจากแม้ว่าการให้ความ

ช่วยเหลือผู้ประสบภัยจะเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐบาล แต่เมื่อใดก็ตามที่มีเหตุการณ์ภัยพิบัติซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหนักและเกิดขึ้นในวงกว้าง การดำเนินการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลก็อาจต้องใช้เวลามากขึ้นไปด้วย ฉะนั้นหากชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถตัดสินใจเพื่อดำเนินการบางส่วนในเบื้องต้น โดยไม่ต้องรอรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียวก็จะช่วยให้การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยของรัฐบาลดำเนินไปได้รวดเร็วยิ่งมากขึ้น

6.2.2 การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะการจัดการบ้านพักชั่วคราวและการดูแลสุขภาพของผู้ประสบภัย

ที่พักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวผู้ประสบภัยซึ่งสร้างโดยรัฐบาลเท่านั้น หากแต่ในความเป็นจริงแล้ว ยังมีที่พักชั่วคราวผู้ประสบภัยในรูปแบบอื่น อาทิ ที่พักชั่วคราวที่เช่าโดยรัฐบาล และที่พักสาธารณะ ซึ่งผู้ประสบภัยที่พักอาศัยอยู่ในที่พักชั่วคราวในรูปแบบอื่นนี้ มีโอกาสที่จะประสบปัญหาด้านสุขภาพและสภาพจิตใจ อีกทั้งมีความจำเป็นต้องได้รับเยียวยาจากรัฐบาลเช่นเดียวกับกลุ่มผู้ประสบภัยซึ่งพักอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวที่สร้างขึ้นใหม่ เนื่องจากผู้ประสบภัยกลุ่มนี้มีโอกาสเชื่อมโยงกับชุมชนได้น้อยกว่ากลุ่มที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านพักชั่วคราวซึ่งสร้างขึ้นใหม่นั้นเอง

เอกสารอ้างอิง (References)

- รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุมาโมโตะ. (2560). การจัดการด้านภัยพิบัติของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุมาโมโตะ (เอกสารประกอบการบรรยายสรุป เรื่องการจัดการด้านภัยพิบัติของรัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุมาโมโตะ วันที่ 14 ธันวาคม 2560). คุมาโมโตะ: รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดคุมาโมโตะ
- สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์. (2562). ธรรมชาติในภาครัฐ. ค้นจาก http://hq.prd.go.th/prtechni caldm/ewt_news.php?nid=1727&filename=index
- Ackerman, J. (2004). Co-governance for Accountability: Beyond “Exit” and “Voice”. *World Development*, 32(3), 447-463.
- Ahrens, J. & Rudolph, P. (2006). The Importance of Governance in Risk Reduction and Disaster Management. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 14(4), 207-220.
- Arora, D. (2000). Good Governance: A Study of the Concept in Indian Context. Retrieved from https://www.academia.edu/37631225/Good_Governance_A_Study_of_the_Concept_in_Indian_Context
- AsiaOne. (2016). Kumamoto Earthquake: Temporary Housing Running Late, Short. Retrieved from <http://www.asiaone.com/asia/kumamoto-earthquake-temporary-housing-running-late-short>
- Benjamin, C. (2008). Legal Pluralism And Decentralization: Natural Resource Management in Mali. *World Development*, 36(11), 2255-2276.
- Bratton, M. (2012). Citizen Perceptions of Local Government Responsiveness in Sub-Saharan Africa. *World Development*, 40(3), 516-527.
- Bris, P. & Bendito, F. (2019). Impact of Japanese Post-Disaster Temporary Housing Areas’ (THAs) Design on Mental and Social Health. *International Journal of Environment Research and Public Health*, 16(23), 4757.
- Carothers, T. & Brechenmacher, S. (2014). Accountability, Transparency, Participation, And Inclusion: A New Development Consensus?. Retrieved from <https://carnegieendowment.org/2014/10/20/accountability-transparency-participation-and-inclusion-new-development-consensus-pub-56968>
- Goetz, A. & Jenkins, R. (2005). Reinventing Accountability: Making Democracy Work for Human Development. Gran Bretaña: Palgrave Macmillan.
- Hitomi, N. (2016). Lessons in Managing Disasters from Kumamoto. *East Asia Forum*. Retrieved from <http://www.eastasiaforum.org/2016/06/15/lessons-in-managing-disasters-from-kumamoto/>

- Japan Platform. (2016). APAN PLATFORM Aid to Victims of the Kumamoto Earthquakes (Emergency Response to Earthquake in Kumamoto). FY 2016 Report. Retrieved from http://www.Japanplatform.org/programs/pdf/JPF_kyushu-disaster2016_report_en.pdf
- Lieberman, E., Posner, D., & Tsai, L. (2014). Does Information Lead to More Active Citizenship? Evidence from an Education Intervention in Rural Kenya. *World Development*, 60, 69-83.
- Pal, I. & Shaw, R. (2018). Disaster Risk Governance in India and Cross Cutting Issues. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-981-10-3310-0>
- Sandoval, V., & Voss, M. (2016). Disaster Governance and Vulnerability: The Case of Chile. *Politics and Governance*, 4(4), 107-116.
- Speer, J. (2012). Participatory Governance Reform: a Good Strategy for Increasing Government Responsiveness and Improving Public Services?. *World Development*, 40(12), 2379-2398.
- Standard Examiner. (2016). Construction of Kumamoto Quake Victim Housing Begins. Retrieved from <http://www.standard.net/World/2016/05/17/Construction-of-Kumamoto-quake-victim-housing-begins>
- Tierney, K. (2012). Disaster Governance: Social, Political, And Economic Dimensions. *Annual Review of Environment and Resources*, 37, 341-363. Retrieved from <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-020911-095618>
- The Mainichi. (2017). 60% of Areas Hit Hard by Kumamoto Quakes Cite Difficulty in Closing Temporary Housing. Retrieved from <https://mainichi.jp/english/articles/20170414/p2a/00m/0na/017000c>
- The United Nations Development Programme. (2013). Disaster Risk Governance Crises Prevention and Recovery. Retrieved from https://www.undp.org/content/dam/undp/library/crisis%20Prevention/disaster/Issue_brief_disaster_risk_reduction_governance_11012013.pdf

---

หน่วยงานผู้แต่ง: สำนักวิชานวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Affiliation: School of Social Innovation, Mae Fah Luang University

Corresponding email: wanwalee@mfu.ac.th.

Received: 2021/06/13

Revised: 2021/12/07

Accepted: 2021/12/10

สภาวะการทำงานกับความต้องการพัฒนาตนเองของ ล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่น เขตนิคมอุตสาหกรรม ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อประสิทธิภาพการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่นที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่และปัญหาที่พบในการทำงาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างล่ามภาษาญี่ปุ่น 10 ราย ที่ทำงานในบริษัทญี่ปุ่น เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าล่ามภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีบทบาทหน้าที่หลากหลายและประสบปัญหาการล่ามและการแปลที่เกิดจากข้อจำกัดด้านความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะทางในเรื่องที่ตนเองยังไม่มีความรู้เพียงพอ ทำให้เกิดความสับสนและไม่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ล่ามสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพด้านล่ามและการแปล ไปพร้อมๆกับการเพิ่มพูนความรู้เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และภาษาที่สามที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน ที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมการทำงานระหว่างชาวไทยและชาวญี่ปุ่นเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจในแนวคิดเรื่อง “โฮเร็นโซ” (รายงาน - ติดต่อ - ปรีกษา) และแนวคิดเรื่อง “ซังเก็น” (พื้นที่จริง - ของจริง - ปฏิบัติจริง)

คำ

สำคัญ

ความต้องการพัฒนาตนเอง ล่ามภาษาญี่ปุ่น บริษัทญี่ปุ่น นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

1 บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “ความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อประสิทธิภาพการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่น เขตนิคมอุตสาหกรรม ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน” ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยพายัพ

Operating Conditions with Self-Development Needs of Japanese Interpreter in Japanese companies, Northern Region Industrial Estate, Lamphun Province²

Abstract

This research purposes to study on self-development needs for effectiveness of Japanese Interpreters related to the relation of duty roles and problems found at work. The research uses a qualitative research methodology, and the data were collected by in-depth interview. The sample was 10 of Japanese language interpreters working with Japanese companies in Northern Region Industrial Estate, Lamphun Province. The result reveals that Japanese language interpreters who are Thai have more diverse roles and encounter some problems in interpretation and translation especially technical terms and vocabulary on which they lack knowledge. This causes confusion and ineffective performance. This is related to the self-development needs for efficiency in interpretation, translation. Along with to gain more specialized technical term regarding their work and the third language besides English language. The difference between Thai and Japanese work culture is one important thing to be profoundly understood especially the concept of “Ho-ren-zo” (Report-Contact-Consult) and the concept of “Sangen” (the real site-the real thing-the real practice).

Key words

self-development needs, Japanese language interpreter, Japanese companies, northern region industrial estate

² This paper is part of the research project “Self-Development Needs for Work Effectiveness of Japanese Language Interpreter in Japanese companies, Northern Region Industrial Estate, Lamphun Province” granted by Payap University.

1. บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยการลงทุนจากต่างชาติ จากสถิติการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ปี 2560 ที่สำรวจโดยสำนักคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนประจำประเทศไทยพบว่าประเทศไทยมีปริมาณเงินลงทุนสูงสุดของเงินลงทุนที่มาจากต่างชาติทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 47 โดยเข้ามา มีบทบาทต่อประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจ ธุรกิจการค้า การลงทุนในด้านอุตสาหกรรมผลิต จึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสมโดยเฉพาะพนักงานที่ทำหน้าที่เป็นล่ามให้แก่บริษัทข้ามชาติที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมต่อระบบการผลิตและการจัดการในทุกระดับของบริษัทให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากความเจริญทางวิทยาการ และความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้บริษัทจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการให้เหมาะสม ตลอดจนเทคนิคในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จากการสำรวจความต้องการจ้างงานของผู้ที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยพบว่าความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่นเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ควรจะต้องมีความสามารถทำงานในด้านการตลาดและฝ่ายบุคคล เป็นต้น ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของล่ามมีความหลากหลาย (ศิริวรรณและทัศนีย์, 2558) ถึงแม้ว่าล่ามจะมีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานนั้นๆ มาเป็นเวลานานหรือมีกระบวนการคัดเลือกมาเป็นอย่างดี ก็มิได้หมายความว่าล่ามจะสามารถปฏิบัติงานใหม่ที่ได้รับมอบหมายได้ในทันที จำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้หรือแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหางาน และสร้างทัศนคติที่ดีกับงานใหม่ที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยพายัพมีหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นที่มีการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นสำหรับการสื่อสารทางธุรกิจ โดยมีเนื้อหาวิชาที่เน้นหลักทฤษฎี

การล่ามโดยใช้คำศัพท์เฉพาะทางธุรกิจ เสริมทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นสื่อสารทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพในการทำงานกับองค์กรต่างๆ ดังนั้นเพื่อการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่นที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ จึงต้องมีการสำรวจความต้องการของสถานประกอบการหรือบริษัทญี่ปุ่นในเขตพื้นที่ภาคเหนือ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

จากข้อมูลทำเนียบผู้ประกอบการอุตสาหกรรมของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ พบว่ามีจำนวนบริษัทที่เปิดดำเนินการทั้งหมด จำนวน 67 บริษัท จากจำนวนบริษัทที่เปิดดำเนินการในปัจจุบัน มีบริษัทที่มีนักลงทุนสัญชาติญี่ปุ่นร่วมทุน จำนวน 35 บริษัท กล่าวได้ว่าบริษัทญี่ปุ่นมีจำนวนมากเกินครึ่งหนึ่งของบริษัทที่เปิดดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ทำให้มีความต้องการจ้างงานล่ามภาษาญี่ปุ่นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันบริษัทญี่ปุ่นในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือกำลังประสบกับปัญหาการลาออกจากงานของล่ามภาษาญี่ปุ่นภายหลังจากเริ่มงานได้ไม่นานอย่างต่อเนื่องที่มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ซึ่งหากตัดประเด็นปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ออกไปแล้ว จะเห็นว่า มีปัจจัยที่น่าสนใจคือ ปัจจัยด้านลักษณะงานที่ไม่มีการสอนงานเมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่งานใหม่ ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่องาน ปัจจัยด้านองค์กร คือการมอบหมายไม่ชัดเจน และการขาดระบบในการเรียนรู้งานภายในองค์กร (พัชยา, 2560) ซึ่งอาจเกิดจากระบบการบริหารจัดการของบริษัทที่มีโครงสร้างของกรรมการบริหารโดยคนญี่ปุ่นและคนไทยที่ดำเนินงานภายใต้แผนงานและนโยบายจากบริษัทแม่เป็นหลักและอาจมีการปรับเปลี่ยนแผนงานหรือนโยบายบางส่วนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย นอกจากนี้บริษัทญี่ปุ่นในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ มีการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด อาจทำให้มีนโยบายการพัฒนาบุคลากรในบางตำแหน่งไม่ชัดเจน จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

ระบบการพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่นได้ชัดเจนขึ้น

ในการพัฒนาบุคลากรในแต่ละตำแหน่งงานให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงที่สุดนั้น ต้องมีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายให้ชัดเจน ด้านเนื้อหาและวิธีการพัฒนาบุคลากรต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เข้ารับการพัฒนาที่แท้จริง จึงจะก่อให้เกิดทักษะความรู้ความสามารถ ความชำนาญและสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการทำงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของบริษัทอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อประสิทธิภาพการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่น เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน และการพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งล่ามให้ได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพการทำงานของล่ามให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 ศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อประสิทธิภาพการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่น เขตนิคมอุตสาหกรรม

2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางต่อหลักสูตรเกี่ยวกับการพัฒนาหัวข้อการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นสำหรับการสื่อสารทางธุรกิจ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 บทบาทหน้าที่การทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่น

การศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของล่ามภาษาญี่ปุ่น เป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้เห็นถึงขอบเขตหน้าที่ของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่นในปัจจุบัน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่ส่งผล

ให้ล่ามต้องการพัฒนาตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น โดยงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่นได้แก่ Torikai (2007), Kannarat (2017), รัชนี้ (2561)

Torikai (鳥飼, 2007) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการล่ามและการแปลที่ดี พบว่า ล่ามคือตัวกลางในการสื่อสารที่ทำหน้าที่เปรียบเสมือนตัวกรอง ที่ทำหน้าที่แปลเนื้อหาแบบตรงไปตรงมา ไม่ตัดทอน หรือเพิ่มเติมข้อความและความคิดเห็นของตนเองในเนื้อความที่สื่อสารออกไป ทั้งนี้มีสถานะไร้อำนาจ นอกจากนั้นจากความแตกต่างของโครงสร้างภาษาและวัฒนธรรม ในบางกรณีล่ามควรแปลแบบขัดเกลา จับใจความสำคัญโดยควรใช้ทักษะในการสรุปความและกลั่นกรองเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญและสาระประโยชน์ก่อนที่จะแปลข้อความและสื่อสารออกไป

Kannarat (2017) ได้ทำการสัมภาษณ์ล่ามที่ทำงานประจำในบริษัทญี่ปุ่น ถึงบทบาทหน้าที่ของล่ามธุรกิจภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น พบว่าล่ามที่เป็นพนักงานประจำไม่ได้มีหน้าที่ในการล่ามและการแปลเท่านั้น แต่ต้องทำหน้าที่ประสานงาน เลขาและทำงานของแผนกอื่นตามที่ได้ร้องขอ ทั้งนี้ผู้ใช้ล่ามยังมีความคาดหวังว่าล่ามจะต้องมีความรู้ด้านอื่นๆ มีความเข้าใจและสามารถปรับตัวในการทำงานภายใต้วัฒนธรรมที่แตกต่างได้

รัชนี้ (2561) ได้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์ล่ามภาษาญี่ปุ่น จำนวน 90 คน พบว่าบทบาทหน้าที่ที่ล่ามภาษาญี่ปุ่นมีความหลากหลาย ทั้งที่เกี่ยวกับงานแปลและไม่เกี่ยวข้องกับงานแปล นอกจากนี้ยังพบประเด็นความแตกต่างของวัฒนธรรมการทำงานในแนวคิดเรื่อง “โฮเร็นโซ” (รายงาน-ติดต่อ-ปรึกษา) ในเรื่อง “การตรงต่อเวลา” “วิธีการปฏิบัติงาน” “การว่ากล่าวตักเตือนต่อหน้าพนักงานคนอื่นๆ” และ “ความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบในการทำงาน” ทั้งนี้จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าล่ามต้องมีการปรับตัวในการทำงานเพื่อให้สอดคล้องวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น

3.2 วัฒนธรรมองค์กรและความต้องการใช้ภาษา

ญี่ปุ่นทางธุรกิจของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย

การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร และความต้องการใช้ภาษาญี่ปุ่นทางธุรกิจของบริษัทญี่ปุ่น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาความรู้ความสามารถของล่ามภาษาญี่ปุ่นที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรได้อย่างเหมาะสม โดยงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรและความต้องการใช้ภาษาญี่ปุ่นของล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่นได้แก่ Isa (2007), Horii (2012) , Ashihara (2018)

Isa (伊佐, 2007) ที่ศึกษาถึงความสามารถของล่ามภาษาที่เป็นที่ต้องการ 4 ด้าน ได้แก่ความรู้ด้านภาษา ความเข้าใจสภาพแวดล้อม ความรู้ด้านวัฒนธรรมและภาษากาย ตามลำดับ นอกจากนี้ล่ามภาษาควรจะมีบทบาทหน้าที่ในฐานะคนกลางไกล่เกลี่ยในการสื่อสาร โดยที่ล่ามจะต้องแปลสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย จะต้องไม่ละเว้นหรือเพิ่มเติมข้อความใดๆ ที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เนื่องจากการสื่อสารที่มีความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย

Horii (堀井, 2012) ที่ศึกษาถึงปัญหาในการสื่อสารของล่ามภาษาญี่ปุ่นชาวจีนในบริษัทญี่ปุ่น เขตกรุงเทพมหานคร พบว่าล่ามภาษาญี่ปุ่นชาวจีนควรปรับคำแปลในการสนทนาที่ก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างคนญี่ปุ่นและเจ้าหน้าที่คนไทยให้นุ่มนวลมากขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า สำหรับบุคลากรชาวต่างชาติที่ทำงานในบริษัทญี่ปุ่น และมีหน้าที่ที่ต้องใช้ทักษะการทำงานขั้นสูง ในการสื่อสารทางธุรกิจที่อยู่ท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้ดำเนินเป็นไปด้วยความราบรื่นนั้น จำเป็นที่ต้องมีทักษะการไกล่เกลี่ยและความรู้ ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

Ashihara และคณะ (葦原他, 2018) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการทักษะขั้นสูงในการทำงานของบุคลากรชาวต่างชาติในบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย พบว่านักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวต่างชาติที่กำลังศึกษาอยู่ประเทศญี่ปุ่น และหลังสำเร็จศึกษาต้องการทำงาน

ในบริษัทญี่ปุ่นในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประสานงานต่างประเทศ ล่ามและนักแปล ส่วนด้านความต้องการของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยที่มีต่อบุคลากรชาวไทย คือนอกเหนือจากความสามารถด้านภาษา ต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา การตรวจสอบข้อมูล การเลือกวิธีการติดต่อที่เหมาะสม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในฐานะตัวกลาง และการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของล่ามมีความหลากหลาย และผู้ใช้ล่ามมีความคาดหวังในเรื่องการสื่อสารที่ล่ามต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทำให้ล่ามเกิดความสับสนจนไม่สามารถแสดงบทบาทได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ล่ามมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านการล่าม-แปลโดยการเพิ่มพูนความรู้ด้านคำศัพท์เฉพาะทางในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ รวมไปถึงทำความเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม

4. วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากข้อคำถามแบบกึ่งโครงสร้างที่ได้รับการรับรองยกเว้นการพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัยหมายเลข COE No. 63/034 กับกลุ่มเป้าหมาย คือล่ามภาษาญี่ปุ่น จำนวน 10 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling Section) มีขั้นตอนดังนี้ คือผู้วิจัยทำการติดต่อเพื่อรวบรวมรายชื่อล่ามภาษาญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่นที่มีการจ้างงานล่ามภาษาญี่ปุ่นแบบจ้างประจำ และเปิดดำเนินการในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน จากนั้นผู้วิจัยทำการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ มีล่ามภาษาญี่ปุ่นที่ให้ความร่วมมือและอนุญาตให้ทำการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม 2564 โดยมีข้อมูลส่วนตัวด้านเพศ อายุ อายุการทำงาน แผนกที่สังกัด และประเภทธุรกิจ ตามที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลด้านเพศ อายุ อายุการทำงาน ระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น แผนกที่สังกัด และประเภทธุรกิจ

รหัสผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ(ปี)	อายุการทำงาน(ปี)	ระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น	แผนกที่สังกัด	ประเภทธุรกิจ
JP 1	หญิง	24	3	N3	Administration	อิเล็กทรอนิกส์
JP 2	หญิง	39	9	N2	Human Resource	ยานยนต์
JP 3	หญิง	27	4	N2	Human Resource	ยานยนต์
JP 4	หญิง	35	10	N2	Production Department	ยานยนต์
JP 5	หญิง	36	12	N2	General Affair	นำเข้า-ส่งออก
JP 6	หญิง	35	6	N2	QA & Production	ยานยนต์
JP 7	หญิง	32	5	N2	Engineering	ยานยนต์
JP 8	หญิง	24	3	N3	Production Department	ยานยนต์
JP 9	หญิง	42	20	N1	Operation Planning	อิเล็กทรอนิกส์
JP 10	หญิง	36	9	N2	Production Department	ยานยนต์

ทั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด โดยแนวคำถามสัมภาษณ์ของกลุ่มล่ามภาษาญี่ปุ่น ครอบคลุมถึงประเด็นด้านลักษณะงาน ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการทำงานโดยเน้นให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาตนเองในด้านเทคนิคการทำงาน การศึกษาต่อ ด้านการฝึกอบรม/สัมมนา เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เป็นต้น

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มข้อมูล (Categories) ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน เพื่อหาข้อสรุป (Proposition) ทั้งในภาพรวมและส่วนย่อยของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ประสงค์การวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 บทบาทหน้าที่การทำงานของกลุ่มล่ามภาษาญี่ปุ่น
 ล่ามมีบทบาทหน้าที่และลักษณะงานที่หลากหลายซึ่งสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของกลุ่มได้เป็น 3 บทบาทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ (1) บทบาทล่ามประจำแผนกและล่ามสนับสนุน (2) บทบาทพนักงานประจำแผนก และ (3) บทบาทผู้ช่วยพนักงานชาวญี่ปุ่น จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP3) “คือปกติ นอกเหนือจากงานพวกแปลอะไรแบบนี้ ก็จะมีล่ามประชุม... อย่างถ้าวันไหน ล่ามแผนกไหนไม่มา บางทีก็ต้องวิ่งไปแปลแทน คนญี่ปุ่นก็จะพูดว่า

เป็นแอดมิน ต้องแปลได้ทุกอย่างนะ ต้องคอยซัพพอร์ต
แผนกอื่นตลอดถ้าล่ามไม่พอ เอนจิเนียร์ล่ามไม่พอ ก็ต้อง
ไปล่ามแทน”

(JP10) “ล่ามที่ประชุม ล่ามกลุ่มย่อย แล้วแต่เขา
จะเรียก แปลเอกสารในแผนก ช่วงแรกก็รับผิดชอบแผนก
เดียว พอตอนหลังมาก็รับผิดชอบงานแผนกอื่นด้วย ก็
เป็นแผนกที่ซัพพอร์ตฝ่ายผลิตนั่นแหละ ควบสองแผนก
ไปเลย”

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบาทล่ามยังคง
มีหน้าที่หลักรับผิดชอบบทบาทล่ามในแผนกที่ตนเอง
สังกัด ทั้งนี้หากมีล่ามในแผนกใดหยุดงาน หรือล่าม
ไม่เพียงพอก็จะรับมอบหมายให้ไปทำงานแทน ทั้งนี้
ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานแผนกที่เกี่ยวข้อง
อีกด้วย

นอกจากนี้ยังได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่พนักงาน
ประจำแผนก รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องภายในแผนก
ที่ตนเองสังกัด เช่น ธุรกิจทั่วไป ประสานงาน และเจ้า
หน้าที่เอกสาร จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP2) “นอกเหนือจากเป็นล่าม แล้วก็จะมิดู
เรื่องเอกสารราชการของคนญี่ปุ่น เช่น เรื่องเกี่ยวกับวีซ่า
พาสปอร์ต ใบอนุญาตทำงาน แล้วก็ติดต่อหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง ติดต่อพวกที่พัก อะไรแบบนี้ครับ พวกตม.
จัดหางาน โรงแรม โรงพยาบาล สถานีตำรวจ กรณีจำเป็น
อย่างเช่นเกิดอุบัติเหตุรถชน หรือไรแบบนี้ครับ ต้องไป
โรงพัก ก็ต้องไปแปลครับ”

(JP6) “ก็เป็นล่ามที่ประชุม พื้นที่หน้างาน แปล
เอกสารของแต่ละแผนก หละก็ก็เป็น Sale support ด้วย
ออกใบเสนอราคา ใบสั่งซื้อ Invoice อะไรพวกนี้... แต่
ไม่ใช่เซลทำยอดนะ อยู่ Support ในออฟฟิศ เจ้านายก็
จะคอยไปหาลูกค้า แล้วเราเป็นคนทีไปขอใบเสนอราคา
จาก Supplier เพื่อเสนอลูกค้า”

ทั้งนี้นอกเหนือจากงานล่าม และเจ้าหน้าที่เอกสาร
ในแผนกที่ตนเองสังกัดแล้ว ล่ามมักจะได้รับมอบหมาย
ให้ดูแลชาวญี่ปุ่นที่อยู่ประจำ และชาวญี่ปุ่นที่มาทำงาน
ในพื้นที่ชั่วคราวและแบบอยู่ประจำ จากบทสัมภาษณ์
ดังนี้

(JP7) “หลักๆ ล่ามที่ประชุม ล่ามพื้นที่ปฏิบัติงาน
บางครั้งก็ติดต่อประสานงาน เช่น เจ้านายญี่ปุ่นขอให้ช่วย
ติดต่อคนนั้นคนนี้ ...ดูแลไปถึงเรื่องชุดทำงาน หมวก
รองเท้าว เสื้อถือเกอร์ การเป็นอยู่ของเขาในบริษัท”

(JP10) “ล่ามที่ประชุม ล่ามกลุ่มย่อย แล้วแต่เขา
จะเรียก แปลเอกสารในแผนก...ถ้ามีคนญี่ปุ่นมาทำงาน
ระยะสั้นก็ต้องคอยช่วยเหลือทุกอย่าง ตั้งแต่เขามาจน
เขากลับ”

จากตัวอย่างข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่าล่ามส่วนใหญ่
ยังคงมีหน้าที่หลักคือการล่ามและการแปล นอกจากนี้
ยังได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องภายใน
แผนกที่ตนเองสังกัดเพิ่มมากขึ้น ทำให้ล่ามภาษาญี่ปุ่น
ได้ใช้ภาษาญี่ปุ่นลดลง ซึ่งนำไปสู่ปัญหาและอุปสรรค
ในการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่นในประเด็นความ
สามารถด้านการล่ามและการแปลที่เกิดจากข้อจำกัด
ด้านความรู้คำศัพท์เฉพาะทาง และความสามารถในการ
สื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

5.2 ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการทำงานของ ล่ามภาษาญี่ปุ่น

จากข้อคำถามปลายเปิดที่ถามเกี่ยวกับปัญหาและ
อุปสรรคในการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่น พบปัญหา
หลากหลาย ซึ่งสามารถแยกเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ได้สอง
หัวข้อได้แก่ ปัญหาการล่ามและการแปล เช่น ปัญหา
ด้านความเครียดและความกดดันในการทำงาน ความ
กังวลเรื่องการแปลไม่ได้ แปลผิด ไม่เข้าใจหรือไม่รู้
คำศัพท์เฉพาะทางทั้งในเนื้อหาของตนเองรับผิดชอบ
หรือการไปทำงานแทนล่ามคนอื่นในแผนกอื่น การได้
ใช้ภาษาญี่ปุ่นในการทำงานลดลงและการทำงานแข่ง

กับเวลา และด้านปัญหาในการทำงานที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งล่ามได้อธิบายถึงสภาพปัญหาดังกล่าวในหลายประเด็นด้วยกัน เมื่อพิจารณาถึงประเด็นปัญหาที่หลากหลายแล้ว สามารถสรุปได้เป็น 2 แนวคิดใหญ่ๆ ซึ่งประเด็นปัญหาในแนวคิดที่พบมากที่สุด ได้แก่ (1) แนวคิดเรื่อง “โฮเร็นโซ” คือกระบวนการทำงาน

ที่ยึดหลักการรายงาน ติดต่อและปรึกษาระหว่างการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น และ (2) แนวคิดเรื่อง “ซังเก็น” คือกระบวนการทำงานที่เน้นการลงมือทำจริงกับของจริงในพื้นที่ปฏิบัติงานจริง เพื่อให้สามารถมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถแก้ไข ปัญหาได้อย่างตรงจุด ตามที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่น

รหัสผู้ให้ข้อมูล	อายุการทำงาน(ปี)	ระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น	ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการทำงาน			
			ปัญหาการล่ามและการแปล		ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม	
			เทคนิคการล่าม	คำศัพท์เฉพาะทาง	(HO-REN-SO) (報・連・相)	(SANGEN) (三現)
JP 1	3	N3				✓
JP 2	9	N2		✓	✓	
JP 3	4	N2	✓	✓	✓	
JP 4	10	N2		✓	✓	
JP 5	12	N2		✓		✓
JP 6	6	N2	✓	✓		✓
JP 7	5	N2	✓		✓	
JP 8	3	N3	✓	✓	✓	
JP 9	20	N1			✓	
JP 10	9	N2		✓		✓

จากตัวอย่างข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่าล่ามจำนวน 5 คนจาก 10 คน มีความกังวลและความเครียดที่เกิดจากข้อจำกัดด้านความสามารถในการล่ามและการแปล ทั้งในงานที่ทำอยู่ประจำและงานในแผนกอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งล่ามทั้ง 5 คน มีอายุการทำงานในตำแหน่งล่าม 3 ถึง 6 ปี จะเห็นได้ว่าในประเด็นปัญหาการล่ามและการแปลมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งล่าม จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP3) “ปัญหาคือเราจะคิดมาก รู้สึกกดดัน แล้วก็เครียด เราเป็นตัวกลางเวลาเราแปลภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทยออกไปแล้วมันถูกต้องมากแค่ไหน หรือว่าเราแบบสื่อสารได้มากแค่ไหน ดีแค่ไหนอะไรแบบนี้ ... แล้วก็ชอบเก็บไปคิดว่าแบบ ถ้าเกิดงานมันไม่เข้าใจหรือมีอะไรผิดพลาดมา เราก็จะเหมือนกับโทษตัวเองตลอดเวลาแบบ เอ้ย เราแปลผิดเปล่า? ก็เหมือนเรากดดันตัวเอง”

(JP6) “แรก ๆ ก็จะมีปัญหาในการเรียบเรียง ประโยคอะนะ เราไม่รู้ว่าจะเรียบเรียงยังไง และก็การสรุปใจความสำคัญ เพื่อจะได้แปลได้ตรงความหมายที่สุด ตอนนี้ก็ยังมีปัญหาอยู่”

ทั้งนี้มีล่ามจำนวน 7 คนจาก 10 คน ประสบปัญหาการขาดความรู้ด้านคำศัพท์เฉพาะทางเช่น การบัญชี เทคนิคการผลิต และการบริหารจัดการเชิงลึก เป็นต้น เมื่อได้รับมอบหมายให้ล่ามในเรื่องที่ตนเองมีความรู้ในเรื่องนั้นๆ ไม่เพียงพอ จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP8) “เพิ่งทำมายังไม่นาน เป็นคำศัพท์ที่ไม่เคยเจอ ไม่รู้คำศัพท์เฉพาะเลย เรียบเรียงประโยคไม่ได้เลย แปลแทบไม่ได้เลย ยังเป็นการประชุมใหญ่ ๆ นี้ แปลไม่ถูก ตอบไม่ได้เลย ต้องเรียกที่ล่ามมาช่วย”

(JP4) “รู้สึกว่าการรู้ในงานแผนกอื่นยังไม่ความรู้ไม่พอที่จะแปลได้ เวลาเขาเรียกไปล่ามในแผนกอื่น ยังแปลไม่ค่อยได้เลย”

(JP5) “ตอนนี้ที่มีปัญหา และคิดว่ายากที่สุดก็คือ แปลการประชุมเกี่ยวกับบัญชี หลังประชุมเสร็จก็ถูกต่อว่า ว่าแปลผิด แปลไม่ถูกประมาณนี้ ตั้งแต่ทำงานเป็นล่ามมาเคยถูกต่อว่าใหญ่ ๆ เลยนะ 2 ครั้งแล้วมันทำให้เราเสียเซลฟ์ หมดความมั่นใจไปเลย ทำให้คิดว่าตัวเองเป็นล่ามที่ไม่ดี”

นอกจากนี้ ด้านปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยและชาวญี่ปุ่น พบว่าล่ามจำนวน 6 คนจาก 10 คน ประสบปัญหาการทำงานในประเด็นแนวคิดเรื่อง “โฮเร็นโซ” กล่าวคือล่ามภาษาญี่ปุ่นประสบปัญหาในการทำงานที่เกิดจากความแตกต่างของวัฒนธรรมของชาวไทยและชาวญี่ปุ่น ในประเด็นการสื่อสาร ซึ่งพนักงานหรือหัวหน้างานชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการรายงานความก้าวหน้า

ของงานอย่างสม่ำเสมอ เมื่อหัวหน้าชาวญี่ปุ่นสอบถามถึงความคืบหน้าในช่วงแผนการทำงาน พนักงานชาวไทยมักจะรายงานผลไม่ได้ หรืออธิบายไม่ตรงประเด็น จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP2) “ประมาณว่า เวลาเราถามกลับว่าเราเข้าใจแบบนี้ละ ถูกต้องหรือเปล่า เขาจะตอบว่าไม่ใช่แบบนี้ ๆ และก็จะพูดเยอะไปอีก คือเขายังไม่รู้ตัวเองต้องการจะพูดอะไร เราก็พยายามจะสรุปความให้แล้ว แต่ก็ยังไม่ช่วยเรา เพราะคนญี่ปุ่นเขาชอบฟังคำตอบอยู่ และก็คิดว่าทำไมล่ามไม่แปลสักที”

(JP3) “บางที คนญี่ปุ่นเขาถามคำถาม แต่เขาไม่รู้ว่าจะตอบยังไง ก็แกลบ่อะ เราก็ไม่เข้าใจว่าเขาไม่เข้าใจ หรือไม่รู้จริง หรือประมวลคำพูดไม่ได้ ก็พูดเยอะๆ ไปเราจะต้องมีสติ แล้วคอยดึงเขากลับมาว่า ขอกลับมาตอบประเด็นคำถามตะกี้ก่อนให้จบก่อนนะคะ”

(JP4) “อันนี้คือเจอบ่อย ประมาณว่าคนรายงานไม่รู้ว่าจะรายงานอะไร สื่อไม่ตรง ทำให้ล่ามต้องทำงานหนัก ต้องถามย้อนๆ ไปก่อนนะว่า ที่ต้องการจะพูดแบบนี้ใช่ไหมคะ แบบนี้ ๆ ใช่ไหมคะ ที่เขาลังจะเกิด”

นอกจากนี้ในการประชุมเพื่อรายงานผลการทำงานพนักงานชาวไทยมักจะใช้เวลาในการอธิบายนานและไม่ตรงประเด็น ทำให้การประชุมใช้เวลานานและหาข้อสรุปไม่ได้ กล่าวได้ว่าพนักงานชาวไทยไม่ให้ความสำคัญ ขาดประสิทธิภาพในการรายงานผลและการติดต่อปรึกษาระหว่างการทำงาน จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP8) “รบกวนกลับมาเรื่องนี้ก่อนนะคะ รบกวนตอบคำถามข้อนี้ก่อนนะคะ จะต้องคอยดึงประเด็นกลับมาตลอดการประชุม ล่ามจะต้องไม่ตามนี้ เรารู้แหละว่าการประชุมจะต้องได้ข้อสรุป ฉะนั้นเราเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การประชุมจบและได้ข้อสรุป”

ทั้งนี้ในประเด็นแนวคิดเรื่อง “ซังเกิน” พบว่ามีล่ามจำนวน 4 คนจาก 10 คน ให้ความคิดตรงกันว่าหัวหน้างานชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการลงมือทำจริงกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาย่างตรงจุด ซึ่งชาวไทยระดับหัวหน้างานเมื่อได้รับมอบหมายจากหัวหน้าชาวญี่ปุ่นมาแล้ว จะสั่งงานให้ลูกน้องได้บังคับบัญชาทำอีกทอดหนึ่ง โดยที่ตนเองไม่ได้ลงมือทำจริงและรอการรายงานผลจากผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อเสร็จงาน ในกรณีที่หัวหน้าชาวญี่ปุ่นสอบถามเชิงลึก หัวหน้างานชาวไทยจะไม่สามารถรายงานผลได้อย่างละเอียด ส่งผลให้การทำงานล่าช้าและไม่สำเร็จตามแผน กล่าวได้ว่าหัวหน้างานชาวไทยขาดการลงมือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP1) “มีค่ะๆ ประมาณว่าเจ้านายคนญี่ปุ่นมอบหมายให้เช็ค หรือแก้ปัญหาอะไรสักอย่าง ให้กับหัวหน้าไลน์คนนึง แกร็บคำสั่งมา แล้วแกจะชอบไปสั่งพี่ลิเตอร์คนนี้ทำต่ออีกที พอคนญี่ปุ่นมาถามว่างานถึงไหนแล้ว แกจะบอกสั่งให้ลิเตอร์ทำแล้วๆ ...ปรากฏว่าหลังๆ มาคนญี่ปุ่นรู้แนวหละ ไม่ไปถามพี่หัวหน้าไลน์คนไทยแล้วนะคะ ไปถามพี่ลิเตอร์คนนั้นเองเลย เพราะคนลงมือทำ น่าจะตอบคำถามได้กว่า”

(JP5) “เหมือนกับว่า คนญี่ปุ่นขอให้ไปเช็คเรื่องนี้หน่อย หัวหน้าเขาก็จะสั่งให้ลูกน้องทำอีกที พอใกล้จะรายงาน ก็จะเข้าไปถาม ไปเชคว่าผลเป็นยังไง แล้วมาเขียนรายงาน พอไปรายงานคนญี่ปุ่นจริง เขาก็ถามคำถามลึกซึ้งๆ ก็จะตอบไม่ได้ แล้วลองทำแบบๆ นี้บ้างไหม ได้ทดลองซ้ำไหม ก็ตอบไม่ได้อีก เพราะไม่ได้ทำจริงใจ รอแต่ผลอย่างเดียว คือรับงานมา สั่งลูกน้องทำอย่างเดียวนะ ไม่ลงไปลุยทำเอง”

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบในการทำงานของล่ามมากที่สุด

คือ ข้อจำกัดในเรื่องคำศัพท์เฉพาะทาง ความสามารถด้านการล่าม/แปล ประเด็นแนวคิดเรื่อง “ไฮเร็นโซ” และประเด็นแนวคิด “ซังเกิน” ตามลำดับ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของล่ามภาษาญี่ปุ่นในขณะที่กำลังทำหน้าที่ล่ามสื่อสาร ในขณะที่ด้วยกันล่ามต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างคนไทยและคนญี่ปุ่นที่มีแนวคิดและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน

5.3 ความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่น

จากข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน พบว่าล่ามต้องการพัฒนาทักษะการทำงาน โดยเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านเทคนิคการล่ามและการแปล หลักการบริหารจัดการ การบัญชี เทคนิคคอล เอนจิเนียริง ดีไซน์ โปรดัคชั่น ระบบควบคุมสินค้าคงคลัง มาสเตอร์แพลนนิ่ง อสังหาริมทรัพย์ และมารยาทและธรรมเนียมปฏิบัติในการทำงานร่วมกับคนญี่ปุ่นที่ถูกต้อง รวมไปถึงภาษาที่สาม จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP5) “ตอนนี้ที่มีปัญหา และคิดว่ายากที่สุดก็คือแปลการประชุมเกี่ยวกับบัญชี หลังประชุมเสร็จก็ถูกต่อว่า ว่าแปลผิด แปลไม่ถูกประมาณนี้ อยากเรียนเรื่องบัญชี หละก็หลักการบริหารขั้นต้นถึงขั้นกลางนะ แคนี่พอหละ... หละก็ภาษาอื่น พวกจีน เกาหลี ถ้าพวกภาษายุโรป ก็ภาษาฝรั่งเศส”

(JP6) “คิดว่าอยากเรียนเฉพาะทาง พวกเทคนิคคอล ดีไซน์ เอนจิเนียริง หรือไม่ก็พวกบัญชี เราจะเจองานพวกนี้บ่อยๆ ถ้าได้เรียนเพิ่มเติมก็อยากจะดีนะ ...ฝึกจับใจความ ฝึกจับประเด็นก่อนแล้วค่อยแปล มันควรต้องเรียนก่อน ฝึกก่อนตามหลักก่อน คอร์สแบบนี้อยากให้มีในประเทศไทยมาก คอร์สเป็นแสนก็จะเรียน”

(JP9) “ตอนนี้มีขอไปมี 2 คอร์สค่ะ ไปเรียนเกี่ยวกับระบบ Inventory กับ Master Planning แล้วที่คิดจะเรียนอีกก็มีเรื่องกฎหมาย Import Export หละก็

logistic law in Thailand ...มีแผนจะเรียนอีกหลายคอร์สเลยคะ ปีนี้พี่ตั้งใจเข้าเรียน 10 คอร์สคะ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับพวกระบบ Inventory กับ Master Planning นี้แหละคะ”

(JP5) “อยากเรียนเรื่องหลักการบริหาร ไม่ถึงกับขั้นสูงนะ แค่ระดับชั้นกลางก็พอ หละก็ภาษาอื่น ก็พวกภาษาจีน เกาหลี ถ้าพวกภาษายุโรปเลย ก็ภาษาฝรั่งเศส”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นว่าล่ามให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและเรียนรู้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานในแผนกที่ตนเองสังกัดอยู่ รวมไปถึงความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะได้รับมอบหมายในอนาคต นอกจากนี้ยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้ภาษาที่สามที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษอีกด้วย

ทั้งนี้จากผลการศึกษาที่กล่าวถึงปัญหาที่พบในการทำงานด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรม ที่ล่ามต้องเป็นคนกลางในสื่อสารแนวคิดในการทำงานที่แตกต่างกันของทั้งสองฝ่าย ทำให้ล่ามต้องการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจถึงประเด็นแนวคิดในการทำงานของชาวญี่ปุ่น จากบทสัมภาษณ์ดังนี้

(JP2) “เพราะว่าอย่างทำงานไปเข้าปีลึกๆ เข้าปีที่7 ที่8เนี่ย บางทีมันมีการผลัดเปลี่ยนผู้บริหาร...ก็บางที่การทำงานที่เราเคยทำมาจนถึงปัจจุบันเนี่ย จากที่มันราบรื่นมาเนี่ย บางครั้งก็มีคอมเมนต์หรือมีเคลมมาจากผู้บริหารว่า เห้ย อันนี้ไม่ถูกนะ ถ้าเกิดว่าเทียบกับหน่วยงานอื่นต่างประเทศ เขาทำอย่างนั้นอย่างนี้ คือแต่เราไม่เคยไป ไม่เคยรับรู้ว่าเขาทำงานแบบไหน เราก็คิดว่าของเราโอเคแล้ว”

(JP7) “เป็นปัญหาที่เจอบ่อยๆ เลยก็ ปัญหาเรื่องการทำงานของคน ทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นเลย อันดับแรกเลย คือ เราจะต้องเข้าใจนิสัยของคนๆ นั้นที่เขาคุยกับเราด้วย คนไทยนะพูดเยอะมาก แต่จับประเด็นไม่ได้

สักที ล่ามต้องช่วยจับประเด็นตลอด อันนี้เป็นปัญหาโลกแตกมาก ไปที่ไหนก็ต้องเจอ”

(JP9) “เราทำงานมานาน ก็เจอคนหลายๆ ประเภทเนอะ ที่เจอก็คือ ในประชุมเวลาผู้บริหารคนญี่ปุ่นถามเขาไม่รู้ว่าจะตอบยังไง แต่เขาจะพูดเยอะ และทำหน้าที่แบบมั่นใจ ทำหน้าที่ราวรู้ ซึ่งคนญี่ปุ่นเขาไม่มีทางรู้หรอกว่า คนนี้เขาพูดอะไร เขาจะคิดว่าฉันพูดไปตั้งเยอะ ถ้าเธอแปลไม่ได้ เธอมีปัญหาหนะ เพราะเธอแปลไม่ได้”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นว่าล่ามมีความต้องการเรียนรู้ในความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันและแนวโน้มงานที่จะได้รับมอบหมายในอนาคต ในเรื่องของความรู้คำศัพท์เฉพาะทาง และแนวคิด แนวปฏิบัติในการทำงานร่วมกับชาวไทยและชาวญี่ปุ่น เพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานให้ดีขึ้น และเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบบ่อยด้วย

6. สรุปผลและอภิปรายผล

6.1 บทบาทหน้าที่ของล่ามภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

จากผลการศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน รวมไปถึงการทำงานข้ามวัฒนธรรมของล่ามภาษาญี่ปุ่นที่ทำงานในบริษัทญี่ปุ่นเจตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือในปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นว่าล่ามภาษาญี่ปุ่นบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายค่อนข้างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปบทบาทที่หลากหลายได้เป็น 4 บทบาทใหญ่ๆ ดังนี้ (1) **บทบาทล่ามประจำแผนกและล่ามสนับสนุน** ได้แก่ บทบาทล่ามที่ประชุม ล่ามพื้นที่ปฏิบัติงาน ผู้แปลเอกสาร และทำงานแทนล่ามในแผนกอื่นๆ ภายในบริษัท กรณีที่ล่ามไม่เพียงพอ หยุดงานงาน (2) **บทบาทพนักงานประจำแผนก** ได้แก่ หน้าที่ตามลักษณะงานของแผนก และเจ้าหน้าที่เอกสาร (3) **บทบาทผู้ช่วยพนักงานชาวญี่ปุ่น** ได้แก่ บทบาทผู้ดูแลพนักงานชาวญี่ปุ่น ประสานงาน และเลขานุการ และ

(4) บทบาทคนกลางระหว่างวัฒนธรรม ได้แก่ คนกลาง รับความกดดัน ผู้ไกล่เกลี่ยการสื่อสารในการประชุม ผู้สื่อสารแนวคิดระหว่างคนญี่ปุ่นและคนไทย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tanasansenee, et al. (2005) และนุชวรี (2553) ในประเด็นที่ผู้ใช้ล่ามคาดหวังว่าล่ามต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่นอกเหนือจากการเป็นล่ามได้ เช่นงานเลขานุการและเจ้าหน้าที่ประสานงาน กล่าวคือเมื่อล่ามมีประสบการณ์ในการทำงาน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหางานมากขึ้น ประกอบสามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้ ทางบริษัทจะมอบหมายหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ตามระดับประสบการณ์ทำงาน และระดับความสามารถของล่ามมากขึ้น

6.2 ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่น

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการทำงาน สามารถแบ่งเป็นประเด็นปัญหาได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นปัญหาการล่ามและการแปล และปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ด้านปัญหาการล่ามและการแปลจากบทบาทล่ามฝ่ายสนับสนุนในบางครั้งเนื้อหาหรือการประชุมอาจเป็นข้อมูลเชิงลึกและมีความซับซ้อน จึงทำให้เกิดบทสนทนาในเรื่องที่ล่ามไม่มีความรู้และคำศัพท์เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องมากเพียงพอ จึงก่อให้เกิดความผิดพลาดในการล่ามและการสื่อสารอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ผู้ใช้ล่ามคาดหวังว่าล่ามต้องสามารถล่าม/แปลได้ทุกเรื่อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทชญา (2556) ในประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนชี้ให้เห็นปัญหาการสื่อสารผ่านล่าม มีประเด็นหลัก คือการถ่ายทอดผิดเนื่องจากการไม่รู้คำศัพท์เฉพาะ ทั้งนี้ผลการศึกษาของ กุลศิริ (2551) และ นุชวรี (2553) ยังกล่าวถึงประเด็นที่ผู้จ้างล่ามมีความคาดหวังต่อล่าม โดยให้น้ำหนักความสำคัญอันดับแรก คือ การล่ามที่ถูกต้อง กล่าวคือล่ามจะต้องแปลที่สิ่งตนเองพูดออกไปให้ถูกต้อง ครบถ้วนชัดเจน และเป็นที่เข้าใจของผู้ฟังมากที่สุด

ด้านปัญหาในการทำงานที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น เป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่าง

การแสดงบทบาทล่ามในสถานการณ์ต่างๆ ในขณะที่เดียวกันล่ามต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างคนไทยและคนญี่ปุ่นที่มีแนวคิดและวัฒนธรรมการทำงานที่มีความแตกต่างกัน โดยประเด็นที่เห็นได้เด่นชัด คือ ประเด็นแนวคิดเรื่อง “โฮเร็นโซ” สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทชญา (2556) ในประเด็นความแตกต่างของวัฒนธรรมในการทำงานของคนญี่ปุ่นและไทยในลำดับต้นๆ ได้แก่ การรักษาเวลา การสอนงานให้ลูกน้อง ความจริงจังในการทำงาน การตอบคำถามให้ตรงประเด็น และการทุ่มเทเพื่อองค์กร นอกจากนี้ รัชนิ (2561) กล่าวว่าล่ามพบปัญหาในการสื่อสารตามแนวคิดเรื่อง “โฮเร็นโซ” และวิธีปฏิบัติงาน กล่าวคือพนักงานชาวไทยและชาวญี่ปุ่นมีความคิดและหลักการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมาก เนื่องจากพนักงานชาวไทยไม่ได้ยึดหลักปฏิบัตินี้ในการทำงาน มุ่งเน้นเป้าหมายปลายทาง โดยไม่ให้ความสำคัญกับแผนการดำเนินงานในเรื่องการรายงานความคืบหน้าของงานระหว่างการทำงานเท่าที่ควร

นอกเหนือจากประเด็นปัญหาด้านการสื่อสารแล้วล่ามภาษาญี่ปุ่นชาวไทยพบความแตกต่างในวัฒนธรรมการทำงาน ในแนวคิดเรื่อง “ซังเก็น” ที่เป็นหลักการทำงานที่พนักงานชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติงานจริง กับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้มองเห็น และเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปสู่การแก้ไขปัญหาย่างตรงจุด ในขณะที่พนักงานชาวไทยระดับตำแหน่งหัวหน้างานระดับสูง เมื่อได้รับมอบหมายจากหัวหน้าชาวญี่ปุ่นแล้ว จะสั่งงานให้ลูกน้องได้บังคับบัญชาทำอีกทอดหนึ่ง โดยที่ตนเองไม่ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบปัญหา และการลงมือทำอย่างจริงจัง ทำให้ไม่ทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงและกระบวนการทำงานอย่างลึกซึ้ง ให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่แท้จริงได้ การทำงานล่าช้าและไม่สำเร็จตามแผน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุนันทา (2558) ที่ระบุว่าผู้จัดการชาวญี่ปุ่นและชาวไทยมีวัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างกันมาก โดยวัฒนธรรมญี่ปุ่นเน้นปฏิสัมพันธ์แบบกลุ่มและทำงานเป็นทีม ในขณะที่วัฒนธรรมการทำงานของ

ชาวไทยเน้นปฏิสัมพันธ์ในเชิงลำดับชั้น หัวหน้าจะสั่งให้ ลูกน้องทำงานในระดับปฏิบัติการ ลูกน้องจะรอคำสั่งจาก เจ้านายจึงจะลงมือทำ และไม่เน้นการปรึกษาหารือในระดับกลุ่ม

ในประเด็นแนวคิด “ซังเก็น” ที่พบจากการศึกษา งานวิจัยฉบับนี้ เป็นข้อค้นพบที่ยังไม่มีปรากฏในงานวิจัย ที่ศึกษาเกี่ยวกับการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคที่พบใน การทำงานของกลุ่มภาษาญี่ปุ่นที่ทำงานในสถานประกอบการ ในประเทศไทย จึงกล่าวได้ว่าประเด็นแนวคิด “โฮเร็นโซ” และแนวคิด “ซังเก็น” นี้เป็นปัจจัยเฉพาะกลุ่มภาษา ญี่ปุ่นเท่านั้น

ในประเด็นด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรมการ ทำงานของชาวไทยและชาวญี่ปุ่น ด้านแนวคิด “โฮเร็นโซ” และแนวคิดเรื่อง “ซังเก็น” ส่งผลให้ล่ามต้องรับแรง กดดัน และทำหน้าที่เป็นคนกลางสื่อสารทางวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจทั้งสองฝ่าย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ashihara และคณะ (2018) และ Horii (2012) ทั้งนี้ Isa (2007) ได้กล่าวตรง กันถึงความต้องการและความคาดหวังของบริษัทญี่ปุ่นที่ ดำเนินธุรกิจในต่างประเทศ ที่มีต่อบุคลากรชาวต่างชาติ ที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นในการทำงาน เช่นตำแหน่งล่ามหรือนักแปล จะต้องมีความสามารถและทักษะทางภาษาใน การติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และทักษะการไกล่เกลี่ย ในฐานะตัวกลาง เพื่อให้เกิดความราบรื่นและความเข้าใจ อันดีในการสื่อสารที่มีความแตกต่างทางภาษาและ วัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ Torikai (2007) ที่กล่าวว่าล่ามเปรียบเสมือนตัวกรอง หรือ Filter ในบาง สถานการณ์ควรแปลแบบตรงไปตรงมา และบางครั้ง ควรแปลจับใจความสำคัญ ในฐานะล่ามที่เป็นตัวกลางใน การสื่อสาร ควรใช้ทักษะในการสรุปและกลั่นกรอง เนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ และสารประโยชน์ก่อนที่จะ แปลข้อความและสื่อสารออกไป

จากบทบาทของกลุ่มภาษาญี่ปุ่นที่มีความหลาก หลายเพิ่มขึ้นนั้น ส่งผลให้ล่ามมีความต้องการพัฒนา ตนเองที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่หลักของล่าม

ประจำแผนกและล่ามสนับสนุนด้านเทคนิคการล่ามและ การแปล ควบคู่ไปกับเรียนรู้เพิ่มเติมคำศัพท์เฉพาะทาง ที่หลากหลาย ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรม การทำงาน ธรรมเนียมปฏิบัติและแนวคิดในการทำงาน ของชาวญี่ปุ่นที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของ คนกลางระหว่างวัฒนธรรม

7. ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ ของกลุ่มภาษาญี่ปุ่น และประเด็นปัญหาที่เกิดจากความ แตกต่างทางวัฒนธรรมในประเด็นแนวคิด “โฮเร็นโซ” และแนวคิด “ซังเก็น” รวมไปถึงความต้องการพัฒนา ทักษะในการทำงานในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการล่าม/ แปล และคำศัพท์เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนา ทักษะในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ โดยควรมีการเพิ่มเติมหรือสอดแทรกคำศัพท์เฉพาะทาง ให้มากขึ้น รวมไปถึงแบบฝึกหัดที่ได้เสริมสร้างความรู้ ด้านคำศัพท์เฉพาะทาง หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ให้ ผู้เรียนได้เห็นสถานที่จริงและฝึกปฏิบัติจริง

ทั้งนี้จากผลการศึกษาในประเด็นปัญหาและ อุปสรรคที่พบในการทำงาน รวมไปถึงการพัฒนาทักษะ การทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เพิ่มมา กขึ้นในสถานการณ์ที่ล่ามปฏิบัติงานในบริษัทตามปกติ แต่ในปัจจุบันจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ส่งผลให้เกิดรูปแบบการทำงานจากบ้าน (Work from home) มากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิด รูปแบบการทำงานของกลุ่มที่เป็นการเป็นล่ามใน การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ออนไลน์) หรือล่ามที่ ต้องใช้เครื่องมือช่วยในการทำงาน เป็นต้น การศึกษา ต่อยอดถึงปัญหาเหล่านี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนา ทักษะการทำงานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

- กุลศิริ เจริญศุภกุล. (2551). *ความคาดหวังของผู้ใช้ล่ามที่ประชุมชาวไทย (สารนิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลและการล่าม (สายการล่าม)*. ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นันทชญา มหาจันทร์. (2556). การทำงานภายใต้วัฒนธรรมที่แตกต่าง: ปัญหาและความคาดหวังของบริษัทญี่ปุ่น. *เอกสารหลังการประชุมเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย ครั้งที่ 6 สังคมศาสตร์และการศึกษา*, กรุงเทพมหานคร.
- นุชวีรี มาโกมล. (2553). *สภาพการณ์และบทบาทของล่ามธุรกิจ (สารนิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลและการล่าม)*. ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชยา โสภณสิทธิพงศ์. (2560). *การเปลี่ยนแปลงของสภาวะการทำงานกับการลาออกจากงานของล่ามภาษาญี่ปุ่น ในบริษัทญี่ปุ่น เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาญี่ปุ่นศึกษา)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____ (2564). การศึกษาความต้องการประกอบอาชีพในประเทศญี่ปุ่น ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ “เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 11”*, 78-89.
- รัชนี ปิยะธำรงชัย. (2561). บทบาทและปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการทำงานของล่ามภาษาญี่ปุ่นชาวไทยภายใต้บริบท “ความเป็นญี่ปุ่น” : กรณีศึกษาบริษัทญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมของไทย. *ศาสนาและวัฒนธรรม*, 7(2), 51-90.
- ศิริวรรณ มุรินทร์วงศ์ และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2558). ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อผู้ประกอบการญี่ปุ่นในไทยในศตวรรษที่ 21. *JSN Journal*. 5(2), 48-69.
- สุนันทา เสียงไทย. (2558). การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบญี่ปุ่นในเมืองไทย. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*. 32(2), 1-17.
- สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนประจำประเทศไทย (BOI). (2560). สถิติการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ รายเดือน สหสมปี 2560 (มกราคม-ธันวาคม).
- 葦原恭子、奥山貴之、塩谷由美子、島田めぐみ (2018). 「高度外国人材に求められる「仲介」スキルとは—タイで活躍する高度外国人材に対する実態調査を中心に—」 『琉球大学国際教育センター紀要』, 2.
- 伊佐雅子 (2007). 『多文化社会と異文化コミュニケーション』. 三監修.
- コーノンラット・カンナラット(2017). 「ビジネスコミュニケーションにおけるタイ人通訳者の役割—日本語・タイ語の場合—」. 東京外国語大学大学院国際学研究科博士前期課程国際協力専攻 国際協力専修コース.
- タナサーンサーニー. 美香、當山純、高坂千夏子、中井雅也、深澤伸子(2005). 「ビジネスで使う日本語を考える—企業と教育現場の視点から—」 『国際交流基バンコク日本文化センター日本語教育紀要』, 2.
- 鳥飼玖美子(2007). 『よくわかる翻訳通訳学』. 東京：ミネルヴァ書房.

堀井恵子 (2012). 「留学生の就職のためのビジネス日本語教育シラバス構築のための調査研究
タイ・バンコクの日系企業などへのインタビューからの考察」 『Global
communication』, 1.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์และนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

Affiliation: Faculty of Humanities and Communication Arts, Payap University

Corresponding email: Phatchaya047@gmail.com

Received: 2021/09/14

Revised: 2021/12/15

Accepted: 2021/12/16

ผู้หญิงและลูกในบทละครโน แนวความรักและปาฏิหาริย์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพของตัวละครหญิงและตัวละครลูก ศึกษาอำนาจและการต่อรองของตัวละครหญิงและตัวละครลูกในบทละครโนแนวความรักและปาฏิหาริย์ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ 1) อะอิโซะเมะงะวะ 2) ทะเกะ โนะ ยูกิ 3) ทะนิโก 4) ตัมปู และ 5) มะทซุยะมะกะงะมิ และศึกษาความคิดความเชื่อที่ปรากฏในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครหญิงและตัวละครลูกแสดงภาพทั้งด้านบวกและด้านลบแต่ส่วนมากเป็นภาพด้านบวก อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมที่แสดงภาพด้านบวกไม่สามารถส่งผลให้ตัวละครสมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการได้ทุกกรณี ตัวละครหญิงแสดงอำนาจในสัดส่วนที่มากกว่าการต่อรองอำนาจ ขณะที่ตัวละครลูกต่อรองอำนาจในสัดส่วนที่มากกว่าการแสดงอำนาจ และผลการศึกษาเรื่องความคิดความเชื่อพบว่า เนื้อเรื่องของบทละครโนที่ศึกษาส่วนมากแสดงเนื้อเรื่องสอดคล้องกับความคิดความเชื่อของคนญี่ปุ่นในสมัยโบราณ

คำ

สำคัญ

บทละครโน ความรักและปาฏิหาริย์ อำนาจและการต่อรอง ความคิดความเชื่อ ผู้หญิงและลูก

Woman and Child in the Love-miracle Noh Plays

Abstract

This research aims at studying the images, the power and the negotiation of woman and child characters in the 5 Love-miracle Noh Plays: Aisomegawa, Take no yuki, Tanikou, Danpuu and Matsuyamakagami. The research also studies the issues of the thoughts and beliefs found in the 5 Love-miracle Noh Plays. The research finds that the woman and child characters portray both the positive and the negative images, but mainly in the positive images. However, the positively portrayed behaviors cannot definitely result in the character fulfilling. The woman characters show a greater proportion of the power than the negotiation. On the contrary, the child characters show a greater proportion of the negotiation than the power. Additionally, the research finds that most of the Love-miracle Noh Plays are shown in line with the thoughts and beliefs of the ancient Japanese people.

Key words

Noh plays, love and miracle, power and negotiation, thoughts and beliefs, woman and child

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทละครโนแนวความรักและปาฏิหาริย์หรืออนอะอิ เรอะอิเง็นโน (恩愛靈驗能) มีเนื้อเรื่องแสดงความรักความผูกพันระหว่างบุคคลในครอบครัวและมีการปรากฏร่างของเทพเจ้า การเกิดปาฏิหาริย์ในบทละครโนส่งผลให้เรื่องราวจบลงอย่างมีความสุขโดยสิริมพร สุริยะวงศ์ไพศาลและวินัย จามรสุนทรียากล่าวถึงปาฏิหาริย์ในบทละครโนว่า “ผู้แต่งบทละครต้องการใช้อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เข้ามาช่วยดลบันดาลให้ตัวละครได้พบกับความสุขสมปรารถนาเพื่อโน้มน้าวจิตใจคนในสังคมขณะนั้นที่เริ่มห่างเหินจากศาสนาชินโตและพุทธศาสนาให้กลับมาให้ความสำคัญและศรัทธาในศาสนามากขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือละครโนเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่ความเชื่อเรื่องศาสนา” (สิริมพร สุริยะวงศ์ไพศาล และวินัย จามรสุนทรียา, 2563, น.44)

ตัวละครที่ประสบเคราะห์กรรมในบทละครโนแนวความรักและปาฏิหาริย์ได้รับความช่วยเหลือจากเทพเจ้าในหลายรูปแบบและได้รับความเห็นใจจากผู้ชมละครโน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวละครหญิงและลูกซึ่งเป็นผู้อ่อนแอเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายที่มีอำนาจมากในสังคมญี่ปุ่นสมัยโบราณ ตัวละครในบทละครโนเรื่องที่ศึกษาเป็นตัวละครที่ผู้แต่งจินตนาการขึ้นโดยอาจแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความคิดความเชื่อของคนในสังคมสมัยโบราณของญี่ปุ่น ดังนั้น การศึกษาตัวละครหญิงและตัวละครลูกในบทละครโนแนวความรักและปาฏิหาริย์จึงมีคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสะท้อนสภาพสังคมและความคิดความเชื่อของคนญี่ปุ่นสมัยโบราณ

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาภาพของตัวละครหญิงและตัวละครลูกในบทละครโนแนวความรักและปาฏิหาริย์

2.1 ศึกษาอำนาจและการต่อรองของตัวละครหญิงและตัวละครลูกในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา

2.3 ศึกษาความคิดความเชื่อที่ปรากฏในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา

3. สมมติฐานของการวิจัย

3.1 ภาพของตัวละครหญิงและตัวละครลูกส่วนมากเป็นภาพด้านบวกแต่ไม่สามารถส่งผลให้ตัวละครสมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการได้ทุกกรณี

3.2 ตัวละครหญิงแสดงอำนาจในสัดส่วนที่มากกว่าการต่อรองอำนาจ ส่วนตัวละครลูกต่อรองอำนาจในสัดส่วนที่มากกว่าการแสดงอำนาจ

3.3 บทละครโนเรื่องที่ศึกษาส่วนมากแสดงเนื้อเรื่องสอดคล้องกับความคิดความเชื่อของคนญี่ปุ่นในสมัยโบราณ

4. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาบทละครโนแนวความรักและปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังมีการแสดงอยู่ในปัจจุบันจำนวน 5 เรื่องดังที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่อโอะตะซะชิโกะ (小田幸子) ระบุว่า “บทละครโนแนวความรักและปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังมีการแสดงอยู่ในปัจจุบันมีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ อะอิโสะเมงะวะ (藍染川 ทะเลาะ โนะ ยูกิ 「竹雪」 ทะนิโก 「谷行」 ดัมปู 「檀風」 และมะทซุยะมะกะงะมิ 「松山鏡」 ” (小田幸子, 1995, p.7) โดยใช้ต้นฉบับบทละครโนที่รวบรวมไว้ในหนังสือโยเกียวกุ ทะอิกัน 『謡曲大観』 ซึ่งเป็นฉบับที่รวบรวมบทละครโนที่ยังแสดงอยู่ในปัจจุบันไว้ครบทุกเรื่อง

5. นิยามศัพท์

5.1 อำนาจ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของตัวละครต่อผู้มีสถานภาพต่ำกว่าและเป็นพฤติกรรมบังคับหรือต้องการให้ผู้มีสถานภาพต่ำกว่าปฏิบัติเพื่อให้

บรรลุลตามความปรารถนาของตน

5.2 การต่อรอง หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของตัวละครต่อผู้มีสถานภาพสูงกว่าและเป็นพฤติกรรมต่อต้านหรือไม่ปฏิบัติตามความปรารถนาของผู้มีสถานภาพสูงกว่า

5.3 สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลในครอบครัว ในงานวิจัยนี้เรียงลำดับสถานภาพจากสูงสุดไปต่ำสุดดังนี้ 1) สามีหรืออดีตสามี 2) ภรรยาใหม่ 3) ภรรยาเดิม 4) ลูก สาเหตุที่ภรรยาเดิมมีสถานภาพต่ำกว่าภรรยาใหม่เพราะจากมุมมองเรื่องครอบครัว ภรรยาใหม่เป็นผู้มีอำนาจในบ้านรองจากสามี ส่วนภรรยาเดิมเป็นเพียงอดีตผู้มีอำนาจในบ้านเท่านั้น

6. เนื้อเรื่องโดยสังเขปของบทละครโนเรื่องการศึกษา

เรื่องอะโอโซะเมะงะวะ เนื้อเรื่องกล่าวถึงผู้หญิงคนหนึ่งเดินทางพร้อมลูกเพื่อไปตามหาสามีที่ทอดทิ้งนางไปแต่ต่อมานางปลิดชีวิตตนเองเพราะเข้าใจผิดจากจดหมายที่ภรรยาใหม่แต่งขึ้น ตอนท้ายเรื่องนางฟื้นชีวิตขึ้นมาอีกครั้งด้วยพลังของเทพเจ้า

เรื่องทะกะเกะ โนะ ยูกิ เนื้อเรื่องกล่าวถึงผู้หญิงคนหนึ่งแยกทางกับสามีแล้วแต่ลูกชายยังอาศัยอยู่กับพ่อและแม่เลี้ยง ต่อมา ลูกชายถูกแม่เลี้ยงกลั่นแกล้งให้กวาดหิมะนอกบ้านและเสียชีวิตเพราะทนอากาศหนาวไม่ไหว ตอนท้ายเรื่องลูกชายฟื้นชีวิตขึ้นมาอีกครั้งด้วยพลังของเทพเจ้า

เรื่องทะนิโก เนื้อเรื่องกล่าวถึงลูกชายคนหนึ่งดูแลแม่ซึ่งป่วยอยู่ที่บ้าน ต่อมา ลูกชายเดินทางไปบำเพ็ญตนบนยอดเขากับพระอาจารย์แต่ลูกชายป่วยระหว่างทางจึงถูกลงโทษด้วยการฝังทั้งเป็นในหุบเขา ตอนท้ายเรื่องลูกชายฟื้นชีวิตขึ้นมาอีกครั้งด้วยพลังของเทพเจ้า

เรื่องคัมปู เนื้อเรื่องกล่าวถึงลูกชายคนหนึ่งเดินทางไปหาพ่อซึ่งถูกเนรเทศไปอยู่ที่เกาะแต่ต่อมาพ่อโดน

ประหารชีวิต ลูกชายแก้แค้นโดยสังหารผู้รับคำสั่งให้ประหารพ่อและจะลงเรือเพื่อหนีการไล่ล่าแต่เรือออกจากท่าแล้ว ตอนท้ายเรื่องเรือหันกลับเข้าฝั่งด้วยพลังของเทพเจ้า

เรื่องมะทซุยะมะกะงะมิ เนื้อเรื่องกล่าวถึงลูกสาวคนหนึ่งอุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณของแม่ด้วยการอ่านพระสูตรตามคำแนะนำของพ่อ ตอนท้ายเรื่องวิญญาณของแม่สามารถบรรลุนิพพานได้ด้วยอานุภาพแห่งการอุทิศส่วนกุศลโดยการเผาเครื่องหอมที่อุโบสถวัดของพ่อและการอ่านพระสูตรของลูก

7. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

7.1 ตัวละครหญิง

บทละครโนเรื่องที่ศึกษามีจำนวน 5 เรื่องแต่มี 1 เรื่องที่ไม่ปรากฏตัวละครหญิง คือ เรื่องคัมปู ดังนั้นในที่นี้จะวิเคราะห์ตัวละครหญิงในบทละครโน 4 เรื่อง

7.1.1 ภาพของตัวละครหญิง

ตารางที่ 1: ภาพของตัวละครหญิงในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา

- หมายเหตุ : 1. เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่ปรากฏตัวละครภรรยาใหม่
1. ข้อความในวงเล็บ หมายถึง บทบาทที่แสดงภาพนั้น
  2. ภาพด้านลบ แสดงด้วยอักษรเอียงและขีดเส้นใต้

	ภาพของภรรยาหรือภรรยาเดิม	ภาพของภรรยาใหม่
อะอิโซะเมะงะวะ	1. ห่วงใยลูกชาย (บทบาทแม่) 2. กล้าหาญ (บทบาทแม่) 3. จิตใจสูงส่ง (บทบาทภรรยา)	<u>หึ่งหวง</u> (บทบาทภรรยา)
ทะกะ โนะ ยูกิ	1. ห่วงใยลูกชาย (บทบาทแม่) 2. กล้าหาญ (บทบาทแม่) 3. <u>แค้นเคือง</u> (บทบาทแม่)	<u>โทดร้าย</u> (บทบาทแม่เลี้ยง)
ทะนิโก	ห่วงใยลูกชาย (บทบาทแม่)	-
มะทซุยะมะกะงะมิ	ห่วงใยลูกสาว (บทบาทแม่)	-

ที่มา : สรุปรubyเขียน

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพของภรรยาหรือภรรยาเดิมส่วนมากเป็นด้านบวก ยกเว้น ความแค้นเคืองในเรื่อง ทะกะ โนะ ยูกิ ที่เป็นด้านลบ และภาพของภรรยาเดิมส่วนมากเกิดจากบทบาทความเป็นแม่ ยกเว้น ภาพความมีจิตใจสูงส่งในเรื่องอะอิโซะเมะงะวะที่เกิดจาก บทบาทความเป็นภรรยาซึ่งภาพนี้เกิดจากความไม่แค้นเคืองสามีแล้วที่ทอดทิ้งนางไปและทำให้นางต้องรับภาระการเลี้ยงดูลูกและภารกิจในบ้านเพียงลำพัง ส่วนบทบาทแม่ในทุกเรื่องแสดงภาพความห่วงใยลูก และภาพของภรรยาใหม่ซึ่งปรากฏใน 2 เรื่องเป็นด้านลบทั้งหมด

ตัวละครหญิงที่เป็นภรรยาหรือภรรยาเดิมในทั้ง 4 เรื่องไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับสามีโดยสามีในเรื่องอะอิโซะเมะงะวะและเรื่องทะกะ โนะ ยูกิ ไปมีภรรยาใหม่ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในสมัยมุโระมะชิ (室町) ที่มีการหย่าร้างกันมาก ส่วนสามีในเรื่องทะนิโกและภรรยาในเรื่องมะทซุยะมะกะงะมิ เสียชีวิตทำให้ไม่ได้อยู่ร่วมกันซึ่งการหย่าร้างหรือการไม่ได้อยู่ร่วมกันของคนในครอบครัว

ก่อให้เกิดความโศกเศร้าและปรากฏในบทละครโนจำนวนมาก ตรงกันข้ามกับละครเคียวเงินดั่งที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่อทะกะมะทซุ โมะโมะกะ (高松百香) กล่าวว่า “ในสมัยมุโระมะชิ สามีที่ต้องการหย่ากับภรรยาต้องมีเอกสารขอย่ำหรืออิโตะมะ โนะ อิน (暇の印) สมัยนี้มีการหย่าร้างและการแต่งงานใหม่เกิดขึ้นมาก...การแสดงละครเคียวเงินซึ่งถือกำเนิดขึ้นในสมัยมุโระมะชิ ไม่ปรากฏเรื่องราวบาดหมางระหว่างสามีกับภรรยาจนถึงขั้นหย่าร้าง มีเพียงเรื่องราวที่เป็นวิกฤติเกือบถึงขั้นหย่าร้าง ทั้งนี้ สันนิษฐานว่าการหย่าร้างเป็นเรื่องเศร้า จึงไม่นำมาแสดงในละครเคียวเงิน”(高松百香, 2018, pp.51-53)

7.1.2 การสมความปรารถนาของตัวละครหญิง

ตารางที่ 2: การสมความปรารถนาของตัวละครหญิงในบทละครโนเรื่องการศึกษา

หมายเหตุ : เครื่องหมาย ✓ หมายถึง สมความปรารถนา และ X หมายถึง ไม่สมความปรารถนา

ชื่อบทละครโน	ตัวละคร	ความปรารถนา	บทขับร้องแสดงความปรารถนา
อะอิโอะเมะงะวะ	ภรรยาเดิม	ให้ลูกได้พบพ่อ (v)	この子が爲に父を尋ねて、馴れも馴れぬに遠旅の心は子にや迷ふらん。(佐成謙太郎, 1982, pp.226-227) ข้าพเจ้าจะไปตามหาพ่อให้ลูกจึงออกเดินทางไกลทั้ง ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน และด้วยเหตุแห่งความสับสนของจิตคิดคำนึงของพ่อแม่ที่มีต่อลูก
	ภรรยาใหม่	ให้ภรรยาเดิมและลูกกลับเมืองหลวง (X)	その女も侘も追ひ出し候への御事にて候。一夜にても宿を貸したらば曲事と仰せ候間。急ぎ追ひ出し候へ(佐成謙太郎, 1982, p.231) ให้ขับไล่ผู้หญิงคนนั้นและลูกไป ห้ามอนุญาตให้พักแม้แต่คืนเดียว จงรีบไล่ไปเสียโดยเร็ว
ทะเกะ โนะะ ยุกิ	ภรรยาเดิม	ให้ลูกกลับมาอีกครั้ง (v)	さりながら召しにて候はばとく参りて。又この程に來りて母を慰め候へ(佐成謙太郎, 1982, p.1881) ถ้าพ่อเรียกก็รีบกลับไปเถิด ขอให้รีบกลับมาปลอบประโลมใจแม่ใหม่ในเร็ววันนี้
	ภรรยาใหม่	กลั่นแกล้งลูกเลี้ยง (v)	この着たる物を脱ぎ。肌の物一つにて四壁の竹の雪を拂はしめ。(佐成謙太郎, 1982, p.1881) จงถอดเสื้อผ้าออกเสีย เหลือเพียงชั้นเดียวก็พอ และกวาดหิมะที่ปกคลุมต้นไม้ออกให้หมด
ทะนิโก	ภรรยา	1. ให้ลูกใช้ชีวิตกับตนเอง (v)	唯一人子のひたすらに。身に添ふ時だに見ぬ隙は。露程だにも忘れず。思ふ心を思へかし。唯思ひとまり候へ(佐成謙太郎, 1982, p.1942) แม่มีลูกเพียงคนเดียวเท่านั้นเป็นที่พึ่งพิงขอเพียงได้อยู่ร่วมกัน หากไม่ได้เห็นหน้าลูกเพียงชั่วครู่จะรู้สึกเป็นห่วง ไม่อาจลืมเลือนได้ ขอให้ลูกเข้าใจความรู้สึกของแม่และล้มเลิกความคิดนั้นเสีย
		2. ให้ลูกล้มเลิกการเดินทาง (X)	
มะทซุยะมะกะงะมิ	ภรรยา	กลับมาโลกมนุษย์ (v)	われとても娑婆の故郷に立ち歸らば、(佐成謙太郎, 1982, p.2878) ข้าพเจ้าคิดอยากกลับไปบ้านเกิดบนโลกมนุษย์

ที่มา : สรุปรูปโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 2 พบว่า ภรรยาหรือภรรยาเดิม ส่วนมากสมความปรารถนา ยกเว้น เรื่องทะเบียน โก ที่ไม่สมความปรารถนา 1 ประการ ส่วนภรรยาใหม่สมความปรารถนา 1 เรื่องและไม่สมความปรารถนา 1 เรื่อง

หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาพของตัวละครหญิงกับการสมความปรารถนาของตัวละครหญิงพบว่า 1) ภรรยาเดิมในเรื่องอะอิโซะเมะงะวะ และเรื่องมะทึซุยะมะกะงะมิ แสดงภาพด้านบวกและสมความปรารถนา 2) ภรรยาเดิมในเรื่องทะเล เกะ โนะ ยูกิ แสดงทั้งภาพด้านบวกและด้านลบแต่สมความปรารถนาเช่นกัน 3) ภรรยาในเรื่องทะเบียน โก แสดงภาพด้านบวกแต่สมความปรารถนาเพียงประการเดียว 4) ภรรยาใหม่ในเรื่องอะอิโซะเมะงะวะ แสดงภาพด้านลบและไม่สมความปรารถนา และ 5) ภรรยาใหม่ในเรื่องทะเล เกะ โนะ ยูกิ แสดงภาพด้านลบแต่สมความปรารถนา ดังนั้น สรุปได้ว่า ไม่ว่าจะพฤติกรรมของตัวละครหญิงจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ แต่ส่งผลให้ตัวละครหญิงสมความปรารถนาและไม่สมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการได้เช่นกัน

7.1.3 อำนาจและการต่อรองของตัวละครหญิง

ตารางที่ 3: อำนาจและการต่อรองของตัวละครหญิงในบทละครในเรื่องที่ศึกษา

หมายเหตุ : 1. เครื่องหมาย – หมายถึง ไม่ปรากฏตัวละครนั้น
2. เครื่องหมาย X หมายถึง ไม่ปรากฏการแสดงอำนาจหรือการต่อรอง

จากตารางที่ 3 พบว่า ภรรยาหรือภรรยาเดิมในบทละครโนจำนวน 3 ใน 4 เรื่องแสดงอำนาจต่อลูก และการต่อรองอำนาจของภรรยาหรือภรรยาเดิมปรากฏในเรื่องเดียว ส่วนภรรยาใหม่แสดงอำนาจทั้ง 2 เรื่อง แต่การต่อรองอำนาจปรากฏในเรื่องเดียว การแสดงอำนาจของภรรยาใหม่ในทั้ง 2 เรื่องเป็นการแสดงอำนาจโดยอาศัยพลังของสามี กล่าวคือ ภรรยาใหม่ในเรื่องอะอิโซะเมะงะวะ แอบอ้างชื่อของสามีเพื่อเขียนจดหมายตอบกลับภรรยาเดิม การแอบอ้างชื่อสามีเป็นการอาศัยพลังของสามีเพื่อแสดงอำนาจต่อภรรยาเดิม ส่วนภรรยาใหม่ในเรื่องทะเล เกะ โนะ ยูกิ บังคับให้ลูกเลี้ยงกวาดหิมะที่เกาะบนต้นไผ่นอกบ้านในขณะที่หิมะกำลังตกหนัก โดยแอบอ้างว่าเป็นคำสั่งจากสามี การแอบอ้างชื่อสามีเป็นการอาศัยพลังของสามีเพื่อแสดงอำนาจต่อลูกเลี้ยง

	ภรรยาหรือภรรยาเดิม		ภรรยาใหม่	
	การแสดงอำนาจ	การต่อรอง	การแสดงอำนาจ	การต่อรอง
อะอิโซะเมะงะวะ	แสดงต่อลูก	ต่อรองภรรยาใหม่	แสดงต่อภรรยาเดิม	X
ทะเล เกะ โนะ ยูกิ	แสดงต่อลูก	X	แสดงต่อลูกเลี้ยง	ต่อรองสามี
ทะเบียน โก	แสดงต่อลูก	X	-	-
มะทึซุยะมะกะงะมิ	X	X	-	-

ที่มา : สรุปโดยผู้เขียน

7.1.4 การเกิดปาฏิหาริย์กับตัวละครหญิง

เรื่องที่เกิดปาฏิหาริย์กับตัวละครหญิงในงานวิจัยนี้มี 2 เรื่องดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4: การเกิดปาฏิหาริย์กับตัวละครหญิงในบทละครในเรื่องที่ศึกษา

- หมายเหตุ : 1. เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่ปรากฏตัวละครนั้น
 2. เครื่องหมาย X หมายถึง ไม่ปรากฏการเกิดปาฏิหาริย์
 3. ข้อความในวงเล็บแสดงสาเหตุที่ทำให้เกิดปาฏิหาริย์

	ภรรยาเดิม	ภรรยาใหม่
อะอิโซะเมะงะวะ	ฟื้นชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง (เจ้าอาวาสวัดมนต์วังวนเทพเจ้า)	X
มะทซุยะมะกะงะมิ	วิญญาณสามารถบรรลุธรรม (ลูกสาวและสามีอุทิศส่วนกุศลให้)	-

ที่มา : สรุปรโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 4 พบว่า การเกิดปาฏิหาริย์กับตัวละครหญิงทั้ง 2 เรื่องเกิดขึ้นกับภรรยาเดิมเท่านั้นแต่ไม่ได้เกิดจากพลังของตนเอง กล่าวคือ ภรรยาเดิมในเรื่องอะอิโซะเมะงะวะ ฟื้นชีวิตขึ้นมาอีกครั้งเพราะพลังจากการสวดมนต์ของเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ชายและเทพเจ้าที่เสด็จมาช่วยก็เป็นชายเช่นกัน ส่วนภรรยาเดิมในเรื่องมะทซุยะมะกะงะมิ สามารถบรรลุธรรมเพราะสามีและลูกสาวโดยสามีเผาเครื่องหอมที่อุโบสถในวัด และลูกสาวอุทิศส่วนกุศลตามคำแนะนำของพ่อซึ่งหากปราศจากการแนะนำของพ่อแล้วลูกคงทำได้เพียงการสวดท่องคาถากับหุ่นไม้และไม่สามารถทำให้วิญญาณบรรลุธรรมได้ ดังนั้น สรุปรได้ว่า การเกิดปาฏิหาริย์กับตัวละครหญิงในทั้ง 2 เรื่องไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยพลังของภรรยาเองแต่จำเป็นต้องอาศัยพลังของผู้ชาย

การที่ตัวละครชายมีบทบาทสำคัญต่อการเกิดปาฏิหาริย์ของตัวละครหญิงแสดงให้เห็นพลังของผู้ชายในฐานะผู้มีอำนาจในครอบครัวและเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของสมาชิกในครอบครัว ผู้ชายเป็นทั้งผู้ทำลายความเป็นบ้านและผู้สร้างความเป็นบ้านขึ้นมาอีกครั้ง กล่าวคือ ผู้ชายที่ทอดทิ้งหรือหย่ากับภรรยารวมทั้งผู้ชายที่ไล่ลูกออกจากบ้านคือผู้ทำลายความเป็นบ้าน ส่วนผู้ชายที่ทำให้ภรรยาหรือลูกกลับคืนมาคือผู้สร้างความเป็นบ้านขึ้นมาอีกครั้งดังที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่ออิมิอิ โทะโมะโกะ (石井倫子) กล่าวว่า “ฉากใหญ่สุดของบทละครในเรื่องอะอิโซะเมะงะวะ คือ เจ้าอาวาสวังวน

เทพเจ้าให้ช่วยชุบชีวิตภรรยาเดิมซึ่งหากปราศจากความรักความผูกพันต่อภรรยาเดิมแล้วการช่วยชุบชีวิตคงไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้หุ้ญติวิฤติการทำลายความเป็นบ้านลงได้...ตัวละครพ่อในบทละครในเรื่องต่าง ๆ ที่ทิ้งครอบครัวไปออกบวชเพื่อละทางโลกหรือหลงเชื่อคำยุยงของแม่เลี้ยงและไล่ลูกออกจากบ้านล้วนเป็นผู้ทำลายความเป็นบ้าน ขณะเดียวกัน ในบทละครในเรื่องที่พ่อรู้สึกโศกเศร้าและเกิดปาฏิหาริย์การฟื้นชีวิต เช่น เรื่องอะอิโซะเมะงะวะ พ่อเป็นผู้สร้างความเป็นบ้านขึ้นมาอีกครั้ง” (石井倫子, 2003, pp.72-73)

7.2 ตัวละครลูก

7.2.1 ภาพของตัวละครลูก

ตารางที่ 5 : ภาพของตัวละครลูกในบทละครโนเรื่อง
ที่ศึกษา

- หมายเหตุ : 1. เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่ปรากฏ
ตัวละครนั้น
- ข้อความในวงเล็บ หมายถึง พฤติกรรม
ที่แสดงภาพนั้น
  - ภาพด้านลบ แสดงด้วยอักษรเอียงและ
ขีดเส้นใต้

ศัตรูของพ่อ และ 3) ลูกในเรื่องมะชู่ชะมะกะงะมิ เชื่อ
ฟังพ่อ การที่ตัวละครลูกแสดงพฤติกรรมต่อแม่มากกว่า
พ่อแสดงถึงความผูกพันระหว่างลูกกับแม่มากกว่าลูกกับ
พ่อ ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริมพร สุริยะ
วงศ์ไพศาลและวินัย จามรสุริยาที่กล่าวว่า “แม้มีความ
ผูกพันกับลูกมากกว่าพ่อ...ผู้แต่งบทละครโนให้ความสำคัญ
สำคัญกับความเป็นแม่มาก โดยสร้างแม่ให้มีภาพลักษณ์
ดีเด่นเหนือกว่าพ่อ ทั้ง ๆ ที่ละครโนได้ชื่อว่าเป็นละคร
ของผู้ชาย” (สิริมพร สุริยะวงศ์ไพศาลและวินัย จามร
สุริยา, 2563, น.27-28)

	ภาพของลูกชาย	ภาพของลูกสาว
อะอิโสะเมะงะวะ	ความกตัญญู (1. ปลอมประโลมแม่ 2. เชื่อฟังแม่ 3. ตั้งใจจะอุทิศส่วนกุศลให้แม่)	-
ทะกะ โนะ ยูกิ	ความห่วงใย (ทำตามคำสั่งแม่เลี้ยงเพราะห่วงใยแม่และพี่สาว)	1. ความกตัญญู (ร่วมเดินทางไปกับแม่เพื่อขุดหาร่าง ของน้องชาย) 2. <u>ความแค้นเคือง</u> (บอกพ่อว่าแค้น เคืองที่พ่อไม่ดูแลลูกชาย)
ทะนิโก	1. ความกตัญญู (1.1 ดูแลแม่ที่ป่วย 1.2 เดินทางไปบำเพ็ญตน) 2. <u>ความอกตัญญู</u> (2.1 ทอดทิ้งแม่ไว้ที่บ้าน 2.2 ไม่เชื่อฟังแม่)	-
ดัมบู	ความกตัญญู (สังหารศัตรูของพ่อ)	-
มะชู่ชะมะกะงะมิ	-	ความกตัญญู (1. เชื่อฟังพ่อ 2. อุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณของแม่)

ที่มา : สรุปรโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาพของตัวละครลูกส่วน
มากเป็นภาพด้านบวก พฤติกรรมที่แสดงภาพของลูก
ส่วนมากเป็นพฤติกรรมที่แสดงต่อแม่มีเพียง 3 พฤติกรรม
เท่านั้นที่ลูกแสดงต่อพ่อ ได้แก่ 1) ลูกในเรื่องทะกะ โนะ
ยูกิ บอกว่าตนแค้นเคืองพ่อ 2) ลูกในเรื่องดัมบู สังหาร

ตัวละครลูกแสดงความกตัญญูทั้งขณะพ่อแม่ยังมี
ชีวิตอยู่และหลังเสียชีวิตไปแล้วซึ่งเป็นไปตามความคาด
หวังของคนญี่ปุ่นสมัยโบราณโดยเรื่องที่ลูกแสดงความ
กตัญญูขณะพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่
1) เรื่องอะอิโสะเมะงะวะ ลูกกตัญญูต่อแม่ 2) เรื่อง

ทะเลาะ โนะะ ยุกิ ลูกกตัญญูต่อแม่ 3) เรื่องทะนิโก ลูกกตัญญูต่อแม่ และ 4) เรื่องมะทซุยะมะกะงะมิ ลูกกตัญญูต่อพ่อ ส่วนเรื่องที่ลูกแสดงความกตัญญูหลังพ่อแม่เสียชีวิตไปแล้วมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องดัมปู ลูกกตัญญูต่อพ่อ และ 2) เรื่องมะทซุยะมะกะงะมิ ลูกกตัญญูต่อแม่ ดังนั้น เรื่องมะทซุยะมะกะงะมิ เป็นเพียงเรื่องเดียวในงานวิจัยนี้ที่ลูกแสดงความกตัญญูต่อทั้งพ่อแม่และแม่ และเป็นเรื่องเดียวที่ลูกแสดงความกตัญญูต่อพ่อขณะที่ยังมีชีวิตอยู่และกตัญญูต่อแม่หลังแม่เสียชีวิตแล้ว

7.2.2 การสมความปรารถนาของตัวละครลูก

ตารางที่ 6 : การสมความปรารถนาของตัวละครลูกในบทละครในเรื่องที่ศึกษา

- หมายเหตุ : 1. เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่ปรากฏตัวละครนั้น
2. เครื่องหมาย X หมายถึง ไม่สามารถวิเคราะห์เรื่องการสมความปรารถนาได้
3. ข้อความในวงเล็บแสดงความปรารถนาของตัวละคร

จากตารางที่ 6 พบว่า ตัวละครลูกชายที่ปรากฏใน 4 เรื่อง สมความปรารถนา 2 เรื่อง ไม่สมความปรารถนา 1 เรื่องและไม่สามารถวิเคราะห์ได้ 1 เรื่อง คือ เรื่องทะนิโก เพราะไม่ปรากฏเนื้อหาว่าแม่หายจากอาการป่วยหรือไม่ ส่วนตัวละครลูกสาวที่ปรากฏใน 2 เรื่อง สมความปรารถนา 1 เรื่อง และไม่สามารถวิเคราะห์ได้ 1 เรื่อง คือ เรื่องทะเลาะ โนะะ ยุกิ เพราะไม่ปรากฏเนื้อหาเรื่องความปรารถนาของลูกสาว

หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาพของตัวละครลูกกับการสมความปรารถนาของตัวละครลูก พบว่า 1) ลูกในเรื่องอะอิโซะเมะงะวะ เรื่องดัมปู และเรื่องมะทซุยะมะกะงะมิ แสดงภาพด้านบวกและสมความปรารถนา 2) ลูกชายในเรื่องทะเลาะ โนะะ ยุกิ แสดงภาพด้านบวกแต่ไม่สมความปรารถนา และ 3) ลูกชายในเรื่องทะนิโก และลูกสาวเรื่องทะเลาะ โนะะ ยุกิ แสดงทั้งภาพด้านบวกและด้านลบแต่ไม่สามารถวิเคราะห์เรื่องการสมความปรารถนาได้ ดังนั้น สรุปได้ว่าเรื่องที่พฤติกรรมของตัวละครลูกแสดงเฉพาะภาพด้านบวกสามารถส่งผลให้ตัวละครลูกสมความปรารถนาและ

	ลูกชาย	ลูกสาว
อะอิโซะเมะงะวะ	สมความปรารถนา (ได้พบพ่อ)	-
ทะเลาะ โนะะ ยุกิ	ไม่สมความปรารถนา (ออกบวช)	X (ไม่ปรากฏเรื่องความปรารถนา)
ทะนิโก	X (ให้แม่หายป่วย)	-
ดัมปู	สมความปรารถนาทั้ง 2 ประการ (1. ได้พบพ่อ 2. สังหารศัตรู)	-
มะทซุยะมะกะงะมิ	-	สมความปรารถนา (ได้พบแม่)

ที่มา : สรุปโดยผู้เขียน

ไม่สมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการได้เช่นกัน ส่วนเรื่องที่เกิดกรรมของตัวละครลูกแสดงทั้งทางด้านบวกและด้านลบไม่สามารถวิเคราะห์เรื่องการสมความปรารถนาได้

7.2.3 อำนาจและการต่อรองของตัวละครลูก

ตารางที่ 7: อำนาจและการต่อรองของตัวละครลูกในบทละครในเรื่องที่ศึกษา

- หมายเหตุ : 1. เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่ปรากฏตัวละครนั้น
2. เครื่องหมาย X หมายถึง ไม่ปรากฏการแสดงอำนาจหรือการต่อรอง

นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่อ นิชิโมริ อิโรโกะ (西村 汎子) กล่าวถึงเรื่องลูกในยุคกลางว่า “ยุคนี้อำนาจของพ่อแม่เข้มแข็งกว่าอำนาจของลูก หากลูกแสดงพฤติกรรมออกตัญญูจะไม่ได้รับส่วนแบ่งมรดกหรืออาจถูกตัดความสัมพันธ์ นอกจากนี้ ลูกไม่สามารถฟ้องร้องพ่อแม่ได้ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม มรดกที่ลูกได้รับไปแล้วหากพ่อแม่ไม่พอใจสามารถเรียกคืนได้” (総合女性史研究会、編者、2008, p.90)

7.2.4 การเกิดปฏิกิริยากับตัวละครลูก

เรื่องที่เกิดปฏิกิริยากับตัวละครลูกในงานวิจัยนี้มี 3 เรื่องดังแสดงในตารางที่ 8

	ลูกชาย		ลูกสาว	
	การแสดงอำนาจ	การต่อรอง	การแสดงอำนาจ	การต่อรอง
อะอิโซะเมะงะวะ	X	ต่อรองภรรยาใหม่	-	X
ทะเกะ โนะ ยูกิ	X	ต่อรองพ่อ	X	X
ทะนิโกะ	X	ต่อรองแม่	-	-
ดัมบู	X	X	-	-
มะทซุยะมะกะงะมิ	-	-	X	X

ที่มา : สรุปรubyเขียน

จากตารางที่ 7 พบว่า ไม่ปรากฏการแสดงอำนาจของตัวละครลูกในทั้ง 5 เรื่องแต่มี 3 เรื่องที่ปรากฏการต่อรองอำนาจของผู้มีสถานภาพสูงกว่าและเป็นลูกชายทั้งหมด การที่ทั้ง 5 เรื่องไม่ปรากฏเรื่องการแสดงอำนาจของลูก สะท้อนสภาพสังคมในยุคกลางของญี่ปุ่นที่ลูกมีสถานภาพต่ำกว่าบุคคลอื่นในครอบครัว ส่งผลให้ไม่มีบุคคลที่ลูกสามารถแสดงอำนาจได้ดังที่

ตารางที่ 8 : การเกิดปฏิกิริยากับตัวละครลูกในบทละครในเรื่องที่ศึกษา

- หมายเหตุ : 1. เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่ปรากฏตัวละครนั้น
2. เครื่องหมาย X หมายถึง ไม่ปรากฏการเกิดปฏิกิริยา
3. ข้อความในวงเล็บแสดงสาเหตุที่ทำให้เกิดปฏิกิริยา

	ลูกชาย	ลูกสาว
ทะเกะ โนะะ ยูกิ	ฟื้นชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง (ปราชาญทั้ง 7 แห่งป่าไผ่รับรู้ถึงความทุกข์ของพ่อแม่ที่สูญเสียลูก)	X
ทะนิโก	ฟื้นชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง (1. ลูกชายกตัญญูต่อแม่ 2. พระอาจารย์และพระภูเขาวิงวอนเทพเจ้า)	-
ดัมปู	รอดชีวิตจากการถูกไล่ตามและกลับเมืองหลวงได้อย่างปลอดภัย (พระอาจารย์สวดมนต์วิงวอนเทพเจ้า)	-

ที่มา : สรุปรubyโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 8 พบว่า การเกิดปาฏิหาริย์กับตัวละครลูกทั้ง 3 เรื่องเกิดขึ้นกับลูกชายเท่านั้นและอาศัยพลังของบุคคลอื่นจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องทะเกะ โนะ ยูกิ และ 2) เรื่องดัมปู ส่วนเรื่องทะนิโก อาศัยทั้งพลังของบุคคลอื่นและพลังของลูกชายเอง

ปาฏิหาริย์การฟื้นชีวิตของลูกชายในเรื่องทะเกะ โนะ ยูกิ เกิดขึ้นได้ด้วยอำนาจของปราชาญทั้ง 7 แห่งป่าไผ่ซึ่งรับรู้ถึงความทุกข์ทรมานของพ่อแม่ตั้งที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่ออิมิโอะ โทะโมะโกะ (石井倫子) กล่าวว่า “แม้ว่าแม่และพี่สาวจะร้องไห้คร่ำครวญเพียงใดก็ไม่สามารถเกิดปาฏิหาริย์ขึ้นได้แต่หลังจากพ่อยอมรับผิดชอบและรู้สึกโศกเศร้าทำให้ปราชาญทั้ง 7 แห่งป่าไผ่มาช่วยชุบชีวิตลูก” (石井倫子, 2003, pp.72-73) เรื่องนี้ไม่ปรากฏบทขบร้องที่แสดงให้เห็นว่าตัวละครใดวิงวอนให้เทพเจ้าเสด็จมาช่วย ดังนั้น การเกิดปาฏิหาริย์ในเรื่องนี้อาศัยพลังของพ่อกับแม่ที่มีความรักความผูกพันต่อลูกชายหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเกิดปาฏิหาริย์ในเรื่องนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยพลังของลูกเองแต่จำเป็นต้องอาศัยพลังของผู้ใหญ่ทั้งที่เป็นผู้ชายและผู้หญิง

ปาฏิหาริย์การรอดชีวิตของลูกชายในเรื่องดัมปูเกิดขึ้นได้เพราะพระอาจารย์ร่ายมนต์ให้เทพเจ้า เสด็จมาช่วยให้ลมเปลี่ยนทิศเพื่อทำให้เรือหันกลับเข้าหาฝั่ง ดังนั้น การเกิดปาฏิหาริย์ในเรื่องนี้อาศัยพลังของ

พระอาจารย์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเกิดปาฏิหาริย์ในเรื่องนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยพลังของเด็กเองแต่จำเป็นต้องอาศัยพลังของผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ชาย

ปาฏิหาริย์การฟื้นชีวิตของลูกชายในเรื่องทะนิโกเกิดขึ้นได้เพราะความกตัญญูของลูกชายตั้งที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่ออะมะโนะ ฟูมิโอะ (天野文雄) กล่าวว่า “ความกตัญญูของมะที่ซุวะกะส่งผลให้เอ็น โนะ เกียวจะเสด็จมาช่วยชุบชีวิตเพราะเห็นว่าเป็นคนมีความกตัญญูต่อพ่อแม่” (天野文雄, 2019, p.257) นอกจากนี้ การวิงวอนของพระอาจารย์และบรรดาพระภูเขาร่วมเดินทางไปป่าไผ่เพื่อตนบนยอดเขาเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปาฏิหาริย์ในเรื่องนี้เพราะหากปราศจากการวิงวอนแล้วเทพเจ้าไม่สามารถรับรู้โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับลูกชายได้ ดังนั้น การเกิดปาฏิหาริย์ในเรื่องนี้อาศัยทั้งพลังของลูกชายและพลังของพระอาจารย์และบรรดาพระภูเขาร่วมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเกิดปาฏิหาริย์ในเรื่องนี้จำเป็นต้องอาศัยทั้งพลังของเด็กเองและพลังของผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ชาย

7.3 ความคิดความเชื่อที่ปรากฏในบทละครโน

7.3.1 ผู้หญิงในบทบาทภรรยากับบทบาทแม่

ผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นยุคกลางมีหน้าที่แตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับสถานภาพทางสังคมของสามีตั้งที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่ออิโนะมิระ ฮิโรโกะ (西村汎子)

กล่าวถึงหน้าที่ของผู้หญิงในยุคกลางว่า “ภรรยาของชนชั้นนักรบส่วนมากอาศัยในบ้านที่มีอาณาเขตกว้างขวาง ภรรยาทำหน้าที่ให้กำเนิดบุตรและเลี้ยงดู และต้องดูแลเรื่องงานผลิตต่างๆ เช่น สั่งการให้บริวารทำเส้นด้าย นอกจากนี้ ต้องขายผลผลิต จัดเตรียมอาหาร อบรมสั่งสอน และดูแลความเป็นอยู่ของบริวาร ส่วนภรรยาของสามัญชนจะอาศัยในบ้านขนาดเล็ก สามีประกอบอาชีพหลากหลายประเภท เช่น ช่างฝีมือ ฝ่ายภรรยาจะทำงาน เช่นเดียวกับสามี และมีหน้าที่เลี้ยงดูลูก แต่หากเป็นภรรยาของเกษตรกรจะทำนาข้าว เก็บเกี่ยวผลผลิต ฯลฯ ขณะรดน้ำหรือซักผ้าจะแบกลูกไว้ด้านหลังโดยให้ลูกอยู่ในกิมโนของตน” (総合女性史研究会、編者、2008, pp.88-89)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นยุคกลางต้องทำหน้าที่ทั้งในบทบาทภรรยาและบทบาทแม่ ส่วนผู้หญิงที่ปรากฏในบทละครโนเรื่องการศึกษาจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องอะอิโอะเมะงะวะ 2) เรื่องทะเลเกะ โนะ ยูกิ 3) เรื่องทะเลนิโก และ 4) เรื่องมะรุซุยะมะกะงะมิ (ยกเว้นเรื่องดัมปูที่ไม่ปรากฏตัวละครหญิง) บทบาทแม่ของตัวละครหญิงโดดเด่นกว่าบทบาทภรรยา

การที่บทบาทแม่ในเรื่องที่ศึกษามีความสำคัญมากกว่าบทบาทภรรยา สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสังคมในยุคกลางของญี่ปุ่นที่ผู้หญิงมีสถานภาพต่ำลงอย่างต่อเนื่องนับจากช่วงปลายสมัยเฮอัน ผู้มีอำนาจสูงสุดในบ้านคือสามี บทบาทของผู้หญิงในฐานะภรรยาไม่อาจทัดเทียมผู้ชายได้แต่ในฐานะแม่แล้วผู้หญิงยังคงมีพลังอำนาจมากเช่นเดิมดังที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่อ โนะมุระ อิกุโยะ (野村育世) กล่าวว่า “แม่มีพลังอำนาจมากในสังคมยุคโบราณของญี่ปุ่น แม่เป็นผู้เลี้ยงดูลูกและมีอิทธิพลต่อลูกมากทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านจิตใจ ต่อมาในช่วงปลายสมัยเฮอันเริ่มมีรูปแบบการแต่งงานที่ภรรยาย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านของสามีทำให้สถานภาพของผู้หญิงตกต่ำลงแต่พลังอำนาจของแม่ยังคงเป็นที่ยอมรับสืบเนื่องต่อมา” (野村育世、2004, pp.69-70)

7.3.2 ความรุนแรงกับการจัดการปัญหา

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมของตัวละครหญิง

หรือตัวละครลูกที่ส่งผลให้ผู้อื่นเสียชีวิต จากบทละครโนเรื่องการศึกษาจำนวน 5 เรื่องมี 3 เรื่องที่ตัวละครหญิงหรือตัวละครลูกแสดงความรุนแรง ได้แก่ 1) เรื่องอะอิโอะเมะงะวะ โดยภรรยาใหม่หึงหวงสามีจึงแอบอ้างชื่อสามีเขียนจดหมายตอบกลับภรรยาเดิม 2) เรื่องทะเลเกะ โนะ ยูกิ โดยภรรยาใหม่กลั่นแกล้งลูกเลี้ยงเพราะคิดว่าลูกเลี้ยงเดินทางไปฟ้องเรื่องต่าง ๆ ให้แม่ผู้ให้กำเนิดฟัง และ 3) เรื่องดัมปู โดยลูกชายสังหารผู้ดูแลคนที่ถูกเนรเทศมาที่เกาะซึ่งเป็นผู้รับสั่งให้ประหารพ่อ

การแสดง ความรุนแรงในเรื่องอะอิโอะเมะงะวะ และเรื่องทะเลเกะ โนะ ยูกิ ช่วยเพิ่มความน่าเห็นใจให้กับตัวละครที่ถูกกระทำ กล่าวคือ ผู้ถูกกระทำในเรื่องอะอิโอะเมะงะวะคือภรรยาเดิมและลูกโดยภรรยาเดิมมีความน่าเห็นใจ เช่น การถูกสามีทอดทิ้ง การถูกกีดกันไม่ให้พบกับอดีตสามี และลูกมีความน่าเห็นใจ เช่น การเดินทางมาด้วยความยากลำบากจากเมืองหลวง ส่วนผู้ถูกกระทำในเรื่องทะเลเกะ โนะ ยูกิคือลูกชายซึ่งมีความน่าเห็นใจที่ต้องทนทุกข์กับการใช้ชีวิตร่วมกับพ่อและแม่เลี้ยง

การปรากฏตัวละครแม่เลี้ยงในบทละครโนสะท้อนถึงการให้ความสนใจเรื่องราวะระหว่างแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยงของคนญี่ปุ่นในยุคกลางด้วยเหตุผลดังที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นชื่ออินุเมะ เค็นจิ (飯沼賢司) กล่าวว่า “ตำนานหรือเรื่องเล่าในยุคกลางโดยเฉพาะช่วงแรกของยุคมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับแม่เลี้ยงกลั่นแกล้งลูกเลี้ยงจำนวนมาก คนยุคนั้นมีการหย่าร้าง การแต่งงานใหม่เพราะความสัมพันธ์ฉันสามีภรรยาไม่มั่นคงส่งผลให้คนให้ความสนใจอย่างมากเรื่องแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง” (女性史総合研究会、編者、1990, p.46)

ในทางตรงกันข้าม พฤติกรรมแสดงความรุนแรงของตัวละครลูกในเรื่องดัมปู ไม่ได้เพิ่มความน่าเห็นใจให้กับผู้ถูกกระทำคือผู้ดูแลคนที่ถูกเนรเทศมาที่เกาะซึ่งถูกสังหารแต่กลับเพิ่มความน่าสงสารให้กับลูกในฐานะที่แสดงความกตัญญูต่อพ่อด้วยการสังหารศัตรูของพ่อ

7.3.3 ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

คำสอนสำคัญประการหนึ่งของพุทธศาสนา คือ

ทำดีได้ดี เนื้อเรื่องของบทละครโนในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นผลกระทบดี เช่น ความกตัญญูของลูกส่งผลให้เกิดปาฏิหาริย์ในเรื่องหนิโก และเรื่องมะทชุษะมะกะงะมิ การแสดงให้เห็นผลกระทบดีเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำความดีของคนในสังคม

ข้อความที่มีความหมายตรงกันข้ามกับทำดีได้ดี คือ ทำชั่วได้ชั่ว เนื้อเรื่องของบทละครโนในงานวิจัยนี้ไม่แสดงให้เห็นผลจากการประพฤติไม่ดี เช่น พฤติกรรมของภรรยาใหม่ในเรื่องอะอิโอะมะงะวะ และเรื่องทะเล โนะ ยูกิ แสดงภาพด้านลบและเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลให้เกิดโศกนาฏกรรมรุนแรงต่อตัวละครอื่น ๆ แต่ไม่ปรากฏผลจากการประพฤติไม่ดี

การที่เนื้อเรื่องในบทละครโนเรื่องที่ศึกษาให้ความสำคัญกับการนำเสนอผลของกรรมดีมากกว่าผลของกรรมไม่ดี อาจเป็นการปลูกฝังเรื่องการให้อภัยและไม่ลงโทษผู้ทำความผิด

7.3.4 การต่อรองอำนาจของผู้ชาย

จากบทละครโนเรื่องที่ศึกษาจำนวน 5 เรื่องมีเพียง 1 เรื่อง คือ เรื่องทะเล โนะ ยูกิ ที่ตัวละครหญิงและตัวละครลูกแสดงพฤติกรรมต่อต้านหรือไม่ปฏิบัติตามความปรารถนาของผู้ชายซึ่งเป็นการต่อรองอำนาจ กล่าวคือ ความปรารถนาของสามีในเรื่องทะเล โนะ ยูกิ มี 2 ประการ ได้แก่ 1) ต้องการให้ภรรยาใหม่ดูแลลูกชายอย่างดีขณะที่ตนไม่อยู่บ้าน และ 2) ต้องการให้ลูกชายเป็นทายาทสืบทอดมรดก แต่ภรรยาใหม่ไม่ปฏิบัติตามความปรารถนาของสามีโดยไม่ดูแลลูกเลี้ยงอย่างดี ยิ่งกว่านั้น ยังสั่งลูกเลี้ยงให้ไปกวาดหิมะออกจากต้นไผ่ นอกบ้านท่ามกลางความหนาวเหน็บแทนที่จะสั่งคนรับใช้ และลูกชายไม่ปฏิบัติตามความปรารถนาของพ่อ โดยต้องการออกบวชและเดินทางไปลาแม่กับพี่สาว

การที่ตัวละครหญิงและตัวละครลูกในบทละครโนเรื่องที่ศึกษาส่วนมากไม่แสดงพฤติกรรมต่อรองอำนาจของผู้ชายนั้นสอดคล้องกับสภาพสังคมของญี่ปุ่นยุคกลางที่ผู้ชายมีอำนาจสูงสุดในบ้านและควบคุมให้ผู้หญิงและเด็กเชื่อฟังคำสั่งของตน

7.3.5 การอุทิศส่วนกุศลกับการบรรลุนิยามธรรม

การอุทิศส่วนกุศลเป็นหนทางหนึ่งเพื่อให้สามารถบรรลุนิยามธรรมได้ วิญญาณที่บรรลุนิยามธรรมจะได้ไปจุติในแดนสุชาวดีซึ่งเป็นความปรารถนาของคนญี่ปุ่นสมัยโบราณ การอุทิศส่วนกุศลมีหลายรูปแบบ เช่น การออกบวช การคัดลอกพระสูตร จากบทละครโนเรื่องที่ศึกษาจำนวน 5 เรื่องมี 3 เรื่องที่กล่าวถึงการอุทิศส่วนกุศล ได้แก่ 1) เรื่องอะอิโอะมะงะวะ 2) เรื่องดัมปู และ 3) เรื่องมะทชุษะมะกะงะมิ แต่มีเพียง 1 เรื่องที่แสดงให้เห็นการบรรลุนิยามธรรม คือ เรื่องมะทชุษะมะกะงะมิ

7.3.6 ปาฏิหาริย์กับการปลูกฝังคนในสังคม

จากบทละครโนเรื่องที่ศึกษาจำนวน 5 เรื่องมีเพียง 1 เรื่อง คือ เรื่องทะเล โนะ ยูกิที่ปาฏิหาริย์เกิดขึ้นโดยเทพเจ้าเสด็จมาช่วยเหลือ ส่วนอีก 4 เรื่องเกิดขึ้นเพราะบุคคลแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งโดยแบ่งบุคคลเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) บุคคลที่เป็นฆราวาส (ลูกชายในเรื่องทะเล โนะ ยูกิ ลูกสาวและสามีในเรื่องมะทชุษะมะกะงะมิ) และ 2) บุคคลที่เป็นนักบวช (เจ้าอาวาสในเรื่องอะอิโอะมะงะวะ พระอาจารย์และบรรดาพระภิกษุในเรื่องทะเล โนะ ยูกิ พระอาจารย์ในเรื่องดัมปู)

การเกิดปาฏิหาริย์โดยนักบวชเป็นเรื่องที่คนญี่ปุ่นสมัยโบราณยอมรับได้ง่ายเพราะนักบวชเป็นผู้ปฏิบัติตนเคร่งครัดและสวดมนต์เป็นกิจวัตร ยิ่งกว่านั้น ยังมีความเชื่อว่านักบวชที่เป็นพระภิกษุผู้มีพลังพิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดาทั่วไป ส่วนการเกิดปาฏิหาริย์โดยฆราวาสเป็นการนำเสนอเรื่องผลจากการประพฤติกรรมดี กล่าวคือ ลูกชายในเรื่องทะเล โนะ ยูกิแสดงความกตัญญูต่อแม่ ลูกสาวในเรื่องมะทชุษะมะกะงะมิ แสดงความกตัญญูต่อทั้งพ่อและแม่ และสามีในเรื่องมะทชุษะมะกะงะมิ ไปเผาเครื่องหอมที่อุโบสถวัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณของภรรยาในวันที่ตรงกับวันเสียชีวิตของภรรยา เนื้อเรื่องในบทละครโนแสดงให้เห็นว่าแม้จะเกิดโศกนาฏกรรมขึ้นแต่หากปฏิบัติตนตามครรลองของสังคมย่อมเกิดปาฏิหาริย์และนำมาซึ่งความสุขในที่สุด ดังนั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้แต่งบทละครโนอาจต้องการนำเสนออุทิศกรรม

จากการปฏิบัติตนตามความคาดหวังหรือตามธรรมเนียมปฏิบัติของคนในสังคมสมัยนั้น บทละครโนอาจเป็นเครื่องมือหนึ่งในการปลูกฝังคนในสังคมให้ยึดมั่นในการประพฤติตามแนวปฏิบัติที่เห็นว่าถูกต้อง

8. สรุป

ผลการวิจัยข้างต้น พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้ง 3 ประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

8.1 ภาพของตัวละครหญิงและตัวละครลูก

ตัวละครหญิงแสดงภาพทั้งหมด 10 ภาพ ในจำนวนนี้เป็นภาพด้านบวก 7 ภาพและเป็นภาพด้านลบ 3 ภาพ ดังนั้น ภาพของตัวละครหญิงส่วนมากเป็นภาพด้านบวก และไม่ว่าพฤติกรรมของตัวละครหญิงจะแสดงภาพด้านบวกหรือด้านลบ แต่สามารถส่งผลให้ตัวละครหญิงสมความปรารถนาและไม่สมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการได้เช่นกัน ดังนั้น ภาพด้านบวกไม่สามารถส่งผลให้ตัวละครหญิงสมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการได้ทุกกรณี

ตัวละครลูกแสดงภาพทั้งหมด 8 ภาพ ในจำนวนนี้เป็นภาพด้านบวก 6 ภาพและเป็นภาพด้านลบ 2 ภาพ ดังนั้น ภาพของตัวละครลูกส่วนมากเป็นภาพด้านบวก และแม้ว่าพฤติกรรมของตัวละครลูกจะแสดงภาพด้านบวก แต่สามารถส่งผลให้ตัวละครลูกสมความปรารถนาและไม่สมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการได้เช่นกัน ดังนั้น ภาพด้านบวกไม่สามารถส่งผลให้ตัวละครลูกสมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการได้ทุกกรณี

8.2 อำนาจและการต่อรองของตัวละครหญิงและตัวละครลูก

ตัวละครหญิงแสดงอำนาจ 5 ครั้ง และต่อรองอำนาจ 2 ครั้ง ดังนั้น ตัวละครหญิงแสดงอำนาจในสัดส่วนที่มากกว่าการต่อรองอำนาจ ส่วนตัวละครลูกแสดงอำนาจ 0 ครั้ง และต่อรองอำนาจ 3 ครั้ง ดังนั้นตัวละครลูกต่อรองอำนาจในสัดส่วนที่มากกว่าการแสดงอำนาจ

8.3 ความคิดความเชื่อที่ปรากฏในบทละครโนเรื่องการศึกษา

8.3.1 บทบาทแม่มีความสำคัญมากกว่าบทบาทภรรยาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสังคมในยุคกลางของญี่ปุ่นที่ผู้หญิงในฐานะภรรยาไม่อาจทัดเทียมผู้ชายได้ แต่ในฐานะแม่แล้วผู้หญิงยังคงมีพลังอำนาจมาก

8.3.2 การแสดงความรุนแรงของตัวละครภรรยาใหม่สอดคล้องกับความคิดของคนในสังคมยุคกลางที่ให้ความสนใจเรื่องแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยงเพราะยุคนั้นมีการหย่าร้างซึ่งแสดงถึงความไม่มั่นคงระหว่างสามีภรรยา ส่วนการแสดงความรุนแรงของตัวละครลูกสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องการแสดงความกตัญญูของลูกต่อพ่อแม่

8.3.3 การแสดงให้เห็นผลกรรมดีสอดคล้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนาเรื่องทำดีได้ดี แต่บทละครโนในงานวิจัยนี้ไม่แสดงให้เห็นผลกรรมไม่ดีซึ่งอาจเป็นการปลูกฝังเรื่องการให้อภัยและไม่ลงโทษผู้ทำความผิด

8.3.4 ตัวละครหญิงและตัวละครลูกส่วนมากไม่แสดงพฤติกรรมต่อรองอำนาจของผู้ชายซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมของญี่ปุ่นยุคกลางที่ผู้ชายมีอำนาจสูงสุดในบ้านและควบคุมให้ผู้หญิงและเด็กเชื่อฟังคำสั่งของตน

8.3.5 บทละครโนเรื่องการศึกษาส่วนมากแสดงเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการอุทิศส่วนกุศลซึ่งเป็นหนทางหนึ่งเพื่อให้สามารถบรรลุธรรมได้และได้ไปจุติในแดนสุขาวดีซึ่งเป็นความเชื่อของคนญี่ปุ่นสมัยโบราณ

8.3.6 ปาฏิหาริย์ในบทละครโนเรื่องการศึกษาส่วนมากเกิดจากการวิงวอนเทพเจ้าโดยมี 3 เรื่องที่ผู้วิงวอนคือนักบวชซึ่งเป็นเรื่องที่คนญี่ปุ่นสมัยโบราณยอมรับได้ง่ายเพราะนักบวชเป็นผู้สวดมนต์เป็นกิจวัตร และมีความเชื่อว่่านักบวชที่เป็นพระภูเขามีพลังพิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดาทั่วไป

จากการสรุปเรื่องความคิดความเชื่อที่ปรากฏในบทละครโนเรื่องการศึกษาพบว่า บทละครโนเรื่องการศึกษาส่วนมากแสดงเนื้อเรื่องสอดคล้องกับความคิดความเชื่อของคนญี่ปุ่นในสมัยโบราณ

เอกสารอ้างอิง (References)

- สิริมณฑร สุริยวงษ์ไพศาลและวินัย จามรสุริยา. (2563). ภาพลักษณ์พ่อแม่ลูกญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- 天野文雄 (2019). 『能楽手帖』. 東京:角川ソフィア文庫.
- 石井倫子 (2003). 「解体する「家」とその再生—〈藍染川〉の世界を中心に—」 『日本文学』 52(7): 66-74.
- 小田幸子 (1995). 「能の中の「メロドラマ」 恩愛霊験能をめぐる」 『能劇学』 2: 1-15.
- 佐成謙太郎 (1982). 『謡曲大観 第一巻』. 東京:明治書院.
- _____ (1982). 『謡曲大観 第三巻』. 東京:明治書院.
- _____ (1982). 『謡曲大観 第五巻』. 東京:明治書院.
- 女性史総合研究会、編者. (1990). 『日本女性生活史 2 中世』. 東京:東京大学出版会.
- 総合女性史研究会、編者. (2008). 『日本女性の歴史』. 東京:角川選書.
- 高松百香 (2018). 「中世の結婚と離婚—史実と狂言の世界—」 『武蔵野大学能楽資料センター紀要』 29: 41-55.
- 野村育世. (2004). 『仏教と女の世界史』. 東京:吉川弘文館.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding email: winaitaiyo@hotmail.com

Received: 2021/07/07

Revised: 2021/12/04

Accepted: 2021/12/12

สถานการณ์ปัจจุบันของการสอบวัดระดับ การใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) ในประเทศไทย: จากบทสัมภาษณ์ผู้เข้าสอบ BJT

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของการสอบวัดระดับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) ในประเทศไทย จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าสอบวัดระดับทักษะความรู้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวถึงโครงสร้างครั้งนี้ สัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยชาวไทย จำนวน 6 คนและพนักงานบริษัทเอกชนญี่ปุ่นในประเทศไทยจำนวน 6 คน จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาเห็นว่าการสอบวัดระดับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) นั้นยากและไม่เหมาะสมกับระดับความรู้ด้านภาษาญี่ปุ่นของตน อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้เผยให้เห็นว่านักศึกษาเห็นคุณค่าของการสอบวัดระดับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) ในแง่ของการให้โอกาส ทบทวนสิ่งต่าง ๆ ที่เคยเรียนรู้ การเรียนรู้วิธีการใช้ภาษาญี่ปุ่นรูปสุภาพในสถานการณ์จริง และกระตุ้นให้นักศึกษาต้องการศึกษาเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้น ภายหลังเสร็จสิ้นจากการสอบ ในทางกลับกันพนักงานของบริษัทเอกชนญี่ปุ่น พบว่าการทดสอบดังกล่าวเหมาะสมกับทักษะความสามารถทางภาษาของตน และยังพบว่าการสอบวัดระดับทักษะภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) ได้รับการยอมรับว่าเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มพนักงาน เนื่องจากทำให้ตระหนักถึงจุดอ่อน และนำไปสู่การปรับปรุงการใช้ภาษาญี่ปุ่นของตน ในขณะที่เดียวกันเป็นการเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้คำศัพท์และสำนวนใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในบริษัทอีกด้วย หากการสอบวัดระดับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) ได้รับการปรับปรุงจนกระทั่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ผู้รับผิดชอบการจัดสอบจำเป็นต้องส่งเสริมทั้งการจดจำชื่อและการตระหนักถึงประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงของการสอบดังกล่าวนี้แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป้าหมายนี้สามารถบรรลุได้โดยการกำหนดให้ผลการสอบวัดระดับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) เป็นมาตรฐานในกระบวนการสรรหาบุคลากรของบริษัทเอกชนญี่ปุ่น และใช้คะแนนสอบเป็นหลักเกณฑ์ในการประเมินค่าตอบแทนพนักงาน

คำ

สำคัญ

การสอบวัดระดับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ (BJT) การศึกษาภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจในประเทศไทย

The Current Perception of the Business Japanese Proficiency Test (BJT) in Thailand: Interview with BJT Test Takers

Abstract

This research is a study of how the Business Japanese Proficiency Test (BJT) is presently viewed in Thailand as indicated by interviews with BJT test takers. A series of semi-structured face-to-face individual interviews were conducted with 6 Thai university students of Japanese and 6 employees who work for Japanese firms in Thailand. It emerged that, students consider the BJT difficult and incompatible with their knowledge of the language. However, this study reveals that students value the BJT for the opportunity it offers to: consolidate learned items; learn how to utilize Japanese honorifics in real-life situations; and motivate the students to continue learning after the examination. Conversely, employees of Japanese firms find the test commensurate with their linguistic ability. The study showed that the BJT is perceived as beneficial to employees as it provides them with an awareness of both their weak points and subsequent improvement, while also offering the opportunity to acquire new words and expressions that are of direct relevance to their work environments. Finally, if the acceptance and the reputation of the BJT are to be improved, then the organizers of the exam have to promote both name recognition and an awareness of the exam's practical benefits among the general public. This could be achieved by making the test a standard component in the personnel recruitment process of Japanese firms, and using the BJT score as an evaluation criterion in determining the remuneration of employees.

Key words

Business Japanese Proficiency Test (BJT), business Japanese language education in Thailand

1. บทนำ

จากการสำรวจในงานวิจัยเชิงปริมาณครั้งก่อน (Tajima, 2020) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการสอบ BJT ในประเทศไทยจากมุมมองของผู้สอบ เกี่ยวกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการสอบและความยากง่ายของข้อสอบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาของข้อสอบ BJT โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย จำนวน 61 คน และผู้ประกอบการวิชาชีพภาษาญี่ปุ่นที่ทำงานกับบริษัทไทยที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่นหรือทำงานในบริษัทญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย จำนวน 53 คน จากผลการสำรวจพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพภาษาญี่ปุ่นคิดว่า การสอบ BJT เป็นการสอบที่มีโอกาสน้อยที่จะสามารถนำผลสอบไปใช้ประโยชน์ในที่ทำงาน และกลุ่มที่เป็นนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นมีความเห็นว่าการสอบ BJT นั้นเป็นการสอบที่ยาก (นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง 61 คน มีผลสอบระดับภาษาญี่ปุ่น JLPT N3=7 คน N4=18 คน N5=6 คน ไม่มี=30 คน) และคิดว่าความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่นของตนนั้นยังไม่เหมาะสมกับการสอบ BJT เท่าที่ควรเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุที่ประเทศไทยมีผู้สมัครสอบ BJT น้อย อย่างไรก็ตามในการสำรวจครั้งก่อนที่จัดขึ้นในปี 2020 ยังไม่ได้ทำการสำรวจในปัจจุบันอื่นๆ เช่น ค่าสมัครสอบ สถานที่สอบหรือวันเวลาที่จัดสอบ

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการสำรวจแบบกึ่งโครงสร้างโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการสอบ BJT รวมถึงมุมมองและประโยชน์ที่ผู้เข้าสอบได้รับจากการสอบ ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่มีความชัดเจนในงานวิจัยเชิงปริมาณครั้งก่อน ครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำความคิดเห็นและมุมมองที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ยินดีให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นและกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพภาษาญี่ปุ่นเพื่อให้ได้ข้อมูลและมุมมองเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์

ของการสอบ BJT รวมถึงข้อเสนอแนะถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาการสอบ BJT ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการสอบ BJT ในประเทศไทย
- 2) เพื่อวิเคราะห์ประโยชน์ของการสอบ BJT ในประเทศไทย
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการสอบ BJT ในประเทศไทย

3. ผลการวิจัยก่อนหน้า

3.1. แนวคิดภาพรวมของการสอบ BJT

การสอบ BJT เป็นการสอบที่วัดทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นสำหรับการทำงานทางธุรกิจ โดยแบ่งออกเป็น 7 ทักษะดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการสังเกตและเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ
  2. ความสามารถในการอ่านความหมายและตีความเจตนาที่แฝงอยู่ในข้อมูลข่าวสารต่างๆ (การรับสาร)
  3. ความสามารถในการตอบสนองต่อเรื่องราวในประเด็นต่างๆ (การแสดงออก/การกระทำ)
  4. ความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับเอกสารทางธุรกิจ
  5. ความสามารถทางภาษาขั้นพื้นฐาน (คำศัพท์/ไวยากรณ์/คำยกย่อง/สำนวนที่ควรใช้)
  6. ความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อเจอคำศัพท์ที่ไม่เข้าใจ
  7. ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างวัฒนธรรมทางธุรกิจของญี่ปุ่น
- แบบทดสอบเป็นรูปแบบปรนัย มีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบทดสอบการฟัง (ประมาณ 45 นาที) ตอนที่ 2 แบบทดสอบการอ่านผสมกับการฟัง (ประมาณ

30 นาที) และตอนที่ 3 แบบทดสอบการอ่าน (ประมาณ 30 นาที) โดยในแต่ละตอนแบ่งออกเป็น 3 ตอนย่อย ใน ส่วนของคะแนนนั้นมีตั้งแต่ 0 - 800 คะแนน และวัดผล ออกมาเป็น 6 ระดับตั้งแต่ J5 - J1+ แต่เดิมการสอบ BJT จะจัดสอบในวันและเวลาเดียวกันทั่วโลกเช่นเดียว กับการสอบ JLPT ทว่านับตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา ได้เปลี่ยนมาใช้วิธี CBT (Computer Based Testing) ซึ่งผู้สมัครสามารถเลือกวัน-เวลาเข้าสอบได้ ตามความสะดวกของตนเอง (The Japan Kanji Aptitude Testing Foundation, 2017, pp. 76-93)

3.2. ประโยชน์ที่ได้รับจากการสอบ BJT

ประโยชน์หลักของการสอบ BJT สำหรับชาวต่างชาติ ที่อาศัยหรือทำงานอยู่ในประเทศญี่ปุ่นได้รับคือ สามารถ วัดทักษะทางภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ การประเมินความสามารถของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินคุณสมบัติ ของบุคลากรที่ต้องการ "หางาน" "เปลี่ยนงาน" "ศึกษา ต่อระดับที่สูงขึ้น" และเพื่อให้ได้รับการตอบแทนความ สามารถทางภาษาอย่างเหมาะสม เช่น "ปรับเลื่อน ตำแหน่งงาน" "ปรับขึ้นค่าจ้าง" เป็นต้น

ส่วนประโยชน์อื่นๆ ของการสอบ BJT สำหรับผู้ที่ ต้องการวิชาสำหรับทำงานในประเทศญี่ปุ่นคือสามารถใช้คะแนนยื่นขอการออก “ใบรับรองสถานะการพำนัก อาศัยในประเทศญี่ปุ่น” (ต้องได้มากกว่า 300 คะแนน ขึ้นไป) และ “ใบรับรองคุณสมบัติ/ความรู้ภาษาญี่ปุ่น ของแรงงานต่างชาติทักษะสูง” (400 คะแนนขึ้นไปได้ 10 POINT)” นอกจากนี้ในข้อกำหนดของแนวปฏิบัติ ใหม่ที่จัดทำขึ้นในเดือนพฤษภาคม 2019 และได้รับการปรับปรุงเพิ่มเติมในเดือนกุมภาพันธ์ 2020 เกี่ยวกับ กิจกรรมพิเศษเพื่อสนับสนุนการจ้างงานนักเรียนต่างชาติ ในประเทศญี่ปุ่น (ผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยที่ญี่ปุ่น) กำหนดว่า นักศึกษาต่างชาติต้องได้มากกว่า 480 คะแนน ขึ้นไป (https://www.kanken.or.jp/bjt/about/feature_merit.html) อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขพิเศษ ของผลสอบ BJT ข้างต้นทั้ง 3 ข้อล้วนเป็นประโยชน์

สำหรับผู้พำนักอาศัยระยะยาวในประเทศญี่ปุ่น รวมถึงเป็นคุณสมบัติพิเศษของผู้ที่ต้องการทำงานใน ประเทศญี่ปุ่นทั้งสิ้น แต่สำหรับในประเทศไทย มีเพียงไม่กี่องค์กรที่ตระหนักถึงคุณค่าของคะแนนสอบ BJT และกำหนดให้เป็นคุณสมบัติในการคัดสรรบุคลากร เข้าทำงานในบริษัท ทั้งกรณีการจ้างงานใหม่/การเปลี่ยน งานของบุคลากรด้านภาษาญี่ปุ่น

ผู้จัดการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น JLPT ได้ทำการ สืบสวนถึงเหตุผลของการสอบของผู้สอบนอกประเทศญี่ปุ่น ในการสอบครั้งที่ 2 ประจำปี 2018 (<http://www.jlpt.jp/statistics/index.html>) ผลการสำรวจพบว่า ผู้เข้า สอบจำนวน 26.6% สอบเพื่อใช้ในการศึกษาต่อใน สถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัย และผู้เข้าสอบ จำนวน 33.4% สอบเพื่อเหตุผลในการสมัครงาน การปรับเพิ่มรายได้ทั้งการปรับเพิ่มเงินเดือน หรือการ เลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น กล่าวคือ กว่า 60% ของผู้สมัคร สอบนอกประเทศญี่ปุ่น ต้องการนำผลการสอบภาษา ญี่ปุ่น JLPT ไปใช้ประโยชน์ได้จริง

โดยในปี ค.ศ. 2016 ผู้จัดการสอบ BJT ได้ทำการ สืบสวนเพื่อหาเหตุผลในการสอบสำหรับผู้สอบที่อยู่ใน ต่างประเทศ (<https://www.kanken.or.jp/bjt/candidate/>) ผลการสำรวจพบว่า สอบจำนวน 59% ใช้เพื่อการสมัครงานหรือเปลี่ยนงาน 2% ใช้เพื่อการ ขึ้นเงินเดือน หรือเลื่อนตำแหน่ง และ 4% ใช้เพื่อสอบ เข้ามหาวิทยาลัย หรือเพื่อศึกษาต่อต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า ผู้สอบประมาณ 60% ของผู้สมัคร สอบ BJT ทั้งหมดก็มีเหตุผลเพื่อต้องการนำผลการ สอบภาษาญี่ปุ่นไปใช้ประโยชน์ในกรณีต่าง ๆ คล้ายกับ ผู้เข้าสอบ JLPT โดยส่วนใหญ่นำผลสอบไปใช้เพื่อ สมัครงาน

3.3. แบบสำรวจจากงานวิจัยครั้งก่อน

จากผลการสอบ BJT ของงานวิจัยครั้งก่อน (Tajima, 2020) พบว่าผลคะแนนที่ได้รับระหว่าง กลุ่ม นักศึกษามหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 272.56$) และ กลุ่มผู้ประกอบการ วิชาชีพแล้ว ($\bar{X} = 452.98$) มีความแตกต่างกันมาก

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างผลสอบและระดับที่ได้รับระหว่างผลสอบ BJT (ระดับ J1+ ถึง J5) และผลสอบการวัดระดับ JLPT (ระดับ N1 ถึง N5 และไม่มีผลสอบ) พบว่า ความสัมพันธ์เป็นแบบสหสัมพันธ์เชิงบวก มีค่าเท่ากับ ($r=.857, p<.001$) จึงสรุปได้ว่า หาก JLPT คือการวัดระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นในภาพรวมยิ่งเป็นผู้ที่ได้คะแนนสอบ JLPT มากเท่าไร (กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น) ก็มีผลคะแนนสอบ BJT สูงเช่นกัน

ยิ่งไปกว่านั้น จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการสอบ BJT ที่ได้รับจากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นแสดงความคิดเห็นเชิงลบเพราะไม่เห็นประโยชน์ในการนำผลการสอบ BJT ไปใช้ประโยชน์ในหน้าที่การงาน ได้จริง ทั้ง ๆ ที่การสอบ BJT มีความแม่นยำและเหมาะสมกับพวกเขาในการศึกษาภาษาญี่ปุ่นและพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นให้ดีกว่า ในทางกลับกัน กลุ่มที่เป็นนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นมีความคาดหวังสูงในการนำผลสอบ BJT มาใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้ง ๆ ที่นักศึกษายอมรับว่า BJT เป็นข้อสอบที่ยากและไม่เหมาะกับการประเมินความสามารถของพวกเขาก็ตาม

จากผลการวิจัยข้างต้นพบว่าสถานการณ์ปัจจุบันของการสอบ BJT ในประเทศไทยนั้น มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างผู้เข้าสอบที่เป็นนักศึกษาและผู้เข้าสอบที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม การสำรวจเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามจะได้มุมมองแบบกว้าง ไม่ใช่ข้อมูลเชิงละเอียดหรือเชิงลึก ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงทำงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เพื่อสอบถามถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เข้าสอบ BJT อย่างละเอียด ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่มีความชัดเจนในแบบสำรวจครั้งก่อน เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแนวทางการผลักดันการสอบ BJT ให้ดียิ่งขึ้น

3.4. ทฤษฎีความมุ่งมั่นในตนเอง (Self-determination Theory)

mination Theory)

หนึ่งในรายการสำรวจที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือการค้นหาแรงจูงใจในการสอบ BJT สำหรับผู้เข้าสอบ BJT จำนวน 12 คน โดยมีกรอบทฤษฎีต่าง ๆ และการจัดทำแนวความคิดจากทฤษฎีความมุ่งมั่นในตนเอง (Self-determination) (Deci & Ryan, 1985) ที่กล่าวถึงแรงจูงใจ 3 ประการที่กำหนดความมุ่งมั่นให้กับตนเอง ได้แก่ ความทะเยอทะยาน (motivation) แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) และแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) โดยแรงจูงใจที่เพิ่มความตั้งใจที่จะทำได้จริงคือ แรงจูงใจที่เกิดจากภายใน เช่น การทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสนใจและเพลิดเพลินซึ่งเกิดจากความพึงพอใจหรือเพื่อตอบสนองความความรู้สึกของตนเอง ในขณะที่แรงจูงใจจากภายนอกคือการกระทำเพื่อให้ได้รับรางวัล การชมเชย หรือมีแรงจูงใจให้กระทำเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษ เป็นต้น นอกจากนี้ Ryan & Deci (2000) ยังเสริมไว้อีกว่า เมื่อผู้เรียนที่มีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการเรียนด้วยตนเองเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว หากมีแรงจูงใจจากภายนอกรวมถึงการเอื้อจากสภาพแวดล้อมทางสังคมมากระตุ้นจะยิ่งช่วยพัฒนาแรงจูงใจจากภายในของผู้เรียนให้มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้อีก เพื่อให้สำเร็จสู่เป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

4. โครงร่างแบบสำรวจ

4.1. การออกแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาสาสมัครที่สุ่มมาจำนวนหนึ่ง โดยให้อาสาสมัครทำข้อสอบ BJT เมื่อทำข้อสอบเสร็จ ผู้วิจัยจะนัดกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวเพื่อสอบถามตามแบบสอบถามที่ได้ออกแบบไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

โดยการสำรวจครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับเงินทุนวิจัยจากบริษัท M ซึ่งเป็นบริษัทญี่ปุ่น โดยบริษัทแบ่งงบประมาณส่วนหนึ่งเป็นค่าธรรมเนียมในการสอบ BJT เพื่อให้กลุ่มอาสาสมัครสอบ BJT โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

วิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อหาอาสาสมัครเข้าสอบ BJT คือเขียนประกาศผ่าน SNS เช่น Facebook, LINE ในเพจและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับภาษาญี่ปุ่น โดยผู้สมัครที่สนใจสามารถเลือกสอบได้ตามวันเวลาที่สะดวก และต้องเดินทางไปสอบตามวันและเวลาที่กำหนด

4.2. อาสาสมัครผู้เข้าร่วมงานวิจัย

ในงานวิจัยนี้ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจชั้นปีที่ 3 ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย จำนวน 6 คน และผู้ประกอบการวิชาชีพภาษาญี่ปุ่นที่ทำงานกับบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย จำนวน 6 คน โดยผลการสอบของทั้งสองกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ยของข้อสอบ BJT สำหรับกลุ่มนักศึกษา $\bar{X} = 261.83$ คะแนน และสำหรับกลุ่มคนทำงานแล้ว $\bar{X} = 478.66$ คะแนน

4.3. รายการสำรวจ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสำรวจนี้ จึงมีการกำหนดกรอบของคำถามและบทสัมภาษณ์เพื่อศึกษาใน 3 ประเด็นหลักๆ ด้วยกันคือ "แรงจูงใจในการสอบ" "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอบ" และ "ประโยชน์ที่ได้รับจากการสอบ"

1. ทำไมคุณอยากสอบ BJT? (แรงจูงใจในการสอบ)
2. หลังสอบ BJT แล้ว คุณรู้สึกอย่างไร? คุณคิดว่า BJT เป็นข้อสอบประเภทไหน? (ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อสอบ/ มุมมองเรื่องความยากง่ายของข้อสอบ)
3. ช่วยบอกข้อดีของการสอบ BJT (ประโยชน์เชิงวิชาการของการสอบ BJT)
4. การสอบ BJT นี้จะเป็นประโยชน์กับคุณได้อย่างไร? (ประโยชน์ของการสอบเชิงรูปธรรม)

ตารางที่ 1 ผลสอบของกลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมงานวิจัย

ชื่อ	เพศ	อายุ	ชั้นปี	คะแนน (ระดับ BJT)	JLPT
A	หญิง	21	ชั้นปีที่ 3	234 (J4)	ไม่มี
B	หญิง	21	ชั้นปีที่ 3	257 (J4)	ไม่มี
C	หญิง	21	ชั้นปีที่ 3	289 (J4)	N4
D	หญิง	21	ชั้นปีที่ 3	221 (J4)	ไม่มี
E	หญิง	21	ชั้นปีที่ 3	309 (J4)	N5
F	หญิง	21	ชั้นปีที่ 3	261 (J4)	N5

ตารางที่ 1 ผลสอบของกลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมงานวิจัย

ชื่อ	เพศ	อายุ	กลุ่มธุรกิจ/ตำแหน่งงาน	คะแนน (ระดับ BJT)	JLPT
G	ชาย	46	โรงงานผลิต / ผู้จัดการ	479 (J2)	N2
H	หญิง	26	ท่องเที่ยว / ฝ่ายขาย	436 (J2)	N1
I	หญิง	30	โรงงานผลิต / ล่ามภาษาญี่ปุ่น	481 (J2)	N1
J	หญิง	42	โรงงานผลิต / ฝ่ายจัดซื้อ	413 (J3)	N2
K	หญิง	40	อุตสาหกรรมอาหาร, แป้ง / ผจก.ฝ่ายบุคคล	564 (J1)	N1
L	ชาย	31	ชั้นปีที่ 3	499 (J2)	N1

ทั้งนี้ นอกเหนือจากคำถามข้างต้น ผู้วิจัยได้ สอบถามกลุ่มอาสาสมัครที่เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพ ภาษาญี่ปุ่นเกี่ยวกับชื่อบริษัทญี่ปุ่นที่ทำงานอยู่ องค์กร ดังกล่าวมีสวัสดิการให้เงินค่าความสามารถทางภาษา ญี่ปุ่นให้หรือไม่ มีข้อกำหนดที่ต้องให้พนักงานเข้าสอบ วัดระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่นหรือไม่ เป็นต้น เพื่อนำมา เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาเกี่ยวกับสถานการณ์ ปัจจุบันของการสอบ BJT

4.4. วิธีดำเนินการวิจัย (เนื้อหา / ขั้นตอน)

การสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาภาษา ญี่ปุ่นนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ภายในพื้นที่ที่ ผู้วิจัยทำงานอยู่ ส่วนการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการ วิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น ใช้วิธีการสัมภาษณ์รูปแบบ ออนไลน์ ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เตรียม เอกสารเพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และ หน้าที่ในการเก็บรักษาความลับข้อมูลส่วนตัวของอาสา สมัครโดยได้อธิบายเป็นลายลักษณ์อักษรและด้วยวาจา และได้รับความยินยอมจากอาสาสมัครเป็นลายลักษณ์ อักษรในการเข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเสียงทั้งหมดจะถูก บันทึกลงโดยใช้เครื่องบันทึก IC

สำหรับวิธีการสัมภาษณ์นักศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ การสัมภาษณ์ผ่านอาจารย์ชาวไทยที่สอนวิชาภาษา ญี่ปุ่นในฐานะล่ามภาษาไทยเนื่องจากความสามารถ ภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังอยู่ ในระดับต้น (ตารางที่1) และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการ วิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาญี่ปุ่นเนื่องจากความ สามารถภาษาญี่ปุ่นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง (ตารางที่2) จำนวนครั้งในการสัมภาษณ์คือ 1 ครั้ง ใช้เวลา ในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 15 นาที หลังจากบันทึก เสียงสัมภาษณ์แล้ว

ระบบจะสร้างบันทึกแบบคำต่อคำและใช้เป็น ข้อมูลการวิเคราะห์ ระยะเวลาการสำรวจคือตั้งแต่ เดือนตุลาคมถึงธันวาคม 2020

4.5. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการ

สัมภาษณ์ด้วยขั้นตอนในการเข้ารหัสและการสร้างทฤษฎี (SCAT : Steps for Coding and Theorization) SCAT เป็นวิธีการที่พัฒนาและคิดค้นขึ้นโดย Otani (2008a, 2011) ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากทฤษฎีฐานราก Grounded Theory (GTA) ซึ่งเป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพที่ดีในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย โดยยอมรับกันว่าเป็นวิธี ที่ง่ายและเหมาะสมที่สุดในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนการวิเคราะห์แบบ SCAT คือการป้อน ข้อมูลที่มีการแบ่งกลุ่มจากตารางเมทริกซ์ และดำเนินการ ในแต่ละข้อมูลดังนี้

- <1> ป้อนคำและวลีที่เหมาะสมลงในข้อมูล
- <2> ป้อนคำที่นอกเหนือจากข้อมูลที่เปลี่ยน คำพูดจากวลีในส่วนก่อนหน้า
- <3> ป้อนแนวคิด คำพูด และอักษรเพื่ออธิบาย ในส่วนก่อนหน้า
- <4> ใส่หัวข้อ / โครงสร้าง

พิจารณาโดยใส่รหัสตามลำดับ หลังจากใส่รหัส เสร็จแล้ว ให้เขียนหัวข้อ / โครงสร้างในข้อที่ <4> โดย เขียนอธิบายโครงเรื่องและทฤษฎีจากจุดนั้น (Otani, 2008a, 2011)

5. ผลลัพธ์และการอภิปรายผล

บทวิจัยนี้นำเสนอโครงเรื่อง ผลลัพธ์ และข้อเสนอแนะที่สร้างขึ้นโดยขั้นตอนการวิเคราะห์แบบ SCAT ข้างต้น

5.1. โครงเรื่อง (STORY LINE)

ในงานวิจัยนี้ เนื่องจากมีพื้นที่จำกัด จึงนำเสนอ ข้อมูลนักศึกษามหาวิทยาลัยชาวไทยที่จำนวน 3 คน และ ผู้ประกอบการวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นในที่ทำงาน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 6คน

5.1.1. STORY LINE ที่ได้รับจากนักศึกษามหาวิทยาลัย A, B และ E ในมุมมองด้านแรงจูงใจในการสอบ BJT /ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อสอบ และประโยชน์ที่ได้รับจากการสอบ

นักศึกษา A

การสอบ BJT สำหรับนักศึกษา A ครั้งนี้เป็นการเข้าสอบโดยสมัครใจ แรงจูงใจของการสอบคือ เพื่อนำผลสอบไปใช้ในอนาคต และเพื่อต้องการรู้ระดับทักษะความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นของตนเอง โดยนักศึกษา A แสดงความคิดเห็นว่า การสอบ BJT เป็นข้อสอบที่เน้นด้านธุรกิจโดยตรงซึ่งมีความยากมากสำหรับตนเอง และทำให้รับรู้ว่าตนเองยังไม่เข้าใจภาษาญี่ปุ่นได้ดีพอ เช่น ในส่วนของข้อสอบการฟังและการอ่านบทความยาวก็ไม่เข้าใจและไม่สามารถเดาเจตนาที่ผู้เขียนตั้งใจจะสื่อในข้อมูลของบทความให้อ่านได้ การสอบแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างความสามารถเชิงวิชาการด้านภาษาญี่ปุ่นธุรกิจของนักศึกษา A ที่มีอยู่ในปัจจุบันเมื่อเทียบกับคะแนนสอบที่ประเมินผลได้ สรุปได้ว่าความคิดเห็นของนักศึกษา A เป็นความคิดเห็นเชิงบวกว่าการสอบ BJT มีประโยชน์ในการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว เช่น รูปยกย่อง และการนำไปประยุกต์ใช้สถานการณ์จริง การสอบมีข้อดีที่ว่าหลังสอบเมื่อเรารู้คะแนนแล้วตนเองจะเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นให้ดียิ่งขึ้น มีความเชื่อว่าการได้คะแนน BJT สูง เป็นคุณสมบัติที่ดีสำหรับการเข้าสมัครงาน โดยมีความคาดหวังสูงถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการสอบ BJT ในเชิงรูปธรรม อย่างไรก็ตาม JLPT ยังคงเป็นการสอบที่ได้รับความนิยมในการวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่นมากกว่า โดยนักศึกษา A สนใจการสอบ JLPT มากกว่า BJT

นักศึกษา B

การสอบ BJT สำหรับนักศึกษา B ครั้งนี้เป็นการเข้าสอบโดยสมัครใจ แรงจูงใจของการสอบคือมีความรู้สึกทำทาบกับข้อสอบที่ไม่เคยสอบมาก่อน ตนเองมีความตั้งใจที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาญี่ปุ่นจริงจัง และคาดหวังที่จะนำผลการสอบไปใช้ในการทำงาน โจทย์ในส่วนการฟังและการอ่านเพื่อความเข้าใจนั้นฟังไม่เข้าใจและทำไม่ได้เลย จึงทำให้รู้สึกขาดสมาธิ และเกิดอาการง่วงในระหว่างการสอบทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความสามารถทางวิชาการที่มีอยู่ในปัจจุบันเมื่อเทียบกับคะแนนสอบที่ประเมินผลได้ สรุปได้ว่าความคิดเห็นของนักศึกษา B เป็นความคิดเห็นเชิงบวก โดยนักศึกษาเห็นว่าการสอบ BJT เน้นการใช้ภาษารูปยกย่องมีข้อดีหลังสอบคือภายหลังเมื่อตนเองรู้คะแนนแล้ว ตนเองจะเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นให้ดียิ่งขึ้น มีความเชื่อว่าการได้คะแนน BJT สูงๆ เป็นคุณสมบัติที่ดีสำหรับการเข้าสมัครงาน โดยมีความคาดหวังสูงถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการสอบ BJT ในเชิงรูปธรรม

นักศึกษา E

การสอบ BJT สำหรับนักศึกษา E ครั้งนี้เป็นการเข้าสอบโดยสมัครใจ และแรงจูงใจของการสอบคือ ต้องการทราบความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นของตนเอง ต้องการเห็นผลลัพธ์จากการเรียนรู้วิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ ซึ่งเป็นวิชาเอกที่ตนเรียนอยู่ และการสอบคือแรงจูงใจในการพัฒนาขีดความสามารถทางวิชาการ จุดที่ยากของข้อสอบ BJT คือ ในส่วนของความเข้าใจในการอ่านบทความยาว ที่อ่านแล้วจับใจความไม่ได้ คำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในบริษัทที่ตนเองไม่เข้าใจ รวมถึงเอกสารทางธุรกิจที่ไม่คุ้นเคย เหล่านี้ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่า ข้อสอบ BJT เป็นโจทย์ที่เน้นในเชิงธุรกิจโดยเฉพาะ จึงยากมาก สำหรับตนเอง ผลสอบของนักศึกษา E ทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความสามารถทางวิชาการของนักศึกษา E ที่มีอยู่ในปัจจุบันเมื่อเทียบกับคะแนนภาษาญี่ปุ่นที่ได้ นักศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ข้อสอบ BJT จะเป็นประโยชน์ในการวัดผลความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นในเชิงธุรกิจโดยเฉพาะ

อย่างยิ่งสำหรับหัวข้อสำคัญที่ได้เรียนรู้ไปแล้วในชั้นเรียน เช่น ส่วนวนค้ายกย่อง ฯลฯ อย่างไรก็ตาม นักศึกษา E มีมุมมองในเชิงลบว่า เมื่อออกจากห้องสอบแล้ว รู้สึกท้อแท้ในการเรียนภาษาญี่ปุ่น และยังรู้สึกว่าไม่บรรลุผลสำเร็จอีกด้วย มีความเชื่อว่าการได้คะแนน BJT สูง เป็นคุณสมบัติที่ดีสำหรับการเข้าสมัครงาน โดยนักศึกษา E มีความคาดหวังสูงถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการสอบ BJT ในเชิงรูปธรรมอย่างไรก็ตาม JLPT ยังคงเป็นการสอบที่ได้รับความนิยมในการวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่นมากกว่า โดยนักศึกษา E สนใจการสอบ JLPT มากกว่า BJT

5.1.2. STORY LINE ที่ได้รับจากผู้ประกอบ
วิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นในการทำงาน G, I และ
J ในมุมมองด้านแรงจูงใจในการสอบ BJT /
ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อสอบ และประโยชน์ที่
ได้รับจากการสอบ

ผู้ประกอบวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น G

การสอบ BJT สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ G ครั้งนี้เป็น การเข้าสอบโดยสมัครใจ และแรงจูงใจของการสอบคือสนใจทดสอบระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจและอยากท้าทายความสามารถของตนเองด้วยการทำข้อสอบที่ไม่เคยรู้จัก ผู้ประกอบวิชาชีพ G ได้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งที่ยากในข้อสอบ BJT ได้แก่ คำศัพท์ และสำนวนภาษาญี่ปุ่นจำนวนมากที่ไม่เคยเรียนมาก่อน และความเร็วของบทสนทนาที่จับใจความได้ยาก ผู้ประกอบวิชาชีพ G มองว่า BJT เป็นข้อสอบที่ยากมาก และตนเองก็ไม่ค่อยได้ใช้สำนวนภาษาที่สุภาพในที่ทำงาน จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รู้สึกว่าตนเองทำข้อสอบ BJT ไม่ค่อยได้ ดังนั้นหลังสอบเสร็จ ก็ตระหนักถึงการสนทนาในรูปยกย่องว่ามีความสำคัญและตนเองก็เริ่มพยายามที่จะนำสำนวนยกย่องเหล่านั้นมาใช้ในที่ทำงานบ่อยครั้งขึ้น ผู้ประกอบวิชาชีพ G แสดงความคิดเห็นว่า ระดับการรับรู้ของคนทั่วไปที่มีต่อการสอบ BJT และการเป็นที่รู้จัก รวมทั้งความถี่ของจำนวนครั้งที่สามารถสอบได้ ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการสอบ นอกจากนี้ประโยชน์ของคะแนนสอบที่นำมาใช้ได้จริงในเชิงรูปธรรม จะส่งผลต่อระดับความนิยมของการสอบ BJT เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นผู้ประกอบวิชาชีพ G กล่าวต่อว่า ในระเบียบข้อบังคับภายในของบริษัทที่ผู้ประกอบวิชาชีพ G ทำงานอยู่ มีนโยบายให้ค่าความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นตามคะแนน JLPT ที่ได้รับด้วย ดังนั้น JLPT จึงเป็นการสอบที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเป็นอย่างมาก เพราะพนักงานจะได้รับค่าตอบแทนจากบริษัท จึงทำให้พนักงานนิยมสอบ JLPT มากกว่า

ผู้ประกอบวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น I

การสอบ BJT สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ I ครั้งนี้เป็น การสอบโดยสมัครใจ และแรงจูงใจของการสอบคือ ในระเบียบข้อบังคับของบริษัทที่ทำงานอยู่ มีข้อกำหนดให้พนักงานที่ใช้ความรู้ภาษาญี่ปุ่น เช่น ล่ามจะต้องเข้าสอบ BJT ปีละ 2 ครั้งเพื่อวัตถุประสงค์ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน และเพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยบริษัทเป็นผู้ออกค่าสอบให้ การเข้าสอบ BJT ส่วนหนึ่งคือความต้องการของตนเอง และเพื่อทำตามหน้าที่ที่ต้องเข้าสอบปีละ 2 ครั้งตามระเบียบข้อบังคับของบริษัท โดยการเข้าเป็นอาสาสมัครในการสอบ BJT ในครั้งนี้ ก็เพื่อทบทวนความรู้ก่อนสอบจริงตามที่วางแผนไว้ โดยบริษัทที่ผู้ประกอบวิชาชีพ I ทำงานอยู่นั้น บุคลากรที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นทุกคนจะต้องรักษาคุณสมบัติให้ครบทั้งผลการสอบ JLPT (N1) และ BJT (468 คะแนน) นอกจากนี้ บริษัทยังจ่ายสวัสดิการค่าภาษาญี่ปุ่นให้พนักงานตามคะแนน BJT ที่ได้รับอีกด้วย โดยแรงจูงใจ

ในการสอบ BJT ของผู้ประกอบวิชาชีพ I คือแรงกระตุ้นจากภายนอกที่ทำให้อยากมาสอบเพราะจะได้รับผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินตามผลลัพธ์ที่สอบได้ ผู้ประกอบวิชาชีพ I ให้ความสำคัญเห็นว่า BJT จะเน้นทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นสำหรับการทำงาน หรือภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจเป็นหลัก เป็นข้อสอบที่ยากด้วยคำศัพท์และสำนวนที่ไม่เคยรู้มากมาย รวมถึงเอกสารทางธุรกิจที่ยากมาก และที่ยากที่สุด คือมีระยะเวลาสอบที่สั้นมาก โจทย์ส่วนของการฟังและการอ่านเพื่อความเข้าใจ เป็นบทความที่ยาวมาก แม้กระนั้นผู้ประกอบวิชาชีพ I ก็มองว่า BJT เป็นข้อสอบที่เหมาะสมในการวัดระดับทักษะภาษาญี่ปุ่นของตนเอง หลังทำข้อสอบทำให้ตนเองตระหนักที่จะพยายามนำสำนวนยกย่องที่ไม่คุ้นเคยเหล่านั้นมาใช้ในบริษัทให้บ่อยขึ้น นอกจากนี้ อาสาสมัครได้คาดหวังว่าการได้รับคะแนน BJT สูง คือการพัฒนาชีวิตจำกัดทางภาษาญี่ปุ่นของตนเอง ผู้ที่ได้คะแนน BJT สูง จะเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการใช้ภาษาญี่ปุ่นขั้นสูงเป็นคนเก่งที่มีทักษะการสนทนาเชิงธุรกิจในการทำงานได้จริง และแสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า ในปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ที่ผ่านการสอบ JLPT ระดับ N1 เพิ่มมากขึ้น จึงอาจทำให้ผลสอบด้อยค่าลง สิ่งที่จะวัดขีดความสามารถที่จะเข้ามาทดแทนในอนาคตคือ ผลของคะแนน BJT นั้นเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับในองค์กรแล้วยังมองว่า การมีผลสอบวัดระดับ JLPT เป็นคุณสมบัติที่บริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยต้องการเป็นอันดับแรกอยู่ดี

ผู้ประกอบวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น J

การสอบ BJT สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ J ครั้งนี้เป็นการเข้าสอบโดยสมัครใจ และแรงจูงใจของการสอบคือตนเองมีโอกาสใช้ภาษาญี่ปุ่นธุรกิจในที่ทำงานอยู่บ่อยครั้ง จึงเป็นแรงจูงใจให้ตนเองอยากประเมินระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจที่มีอยู่ในตอนนี้ หลังสอบเสร็จรู้สึกผิดหวังในตนเอง เนื่องจากได้รับผลคะแนนสอบเทียบเท่ากับที่เคยสอบเมื่อสามปีก่อน โดยแสดงความคิดเห็นว่าการสอบ BJT เป็นบททดสอบที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่ตนเองทำอยู่ในปัจจุบัน และมีประโยชน์ในการทำความเข้าใจ และได้เรียนรู้คำศัพท์ รวมถึงสำนวนที่ไม่เคยเรียนมาก่อนซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับหน้าที่การงานที่รับผิดชอบอยู่ อย่างไรก็ตาม การสอบวัดระดับแบบ JLPT ยังเป็นสิ่งที่ได้เปรียบกว่า เนื่องจากการสอบทักษะภาษาญี่ปุ่นที่บริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยต้องการ ทำให้ปฏิเสธการสอบ BJT เพราะไม่มีประโยชน์ในการเพิ่มโอกาสในหน้าที่การงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้จริง โดยระเบียบข้อบังคับภายในบริษัทที่ผู้ประกอบวิชาชีพ J ทำงานอยู่ ให้ค่าความสามารถภาษาญี่ปุ่น โดยยึดมาตรฐานการจ่ายค่าตอบแทนจากคะแนน JLPT และค่าตอบแทนนี้จะจ่ายตามระดับภาษาญี่ปุ่นที่พนักงานสอบได้ สำหรับพนักงานที่ใช้ทักษะภาษาญี่ปุ่นอย่างตำแหน่งล่าม ฯลฯ มีหน้าที่ที่ต้องเข้าสอบ BJT เพื่อการประเมินผลปฏิบัติงาน โดยบริษัทเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ J การสอบ BJT ไม่ได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามภาระหน้าที่เท่านั้น แต่ยังเป็นการสอบที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน เพราะว่าตนเองต้องการที่จะได้คะแนน BJT สูง มากกว่าความต้องการที่จะได้เงินค่าตอบแทนที่สูงขึ้นจากการสอบ JLPT

5.2. ผลการวิเคราะห์และข้อควรพิจารณา

ผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ผลการวิเคราะห์และข้อควรพิจารณาแสดงไว้

ตามรายละเอียดด้านล่าง โดยในหนึ่งคำถาม

5.2.1. แรงจูงใจในการสอบ BJT

ตารางที่ 3 แรงจูงใจในการสอบ

รายละเอียดของคำตอบ	นักศึกษา	ผู้ประกอบวิชาชีพ	รวมทั้งสิ้น
1 การวัดความสามารถ และทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ	4	3	7
2 ความอยากรู้และความท้าทายในการสอบ (ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ) ที่ตนเองไม่รู้จุกมาก่อน	2	3	5
3 การใช้ประโยชน์จากผลการสอบอย่างเป็นทางการ	3	0	3
4 ความคาดหวังที่จะพัฒนาความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น	2	0	2
5 ความต้องการวัดผลการเรียนรู้วิชาเอก (ภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ) ที่เรียนมา	2	0	2
6 การเข้าสอบแทนการสอบวัดระดับ JLPT	0	1	1

อาสาสมัครซึ่งเป็นผู้ที่เข้าสอบ BJT ที่เข้าร่วมตอบแบบสำรวจในครั้งนี้ทั้ง 12 คน ได้ประสงค์เข้าสอบด้วยความสมัครใจของตนเอง นอกจากนี้ในบรรดาอาสาสมัครทั้ง 12 คน มีอาสาสมัคร 11 คนที่แสดงความสนใจในการเข้าสอบ และต้องการรู้ระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นของตนเองที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น ทำให้สามารถยืนยันได้ว่าอาสาสมัครทุกคนที่เข้าสอบ BJT ในครั้งนี้ ล้วนมีความต้องการที่เกิดจากแรงจูงใจภายในของตนเองทั้งสิ้น ในทางกลับกัน กลุ่มของนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่น (นักศึกษา A, B, E) ต้องการนำผลสอบไปใช้จริง จึงขอให้บันทึกคะแนน BJT ที่ตนเองสอบได้ไว้ในเรซูเม่เพื่อใช้ในการทำงาน ในขณะที่กลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นไม่ได้ขอให้ทำเช่นนั้น อาจเป็นเพราะพวกเขาไม่สามารถนำผล

การสอบไปสร้างโอกาสหรือเพิ่มผลตอบแทนในองค์กรได้จริงแต่ทั้งนี้ก็มีผู้ประกอบวิชาชีพบางคนกล่าวว่าสามารถนำผลสอบไปใช้ได้ในกรณีพิเศษ เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติตามภาระหน้าที่ในการรายงานผลการสอบ JLPT ต่อฝ่ายบุคคล ซึ่งเป็นข้อบังคับภายในบริษัทดังกล่าวได้รับแรงจูงใจในการสอบ BJT เนื่องจากสามารถใช้ผลสอบ BJT เป็นทางเลือกแทนผลสอบ JLPT ในช่วงที่ผู้จัดสอบประกาศยกเลิกการสอบ JLPT เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ได้ (ผู้ประกอบวิชาชีพ K)

5.2.2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอบ/มุมมองเรื่องความยากง่ายของข้อสอบ

ตารางที่ 4 ความยากง่ายของเนื้อหาและโจทย์ข้อสอบ

รายละเอียดของคำตอบ	นักศึกษา	ผู้ประกอบวิชาชีพ	รวมทั้งสิ้น
1 ข้อสอบมีคำศัพท์ สำนวน และไวยากรณ์ที่ไม่เคยเรียนมาก่อน	1	3	4
2 โจทย์ในส่วนการฟังและการอ่านมีขนาดยาว	3	0	3
3 ข้อสอบเน้นคำศัพท์ในการทำงานและเอกสารทางธุรกิจ	1	2	3
4 ความเร็วของบทสนทนาในข้อสอบฟังและข้อสอบการฟังแล้วตอบ/1 ข้อสอบความเข้าใจ	1	2	
5 ข้อสอบการอ่านมีความยาวมาก	2	0	2
6 ข้อสอบเน้นภาษารูปยกย่อง (Keigo) ที่ไม่คุ้นเคย	0	2	2
7 เวลาที่ให้ในการตอบข้อสอบส่วนการฟังน้อย	0	2	2

ผู้เข้าร่วมงานวิจัย 10 ใน 12 คนกล่าวว่า BJT เป็นข้อสอบที่ยาก โดยนักศึกษาชาวไทยส่วนใหญ่มีปัญหาในส่วนของการอ่านและการฟังจับใจความที่มีขนาดยาว ซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นนั้นพบปัญหาการไม่รู้คำศัพท์ คำนจีสำนวนรูปย่อ/ถ่อมตน และสำนวนที่ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ สองกลุ่มตัวอย่างนี้น่าจะเข้าใจความหมายและเนื้อหาของคำถามในข้อสอบได้ต่างกันอย่างน้อยสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยอนุมานได้ว่าหลักฐานของคะแนนที่นักศึกษาและผู้ประกอบวิชาชีพทำได้ในครั้งนี้มีควม

สัมพันธ์กันกับข้อเท็จจริงดังกล่าวอย่างใกล้ชิด (กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย $\bar{x} = 261.83$, กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพ $\bar{x} = 478.66$) จากกรณีของผู้เข้าร่วมงานวิจัยที่ตอบว่า "ไม่เข้าใจข้อสอบในส่วนการฟังและการอ่านจับใจความ เนื่องจากเป็นบทความที่ยาว ทำให้ขาดสมาธิและเกิดอาการง่วงนอน" (นักศึกษามหาวิทยาลัย B, E) ทำให้ผู้วิจัยรับรู้ได้ว่าพวกเขาไม่ค่อยเข้าใจความหมายของโจทย์ในข้อสอบ

5.2.3. ประโยชน์ทางวิชาการของการสอบ BJT

ตารางที่ 5 ประโยชน์ทางด้านวิชาการ

รายละเอียดของคำตอบ	นักศึกษา	ผู้ประกอบวิชาชีพ	รวมทั้งสิ้น
1 ทำให้รู้จักก่อน, เรื่องที่ไม่ถนัด รวมถึงทำให้รู้สึกอยากพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นให้ดีขึ้น	2	3	5
2 ทำให้เข้าใจภาษาญี่ปุ่นที่เรียนในมหาวิทยาลัยได้มากขึ้น	3	0	3
3 ทำให้เข้าใจและเรียนรู้คำศัพท์หรือสำนวนภาษาญี่ปุ่นที่ไม่เคยเรียนมาก่อน แต่จำเป็นต้องใช้ในสถานการณ์จริง	0	3	3
4 ทำให้เข้าใจว่าจะนำภาษาญี่ปุ่นที่เรียนมาไปใช้ในสถานการณ์จริงอย่างไร	3	0	3
5 เพิ่มแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองขึ้นหลังได้รับผลการสอบ	2	0	2
6 ทำให้ต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นเพื่อให้ได้ BJT คะแนนสูงๆ	0	2	2

นักศึกษาหลายคนแสดงความตั้งใจและพึงพอใจที่สามารถตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ในมหาวิทยาลัย เช่น รูปแบบภาษาคำย่อ/ถ่อมตน และการนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ และให้ความเห็นว่า BJT เป็นข้อสอบที่ดีเหมาะกับนักศึกษาสาขาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ ทำให้เกิดความเข้าใจและมีทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจมากขึ้น นอกจากนี้ยังคิดว่า BJT มีประโยชน์ในด้านวิชาการ เพราะสามารถนำสิ่งที่เรียนไปแล้วไปลองฝึกปฏิบัติจริง และเพิ่มแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองขึ้น หลังจากได้รับผลสอบที่สะท้อนความสามารถของตนในปัจจุบัน ในทางกลับกัน ผู้ประกอบวิชาชีพส่วนใหญ่เริ่มตระหนักว่าตัวเองมีจุดอ่อนเรื่องการใช้สำนวนรูป

ย่อ/ถ่อมตน ทำให้เกิดความพยายามที่จะฝึกพูดคำย่อในที่ทำงานให้บ่อยขึ้น โดยมองว่าการสอบ BJT ช่วยกระตุ้นให้อยากพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นที่ตนเองไม่ถนัด หรือไม่ค่อยได้ใช้ให้เก่งขึ้น โดยเฉพาะบุคลากรที่ต้องใช้ภาษาญี่ปุ่นในที่ทำงานจริง นับว่าการสอบ BJT มีประโยชน์ในฐานะที่สร้างโอกาสที่จะได้สัมผัสและเรียนรู้คำศัพท์หรือสำนวนที่ไม่เคยรู้มาก่อนซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้โดยตรง

5.2.4. มุมมองด้านประโยชน์ในการใช้ที่เป็นรูปธรรม/เมื่อเปรียบเทียบกับ JLPT

ตารางที่ 6 มุมมองด้านประโยชน์ในการใช้ที่เป็นรูปธรรม/เมื่อเปรียบเทียบกับ JLPT

รายละเอียดของคำตอบ	นักศึกษา	ผู้ประกอบการวิชาชีพ	รวมทั้งสิ้น
1 JLPT ถือเป็นข้อสอบที่สำคัญมากกว่าในฐานะของการสอบเพื่อวัดระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น	5	3	8
2 การได้คะแนน BJT สูงๆ เป็นคุณสมบัติที่ดีในการหางานหรือเปลี่ยนงานใหม่	6	0	6
3 JLPT ยังคงเป็นการสอบที่จำเป็นที่สุด สำหรับบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย	0	3	3

กลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมในงานวิจัยทั้ง 6 คนมีความคาดหวังสูงที่จะนำผลสอบ BJT ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงปฏิบัติจริง ในทางกลับกันสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพด้านภาษาญี่ปุ่นไม่มีใครให้ความเห็นว่าผลสอบ BJT ดังกล่าวมีคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง กลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพยังยืนยันว่าบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยยังคงใช้ผลสอบ JLPT เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานหรือเปลี่ยนงาน ซึ่ง JLPT ยังคงได้เปรียบกว่า BJT อย่างแน่นอน นั่นแสดงว่าผู้ประกอบการวิชาชีพด้านภาษาญี่ปุ่นเห็นว่าไม่มีโอกาสที่จะนำผลสอบ BJT ไปใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร จึงดูเหมือนการสอบมีไว้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะด้านเท่านั้น ซึ่งคำตอบดังกล่าวได้รับมาจากประสบการณ์ในการทำงานจริง สำหรับคำตอบที่ได้รับจากนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษา

ภาษาญี่ปุ่นพบว่า พวกเขาคาดหวังในการนำผลสอบ BJT ไปใช้ประโยชน์กับตนเอง แต่ถ้าพูดถึงข้อสอบที่วัดความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับ JLPT มากกว่า อีกทั้งกลุ่มนักศึกษายังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าส่วนใหญ่ตนเองจะคาดหวังว่าตนเองจะสอบ JLPT ผ่านหรือไม่ผ่าน มากกว่าการลุ้นคะแนน BJT ของตน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองมีความคิดเห็นตรงกันว่า JLPT คือข้อสอบที่นักศึกษามหาวิทยาลัยและผู้ประกอบการวิชาชีพที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นต่างให้ความสำคัญและให้การยอมรับ มากกว่าและเป็นการสอบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์จริงได้อย่างแพร่หลายมากกว่า

5.2.5. กฎระเบียบข้อบังคับภายในบริษัทเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น

ตารางที่ 7 กฎระเบียบข้อบังคับภายในบริษัท

รายละเอียดของคำตอบ	นักศึกษา	ผู้ประกอบการวิชาชีพ	รวมทั้งสิ้น
1 บริษัทใช้ระดับผลสอบ JLPT เป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการให้ค่าความสามารถภาษาญี่ปุ่น	-	4	4
2 บริษัทกำหนดให้พนักงานต้องสอบ BJT และรายงานผลสอบให้ทราบ	-	3	3
3 บริษัทใช้ระดับผลสอบ BJT เป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการให้ค่าความสามารถภาษาญี่ปุ่น	-	1	1
4 บริษัทใช้ผลสอบทั้ง JLPT และ BJT เป็นข้อกำหนดในการคัดเลือกคนที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นเข้าทำงาน	-	1	1

บริษัทญี่ปุ่นที่ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านภาษาญี่ปุ่นได้ทำงานอยู่นั้น ส่วนใหญ่จะให้ค่าความสามารถภาษาญี่ปุ่นตามผลวัดระดับ JLPT มีเพียงบริษัทเดียวที่จ่ายค่าความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นตามคะแนน BJT ที่ได้รับ (ผู้ประกอบการวิชาชีพ I) แสดงว่าผู้ประกอบการวิชาชีพที่ทำงานในบริษัทที่ให้ค่าตอบแทนความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น รวมถึงเพื่อนร่วมงาน (ผู้ประกอบการวิชาชีพ G, I, L) ได้รับแรงจูงใจนี้ จึงทำให้ต้องการสอบ JLPT เพื่อให้ได้ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจภายนอกมุ่งเข้าไปที่ผลตอบแทนจากการปฏิบัติงานนั้นส่งผลต่อการสอบอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้จากงานวิจัยฉบับนี้ยังพบว่าบริษัท 3 แห่งมีระเบียบบริษัทที่กำหนดให้พนักงานต้องเข้าสอบ JLPT หรือ BJT และรายงานผลคะแนนให้บริษัททราบ (ผู้ประกอบการวิชาชีพ I, J, L) ดังนั้นแรงจูงใจในการเข้าสอบของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไป ผู้ประกอบการวิชาชีพบางคนสอบเพราะต้องการผลตอบแทนค่าภาษาญี่ปุ่นในอัตราสูงมากกว่าการไปสอบตามหน้าที่ ผู้ประกอบการวิชาชีพบางคนคิดว่าที่ตนเองไปสอบ BJT นั้น ไม่ได้สอบเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุตามหน้าที่ที่บริษัทกำหนดไว้ แต่เกิดจากความมุ่งมั่นภายในตนเองมากกว่า เพราะอยากได้คะแนน BJT สูง มากกว่าความต้องการค่าตอบแทนที่สูงขึ้น

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1. สถานการณ์ของการสอบ BJT ของประเทศไทยในปัจจุบัน

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่านักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นเข้าใจว่าการสอบ BJT จะมีประโยชน์ต่อตนเองมาก เช่นเดียวกับผลการสำรวจครั้งก่อน อย่างไรก็ตาม พบว่าการสอบ JLPT มีความสำคัญในแง่ของการวัดระดับทักษะภาษาญี่ปุ่นในวงกว้างมากกว่า BJT ซึ่งผู้เข้าสอบส่วนใหญ่ต้องการทราบว่าตนเอง

จะสอบผ่านหรือไม่ผ่านการสอบ JLPT มากกว่าอยากทราบว่าตนเองได้คะแนน BJT เท่าใด ในทางกลับกันสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพด้านภาษาญี่ปุ่นที่เป็นผู้ใหญ่วัยทำงานแสดงมุมมองเชิงลบว่า การสอบ BJT ไม่มีประโยชน์ในการยื่นสมัครงาน หรือการได้รับค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับผลการวิจัยครั้งก่อน นอกจากนี้การสอบ JLPT ยังมีข้อได้เปรียบในแง่ของการนำมาใช้เป็นมาตรฐานการประเมินผลในองค์กรญี่ปุ่นในประเทศไทยเพื่อรับคนเข้าทำงาน หรือการเปลี่ยนงาน เพราะบริษัทมีนโยบายจ่ายค่าความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นให้กับพนักงานจากผลคะแนนวัดระดับการสอบ JLPT

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่กลุ่มนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นและกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพด้านภาษาญี่ปุ่นมองว่าการสอบ JLPT เป็นการสอบที่ได้รับความนิยมมากสำหรับใช้วัดทักษะภาษาญี่ปุ่นเมื่อเทียบกับการสอบ BJT และเมื่อต้องประเมินจากมุมมองภายนอก การสอบ JLPT ได้รับผลประเมินมากกว่าตั้งแต่ระดับความนิยม การเป็นที่รู้จักในวงกว้าง รวมถึงคุณค่าและประโยชน์ในการนำไปใช้จริง จนเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยว่าผลสอบ JLPT สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการชี้วัดความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นอย่างแพร่หลายมากกว่า การสอบ BJT ที่เข้ามาจัดขึ้นในประเทศไทยภายหลัง

6.2. ประโยชน์ของการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นธุรกิจในประเทศไทย

จากงานวิจัยครั้งก่อน พบว่า BJT เป็นการสอบที่มีความอยากสำหรับนักศึกษาชาวไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นและนักศึกษาคิดว่าความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่นของตนนั้นยังไม่เหมาะสมกับการสอบ BJT และเมื่อพิจารณาจากผลการสอบ ปรากฏว่ากลุ่มนักศึกษาได้ระดับคะแนนเฉลี่ย ระดับ BJT อยู่ที่ J4 เท่ากับระดับที่ได้ในงานวิจัยครั้งก่อน นั่นอาจอนุมานได้ว่าการสอบ BJT

เป็นข้อสอบที่ไม่เหมาะสมกับพวกเขา¹ ในการสำรวจครั้งนี้ ได้ยืนยันผลการวิจัยดังกล่าวว่าสาเหตุหลักนั้นเกิดจากโจทย์ในข้อสอบที่ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะในส่วนของกาฟ่งที่มีอัตราการพูดที่เร็วมากและบทสนทนา ยาวมาก ทำให้ไม่สามารถฟ่งทัน และไม่เข้าใจในเนื้อหา ส่วนการอ่านที่มีบทความยาว อย่างไรก็ตาม กลุ่มนักศึกษา แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอบ เช่น รู้สึกดีใจที่สามารถตอบคำถามในสิ่งที่เคยเรียนได้บ้าง และจาก งานวิจัยครั้งก่อน ได้ข้อสรุปว่า กลุ่มนักศึกษาชาวไทย ที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นมองว่าการสอบ BJT นั้นเป็นการสอบ ที่ยากสำหรับพวกเขา แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มนักศึกษาคิดว่าการสอบ BJT นั้นทำให้ตนเอง ได้เข้าใจสำนวนภาษาญี่ปุ่น รวมถึงคำยกย่อง/ถ่อมตัว ที่เรียนไปแล้วได้ดียิ่งขึ้น และหลังจากการสอบ BJT ส่ง ผลคดีด้านวิชาการให้กับกลุ่มนักศึกษาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้นนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษา ภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่ต่างต้องการรู้ระดับความสามารถ ทางภาษาญี่ปุ่นในปัจจุบัน หรือต้องการวัดผลการเรียนรู้ ของตนเอง ซึ่งเป็นความเห็นที่แตกต่างจากการสำรวจ ครั้งก่อนอย่างมีนัยยะสำคัญ

ในทางกลับกัน สำหรับกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพ ด้านภาษาญี่ปุ่น เมื่อวิเคราะห์จากผลสอบ BJT ในครั้งนี้ ซึ่งมี คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 478.66, J2$) พบว่าการสอบ BJT เป็นการวัดทักษะความรู้ทางด้านภาษาญี่ปุ่นที่มี ความเหมาะสมกับระดับความรู้ของตนเป็นอย่างดีซึ่ง ตรงกับผลการสำรวจครั้งก่อน อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการ วิชาชีพด้านภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่ได้แสดงความเห็นว่า BJT เป็นข้อสอบที่ยาก โดยเฉพาะข้อสอบเกี่ยวกับ สำนวนการใช้คำยกย่องซึ่งไม่ถนัดเป็นพิเศษ แต่ ภายหลัง การสอบ กลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพก็เปลี่ยนทัศนคติ

โดยพยายามนำสำนวนยกย่องซึ่งเป็นเป็นจุดอ่อนของ ตนเองมาฝึกใช้ในการทำงานจริงมากขึ้น จากผลการ สสำรวจครั้งนี้ พบว่าการสอบ BJT มีประโยชน์ เพราะ ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของสำนวนภาษาญี่ปุ่นที่ไม่ ค่อยได้ใช้ หรือส่วนที่ไม่ค่อยถนัดได้เพื่อปรับปรุงทักษะ ภาษาของตนให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง อยากที่จะพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจให้เก่ง มากขึ้น โดยเฉพาะการทำความเข้าใจ และเรียนรู้ คำศัพท์/สำนวนที่ยังไม่เคยรู้ให้นำมาสู่การใช้ประโยชน์ ในการทำงานจริงโดยตรง นอกจากนี้ กลุ่มผู้ประกอบการ วิชาชีพยังแสดงทัศนคติเชิงบวกว่าคาดหวังในการพัฒนา ทักษะภาษาญี่ปุ่นของตนเองจากการทำคะแนน BJT ให้ได้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สรุปได้ว่าการสอบ BJT ยังคง มีความหมายในเชิงวิชาการ เช่นเดียวกับผลที่ได้รับ จากงานวิจัยครั้งก่อน

6.3. แนวโน้มการพัฒนาการสอบ BJT ใน ประเทศไทย

ในการสำรวจครั้งก่อนพบว่าความต้องการสอบ BJT ในประเทศไทยยังมีน้อย ซึ่งสาเหตุที่สำคัญที่สุด เกิดจากการนำผลสอบไปใช้ประโยชน์ได้ไม่มากนัก ดังนั้นการทำให้องค์กรต่าง ๆ ตระหนักถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของการนำผลสอบ BJT ไปใช้ได้จริงจะทำให้ การสอบได้รับการยอมรับมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ เกี่ยวข้องในการจัดสอบ BJT จึงจำเป็นต้องดำเนิน กิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังเพื่อให้บริษัทญี่ปุ่น ในประเทศไทยเห็นความสำคัญของการสอบ BJT

หนึ่งในตัวอย่างกิจกรรมประชาสัมพันธ์ซึ่งผู้วิจัย เคยกล่าวไว้ในงานวิจัยครั้งก่อน คือความคาดหวังให้ ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการสอบ BJT สร้างความ ตื่นตัวให้กับองค์กรที่กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกบุคลากร

¹ อ้างอิงจากระดับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ BJT (www.kanken.or.jp/bjt/about/level_sample.html) ระดับ J4 คือ "ผู้ที่มีทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้ในระดับเล็กน้อย สามารถใช้ภาษาญี่ปุ่นได้ในขอบเขตสถานการณ์เชิงธุรกิจอย่างมีข้อจำกัด" รายละเอียด ดังนี้
1) มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นและทักษะการติดต่อสื่อสารภาษาญี่ปุ่นธุรกิจขอบเขตที่จำกัด ยังคงพบปัญหาในการสื่อสารอยู่บ่อยครั้ง
2) เข้าใจบทสนทนาภาษาทางธุรกิจเพียงเล็กน้อย โดยต้องใช้ความเร็วในการพูดที่ช้า ผ่านสำนวนภาษาที่เรียบง่าย
3) ยังไม่สามารถใช้สำนวนภาษาญี่ปุ่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
4) เข้าใจเอกสารภายในบริษัทหรือหนังสือทางธุรกิจที่ใช้ในชีวิตประจำวันในระดับพื้นฐาน
5) เข้าใจวัฒนธรรมการทำงานแบบญี่ปุ่นเฉพาะบางเรื่องเท่านั้น

ที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นเข้าทำงาน/เปลี่ยนงาน โดยนายจ้างจะต้องระบุคะแนนที่คาดหวังให้ชัดเจน เช่น "ผู้สมัครงานต้องได้คะแนน BJT 400 ขึ้นไป"

ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าในท้ายที่สุดทั้งฝั่งนายจ้างและฝั่งลูกจ้างในประเทศไทยจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสอบ BJT โดยในอนาคตอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับมุมมองของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยว่าเหตุใดจึงให้ความสำคัญกับการสอบนี้มากในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานหรือการประเมินเลื่อนขั้นในขณะที่บริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยยังไม่นิยมใช้ผลการสอบนี้

นอกจากนี้ สิ่งสำคัญคือการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการสอบ BJT ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง จากข้อสังเกตเรื่องค่าตอบแทนความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นที่บริษัทญี่ปุ่นแต่ละแห่งจ่ายให้กับพนักงานนั้น คือสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร ทำให้ได้คัดสรรบุคลากรที่มีทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจในระดับดี เพราะการให้ค่าตอบแทนเพื่อแลกกับผลการปฏิบัติงานที่บริษัทจะได้รับนี้คือแรงจูงใจภายนอกที่ส่งผลต่อความต้องการสอบ BJT ที่เพิ่มขึ้น

การผลักดันและสนับสนุนให้บริษัทญี่ปุ่น ประเทศไทยตระหนักถึงการนำระบบการให้ค่าตอบแทนความสามารถภาษาญี่ปุ่นตามจำนวนคะแนน BJT ที่ได้รับ โดยกำหนดให้เป็นระเบียบข้อบังคับในบริษัทเป็นสิ่งที่จำเป็น รวมถึงการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงาน

ที่ต้องเข้าสอบ BJT เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาตนเองสำหรับการประเมินผลประจำปี หรือใช้เพิ่มโอกาสในหน้าที่การงานในด้านอื่นๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยสนใจกับความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมงานวิจัยที่เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพคนหนึ่งที่กำลังกล่าวถึง "แนวโน้มล่าสุดของประเทศไทยที่มีผู้ผ่านการสอบ JLPT ระดับ N1 เพิ่มมากขึ้น จึงอาจทำให้ผลสอบ JLPT ระดับ N1 ต่อยค่าลง" โดยผู้วิจัยคิดว่า เป็นโอกาสของผู้ที่ทำคะแนน BJT ได้สูงในระดับ J1 และ J1 + ที่บริษัทญี่ปุ่นควรนำผลสอบ BJT มาพิจารณาคัดเลือกทรัพยากรบุคคลที่สามารถใช้ภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจได้ในระดับสูง

ในประเด็นของสถานที่และวันสำหรับการจัดสอบ ควรมีการจัดสอบในวันเสาร์และวันอาทิตย์ด้วยเนื่องจากพนักงานบริษัทส่วนใหญ่ไม่สะดวกมาสอบในวันธรรมดา² นอกจากนี้อาจมีการจัดสอบแบบกลุ่มให้กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ

สำหรับบทบาทของสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัยผู้สอนภาษาญี่ปุ่นควรพิจารณาผลักดันการสอนภาษาญี่ปุ่นธุรกิจในประเทศไทย เพื่อผลิตบัณฑิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดงานภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ พัฒนาสื่อการสอน กำหนดวิธีการสอนที่เป็นแบบแผน เผยแพร่งานวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ เป็นต้น

² ศูนย์สอบ BJT ในประเทศญี่ปุ่นมีสาขาหลายแห่งให้เลือกสอบ โดยเปิดสอบในวันธรรมดาและวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ในขณะที่ศูนย์สอบ BJT ในกรุงเทพฯ จะจัดสอบเฉพาะในวันธรรมดาเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*, New York: Plenum.
- Japanese Language Proficiency Test. (n.d.). Past Test Data. Retrieved from <https://www.jlpt.jp/statistics/archive.html>
- Otani, T. (2008). "SCAT" A qualitative analysis method by four-step coding: easy startable and small scale data applicable process of theorization. *Bulletin of the graduate school of education and human development (education sciences)*. Nagoya University, 54 (2), 27-44.
- Otani, T. (2011). SCAT: Steps for Coding and Theorization –Qualitative Data Analysis Method with Explicit Procedure, Easy to Set About, and Suitable for Small Scale Data. *Kansei Engineering*, 10 (3), 155-160.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- Tajima, K. (2020). The Current Situation and Outlook of BJT Business Japanese Proficiency Test in Thailand as Suggested by Examinees'. *Panyapiwat Journal*, 12(3), 300-314.
- The Japan Kanji Aptitude Testing Foundation. (2017). *Business Japanese Proficiency Test –Official mock test & Guideline* Kyoto: The Japan Kanji Aptitude Testing Foundation.
- The Japan Kanji Aptitude Testing Foundation. (n.d.). The characteristics and advantages of BJT. Retrieved from https://www.kanken.or.jp/bjt/about/feature_merit.html
- The Japan Kanji Aptitude Testing Foundation. (n.d.). The data of candidate. Retrieved from <https://www.kanken.or.jp/bjt/candidate/>
- The Japan Kanji Aptitude Testing Foundation. (n.d.). Level guideline. Retrieved from https://www.kanken.or.jp/bjt/about/level_sample.htm

---

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Panyapiwat Institute of Management

Corresponding email: kazuyoshitaj@pim.ac.th

Received: 2021/12/05

Revised: 2021/12/19

Accepted: 2021/12/20

ทำไมผู้เรียนชาวไทยฟังภาษาญี่ปุ่นผิด ‘nan-nichi’ เป็น ‘nan-ji’ : การศึกษาเปรียบเทียบเสียงพูด ภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อศึกษาวิธีการเปรียบเทียบและตรวจสอบถึงสาเหตุของการฟัง คำว่า 'nan-nichi' (วันที่อะไร) ของผู้เรียนคิดว่าเป็น 'nan-ji' (ก๊ิมง) ในผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ซึ่งมีความผิดพลาดในการฟังบ่อยครั้ง เหตุใดผู้เรียนจึงพบว่าการแยกคำสองคำนี้เป็นเรื่องยากและเพื่อหลีกเลี่ยงการสื่อสารที่ผิดพลาดของผู้เรียน ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเพื่อชี้แจงประเด็นนี้โดยสันนิษฐานว่า ตามปกติแล้วเสียงชนิด จะมีการปล่อยลม chi /tch/ ออกมา อย่างไรก็ตาม ถ้าเสียงชนิด/tci/อยู่ในตำแหน่งระหว่างเสียงสระของคำทั่วไป เสียงชนิดจะถูกลดการปล่อยลมและเสียง [tci] ทำให้ผู้เรียนชาวไทยเข้าใจว่าเป็นเสียงชนิด ji ผลการศึกษานี้คือ 1) เสียงชนิดจะถูกลดการปล่อยลมและเสียง ทำให้ผู้เรียนชาวไทยเข้าใจว่าเป็นเสียงชนิด 2) เสียงชนิดและเสียงชนิด เป็นหน่วยเสียงเดียวกันสำหรับชาวญี่ปุ่น แต่เป็นเสียงที่แตกต่างกันสำหรับผู้เรียนชาวไทย

คำ

สำคัญ

การเปลี่ยนเสียง เสียงชนิด เสียงชนิด หน่วยเสียงย่อย ผู้เรียนชาวไทย

Why Thai learners of Japanese language misheard ‘nan-nichi’ as ‘nan-ji’? : A contrastive study of Thai and Japanese speech sounds

Abstract

This is a contrastive study. The objective of this study was to clarify the cause of learners' mishearing of 'nan-nichi' (what date) as 'nan-ji' (what time). The Japanese language learners at the undergraduate level make this sort of mistake frequently. Why do the learners find it difficult to distinguish these two different words? To avoid learners' miscommunication, the author made a hypothesis: the plosive sounds chi /tɕʰ/ reduce air release /tɕi/ in intervocalic position of a word and the sounds are understood ji as unaspirated sounds for Thai. The findings of this study were as follows: 1) plosive sounds reduce the air in intervocalic position and learners understand it as unaspirated sounds. 2) Aspirated sounds and unaspirated sounds are the same phoneme for Japanese; however, they are different sounds and different phonemes for Thai learners. Thus the reduced plosive should be an allophone for Thai learners.

Key words

sound change, aspirated and unaspirated sound, allophone, Thai learners

1. Introduction

In this study, the author examined the causes of the mistaken hearing of the sound ‘nan-nichi’ as ‘nan-ji’ by Japanese language learners whose mother tongue is Thai. Thirty students of the second year Japanese major students in Panyapiwat Institute of Management made this sort of mishearing frequently. Teacher asked students ‘nan-nichi’? The students looked at the watch and answered the time. The author wondered why the students misheard ‘chi’ as ‘ji’. This sort of mishearing has occurred several times before. However, there is no research focusing on the mishearing of ‘ji’ as ‘chi’.

Thus, the author has made a hypothesis. The hypothesis is as follows. There are allophones for Thai students. This allophone is the cause of difficulty of listening for students and it interferes with students’ listening. The allophone causes mishearing. They are: (a) Japanese plosive sounds weaken in the intervocalic position of a word; (b) The weakened plosive sounds reduce the amount of air release; (c) The plosive sounds with reduced air are understood as unaspirated sounds for Thai learners. The findings are that, aspirated sound and unaspirated sound are different phonemes for Thai students. These sounds are distinctive features in the Thai language. However, in the Japanese language, aspirated sounds and unaspirated sounds are not distinctive features. It does not change the meaning of a word. Thus these sounds are allophones.

These findings of allophones, and how aspirated sounds change into unaspirated sounds, are beneficial not only for Thai learners of Japanese language, but also for teachers teaching Japanese language; both Thai natives and Japanese natives, because not many studies have been conducted on this issue in the Thai language, to my best knowledge.

Again, in other words, there are two causes of mishearing in this case. One is the change in the Japanese sound, or allophone. And the other is the interference from the learners’ native language concerning these altered sounds.

2 Overview of listening problem

1) The cause of the listening problem is the difference of the phonological system and the sound change of the L2 language. The Chinese and Korean languages have aspirated – unaspirated sound systems. However, the Japanese language has voiced – voiceless sound system. For Japanese, the vibration of vocal cords is the distinctive feature. The amount of air release is irrelevant. Nonetheless, in the Chinese and Korean languages, being aspirated – unaspirated is the distinctive feature. The amount of air is the distinctive feature. Air reduced Japanese plosive sounds are understood as a different sound and meaning for the Chinese and Korean.

The first is the problem of listening. The cause of mishearing is sound change in the target

language. Takahashi (2005), O'ki, Maeda, and Oka (2016), Igashima, Sakai and Hiragata (2001) studied the sound change in the Japanese language. Takahashi and O'ki insisted the sound changes of a word, for instance, assimilation, elision, intrusion are the cause of mishearing. Igashima et al. researched Japanese contracted words. That is, the Japanese language learners listened to contracted words and answered the original form of the words. The contracted words are, for instance, 'いちんち', 'そんとき', 'どんぐらい' and others. They concluded that sound changes like in contracted word are the causes of listening problems.

Zou, Kashiwagi, Otsuki and Kang (2012) concluded the difference of phonological system between L1 and L2 is the cause of listening problems. For instance, in Japanese phoneme, there are no [θ / ð /] and [ð / θ /] sounds, thus Japanese people misunderstood and mispronounced them as /s/ , /z/ respectively. Further, /r/ and /l/ phonemes make Japanese learners confused, since there is no /l/ sound in the Japanese language.

Jo (2016) reported that the Korean phonological system is not the same with the Japanese phonological system. The Japanese language has voiced - voiceless sounds contrast and the Korean language has aspirated - unaspirated sounds contrast. He researched targeting forty Korean students to collect listening data. For instance, [tɕi] sound in 'ちがい' and [dʒi] sound in 'じむしょ' and other words.

The result showed that the difference of the phonological systems is the cause of listening difficulty. Furthermore, Lee (2013) and Utsugu (2009) insisted the same results indicate that the difference of phonological system between L1 and L2 is the cause of the listening problems.

Jin (2019) insisted that the difference of phonological systems have caused listening problems. According to Jin, the Chinese language phonological system has aspirated - unaspirated sounds contrasts as distinctive features. Nonetheless, in the Japanese language, voiced-voiceless sounds contrasts are distinctive features.

Zhu (2009) researched the pronunciation of the Japanese language learners in China. They are introductory level students. The sampling words are as follows: 'sakasa', 'watashi', 'dantai' and 'tandai'. She reported that the students repeated the words as 'sagasa', 'wadashi', 'tantai', and 'dandai', respectively. From this result, she concluded that plosive sounds in the intervocalic position sound as unaspirated sounds for Chinese learners.

2) In the case of Japanese, when pronouncing the plosive sound at the initial position, the air is released. However, plosive sounds in intervocalic position are pronounced as air-reduced sounds. Thus, Chinese and Korean understand that the sound is not plosive but another phoneme; however it is the same phoneme for Japanese. This is the cause of listening problems for Chinese and Korean

learners. Again, the air-reduced phoneme is the same phoneme for Japanese, nonetheless different phonemes for Chinese and Korean.

Jin (2019) researched the pronunciation of Japanese using VOT (Voice Onset Time). The six Japanese people are mostly from Osaka and in their 20's and 30's. Her objective was to compare the plosive sound in the initial position and in the intervocalic position of words. The plosive sounds are voiceless /p/, /t/, /k/ and voiced /b/, /d/, /g/. The sampling words are 'papa', 'tata', 'kaka', 'baba', 'dada', and 'gaga'. The result was that both in initial position and intervocalic position, air release is reduced compared to Chinese sounds. Further, in intervocalic position, the voiced plosive sounds are pronounced as lenition sounds.

At the same time, it is proved that native Japanese speakers pronounce plosive sounds in two ways: aspirated and unaspirated. As a result, the air-reduced sounds are the cause of mishearing for Thai learners.

Yoshihiro (2004) and Hoshino (2002) researched the Chinese pronunciation of the Japanese students who are learning the Chinese language. Yoshihiro researched four Chinese students and four Japanese students. The length of stay of Chinese students in Japan ranges from three years up to ten years. And the Japanese students are 2nd year of the university. The sampling words are [t'a], [ta], [p'a], [pa], [k'a], and [ka]. The research was to study aspirated sounds and unaspirated sounds. Yoshihiro

concluded that the pronunciation of the Japanese students is problematic. Chinese aspirated sounds do not have enough air release and the students pronounced Japanese voiced sounds instead of unaspirated sounds. Thus for Japanese, pronouncing Chinese aspirated and unaspirated sounds is not clear. Hoshino conducted the same result, as well.

3) This materialization of Japanese plosive sounds is 'allophone'. This finding of 'allophone' is useful knowledge not only for Japanese language teachers, but also for Japanese language learners.

Lin (2001), additionally, proposed pronunciation classes to apply allophones. For Chinese students, it is still problematic to listen and pronounce voiced sounds and voiceless sounds. They are fricative allophones: (e.g. /b/⇒ [β], /d/⇒ [ð] and /g/⇒ [ɣ - ɣ]).

4) Not many studies have been conducted on this 'chi' and 'ji' issue of the Thai language, to my best knowledge. According to Banchongmanee, Wutthichamnon, Tomorakunand Maruyama (2009), and Chusri (2020), the Thai language has a voiced and voiceless sound system, and the voiceless sounds have aspirated and unaspirated sounds. However, it is different from the Chinese language that Thai language has voiced and voiceless sound system. In the voiceless sound, there is aspirated –unaspirated sound system.

Japanese plosive sounds change into unaspirated sounds. This is proved and described

in the document ‘Announcement of the Prime Minister’s office (2561, Buddhist calendar)’ promulgated by the Thai government. Thus for Thai, the air-reduced Japanese plosive sounds are understood as unaspirated sounds or different phonemes according to the Thai phonological system.

In the Documents above, (2561, p. 70), there is the guidance to transcribe Japanese to Thai. According to this document, ‘ch’ is preferred at the initial position, however, ‘j’ or ‘จ’ is preferred at the other position of a word. The reason is that at the other position of a word, the air release is reduced. For instance, Minchō, konnichiwa, and ichirō are transcribed as Minjō konnijiwa Ijirō, respectively.

3 Transcriptions from speech sounds

The perception of sounds is reflected in letters. How do the Thai people perceive intervocalic ‘chi’ sound? This is one of the way to look for the example in the written letters.

According to previous studies of listening problems, there are 1) sound change of the target language, 2) the difference of phonological system for learners in both L1 and L2. This difference interferes learners’ listening.

According to Slayden (2009, p.2), Thai has voicing - aspiration contrast: /p p^h b/ and /t^h d/. On the other hand, according to Kariyasu, Ota

and Snyder (2007, p.134), Japanese is p/b, t/d, k/g system. That is voiceless and voiced contrast.

Furthermore, it needs to explain the Romanization and pronunciation of 「ち」 compared with Thai consonants.

In the Japanese language, there are two Romanization styles of Japanese 「ち」. One is ‘Kunrei’ style which is to transcribe the Japanese letters into the Latin alphabet. 「ち」 is transcribed as ‘ti’ in ‘Kunrei’ style. Thus 「た、ち、つ、て、と」 are transcribed as ‘ta, ti, tu, te, and to’, respectively.

Another transcription is ‘chi’. This style is called ‘Hebon’ style or ‘Hepburn Romanization’. Thus 「た、ち、つ、て、と」 are transcribed as ‘ta, chi, tsu, te, and to’, respectively. In this study, the author uses ‘chi’ for 「ち」. The phoneme /t/ is a plosive sound, however, ‘chi’ is a slightly palatalized sound. It is an affricative sound. ‘Chi’ sound is between plosive and fricative sound. Thus, affricative 「ち」 is plosive and fricative. It is [tɕi] in pronunciation, however, the sound materialized in aspirated sound /tɕ^h/ at the initial position of a word. And air is reduced [tɕi] in intervocalic position.

On the other hand, in the Thai language, according to Slayden (2009 p.2), aspiration contrasts are in voiceless velar /k k^h/ and /tɕ tɕ^h/ as below.

Table 1. Thai consonants

	Bitabial	Labiodental	Alveolar	Post-Alveolar	Palatal	Velar	Glotal
Plosive	p p ^h b		t t ^h d			k k ^h	
Nasal	m		n			n	
Trill							
Fricative		f	s				h
Affrice				tʃ tʃ ^h			
Approximant					j		
Lateral Approximant			l				

Cited from Slayden (2009, p.2)

Why do Thai learners of Japanese language mishear ‘chi’ [tʃ^hi] as ‘ji’ [tʃi]? The answer of this question is that native Japanese speakers pronounce the plosive sounds as unaspirated sounds. The aspirated sound and unaspirated sounds are the same phoneme for Japanese, because the Japanese language has voiced – voiceless contrast phonological system. However, according to learners’ phonological system, aspirated or unaspirated sounds are distinctive features. They are different phonemes and they are concerned with changing the meaning of a word.

This is proved by Yoshihiro (2004). According to her research, Japanese pronounces a plosive sound as an air release-reduced sound. It is the same as unaspirated sounds. The learners listen to the sounds according to their

phonological system. That is why Thai learners mishear ‘nan-nichi’ as ‘nan-ji’. In other words, unintentionally, the Japanese teacher pronounces unaspirated sounds.

Japanese pronounces unaspirated sounds and learners understand the sound to be unaspirated. Learners listen and understand and write down the sound as it is. There are some examples of transcribed data.

Two photos below are examples of ‘chi’ written in ‘ji’

1) At the top of the photo, it is written ‘presentation – Aiji – PowerPoint’.

Aiji’ was transcribed from ‘愛知Aichi’ ⇒ ‘Aiji’. Native Japanese pronounce ‘Aichi’ as ‘Aiji’. Thus it was perceived and transcribed as ‘Aiji’ by Thai learners.

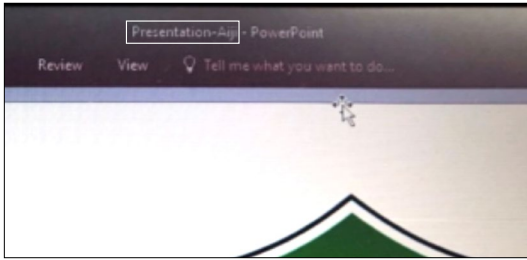

Photo 1. Taken by the author on 2019, September 6.

2) 「食べじゃった」 should be 「食べちゃった」. Native Japanese pronounce unaspirated sounds. Thus, the replier wrote ‘tabejatta’, an unaspirated sound, instead of with a plosive sound like ‘tabechatta’.

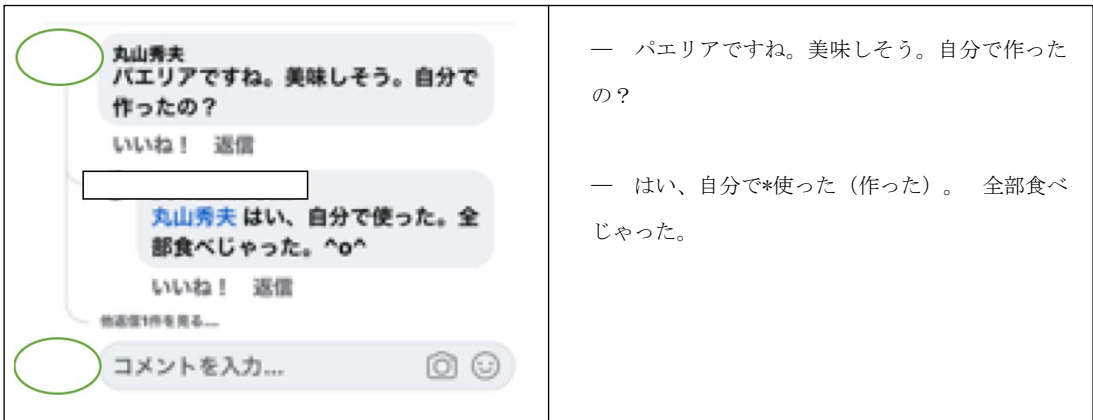

Photo 2. Personal comments: screen shot on 2021, July 31, from social media (Facebook)

— バエリアですね。美味しそう。自分で作ったの?
— はい、自分で*使った（作った）。全部食べじゃった。

3) There are two more example photos of mishearings that materialized in transcription.

The following two photos are the additional examples of ‘chi’ ⇒ ‘ji’. The photos are advertisement of Thai confectionary sweets.

The third photo below is 「もち (mochi)」, however, in Thai, ‘ji (จี)’ is used instead of ‘chi’.

ที่มา <https://shortest.link/2h3V>

Photo 3 「もち」 transcribed as ‘โมจิ’

The fourth photo is of the same thing but in a different design. The letter ‘MOCHI’ is transcribed as ‘โมจิ’.

ที่มา <https://shortest.link/2h3R>

These two transcriptions in upper photos are corresponding to the Guidance of announcement of the Thai government. That is in intervocalic positions that plosive ‘chi’ is pronounced and transcribed as unaspirated ‘ji’.

4 Discussions

4.1 The procedure of mishearing for Thai learners

The sound 「ち」 ‘chi’ is a voiceless alveopalatal plosive consonant, /ci/ [tɕi], while 「じ」 ‘ji’ is a voiced alveopalatal plosive sound, /zi/ [zi].

Why do the learners mistakenly hear ‘nan-nichi’ (what day) as ‘nan-ji’ (what time)? This is because the learners hear the teachers’ 「ち」 ‘chi’

/ci/ [tɕi] as 「じ」 ‘ji’ /zi/ [zi]. Japanese teachers unintentionally pronounce 「ち」 ‘chi’ as 「じ」 ‘ji’. The materialized sound is unaspirated ‘จ’ [tɕi]. The learners understand it as an approximate sound ‘ji’ /zi/ according to the Thai phonology.

Furthermore, the learners possibly consider that the ‘chi’ sound is an aspirated consonant even if it is placed either at the initial position or in the intervocalic position, since ‘chi’/ci/ [tɕi] is a plosive sound. Crystal (2000, p.137) defined plosives as the consonants that involve compression and release of air. Thus the learners are likely to think that ‘chi’/ci/ [tɕi] should be an aspirated consonant even in the intervocalic position. Actually, when Japanese pronounce ‘chi’ at the initial position of a word, it is pronounced as an air-released sound ‘chi’/ci/ [tɕhi]. However, in the intervocalic position of a word, it is pronounced as air-reduced [tɕi]. And then the sound is recognized as an unaspirated sound by Thai learners. For learners, unaspirated ‘chi’/ci/ [tɕi] is not 「ち」 because its air is reduced. 「ち」 has to be pronounced with air release; otherwise it is not 「ち」. Otherwise, learners understand unaspirated 「ち」 ‘chi’/ci/ [tɕi] as the approximate sound ‘ji’ /zi/ [zi].

4.2 [tɕhi] and [tɕi] are allophones

Lin (2001) insisted that there are two allophones of ‘chi’/ci/; Aspirated ‘chi’/ci/ [tɕhi] at the initial position and unaspirated [tɕi] in intervocalic position of a word, as below.

Table 2. List of allophones of plosive sounds

音素	条 件		異音
/p/	語頭		[p ^h]
	語中		[p]
/b/	母音間		[β]
	非母音間		[b]
/t/	+ /a//e//o/	語頭	[t ^h]
		語中	[t]
	+ /i/	語頭	[tɕ ^h]
		語中	[tɕ]
	+ /u/	語頭	[ts ^h]
		語中	[ts]
/d/	+ /a//e//o/	[d]	
		母音間	[ɕ][dɕ]
	+ /i/	非母音間	[dɕ]
		母音間	[z][dz]
	+ /u/	非母音間	[dz]
		[d]	
/k/	語頭		[k ^h]
	語中		[k]
/g/	母音間		[ɣ][ŋ]
	非母音間		[ŋ]

Cited from Lin (2001, p. 141)

Aspirated [tɕ^hi] and unaspirated [tɕi] are the same phoneme, however, unaspirated voiceless [tɕi] and unaspirated voiced [zi] are different phonemes for Japanese. Nonetheless, for Thai learners, unaspirated voiceless [tɕi] and unaspirated voiced [zi] are the same phoneme because they are unaspirated sounds. Thus aspirated [tɕ^hi] and unaspirated [tɕi] are the same sound for Japanese and they are different sounds for Thai learners. They are allophones. These sounds are Japanese allophones for Thai learners.

The Japanese do not notice these allophones. However, Thai learners can distinguish them, because of the sound system of the learners' mother tongue, Thai. It is possible for them to distinguish the differences, or amount of air, between the two sounds

pronounced by the teachers: an aspirated 'chi' [tɕ^hi] sound, and an unaspirated 'ji' [tɕi] sound. In other words, the 'chi' of 'nichi' is a voiceless plosive sound and this sound is recognized as an unaspirated sound [tɕi] due to the interference from the students' mother tongue sound system.

4.3 Other allophones in the Japanese language

'Chi' and 'ji' are different phonemes. Further, 'chi' is 'chi' at any position of a word, as long as the vocal cords are vibrating. However, Thai learners distinguish two phonemes from 'chi' according to their phonological system: aspirated [tɕ^hi] and unaspirated [tɕi]. 'Chi', at the initial position of a Japanese word, it is pronounced [tɕ^hi], however, in the intervocalic position, it materializes as [tɕi].

They are the same phoneme in Japanese phonology, however, they are different phonemes for Thai learners. This is an allophone for Thai learners. This is proved by Lin, as well.

According to Nanjo (1999, p.21), allophone is the variant of the phoneme. The materialization of allophone depends on the phoneme position of a word. Further, it is impossible for native speakers to distinguish the sound.

The table below is the list of several samples of Japanese allophone. According to Maruyama (2008, p.99), Japanese 「ん」 /N/ materializes into four sounds. The allophones are affected by subsequent consonants into ‘bilabial’, ‘alveolar’, ‘velar’ and ‘nasal’ sounds.

Table 3. List of allophones of Japanese 「ん」 /N/

	Phoneme	Materialized sound
かんぱ	/kanpa/	/kanpa/
コント	/konto/	[konto]
てんか	/tenka/	[tenka]
けん	/ken/	[keẽ]

Cited from Maruyama (2008) (summarized by the author)

Thus they are allophones for Thai learners. Not only for Thai learners but also aspirated – unaspirated phonology systems like Chinese and Korean or some other language speakers are able to distinguish allophones. The allophone is ‘chi’ at the initial position [tʰɕi] and ‘chi’ in the intervocalic position [tɕi]. For Thai learners, including Chinese and Korean, it is possible to distinguish these two ‘chi’ from the perspective

of aspirated–unaspirated sound contrast, however, it is impossible to distinguish them for Japanese. Japanese is a voiced – voiceless sound contrast phonological systematized language. Thus [tʰɕi] and [tɕi] are the same phoneme for Japanese. Nonetheless, they are different phonemes for Thai, Chinese and Korean. They have aspirated–unaspirated sound contrast phonological systematized language.

5. Conclusions

In this study, it is proved that the cause of mishearing of ‘nan-nichi’ as ‘nan-ji’ is the difference in phonological system between the Thai language and the Japanese language.

At the initial position, for phoneme /t/ + phoneme /i/, the materialized sound is aspirated plosive [tʰɕi]. And in the intervocalic position, it is unaspirated plosive [tɕi]. For Japanese, they are the same phoneme. However, they are different phonemes for Thai learners. Thus, for Thai learners, they are allophones. This is the cause of mishearing.

Japanese phonology: for instance 「父」 (ちち) /ci/ [tʰitɕi], [tʰi] = [tɕi]; both consonants are the same phoneme. Thai learners’ hearing according to Thai phonology: 「父」 (ちち) /ci/ [tʰhitɕi], [tʰhi] ≠ [tɕi]; both consonants are different phonemes. The aspirated [tʰɕi] is 「ち」 /ci/, while unaspirated [tɕi] is understood as 「じ」 /ji/, /zi/ [ɕi]. In the ears of Thai learners these different phonemes produce different sounds and thus create semantic confusion.

Furthermore, a secondary finding was that

in addition to the previously identified allophones [m], [n], and [ŋ], a new allophone for Thai learners of Japanese, [tɕ^{hi}] and [tɕⁱ] has been identified.

However, other causes for the above mentioned mishearing might also be possible. For instance, the nasal sounds in 「なんにち」 might be the cause of mishearing. Further, the vowel [i] in 「に」 is reduced and becomes difficult to discern. This materialization of 「なんにち」 makes Japanese more ambiguous. Actually the word 「なんにち」 has four morae, however, 「ん」 and 「に」 sounds make ambiguous mora. It sounds like three morae of 「なんじ」. Thus these

materialized sounds and ambiguous mora might lead students to misunderstand 「なんじ」 for 「なんにち」.

Finally, as investigation in this field has not been extensive, there are deficiencies in this research and insufficient empirical data. Thus further approaches from various angles are required.

The contrastive study of Japanese and Thai phonology helps to find the causes of communication failures, which are often the result of learners' mishearing and pronunciation mistakes. It should also help language teachers develop guidelines for listening instruction.

เอกสารอ้างอิง (References)

- อัษฎายุทธ ชูศรี. (2020). *แปดประเด็นภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). *หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาเยอรมัน สเปน ญี่ปุ่น และมลายู* (น. 69-78 อักษรเล่ม 135 ตอนพิเศษ 82 ง). กรุงเทพฯ : ราชกิจจานุเบกษา.
- Banchongmanee, B., Wutthichamnong, W., Tomorakun, W., Maruyama, H. (2009). 『場面で役立つ使えるタイ語』 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- Crystal, D. (2000). *The Cambridge Encyclopedia of Language, second edition*. C.U.P. Slayden, G. (2009). *Central Thai Phonology*. retrieved 2021, November 9 from <http://www.thai-language.com/resources/slayden-thai-phonology.pdf>
- 五十島優、酒井たか子、平形裕紀子 (2001). 「学習者にとって聞き取りが困難な話し言葉の音変化とは」 『日本語教育方法研究会誌語』 8, 26-27.
- 宇都木昭 (2009). 「日本語と朝鮮語の破裂音— 音響音声学的研究の概観 —」 『北海道言語文化研究』 7, 11-27.
- 大木俊英、前田啓貴、岡秀亮 (2016). 「何が英語のリスニングを困難にするのか？」 『白鳳大学教育学部論集』 59, 65-79; 10, 511-530.
- 荻安誠、太田栄次、Snyder Steven, M. (2007). 「日本語と英語・中国語との音声学的特徴と相違点：第二言語学習の壁を理解するために」 『九州保健福祉大学研究紀要』 8, 133-138.
- 金珠 (2019). 「日本語の語頭・語中破裂音のVOTに関する考察」 『日本語・日本文化』 46, 47-69.
- 朱芝虹 (2009). 「清音と濁音有気音と無気音の対立から— 中国語と日本語の発音について—」 『信州短期大学紀要』 17, 57-61.
- 郷亜亨、柏木治美、大月一弘、康敏 (2012). 「リスニング学習履歴データに基づく誤りパターンの検出システム」 『日本教育工学会論文誌』 36, 49-52.
- 曹秀弦 (2016). 「韓国人学習者による日本語破擦音の音声学的特徴について」 『音声研究』 20, 58 -67.
- 高橋栄作 (2005). 「日本人EFL学習者の聞き間違い」 『地域政策研究』 8, 45-53.
- 南條健助 (1999). 「異音：音韻論と音声学の接点」 『音声研究』 3, 20-28.
- 林嘉恵 (2001). 「台湾人日本語学習者が破裂音を聞き取る際の問題点について」 『言語文化と日本語教育』 21, 140-143.
- 星野珠美、安田明生 (2002). 「日本人学生による中国語有気発話のVOTとパワーによる評価」 『日本音響学会誌』 11, 689-695.
- 丸山秀夫 (2008). 『発見タイ語発音：日本語から学ぶ9つのポイント』 . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- 吉廣綾子 (2004) 「日本語の無声子音・有声子音、中国語の有気音・無気音の比較」 『徳島大学国語国文学』 17,1-13.

李敬淑 (2013). 「韓国語母語話者による日本語発音の聞き間違いと中間言語の音韻習得」『日本文化學報』 59, 65-79 : 10, 511-530.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Panyapiwat Institute of Management

Corresponding email: maruyamahideo@gmail.com

Received: 2021/10/14

Revised: 2021/12/23

Accepted: 2021/12/24

มาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ

1. หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เขียน

- 1.1 ผลงานทางวิชาการที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารเครือข่ายผู้ป้อนศึกษา ต้องเป็นผลงานที่ยังไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการอื่น ทั้งนี้ไม่รวมบทความรับเชิญ
- 1.2 ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารเครือข่ายผู้ป้อนศึกษาจะต้องไม่มีส่วนใดที่ปรากฏให้เห็นว่าเป็นการลอกเลียนผลงานทางวิชาการทั้งของตนเองและของผู้อื่น รวมทั้งจะต้องมีการอ้างอิงที่ครบถ้วน และถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร
- 1.3 ผู้เขียนจะต้องไม่บิดเบือนข้อมูล หรือสร้างข้อมูลที่เท็จในการรายงานผลการวิจัย
- 1.4 ผู้ที่มีชื่อปรากฏเป็นผู้เขียนบทความทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการทำวิจัยโดยแท้จริง และต้องระบุชื่อผู้เขียนทุกคนตั้งแต่ต้น
- 1.5 ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนการทำวิจัย รวมทั้งผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

2. หน้าที่และความรับผิดชอบของบรรณาธิการวารสาร

- 2.1 บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน
- 2.2 บรรณาธิการมีการตรวจสอบบทความอย่างจริงจังในด้านการลอกเลียนผลงานทางวิชาการด้วยเครื่องมือและวิธีการที่เชื่อถือได้
- 2.3 บรรณาธิการมีกระบวนการประเมินคุณภาพบทความอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติส่วนบุคคล โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่เหมาะสมในสาขานั้น ๆ จำนวนไม่ต่ำกว่า 2 คน
- 2.4 ไม่เปิดเผยข้อมูลหรือเนื้อหาของบทความที่อยู่ระหว่างการพิจารณาประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนและผู้ประเมินบทความนั้น
- 2.5 กรณีที่ผลประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คนไม่สอดคล้องกัน จะต้องสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิรายที่ 3 เพื่อให้ได้ข้อสรุป

3. หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประเมิน

- 3.1 ประเมินคุณภาพบทความอย่างเป็นกลาง ปราศจากอคติ ตามกำหนดเวลา
- 3.2 ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูล หรือเนื้อหาของบทความที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคุณภาพ
- 3.3 ผู้ประเมินจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ หากพบการกระทำผิดจรรยาบรรณ เช่น การบิดเบือนผลการวิจัย สร้างข้อมูลที่เท็จในการรายงานผลการวิจัย หรือคัดลอกผลงานทางวิชาการในงานที่ประเมิน
- 3.4 ผู้ประเมินต้องไม่ชักจูงหรือเสนอแนะให้ผู้เขียนอ้างอิงผลงานวิชาการใด ๆ เพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิงผลงานของตนหรือพวกพ้อง
- 3.5 ผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ กรณีที่ผู้ประเมินมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนบทความ

The jsn Journal Publishing Ethics Guidelines

1. On part of the author(s):

- 1.1 Any manuscript submitted for review and publication in the jsn Journal must never be published before, and must not be under consideration for publication in any journal or other academic publication. Invited articles, however, are excluded.
- 1.2 Plagiarism and/or duplication, in whole or part, including self-plagiarism, shall not be tolerated. Accurate and thorough referencing shall be duly made in accordance with the Journal's strict referencing guidelines.
- 1.3 The author(s) shall not be involved in manipulation and/or falsification with respect to the presentation of his/her research findings.
- 1.4 The author list, which shall be submitted along with the manuscript, shall reflect the individuals' genuine contributions to the work.
- 1.5 The author shall specify any source(s) of research funding, and shall declare any potential conflicts of interest.

2. On part of Journal editors:

- 2.1 The editors must not possess any conflicts of interest with the author(s) and reviewers.
- 2.2 The editors shall reserve the right to put all submissions through rigorous and reliable plagiarism checking tools and methods.
- 2.3 The editors shall ensure a fair review procedure that is free from personal prejudice by subjecting every submitted manuscript to a peer-review procedure conducted by a panel of no less than two qualified experts from related field(s).
- 2.4 The editors shall not disclose any information or content of the manuscript under review, including any information about the author(s) and the reviewers thereof.
- 2.5 In the case that the review conducted by two experts produces an inconclusive result, the editors shall resort to the expertise of a third reviewer in an effort to find a common ground.

3. On part of reviewers:

- 3.1 The reviewers shall provide an objective review that is free from prejudice and bound by an appropriate time frame.
- 3.2 The reviewers shall not disclose any information or content of the manuscript under review.
- 3.3 The reviewers shall notify the editors of any unethical behavior encountered over the course of review process, such as manipulation or falsification of research findings, or plagiarism, etc.
- 3.4 The reviewers shall not exert influence on the author(s) in a way that results in the solicitation of citations of the reviewers' works or the works of people in their circle.
- 3.5 The reviewers shall notify the editors of any potential conflicts of interest they may share with the author(s).

ใบสมัครสมาชิก
สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

ห้อง 606 ชั้น 6 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทรศัพท์/โทรสาร 02-221-2422

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) .....ตำแหน่งทางวิชาการ.....

Name (In English) .....

วัน เดือน ปี เกิด..... หมายเลขบัตรประชาชน .....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....มือถือ.....อีเมล.....

หน่วยงาน .....ตำแหน่ง.....

ที่อยู่หน่วยงาน.....

.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

บุคคลที่สามารถติดต่อได้ กรณีที่ไม่สามารถติดต่อท่านได้

ชื่อ นามสกุล.....หมายเลขโทรศัพท์.....อีเมล.....

สมาชิกสมาคมฯ ที่รู้จัก (ถ้ามี) คือ

1..... 2.....

ข้าพเจ้าขอสมัครเป็นสมาชิกประเภท

- สามัญรายปี (200 บาทต่อปี)   สามัญตลอดชีพ (2,000 บาท)
 สมทบ (100 บาทต่อปี)   สถาบัน (200 บาทต่อปี หรือ ตลอดชีพ 2,000 บาท)

หลักฐานประกอบการสมัคร สำเนาบัตรประชาชน/ เอกสารรับรองจากสถาบัน (กรุณาส่งมาพร้อมกับใบสมัคร)

ข้าพเจ้าได้อ่านและยอมรับเงื่อนไขของการเป็นสมาชิกสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ 1. การสมัครเป็นสมาชิกสมาคมฯ จะมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขของสมาคมฯ

2. เมื่อมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพิจารณารับท่านเป็นสมาชิกแล้ว ท่านจะได้รับการติดต่อให้ชำระ

ค่าลงทะเบียนสมัครสมาชิกและค่าบำรุงรายปี /ตลอดชีพ

.....

ส่วนนี้เฉพาะเจ้าหน้าที่สมาคมฯ

ได้รับการพิจารณาให้เป็นสมาชิกสมาคมฯประเภท สามัญรายปี สามัญตลอดชีพ สมทบ สถาบัน (รายปี/ตลอดชีพ)

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ครั้งที่...../..... เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จจ่ายค่าลงทะเบียน...../..... ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....นายทะเบียน   ลงชื่อ.....นายกสมาคมฯ

(.....)

(.....)

TCI Tier 1 Humanities and Social Sciences

Owner :

Japanese Studies Association of Thailand (JSAT)
Room 606 Faculty of Political Science,
Thammasat University, Prachan Road,
Phraborom Maha Ratchawang, Pranakorn,
Bangkok 10200, Thailand
URL: jsat.or.th, email: jsn.jsat@gmail.com

Publication : 2 issues per year (June, December)

Online Journal : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn>

Printed at

Core Content Co., Ltd.
15/4 Moo 3 Bangkrateuk, Sam Phran,
Nakhon Pathom 73210

Editorial Advisory Board

Prof. Emeritus Dr. Chaiwat Khamchoo *Chulalongkorn University*
Prof. Dr. Attachak Sattayanurak *Chiang Mai University*
Prof. Dr. Siriporn Wajjwalku *Thammasat University*
Prof. Emeritus Dr. Sirimonporn Suriyawongpaisal
Chulalongkorn University
Prof. Warintorn Wuwongse *Thammasat University*

Editor

Assoc. Prof. Tasanee Methapisit *Thammasat University*

Editorial Assistant

Assoc. Prof. Dr. Yupaka Fukushima *Kasetsart University*

Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Kosit Tiptiempong *Tokyo University of Foreign Studies*

Assoc. Prof. Dr. Chomnard Setisarn *Chulalongkorn University*
Assoc. Prof. Benjang Jaisai der Arslanian *Chiang Mai University*
Assoc. Prof. Pranee Jongsujariththam *Kasetsart University*
Asst. Prof. Dr. Baranee Boonsong *Naresuan University*
Asst. Prof. Dr. Piyawan Asawarachan *Thammasat University*
Asst. Prof. Dr. Pat-on Pipattanakul *Srinakharinwirot University*
Asst. Prof. Dr. Pat-on Phipattanakul *Srinakarinwirot University*
Asst. Prof. Dr. Winai Jamornsuriya *Nakhon Ratchashima Rachabhat University*

Col. Assoc. Prof. Nongluk Limsiri *Panyapiwat Institute of Management*

Asst. Prof. Nisakorn Thongnork *Prince of Songkla University*
Dr. Wanwisa Kunpattaranirun *Burapha University*
Dr. Saikaew Tipakorn *Chulalongkorn University*

Reviewers

Prof. Emeritus Dr. Sirimonporn Suriyawongpaisal *Chulalongkorn University*
Prof. Dr. Attaya Suwanrada *Chulalongkorn University*
Assoc. Prof. Dr. Chalernpol Chamchan *Mahidol University*
Assoc. Prof. Dr. Kosit Tiptiempong *Tokyo University of Foreign Studies*
Assoc. Prof. Dr. Nareenoot Damrongchai *National Institute of Development Administration*
Assoc. Prof. Dr. Natthira Tuptim *Pibulsongkram Rajabhat University*
Asst. Prof. Dr. Asadayuth Chusri *Chulalongkorn University*
Asst. Prof. Dr. Baranee Boonsong *Naresuan University*
Asst. Prof. Dr. Kanapat Ruenpirom *Silpakorn University*
Asst. Prof. Dr. Nanchaya Mahakhan *Burapha University*
Asst. Prof. Dr. Panida Anantanakom *Chiang Mai University*
Asst. Prof. Dr. Piyanyuch Wiriyenawat *Thammasat University*
Asst. Prof. Dr. Seksan Chantarachamnong *Rajamangala University of Technology Rattanakosin Borpitpimuk*
Asst. Prof. Dr. Siriwon Munintarawong *Thammasat University*
Asst. Prof. Dr. Tanporn Trakantalerngsak *Mahidol University*
Asst. Prof. Dr. Thanyarat Sanguansri *Burapha University*
Asst. Prof. Dr. Wichaya Yoshida *Maharakham University*
Dr. Narongsak Pitchayapisut *Kasetsart University*
Dr. Poranee Pinunsottikul *Thammasat University*
Dr. Sayan Korsatianwong *Rangsit University*
Dr. Wanwisa Kunpattaranirun *Burapha University*
Dr. Worrawan Fuangkajonsak *Rangsit University*

Editor's Note	iv
<i>Tasanee Methapisit</i>	
Research Papers	
Thai Young Adults' Motivations for Pursuing a Care Worker Career in Japan	2
<i>Elisa Nishikito</i>	
The Use of Simele in <i>Hōjōki</i>	19
<i>Attaya Suwanrada</i>	
A Study of Structure of Conjunctive Units in Japanese Multi-clause Sentences Focusing on Grammatical Sentence Patterns for JLPT	32
<i>Asadayuth Chusri</i>	
Good Governance and Disaster Management: A Case Study of Temporary Housing Management in Kumamoto Prefecture, Japan	51
<i>Wanwalee Inpin</i>	
A Self-Development Needs for Work Effectiveness of Japanese Language Interpreter in Japanese companies, Northern Region Industrial Estate, Lamphun Province	69
<i>Patchaya Soponsittipong</i>	
Woman and Child in the Love-miracle <i>Noh</i> Plays	84
<i>Winai Jamornsuriya</i>	
The Current Perception of the Business Japanese Proficiency Test (BJT) in Thailand : Interview with BJT Test Takers	100
<i>Tajima Kazuyoshi</i>	
Why Thai Learners of Japanese Language Misheard 'nan-nichi' as 'nan-ji'? : A Comparative Study of Thai and Japanese Speech Sounds	117
<i>Hideo Maruyama</i>	